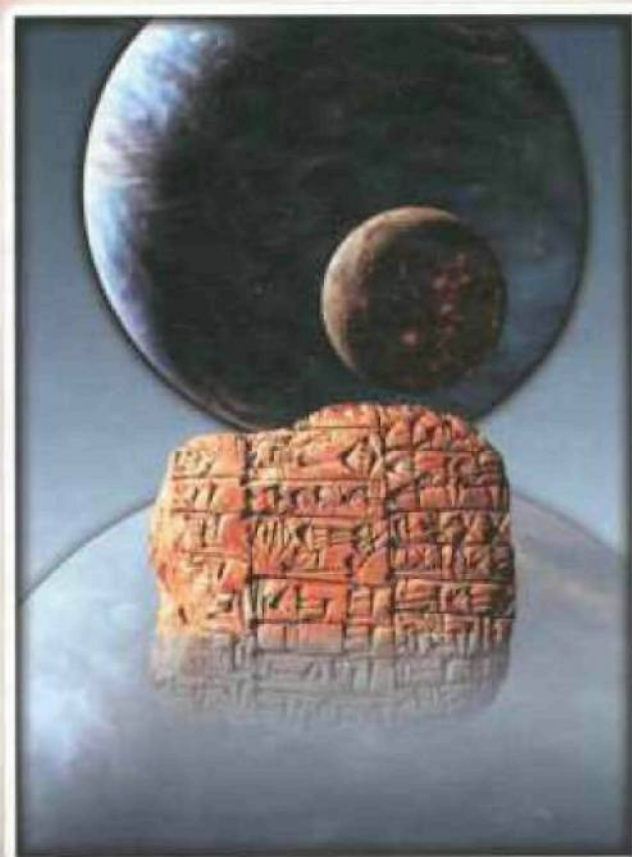

Z e c h a r i a
S i t c h i n

D V A N A E S T I

PLANET

Od kuda starim Sumeranima prije 6 000 godina poznavanje svih planeta Sunčevog sustava, znanje iz astronomije i matematike koje u pojedinim elementima nadmašuje naše? Kako je moguće da su svoje bolesne liječili zračenjem, genetski oblikovali biljni okoliš i križanjem vrsta usavršavali poljodjeljstvo?

*Ovo je veliko čudo Sina,
Koje se nije dogodilo zemlji
Od davnih dana:
Kojeg narod zemlje
Nije vidio, nije zapisao
Na glinenim pločicama, da bi se zauvijek sačuvalo:
Da je Sin,
Gospodar svih bogova i božica,
Koji boravi na nebu,
Sišao sa nebesa.*

(Tekst sa glinene pločice starih Sumerana)

Jesu li Sumerani imali kontakte s vanzemaljskim civilizacijama? Tamo gdje je stao Erich von Daniken nastavlja Zecharia Sitchin.

Priča započeta tisućama godina u prošlosti, doživljava svoj rasplet u vremenu koje danas živimo, u vremenu otkrića DVANAESTOG PLANETA.

Biblioteka
SVJETLOST

Urednik biblioteke
DARKO IMENJAK

Copyright © ZECHARIA SITCHIN
Tiskano uz dozvolu autora

Prijevod
Prof. VESNA KUČERA

ISBN:

953-98034-0-3

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagreb

Naslov originala:
THE TWELFTH PLANET

Nakladnik
TELEdisk d.o.o.
CIPETIĆ d.o.o.

Zecharia Sitchin

DVANAESTI PLANET

PRVA KNJIGA ZEMALJSKE KRONIKE

TELEdisk 2002

UVOD

Kraj jednog vremena

Kažu da se pri umiranju čovjeku ispred očiju odvrti ubrzani film njegovog cijelog života. Svi važni i nevažni događaji ukažu se velikom brzinom i on ima jedinstvenu priliku da prije odlaska u carstvo sjenki sagleda svoje postojanje iz sasvim nove i često puta iznenađujuće perspektive. Možemo li istu pretpostavku generalizirati na nivou čitavog čovječanstva?

Razne ezoterijske škole iznova su podsjećale na važnost cikličkog poimanja čitave kreacije. Linearno vrijeme samo je projekcija našeg uma i glavni oslonac za održavanje iluzije u kojoj se nalazimo. Svaki kraj je ujedno i početak nečeg novog.

Svijet u kojem živimo kao da je došao do neke vrste praga. Pod okriljem novog milenija na svjetlo dana izlazi, sad već potpuno očigledna, potreba za mijenjanjem većine postojećih vrijednosti. Povijest se očigledno ponavlja i ništa više nije apsolutno, a naizgled neuništiva kula suvremene znanosti počela se opasno ljuljati. Svima polako postaje jasno da je za opstanak čitavog planeta potrebno napraviti temeljitu reviziju svih znanja, vratiti se u daleku prošlost i pronaći razloge zbog kojih smo otišli u krivom smjeru.

Unutar ljudske rase postoji stalno prisutan i potiskivan strah od konačnog uništenja. Pojedinačna svijest individualne smrtnosti korespondira s idejom pot-

punog dokinuća vrste. Različiti scenariji se izmjenjuju ovisno o povijesnim razdobljima, ali osnovna tema ostaje ista. U pravilu opasnost dolazi s neba. To mogu biti gnjevni bogovi, beščutni osvajači s drugih planeta, ogromna kometa, zalutali asteroid...

Približavanje trećeg milenija ponovno je aktualiziralo stare priče o posljednjem sudu, pojavljivanju Antikrista i povratku Mesije. U kolovozu 1999. godine čitav svijet je spektakularno dočekao veliku eklipsu. Iščitavala su se Nostradamusova proročanstva i pokušavalo dokučiti koji je to veliki kralj straha kojeg je on najavio. Nakon eklipse zavladao je razdoblje stalnih elementarnih nepogoda. Veliki broj ljudi je stradao pri zemljotresima, poplavama i tajfunima. Svemu tome su se još pridružile i avionske nesreće, potonuća brodova, sudari vlakova, urušavanja stambenih kuća i tko zna kakve još ne nesreće. Krajem listopada ove godine u novinama je osvanula kratka ali ipak upečatljiva vijest. Astronomi vjeruju da su na tragu novog planeta u Sunčevom sustavu.

Dr. John Murray s engleskog Otvorenog sveučilišta morao se nekoliko godina boriti s astronomskim establishmentom da bi objavio svoju studiju o čudnim odstupanjima putanje udaljenih kometa. Tek kad su do sličnih rezultata došli i znanstvenici na američkom sveučilištu Louisiana Englesko kraljevsko astronomsko društvo je pustilo u javnost senzacionalne podatke.

Novi planet imao bi golemu masu (pet do deset puta veću od Jupitera) i nalazio se unutar područja gdje su se dosad mogli očekivati samo manji planeti. Većina astronoma ipak je sumnjičava prema Murrayevim stavovima, jer postojanje takvog planetarnog diva bilo bi suprotno svim dosadašnjim teorijama o nastanku Sunčevog sustava.

Trenutačna je pretpostavka kako se ovaj planet goleme mase najvjerojatnije kreće u suprotnom smjeru od ostalih planeta. Nalazio bi se na vrlo velikoj udaljenosti od Sunca (gotovo pola svjetlosne godine) i usmjeravao komete prema unutrašnjosti Sunčevog sustava. Prevladava mišljenje kako je riječ o neuspjeloj zvijezdi, nekoj vrsti konkurenta našem Suncu koji je bio previše mali da se zapali.

Svi ti podaci vrlo su plodno tlo za početak astrološkog dešifriranja karakteristika eventualnog novog člana naše svemirske zajednice. Pretpostavka kako je riječ o propaloj zvijezdi koja se kreće po rubu Sunčevog sustava i gađa ostale planete više je nego inspirativna. Ljubitelji psihološke astrologije odmah će se uhvatiti za Junga i zaroniti u podzemlje nesvjesnog, a ezoteričari će napokon dobiti konkretnu mračnu suprotnost Suncu, ono što je prije bio Saturn (Satan).

Čini se da je tijekom dvadesetog stoljeća Saturn definitivno izgubio veliki dio svoje karmičke zloknobnosti i pretvorio se u neku vrstu vodećeg životnog učitelja. Poslije pojave novootkrivenih planeta (Uran, Neptun, Pluton) prestao je i odre-

đivati granice stvarnosti i bio prinuđen svoju ulogu posljednjeg predati Plutonu. No, izgleda da Pluton nije ljudima bio dovoljno upečatljiv pa žele nešto mnogo markantnije i očiglednije, traže nešto što će svojom zastrašujućom prisutnošću definitivno obilježiti zadnju točku evolucijskog niza.

Krajem sedamdesetih godina unutar Sunčevog sustava je otkriveno novo tijelo. Radilo se o Kironu, čudnom planetoidu (ili bivšoj kometi?) koji je svojom ekscentričnom putanjom povezo Saturn i Uran. Bilo je to razdoblje utemeljivanja Interneta i procvata različitih metoda alternativnog liječenja. Svijetom se proširio punk pokret i učinio smiješnim sve dotadašnje lažne kulturne i subkulturne ideale. U trend takvih temeljitih pomaka na nivou svijesti uklopila se i prva knjiga Zecharie Sitchina, jednog od rijetkih stručnjaka za sumersku i babilonsku kulturu. Njegovo dosljedno dešifriranje starih zapisa iznijelo je na svjetlo dana zapanjujuće činjenice.

Izgledala je nevjerojatnom teza o postojanju ogromnog planeta (Nibiru) na rubu našeg Sunčevog sustava, planeta koji je direktno odgovoran za najvažnije i najdramatičnije preokrete u zemaljskoj povijesti. Kroz povezivanje različitih podataka iz davne prošlosti Sitchin je na fascinantnan način sastavio jednu alternativnu zemaljsku povijest. Njegova knjiga porušila je glavninu tradicionalnih predrasuda i većinu dotadašnjih neprikosnovenih teorija o postanku ljudske vrste svela na razinu neuvjerljivih fikcija.

Sad kad i znanstvenici počinju svojim istraživanjima od riječi do riječi potvrđivati sadržaj Sitchinove knjige došlo je pravo vrijeme za njeno ponovno čitanje. Ono što se činilo tek zanimljivom bajkom polako poprima obilježje začuđujuće stvarnosti. Prošlost se pretvara u budućnost, a planet Nibiru postaje metaforom kraja jedne civilizacije. Ovo je idealna knjiga za ulazak u novo tisućljeće.

Igor Ognjenović

Sadržaj

<i>Bilješka autora</i>	10
<i>Prolog</i>	11
<i>1. Početak bez kraja</i>	13
<i>2. Neočekivanja civilizacija</i>	21
<i>3. Bogovi neba i zemlje</i>	51
<i>4. Sumer: zemlja bogova</i>	79
<i>5. Nefili: narod vatrenih raketa</i>	111
<i>6. Dvanaesti planet</i>	149
<i>7. Ep o stvaranju</i>	173
<i>8. Kraljevstvo nebesko</i>	199
<i>9. Spuštanje na planetu Zemlju</i>	217
<i>10. Gradovi bogova</i>	239
<i>11. Pobuna Anunnakija</i>	265
<i>12. Stvaranje čovjeka</i>	289
<i>13. Kraj svih bića</i>	313
<i>14. Kada su bogovi otišli sa Zemlje</i>	336
<i>15. Kraljevstvo na zemlji</i>	359
<i>O autoru</i>	369

Bilješka autora

Temeljni izvor biblijskih stihova citiranih u knjizi "Dvanaesti Planet" je originalni hebrejski tekst Starog zavjeta. Treba imati na umu da su svi prijevodi koji su korišteni pri nastanku ove knjige, od kojih su najvažniji navedeni na njenom kraju, upravo i samo to: prijevodi i interpretacije. Pri konačnoj analizi je najmjerodavniji originalan hebrejski tekst.

Kako bih dobio ono što smatram najispravnijim prikazom, za konačnu verziju citiranu u Dvanaestom Planetu, usporedio sam dostupne prijevode međusobno i s hebrejskim izvornikom, te paralelnim sumerskim i akadskim tekstovima/pričama.

Mnogi istraživači bave se prikazima sumerskih, asirskih, babilonskih i hetitskih tekstova već više od stoljeća. Nakon odgonetavanja rukopisa i jezika slijedila je transkripcija, transliteracija i konačno, prijevod. U mnogim slučajevima, pri odabiru između različitih prijevoda i interpretacija bilo je moguće odlučiti samo provjerom tj. usporedbom s ranijim transkripcijama i transliteracijama. U drugim slučajevima, tek kasniji uvid modernog istraživača bacio bi novo svjetlo na stariji prijevod.

Izvori bliskoistočnih tekstova, navedeni na kraju ove knjige, kreću se od najstarijih do najnovijih, a dopunjeni su publikacijama u kojima nalazimo vrijedne doprinose razumijevanju tekstova.

Z. Sitchin

Prolog: POSTANAK

Moj život je od djetinjstva ispunjen Starim zavjetom. Kad je, prije skoro pedeset godina, posijano sjeme ove knjige, nisam ni bio svjestan rasprava koje su se u to vrijeme vodile na temu: evolucija naspram Biblije. Ali već kao mladi učenik, proučavajući Knjigu Postanka na izvornom hebrejskom, stvorio sam vlastito suočenje. Jednog dana smo čitali u Glavi VI kako su, kad je Bog odlučio uništiti čovječanstvo Velikim potopom, "sinovi božji", koji su se ženili ljudskim kćerima, bili na Zemlji. U hebrejskom originalu oni su se zvali Nefili. Učitelj nam je objasnio da to znači "divovi", ali ja se nisam složio: zar to ne znači doslovno "oni koji su sišli", koji su se spustili na zemlju? Bio sam ukoren i rečeno mi je da prihvatim tradicionalnu interpretaciju.

Budući da sam, u godinama koje slijede, proučavao jezike, povijest i arheologiju drevnog Bliskog istoka, postao sam opsjednut Nefilima. Arheološka otkrića i odgonetavanje sumerskih, babilonskih, asirskih, hetitskih, kanaaskih i ostalih drevnih tekstova i epskih priča sve više i više su potvrđivali ispravnost biblijskih aluzija na kraljevstva, gradove, vladare, mjesta, hramove, trgovačke puteve, rukotvorine, alate i običaje drevnih vremena. Stoga, zar ne bi bilo vrijeme da se prihvati riječ tih istih drevnih zapisa koja se odnosi na Nefile kao posjetitelje zemlje s neba?

Stari zavjet na više mjesta utvrđuje: "Prijestolje Jahvea je u nebesima", "s nebesa Gospodin gleda na Zemlju". Novi zavjet kaže: "Oče naš, koji jesi na nebesima". Ali, nastup i opće prihvaćanje evolucije uzdrmao je vjerodostojnost Biblije. Ako je čovjek nastao evolucijom, tada ga sigurno nije iznenada stvorio Bog koji je, unaprijed promislivši, rekao: "Načinimo Adama na svoju sliku, sebi slična." Svi drevni narodi vjerovali su u bogove koji su se spustili na zemlju s neba i koji su se po želji mogli vinuti u nebo. Ali tim pričama nikad nije priznata vjerodostojnost, a učenjaci su ih od samog početka označavali kao mitove.

Rukopisi drevnog Bliskog istoka, koji uključuju obilje tekstova o astronomiji, jasno govore o planeti sa koje su stigli ti astronauti ili bogovi. No, kada su učenjaci, prije pedeset ili sto godina odgonetavali i prevodili drevne popise nebeskih tijela naši astronomi još nisu znali da postoji Pluton, koji je otkriven 1930-te godine. Kako se onda moglo očekivati da prihvate dokaze o postojanju još jednog člana našeg Sunčevog sustava? Ali sada, kada smo i mi, kao i nekadašnji drevni narodi, svjesni da postoje planete iza Saturna, zašto ne bismo prihvatili i njihove dokaze o postojanju dvanaestog planeta?

Sada kad smo se i sami odvažili kročiti u svemir, pravo je vrijeme za novi pogled i prihvaćanje drevnih rukopisa. Danas, kada su se astronauti spustili na Mjesec, a svemirski brodovi bez posade istražuju druge planete, više nije nemoguće povjerovati da je neka naprednija civilizacija s drugog planeta spustila svoje astronaute na Zemlju u nekom trenutku u prošlosti.

Doista, brojni popularni pisci nagađali su kako su drevne građevine poput piramida i divovskih kamenih skulptura zasigurno oblikovali napredni posjetioci s drugog planeta, jer je sigurno da primitivan čovjek tog doba nije posjedovao za to potrebnu tehnologiju. Kako to, na primjer da je civilizacija Sumera prije skoro 6000 godina procvjetala naglo, bez ikakvog prethodnika? No, budući da ovi pisci obično ne uspijevaju pokazati kada, kako, i iznad svega, odakle su stigli ti drevni astronauti, njihova zagonetna pitanja ostaju tek spekulacije bez odgovora.

Bilo je potrebno trideset godina istraživanja, vraćanja na drevne izvore, i doslovnog prihvaćanja istih, da bih u svojoj glavi rekonstruirao neprekinut i vjerojatan scenarij pretpovijesnih događaja. "Dvanaesti Planet" stoga nudi čitatelju pripovijest koja daje odgovore na specifična pitanja: kada, kako, zašto i odakle. Navedeni dokazi sastoje se uglavnom od drevnih tekstova i slika.

U "Dvanaestom Planetu" želio sam odgonetnuti sofisticiranu kozmogoniju koja objašnjava, možda jednako dobro kao i moderne znanstvene teorije, kako je mogao nastati Sunčev sustav, kako je u njemu ostala zatočena planeta koja je u nj provalila, kako su nastali Zemlja i ostali dijelovi Sunčevog sustava.

Dokazi koje nudim uključuju nebeske karte svemirskih letova na Zemlju sa te planete, dvanaeste po redu. U nastavku slijedi dramatično uspostavljanje prvih naselja na Zemlji od strane Nefila, imenovanje njihovih vođa, opisi njihovih odnosa, ljubavi, ljubomore, postignuća i borbi, objašnjenje prirode njihove "besmrtnosti".

Iznad svega, namjera "Dvanaestog Planeta" je da uđe u trag značajnim događajima koji su doveli do stvaranja čovjeka, i naprednih metoda pomoću kojih je to bilo postignuto. Ova knjiga govori o zamršenom odnosu čovjeka i njegovih gospodara i baca novo svjetlo na značenje događaja u Rajskom vrtu, kuli babilonskoj, Potopu. Na kraju je čovjek, kojeg su njegovi stvoritelji obdarili biološki i materijalno, istisnuo svoje bogove sa Zemlje.

Ova knjiga podsjeća da nismo sami u našem Sunčevom sustavu. Ipak, ta ideja može samo povećati a ne umanjiti našu vjeru u Boga Svemogućeg. Jer, ako su Nefili stvorili čovjeka na Zemlji, moguće je da su tako samo izvršavali beskrajni Plan Gospodnji.

New York, Veljača 1977.

Z. Sitchin

1

POČETAK BEZ KRAJA

Od dokaza koje smo prikupili da bi potkrijepili naše zaključke na prvom mjestu je čovjek sam. Moderan čovjek, homo sapiens, je na više načina stranac na Zemlji.

Otkako je Charles Darwin zaprepastio učenjake i teologe svog doba dokazi- ma o evoluciji, život na Zemlji pratimo preko čovjeka i primata, sisavaca i kralježnjaka, i još dalje preko nižih oblika života do točke od prije nekoliko milijardi godina, koja se smatra početkom života.

No, kada su došli do tih početaka i razmislili o mogućnostima postojanja života u našem Sunčevom sustavu i izvan njega, znanstvenici su postali nesigurni po pitanju života na Zemlji; čini se kao da on ovdje ne pripada. Ako je život započeo kao serija spontanih kemijskih reakcija, zašto život na Zemlji ima samo jedno izvorište, a ne mnoštvo slučajnih izvora? I zašto sva živa bića na Zemlji sadrže premalo kemijskih elemenata kojima Zemlja obiluje, a previše onih koji su na našem planetu rijetki?

Je li, dakle, život, doveden na Zemlju sa nekog drugog mjesta?

Položaj čovjeka u lancu evolucije stvara zagonetku. Otkrića slomljene lubanje ili čeljusti na različitim mjestima naveli su znanstvenike na pomisao da se čovjek prvi puta pojavio u Aziji prije nekih 500.000 godina. Ali kada su nađeni još stariji fosili postalo je jasno da se mlin evolucije okreće mnogo, mnogo spor-

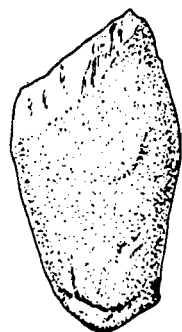

ije. Pojava čovjekovih predaka - majmuna danas se datira u vrijeme prije zapanjućih 25.000.000 godina. Otkrića u Istočnoj Africi otkrivaju prijelaz u čovjekolike majmune (hominidi) prije 14.000.000 godina. Otprilike 11.000.000 godina kasnije pojavio se prvi majmun-čovjek kojeg se može uvrstiti pod nazivnik Homo.

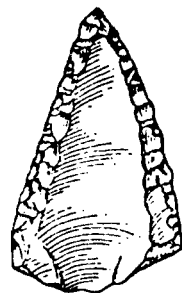
Prvi kojeg se zaista može smatrati čovjekolikim - napredni australopitek - živio je u istim dijelovima Afrike prije otprilike 2.000.000 godina. Trebalo je proći još milijun godina da bi se pojavio Homo erectus. Konačno, 900.000 godina kasnije pojavio se prvi primitivni čovjek: nazvan je Neandertalac po mjestu gdje su prvi puta pronađeni njegovi ostaci.

Unatoč vremenskom razmaku od više od 2.000.000 godina koje dijele naprednog australopiteka i neandertalca, oruđa ovih dviju skupina (oštro kamenje) bila su praktički slična: a i njihovi pripadnici (kako vjerujemo da su izgledali) jedva da su se razlikovali. (sl.1)

I onda, odjednom i neočekivano, prije nekih 35.000 godina pojavila se, praktički niotkuda, nova ljudska rasa - Homo sapiens (mudri čovjek), i zbrisala neandertalca s lica Zemlje. Ovi moderni ljudi, nazvani kromanjonci, bili su do te mjere slični nama, da bi se, obučeni u modernu odjeću poput naše, lako izgubili u gužvi bilo kojeg europskog ili američkog grada. Poradi veličanstvene špiljske umjetnosti koju su stvorili, isprva su ih nazivali špiljskim

sl.1

ljudima. Ustvari, oni su slobodno lutali Zemljom, jer su znali graditi skloništa i kuće od kamenja i životinjskih koža gdje god bi se kretali.

Milijunima godina, oruđe ljudi bilo je jednostavno kamenje korisnih oblika. No, kromanjonac je izrađivao specijalizirano oruđe i oružje od drveta i kostiju. On više nije bio "goli majmun", već je koristio kože kao odjeću. Njegovo društvo bilo je organizirano; živio je u klanovima s patrijarhalnom prevlašću. Njegovi špiljski crteži odaju umjetnost i dubinu osjećaja; njegovi crteži i skulpture dokaz su neke vrste "religije" koja se očituje u štovanju Božice majke, koja se ponekad prikazuje znakom Mjesečevog srpa. On je pokapao svoje mrtve, i vjerojatno je, prema tome imao i filozofiju života, smrti, a možda čak i zagrobnog života.

Koliko god bila tajanstvena i neobjašnjiva sama pojava kromanjonca, zagonetka postaje još kompliciranija. Kada su otkriveni drugi ostaci modernog čovjeka

(na lokacijama koje uključuju Swanscombe, Steinheim i Montmaria) postalo je jasno da kromanjonac potječe od još starijeg Homo sapiensa koji je živio u zapadnoj Aziji i Sjevernoj Africi nekih 250.000 godina ranije.

Pojavljivanje modernog čovjeka 700.000 godina nakon Homo erectusa i nekih 200.000 godina prije neandertalca je apsolutno nevjerojatno. Također je jasno da Homo sapiens predstavlja toliko odstupanje od sporog procesa evolucije da se mnoge naše karakteristike, kao na primjer sposobnost govora, uopće ne mogu povezati s ranijim primatima.

Istaknuti autoritet na tom području, profesor Theodosius Dobzhansky (Mankind Evolving), bio je posebno zbunjen činjenicom da se ovakav napredak dogodio za vrijeme Ledenog doba, što je bilo najnepovoljnije vrijeme za razvoj evolucije. Istaknuvši da Homo sapiens u potpunosti nedostaju neke od osobina prethodno poznatih tipova, a da posjeduje neke koje se prije nisu pojavljivale, on je zaključio: "Moderan čovjek ima mnogo usporednih fosilnih rođaka, ali nema predaka: stoga porijeklo Homo sapiensa predstavlja zagonetku."

Kako to da su se preci modernog čovjeka pojavili prije otprilike 300.000 godina, umjesto 2.000.000 ili 3.000.000 godina u budućnosti, kako bi trebalo biti da su slijedili dalji evolucijski razvoj? Jesmo li naseljeni na Zemlju sa nekog drugog mjesta, ili su nas stvorili bogovi, kao što tvrde Stari zavjet i drugi drevni izvori?

Sada znamo gdje je civilizacija započela i kako se razvila. Pitanje koje ostaje bez odgovora je: Zašto? Zašto se civilizacija uopće pojavila? Jer, kako većina znanstvenika sada nezadovoljno priznaje, prema svim podacima Čovjek bi još uvijek trebao biti bez civilizacije. Ne postoji očigledan razlog zbog kojeg bismo trebali biti civiliziraniji od primitivnih naroda u džunglama Amazone ili nedostupnim dijelovima Nove Gvineje.

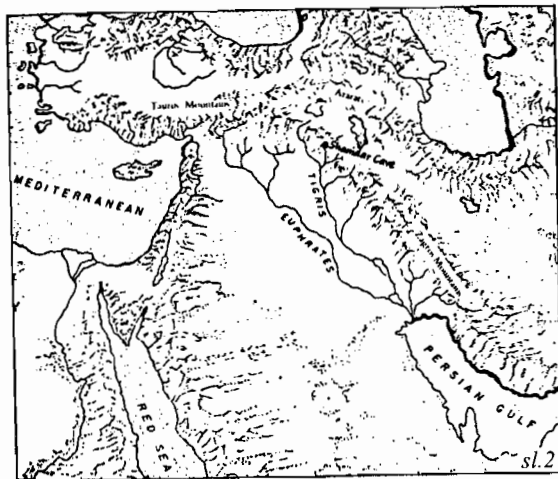
Objašnjava se da ova plemena još uvijek žive u Kamenom dobu jer su bili izolirani? Izolirani od čega? Ukoliko su živjeli na istoj planeti kao i mi, zašto i oni nisu postigli ista znanja o znanosti i tehnologiji vlastitim snagama kao što mi navodno jesmo?

Pravu zagonetku ne predstavlja zaostalost Bušmana, već naš napredak: jer sada se priznaje da bi, slijedeći normalan tijek evolucije, čovjek trebao još uvijek biti tip Bušmana, a ne modernog čovjeka. Čovjeku je trebalo 2.000.000 godina da napreduje u proizvodnji oruđa: od korištenja oruđa u obliku u kojem ga je našao do spoznaje da može odlomiti i oblikovati kamen kako bi što bolje poslužio svrsi. Zašto nam nije trebalo još 2.000.000 godina kako bi naučili koristiti ostale materijale, i daljnjih 10.000.000 godina kako bi svladali matematiku, tehniku i astronomiju? No, naprotiv: manje od 50.000 godina nakon pojave neandertalca mi šaljemo astronaute na Mjesec. Postavlja se očito pitanje: Jesmo li mi i naši Sredozemni preci zaista sami stvorili ovako naprednu civilizaciju?

Iako kromanjonac nije gradio nebudere niti koristio metale, nema sumnje da je uspon njegove civilizacije bio nagao i revolucionaran. Njegova pokretljivost, sposobnost gradnje skloništa, potreba za oblačenjem, proizvodnja oruđa, umjetnost - sve to predstavlja pojavu iznenadne visoko razvijene civilizacije koja je prekinula početak bez kraja stvaranja kulture čovjeka, koji se protezao milijunima godina i napredovao bolno sporim korakom.

Iako naši stručnjaci ne mogu objasniti pojavu Homo sapiensa i civilizaciju kromanjonca, za sada nema sumnje po pitanju mjesta nastanka ove civilizacije: Bliski istok. Visoravni i gorski lanci što se protežu u poluluku od planine Zagros na istoku (gdje se nalazi današnja granica Irana i Iraka) preko Ararata i planinskog lanca Taurus na sjeveru, pa dolje, prema zapadu i jugu, do brežuljkastih područja Sirije, Libanona i Izraela, krcati su špiljama gdje su sačuvani dokazi o pretpovijesnom, a ipak modernom čovjeku. (sl. 2).

Jedna od tih špilja, Šanidar, nalazi se u sjevernoistočnom dijelu poluluka civilizacije. Danas žestoki pripadnici kurdskih plemena traže sklonište u špiljama tog područja za sebe i svoja stada tijekom hladnih zimskih mjeseci. A tako je bilo

i jedne zimske noći prije 44.000 godina kada je jedna sedmeročlana obitelj, a među njima i malo dijete, potražila utočište u špilji Šanidar.

Njihove ostatke, očito zatrpane odronom stijene, otkrio je 1957. godine zapanjeni Ralph Solecki, koji je krenuo u to područje u potrazi za ostacima prvog čovjeka. Našao je mnogo više nego je očekivao. Kako se odstranjivao sloj po sloj

ostatka, postajalo je sve jasnije da špilja predstavlja jasan dokaz o nastambama čovjeka na tom području u razdoblju od oko 100.000 do 13.000 godine.

Ovi dokazi iznenađuju jednako kao i samo nalazište. Kultura čovjeka ne pokazuje napredak već povratak na staro. Ako uzmemo određeni stupanj standarda kao početnu točku, dolazeće generacije nisu pokazivale napredniji već unazaden životni standard. U razdoblju između 27.000 pr.n.e. do 11.000 pr.n.e. unazađena populacija koja je bila u nestajanju dosegla je točku gotovo potpunog nepostojanja nastambi. Iz razloga vjerojatno povezanih s klimom, čovjek je gotovo potpuno

nestao iz cjelokupnog područja za nekih 16.000 godina.

I tada, otprilike 11.000 pr.n.e. "mudar čovjek" ponovo se pojavljuje s novom snagom i na neobjašnjivo višem stupnju kulture.

Kao da je neki nevidljivi trener, promatrajući malodušnu ljudsku igru, poslao na igralište svježju i bolje uvježbanu momčad kako bi preuzela igru od iscrpljenih.

Profesor Solecki mi je rekao da je pronađeno devet kostura, od kojih je tek četiri bilo zarušeno pod stijenom.

Milijunima godina svog početka bez kraja, čovjek je bio dijete prirode; živio je od sakupljanja divljih plodova, loveći divlje životinje, hvatajući ptice i ribu. Ali u vrijeme kada su se njegove nastambe prorjeđivale, i kada je napuštao svoja staništa, a njegova materijalna i umjetnička postignuća nestajala, upravo tada, odjednom i bez nekog vidljivog razloga, bez da je postojalo nekakvo razdoblje postepenih priprema, čovjek je postao ratar.

Sumirajući rad mnogih istaknutih autoriteta na tom području, R. J. Braidwood i B. Howe (Prehistoric Investigations in Iraqi Kurdistan) zaključili su da genetička istraživanja potvrđuju arheološke nalaze; nema sumnje da se poljodjelstvo javilo upravo tamo gdje se "čovjek koji misli" pojavio ranije sa svojom prvom nevjешtom civilizacijom: na Bliskom istoku. Danas više nema sumnje da se poljodjelstvo proširilo svijetom upravo iz bliskoistočnog luka planinskih lanca i visoravni.

Koristeći sofisticirane metode radiokarbonskog datiranja i biljne genetike, mnogi stručnjaci iz različitih područja znanosti slažu se u zaključku da je prvi ratarski pothvat bio obrađivanje pšenice i ječma, vjerojatno kultiviranjem divljih sorti pšenice. Pretpostavljajući da je čovjek, nekako postepeno naučio kultivirati i uzgajati divlje bilje, znanstvenici ostaju zbunjeni obiljem ostalih biljnih vrsta i žitarica koje predstavljaju osnovu u preživljavanju i razvoju čovjeka a koje su stizale s Bliskog istoka. U brzom nizu uključeni su proso, raž, pir, među jestivim žitaricama; lan, kao izvor vlakana i jestivih ulja; i mnoštvo plodonosnog grmlja i drveća.

U svakom slučaju, bilje je bez sumnje bilo kultivirano na Bliskom istoku tisućljećima prije nego je stiglo u Europu. Kao da je Bliski istok bio neka vrsta genetsko-botaničkog laboratorija, vodenog nevidljivom rukom, koji je svako toliko proizveo neku novo kultiviranu biljku.

Znanstvenici koji su proučavali porijeklo vinove loze došli su do zaključka da je njeno kultiviranje započelo u planinama oko sjeverne Mezopotamije, te u Siriji i Palestini. Nije ni čudo. Stari zavjet kaže da je Noa "zasadio vinovu lozu" (i čak se i opio toga vina) kada se njegova arka smirila na brdu Ararat, a vode Potopa se

povukle. Tako se i prema Bibliji početak uzgoja vinove loze smješta u planine sjeverne Mezopotamije.

Jabuke, kruške, masline, smokve, bademi, pistacio, orasi - sve to potječe sa Bliskog istoka i od tamo se širi u Europu i ostale dijelove svijeta. Zaista, ne možemo ne prisjetiti se da je Stari zavjet za nekoliko tisuća godina pretekao naše učenjake opisujući upravo ovo područje kao prvi voćnjak u svijetu: "I Gospodin Bog zasadi voćnjak u Edenu, na istoku... I Gospodin Bog učini da izraste iz zemlje, svakojako drvo, ugodno za vidjeti i dobro za jelo."

Opća lokacija "Edena" bila je zasigurno poznata biblijskim generacijama. On se nalazio "na istoku" - istočno od zemlje Izrealske. Bilo je to u zemlji koju su natapale četiri glavne rijeke, a dvije od njih poznajemo kao Tigris i Eufrat. Nema sumnje da je Knjiga Postanka smjestila prvi voćnjak tamo gdje izvire ove rijeke, u sjeveroistočnoj Mezopotamiji. Biblija i znanost se u potpunosti slažu.

U stvari, ukoliko čitamo originalni hebrejski tekst Knjige Postanka kao znanstveni a ne kao teološki tekst, naći ćemo da je u njemu precizno opisan proces kultiviranja bilja. Znanost kaže da je proces započeo s divljim travama, pa preko divljih žitarica do kultiviranih žitarica, iza čega je slijedilo plodonosno grmlje i drveće. Upravo ovaj proces je detaljno opisan u prvom poglavlju Knjige Postanka:

I Bog reče:

Neka zemlja rodi travom;

Žitom koje od sjemena stvara sjeme;

Voćke koje nose različito voće

Koje u sebi sadrži sjeme.

I bi tako.

Zemlja je rodila travom;

Razna žita koja od sjemena stvaraju sjeme;

A stabla rode plodove, koji sadrže

Unutar sebe raznoliko sjeme.

Knjiga Postanka dalje govori kako je čovjek, izgnan iz Rajskog vrta, morao teško raditi da bi uzgojio hranu. "U znoju lica svoga jesti ćeš kruh" - gospodin reče Adamu. Nakon toga je "Abel postao čuvar stada a Kain zemljoradnik". Biblija kaže da je čovjek postao pastir ubrzo nakon što je postao ratar.

Učenjaci se u potpunosti slažu s ovakvim biblijskim tijekom događaja. Analizirajući različite teorije vezane uz pripitomljavanje životinja, F.E.Zeuner (Domestication of Animals / Pripitomljavanje životinja) naglašava da čovjek nije

"mogao steći naviku da drži životinje u zatočeništvu ili ih pripitomljava prije nego li je dosegao stupanj života u društvenim zajednicama određene veličine". Takve uređene zajednice, koje su bile preduvjet za pripitomljavanje životinja slijedile su prijelaz na poljodjelstvo.

Prva životinja koju je čovjek pripitomio bio je pas, ne nužno kao svog najboljeg prijatelja već vjerojatno također za hranu. To se vjerojatno dogodilo oko 9500 pr.n.e. Prvi ostaci kostura psa pronađeni su u Iranu, Iraku, i Izraelu.

Otprilike u isto vrijeme udomaćena je i ovca; u špilji Šanidar pronađeni su ostaci ovce koji potječu iz otprilike 9.000 pr.n.e. i govore o tome da se veliki dio godišnjeg priroda ubijao radi hrane i kože. Koze, koje su držali radi mlijeka, bile su sljedeće, a nakon njih su slijedile svinje, rogata stoka, i stoka bez rogova.

Pripitomljavanje životinja započelo je, u svakom slučaju, na Bliskom istoku. Nenadana promjena u tijeku ljudskih događanja koja se zbila oko 11.000 pr.n.e. na Bliskom istoku (a nekih 2.000 godina kasnije u Europi) navela je učenjake da to vrijeme opišu kao siguran kraj Starijeg kamenog doba (Paleolitik) i početak novog kulturnog razdoblja, Srednjeg kamenog doba (Mezolitik).

Termin odgovara samo ako uzmemo u obzir glavnu sirovinu kojom se čovjek služio, a to je i dalje bio kamen. Njegove nastambe u planinskim područjima i dalje su bile građene od kamena: zajednicu je štitiio kamenim zidovima; prvo poljodjelsko oruđe, srp, bio je izrađen od kamena. Slavio je i štitiio svoje mrtve pokrivajući i ukrašavajući njihove grobove kamenjem: koristio se njime pri izradi prikaza viših bića ili "bogova" od kojih je tražio dobrostivo posredovanje. Jedan takav prikaz nađen je u sjevernom Izraelu i datira u deveto tisućljeće pr.n.e., a prikazuje isklesanu glavu "boga" koji nosi prugastu kacigu i neku vrstu zaštitnih naočala. (sl. 3).

sl.3

Sveukupno gledajući, ovo razdoblje, koje je započelo otprilike oko 11.000 pr.n.e., bilo bi prikladnije nazvati Dobom Kultiviranja nego Srednjim Kamenim dobom. U rasponu od samo 3.600 godina, što je u odnosu na početak bez kraja preko noći, čovjek je postao ratar, a divlje bilje i životinje su pripitomljene. Nakon toga jasno slijedi novo doba. Naši učenjaci zovu ga Novo kameno doba (neolitik), ali taj termin je potpuno neprikladan, jer je glavna promjena koja se dogodila oko 7.500 pr.n.e. bila pojava lončarstva.

Iz razloga koji su našim učenjacima

još uvijek neshvatljivi, ali koji će postati jasni kada opširno prikažemo našu priču pretpovijesnih zbivanja - kretanje čovjeka prema civilizaciji u prvih nekoliko tisućljeća nakon 11.000 pr.n.e. bilo je ograničeno na visoravni Bliskog istoka. Otkrivanje višestrukih načina korištenja gline dogodilo se istovremeno sa silaskom čovjeka iz njegovih planinskih staništa u niže, blatom ispunjene doline.

Do sedmog tisućljeća pr.n.e. bliskoistočni luk civilizacije vrvio je kulturama koje su se bavile obrađivanjem gline i lončarstvom, i koje su proizvele brojno posuđe, nakit i kipove. Do 5.000 pr.n.e. Bliski istok je proizvodio glinene lončarske predmete vrhunske kvalitete i fantastičnih uzoraka.

No proces je još jednom usporen: arheološki nalazi pokazuju da 4.500 pr.n.e. dolazi do vraćanja na staro. Lončarstvo postaje jednostavnije. Kameno posuđe, ostatak Kamenog doba, opet prevladava. U naseljenim područjima nalazimo manje ostataka. Neka mjesta koja su bila središta lončarstva i glinene industrije ostaju napuštena, a osebujna proizvodnja gline nestaje. "Dolazi do općeg osiromašivanja kulture" - kaže James Melaart (Earliest Civilizations of the Near East/Rane civilizacije Bliskog Istoka); neka nalazišta jasno nose obilježja "mjesta nedavno pogođenih siromaštvom".

Čovjek i njegova kultura očigledno su bili na silasku.

I tad, odjednom, neočekivano, neobjašnjivo, Bliski istok je doživio procvat najveće zamislive civilizacije, civilizacije u kojoj je i naša vlastita čvrsto ukorijenjena.

Tajanstvena ruka još je jednom povukla čovjeka s njegove silazne putanje i podigla ga na još viši stupanj kulture, znanja i civilizacije.

2

NEOČEKIVANA CIVILIZACIJA

Zapadnjaci su dugo vremena vjerovali da je naša civilizacija dar Rima i Grčke. No, sami grčki filozofi opetovano su pisali kako su oni koristili ranije izvore. Putnici koji su se vraćali u Europu izvještavali su o tome kako u Egiptu postoje imponzantne piramide i hramovi koji su do pola ukopani u zemlju, a čuvaju ih neobične kamene životinje imenom sfinge.

Kada je Napoleon stigao u Egipat 1799., poveo je sa sobom učenjake da prouče i objasne ove drevne spomenike. Jedan od njegovih oficira pronašao je pored Rosette kamenu ploču na kojoj je bio uklesan proglas iz 196. pr.n.e. napisan, osim na drevnom egipatskom slikovnom pismu, hijeroglifima, i na dva druga pisma.

Odgonetavanje drevnog egipatskog pisma i jezika, te ostali napori arheologa koji su slijedili, otkrili su zapadnjacima da je u Egiptu postojala visoka civilizacija puno prije pojave grčke civilizacije. Egipatski zapisi govore o kraljevskim dinastijama koje su se pojavile oko 3.100. prije Krista, tj. dva tisućljeća prije početka helenske civilizacije. Dosegavši svoju zrelost u petom, odnosno četvrtom stoljeću prije Krista, grčka civilizacija nikako nije bila začetnik, već je stigla kasnije.

Izvire li naša civilizacija iz Egipta?

Koliko god se ovakav zaključak doima logičnim, činjenice mu ne idu u prilog. Grčki učenjaci jesu opisivali posjete Egiptu, ali drevni izvori znanja koje oni spominju potječu s nekog drugog mjesta. Predhelenske kulture Egejskog mora, minojska kultura koja se nalazila na Kreti i mikenska na grčkom kopnu, otkrivaju da su prihvatili kulturu Bliskog istoka, a ne egipatsku kulturu. Ranija civilizacija postala je dostupna Grcima preko Sirije i Anatolije, a ne preko Egipta.

Uočivši da su se najezda Dorana u Grčku i Izraelska najezda u Kanaan nakon Izlaska iz Egipta dogodile otprilike u isto vrijeme, oko trinaestog stoljeća prije Krista, učenjaci su bili oduševljeni otkrićem rastućeg broja sličnosti između semitske i helenske civilizacije. Profesor Cyrus H. Gordon (Forgotten Scripts; Evidence for the Minoan language) otvorio je novo područje proučavanja pokazavši da je rano minojsko pismo, pod nazivom Linearno A, predstavljalo semitski jezik. Zaključio je da je "uzorak, za razliku od sadržaja, hebrejske i minonske civilizacije u izuzetnoj mjeri sličan" i istaknuo da se ime otoka Kreta, u minonskom piše Ke-re-ta, što je podudarno s hebrejskom riječju ke-re-et (ozidani grad), i ima svoj pandan u semitskoj priči o kralju Kereta.

Čak i helenski alfabet, od kojeg potiču i latinski i naša današnja abeceda, dolaze sa Bliskog istoka. Drevni grčki povjesničari sami su pisali kako im je Feničanin imenom Kadmus (drevni) donio abecedu, koja je sadržavala isti broj slova poredanih istim redoslijedom kao u hebrejskom: to je bio jedini postojeći grčki alfabet u vrijeme Trojanskog rata. Pjesnik Simonid od Keosa u petom stoljeću prije Krista je povećao broj slova na dvadeset i šest.

Grčko i latinsko pismo i cijeli temelji naše zapadne kulture, preuzeti su sa Bliskog istoka i to možemo lako dokazati uspoređujući red, imena, znakove pa čak i numeričke vrijednosti originalnog bliskoistočnog alfabeta s mnogo kasnijim drevnim grčkim i novijim latinskim. (sl. 4)

Učenjaci su naravno bili svjesni Grčkih dodira s Bliskim istokom u prvom tisućljeću prije Krista, čiji je vrhunac bio kada je Aleksandar Makedonski porazio Perzijance 331. prije Krista. Grčki zapisi sadrže mnogo informacija o Perzijancima i njihovoj zemlji, područje koje se otprilike poklapa s današnjim Iranom. Sudeći po imenima njihovih kraljeva: Kir, Darije, Kserkso, i imenima njihovih bogova, koja po svemu sudeći pripadaju indoeuropskoj jezičnoj osnovi, učenjaci su došli do zaključka da su oni pripadali arijskim (plemenitim) narodima koji su se pojavili negdje sa Kaspijskog mora krajem drugog tisućljeća prije Krista i proširili se na zapad u Malu Aziju, na istok prema Indiji, i južno na područje koje Stari zavjet naziva "zemljom Medijaca i Parsa".

Ali nije sve bilo tako jednostavno. Unatoč pretpostavljenom stranom porijeklu ovih osvajača, Stari zavjet ih je smatrao dijelom biblijskih zbivanja. Perzijski kralj Kir, na primjer, smatrao se "pomazanikom Jahvea", što govori o prilično

Hebrew name	CANAANITE PHOENICIAN	EARLY GREEK	LATER GREEK	Greek name	LATIN
Aleph	𐤀	Α	Α	Alpha	A
Beth	𐤁	Β	Β	Beta	B
Gimel	𐤂	Γ	Γ	Gamma	CG
Daleth	𐤃	Δ	Δ	Delta	D
He	𐤄	Ε	Ε	E(psilon)	E
Vau	𐤅	Υ	Υ	Vau	FV
Zayin	𐤆	Ζ	Ζ	Zeta	
Heth (1)	𐤇	Η	Η	(H)eta	H
Teth	𐤈	Θ	Θ	Theta	
Yod	𐤉	Ι	Ι	Iota	I
Khaph	𐤊	Κ	Κ	Kappa	
Lamed	𐤋	Λ	Λ	Lambda	L
Mem	𐤌	Μ	Μ	Mu	M
Nun	𐤍	Ν	Ν	Nu	N
Samekh	𐤎	Ξ	Ξ	Xi	X
Ayin	𐤏	Ο	Ο	O(nicron)	O
Pe	𐤐	Π	Π	Pi	P
Şade (2)	𐤑	Μ	Μ	San	
Koph	𐤒	Φ	Φ	Koppa	Q
Resh	𐤓	Ρ	Ρ	Rho	R
Shin	𐤔	Σ	Σ	Sigma	S
Tav	𐤕	Τ	Τ	Tau	T

sl. 4

neobičnom odnosu hebrejskog boga i ne-Židova. Prema biblijskoj Knjizi Ezrinjoj, Kir je potvrdio svoju misiju da obnovi hram u Jeruzalemu, i izjavio da djeluje prema naredbama koje mu je izdao Jahve, kojeg naziva Bog nebeski.

Kir i ostali kraljevi njegove dinastije nazivali su se Ahemenidima, prema tituli koju su preuzeli od osnivača dinastije, Hahamaniša. To nije bio arijski već semitski naslov, koji znači "mudar čovjek". Sve u svemu, učenjaci su propustili istražiti mnoge tragove koji ukazuju na sličnosti židovskog boga Jahvea i božanstva kojeg su Ahemenidi nazivali "mudri gospodar" i prikazivali ga kako lebdi nebom u Krilatoj kugli, kao što se vidi na Darijevom kraljevskom pečatu. (sl. 5)

Danas znamo da kulturni, religiozni i povijesni korijeni drevnih Perzijanaca sežu do ranijih carstava Babilona i Asirije, a njihovo prostiranje i pad su zabilježeni u Starom zavjetu. Simboli koji čine pismo koje se javlja na spomenicima Ahe-

1.H, obično se radi jednostavnosti transliterira kao H, a u sumerskom i semitskim jezicima izgovara se kao ch u škotskom i njemačkom.

2.S, obično se radi jednostavnosti transliterira kao S, a u sumerskom i semitskim jezicima izgovara se kao ts.

sl.5

menida i na pečatima u prvo vrijeme su smatrani ukrasnim uzorcima. Engelbert Kampfer, koji je posjetio Perspolis, staroperzijski glavni grad, opisao je znakove kao klinove ili klinaste otiske. Od tada je ovo pismo poznato kao klinasto pismo.

Kada se počelo s odgonetavanjem Ahemenidskih natpisa, postalo je jasno da su oni napisani istim pismom kao i natpisi pronađeni na drevnim rukotvorinama i pločicama za pisanje u Mezopotamiji, dolinama i visoravnima koje leže između Tigrisa i Eufrata. Zbunjen tako razbacanim otkrićima, Paul Emile Botta je 1843. odlučio provesti prvo veće svrsishodno iskopavanje. Odabrao je mjesto u sjevernoj Mezopotamiji, blizu današnjeg Mosula, nazvano Khorsabad. Botta je vrlo brzo mogao ustanoviti da se u natpisima na klinastom pismu to mjesto naziva Dur Šarukin. To su bili semitski natpisi, pisani na jeziku srodnom hebrejskom, a ime je značilo "ozidani grad ispravnog kralja". Naši priručnici tog kralja nazivaju Sargon II.

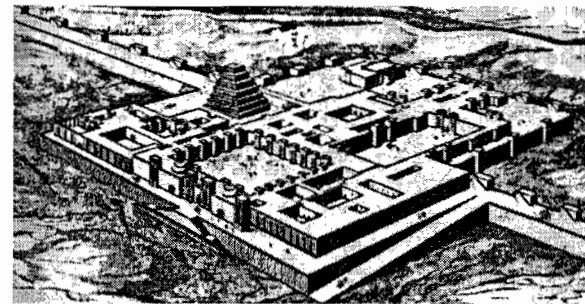
Središte glavnog grada asirskog kralja činila je veličanstvena kraljevska palača čiji su zidovi bili ispunjeni isklesanim plitkim reljefima, koji bi se, kada bi ih poredali jedan do drugog, protezali više od milje u duljinu. Grad i kraljevski dvor nadvisivala je stepenasta piramida zvana zigurat: ona je služila bogovima kao "stepenice za raj". (sl. 6)

Plan grada i kipovi ocrtavali su visoki životni standard. Palače, hramovi, kuće, staje, skladišta, zidovi, vrata, stupovi, ukrasi, kipovi, umjetnička djela, tornjevi, bedemi, terase, vrtovi - sve je to nastalo u samo pet godina. Kako kaže Georges Contenau (La vie Quotidienne a Babylone et en Assyrie/Svakodnevni život u Babilonu i Asiriji) "mašta posustaje pred potencijalnom snagom carstva koje je moglo postići toliko mnogo u tako kratkom vremenu" prije 3000 godina.

Kako ne bi zaostali za Francuzima, Englezi stupaju na scenu u liku Sir Austen Henry Layarda, koji je za odredište izabrao mjesto udaljeno od Khorsabasa nekih deset milja uz rijeku Tigris. Domaće stanovništvo naziva to mjesto Kuyunjik: to je bio glavni grad Asirije - Niniva.

Imena i događaji iz Biblije počeli su oživljavati. Niniva je bio kraljevski glavni grad Asirije za vrijeme vladavine njihova zadnja tri velika vladara: Sanherib,

Esarhaddon i Asurbanipal. "Sada, u četrnaestoj godini kralja Ezekije, asirski kralj Sanherib napao je utvrđene gradove Judeje." (Druga Knjiga o kraljevima, 18.13) i kad je Anđeo Gospodnji udario po njegovoj vojsci "Sanherib je otišao i vratio se u Ninivu".

sl.6

Brežuljci na kojima su Sanherib i Asurbanipal izgradili Ninivu otkrili su nam palače, hramove, i umjetnička djela koja su nadmašivala ona nastala za vladavine Sargona. Područje gdje se vjerojatno nalaze ostaci Esarhaddonovih palača ne može se istražiti, jer se tamo danas nalazi muslimanska džamija podignuta na navodnom grobu proroka Jone; njega je progutao kit kada je odbio odnijeti poruku Jahvea u Ninivu.

Layard je u drevnim grčkim zapisima pročitao kako je časnik Aleksandrove vojske vidio "mjesto gdje se nalaze piramide i ostaci drevnog grada" - grada koji je već u Aleksandrovo vrijeme bio predan zaboravu! Layard je i tamo vršio iskapanja, i otkrio Nimrud, asirski vojni centar. Upravo tamo je Salmanasar II podigao obelisk kako bi obilježio svoje vojne pohode i osvajanja. Danas je obelisk izložen u Britanskom Muzeju i na njemu je, među kraljevima kojima se odaje počast navedeno ime "Jehu, sin Omrija, Kralj izraelski."

Još jednom se mezopotamski natpisi i biblijski tekstovi podudaraju.

Zapanjeni sve češćim potvrdama biblijskih priča od strane arheoloških otkrića, asiriolozi, kako su ti znanstvenici dobili ime, su se vratili na deseto poglavlje Knjige Postanka. Tamo je Nimrod, "moćni lovac mилоšču Jahvea" bio opisan kao osnivač svih kraljevstava Mezopotamije.

I početak njegovog kraljevstva:

Babilon, i Ere, i Akad, svi u zemlji Šinear.

Iz te je zemlje stigao Ašur,

Gdje je podignuta Niniva, grad širokih ulica;

I Kalah, i Resen-veliki grad

Između Ninive i Kalaha

Brežuljci koje domaće stanovništvo naziva Kalah doista postoje i nalaze se između Ninive i Nimruda. Kada su ekipe pod vodstvom W. Andrae vršile iskopa-

vanja na tom području u razdoblju od 1903. do 1914., otkrili su ruševine Ašura, asirskog vjerskog središta i njegovog prvog glavnog grada. Od svih gradova Asirije koji su spomenuti u Bibliji još samo treba pronaći Resen. Njegovo ime znači "konjske uzde"; možda je to bilo mjesto gdje su se nalazile kraljevske štalc Asiraca.

Otprilike u isto vrijeme kada je otkriven Ašur, ekipe pod vodstvom R. Koldeweya dovršavale su iskopavanja biblijskog Babilona, prostranog grada palača, hramova, visećih vrtova, i neizbježnog zigurata. Nedugo zatim ruketvorine i natpisi su otkrili povijest dva suparnička carstva Mezopotamije: Babilonije i Asirije, jedan sa središtem na jugu, a drugi sa središtem na sjeveru.

Uz sve uspone i padove, međusobne sukobe i koegzistenciju, ova dva carstva činila su visoku civilizaciju koja je potrajala otprilike 1500 godina, s najvišim usponom oko 1900 pr.n.e. Ašur i Ninivu su konačno osvojili i uništili Babilonci 614, odnosno 612. pr.n.e. Prema predviđanjima biblijskih proroka, Kir Ahemenidski je 539. pr.n.e. osvojio Babilon koji je tako neslavno završio svoje postojanje.

Iako su kroz čitavu povijest bili suparnici, bilo bi teško pronaći neke značajnije razlike između Asirije i Babilonije u kulturnom i materijalnom pogledu. Iako su Asirci svoje glavno božanstvo nazivali Ašur (koji sve vidi), a Babilonci su klicali Marduku (sinu neokaljanog brežuljka), njihovi panteoni bili su slični.

Mnogi svjetski muzeji ubrajaju među svoje dragocjene izložke ceremonijalna vrata, krilate bikove, plitke reljefe, kočije, alate, posuđe, nakit, kipove i druge predmete izrađene od svih mogućih materijala iskopanih iz brežuljaka Asirije i Babilonije. Ali istinska blaga ovih kraljevstava bili su njihovi pisani zapisi: tisuće i tisuće natpisa klinastim pismom, uključujući kozmološke priče, epske pjesme, povijesti kraljeva, zabilješke iz hramova, prodajne ugovore, zapise o vjenčanjima i razvodima, astronomske tablice, astrološka predviđanja, matematičke formule, zemljopisne popise, školske priručnike iz gramatike i vokabulara, i ne manje važne, tekstove koji se bave imenima, genealogijama, epitetima, djelima, moćima i dužnostima bogova.

Zajednički jezik koji je predstavljao kulturnu, povijesnu, i religioznu vezu Asirije i Babilonije bio je akadski. To je bio prvi poznati semitski jezik, srodan ali stariji od hebrejskog, aramejskog, feničkog i kanaanskog. Ali Asirci i Babilonci nisu tvrdili da su oni bili ti koji su izmislili jezik ili njegovo pismo: doista, mnoge pločice sadržavale su komentar kojeg su oni prepisali iz starijih originala.

Tko je onda izmislio klinasto pismo i razvio jezik, njegovu preciznu gramatiku i bogati vokabular? Tko je napisao "starije originale"? I zašto su Asirci i Babilonci jezik nazivali akadskim?

Pažnju ćemo opet usmjeriti na Knjigu Postanka. "I početak njegovog kral-

jevstva: Babilon i Ere i Akad". Akad: je li zaista postojao takav kraljevski glavni grad, koji je prethodio Babilonu i Ninivi?

Ruševine u Mezopotamiji priskrbile su nam uvjerljive dokaze da je nekada tamo uistinu postojalo kraljevstvo po imenu Akad, koje je uspostavio mnogo raniji vladar. On je sebe nazivao šarukin ("pravedni vladar"). U svojim zapisima tvrdio je da se njegovo carstvo prostiralo, milošću njegovog boga Enlila, od Donjeg mora (Perzijski zaljev) do Gornjeg mora (vjerojatno Sredozemlje). Hvalio se kako su se "na molu Akada, sidrili brodovi" iz brojnih udaljenih zemalja.

Učenjaci su osjetili strahopoštovanje: otkrili su mezopotamsko carstvo iz trećeg tisućljeća prije Krista! To je predstavljalo skok u prošlost od nekih 2000 godina; od asirskog Sargona iz Dur Šarukina do Sargona akadskog. Pa ipak su humci gdje su vršena iskopavanja donijeli na svjetlost dana književnost i umjetnost, znanost i politiku, trgovinu i komunikaciju; potpuno razvijenu civilizaciju, koja je postojala mnogo ranije od pojave Babilonije i Asirije. Štoviše, ona je očito bila prethodnik i izvor kasnijih civilizacija Mezopotamije: Asirija i Babilonija bile su tek grane na akadskom deblu.

Tajnovitost takve rane Mezopotamske civilizacije samo se još produbila otkrićem natpisa koji bilježe postignuća i rodoslovlje Sargona Akadskog. U njima se kaže da je njegov puni naslov bio "Kralj Akadski, kralj Kiša"; objašnjava se da je, prije nego je prisvojio prijestolje, bio savjetnik "vladarima Kiša". Učenjaci se pitaju nije li onda postojalo u Kušu još starije kraljevstvo, koje je prethodilo Akadskom?

Još jednom, biblijski stihovi dobivaju na važnosti.

I Kuš začne Nimroda;

On je bio prvi od junaka zemlje...

I početak njegovog kraljevstva:

Babilon. Ere i Akad.

Mnogi učenjaci su pretpostavljali kako je Sargon Akadski ustvari bio biblijski Nimrod. Ako u gornjim biblijskim stihovima Kiš čitamo kao Kuš, čini se kao da je Nimrodu zaista prethodio Kiš, kako tvrdi Sargon. Znanstvenici su tada počeli prihvaćati doslovno ostatak natpisa: "On je porazio Uruk i srušio njegove zidove... pobijedio je u bici sa stanovnicima Ura.. porazio je čitavo područje od Lagaša pa sve do mora."

Je li biblijski Ere identičan s Urukom iz Sargonovih natpisa? To je potvrđeno otkrivanjem mjesta koje se danas naziva Warka. Ur na kojeg upućuje Sargon nije ništa drugo već biblijski Ur, rodni grad Abrahama u Mezopotamiji.

Ne samo da su arheološka otkrića potvrdila biblijske zapise; također je posta-

lo sigurno da su postojala kraljevstva i gradovi i civilizacije u Mezopotamiji čak i prije trećeg tisućljeća prije Krista. Jedino je preostalo pitanje: Koliko daleko u prošlost treba otići da bi se pronašlo prvo civilizirano kraljevstvo?

Ključ ove zagonetke bio je još jedan jezik.

Znanstvenici su ubrzo shvatili da su imena nosila značenje ne samo u hebrejskom i u Starom zavjetu već i na drevnom Bliskom istoku. Sva akadaska, babilonska i asirska imena ljudi i gradova imala su značenje. Ali imena vladara koji su prethodili Sargonu Akadskom nisu imala nikakvog smisla: kralj na čijem je dvoru Sargon bio savjetnik zvao se Urzababa; kralj koji je vladao u Ereku zvao se Lugalzagesi, i tako dalje.

U svom predavanju pred Royal Asiatic Society 1853, Sir Henry Rawlison je istaknuo da takva imena nisu bila niti semitska niti indoeuropska; uistinu "činilo se da ne pripadaju niti jednoj poznatoj grupi jezika ni naroda". Ali ako su imena imala značenje, u kojem bi to jeziku bilo?

Učenjaci su još jednom pregledali akadске natpise. Akadsko klinasto pismo je u osnovi bilo slogovno; jedan znak je predstavljao puni slog (ab, ba, bat, itd.). Ali u rukopisu su se znatno koristili znakovi koji nisu bili fonetski slogovi već su imali značenje "bog", "grad", "država" ili "život", "uzvišen" i slično. Jedino moguće objašnjenje ove pojave bilo je da su ovi znakovi bili ostatak starijeg načina pisanja koje se koristilo slikovnim pismom. Akadskom je dakle, prethodio neki drugi jezik koji se služio metodom pisanja srodnom egipatskim hijeroglifima.

Ubrzo je postalo očito da se ovdje radi o starijem jeziku, a ne samo starijem obliku pisanja. Učenjaci su uočili da su se na akademskim natpisima i tekstovima obilno koristile posuđenice - riječi preuzete iz drugog jezika u nepromijenjenom obliku (kao što današnji Francuz preuzima englesku riječ weekend). To je posebno vrijedilo u znanstvenoj i tehničkoj terminologiji, te u pitanjima u vezi bogova i neba.

Jedno od najvećih otkrića akademskih tekstova bile su ruševine knjižnice koju je u Ninivi sakupio Asurbanipal; Layard i njegovi kolege prenijeli su sa nalazišta 25.000 pločica, a mnoge od njih su drevni pisari opisali kao kopije "starih tekstova." Grupa od 23 pločice završavala je izjavom: "dvadeset i treća pločica: jezik Šumera nije izmijenjen". Drugi tekst sadržavao je tajnovitu izjavu samog Asurbanipala:

Bog rukopisa podario mi je dar poznavanja njegovog umijeća.

Bio sam iniciran u tajne pisanja.

Mogu čak čitati zamršene ploče na Šumerskom:

Razumijem tajanstvene riječi uklesane u kamenu u danima prije Potopa.

Tvrđnja Asurbanipala da može pročitati zamršene ploče na Šumerskom i razumjeti riječi napisane na pločama u danima prije Potopa samo je povećala tajnovitost. Ali u siječnju 1869. Jules Oppert je predložio Francuskom numizmatičkom i arheološkom društvu (French Society of Numismatics and Archeology) da prizna postojanje preakadskog jezika i naroda. Istaknuvši da su rani vladari Mezopotamije proglašavali svoj legitimitet uzimajući kao naslov "Kralj Sumera i Akada", on je predložio da se narod nazove Sumerani, a zemlja Sumer.

Osim što je krivo izgovorio ime (Šumer, a ne Sumer) Oppert je bio u pravu. Sumer nije bio tajnovita, daleka zemlja, već raniji naziv za južnu Mezopotamiju, baš kako je jasno objavljeno u Knjizi Postanka: kraljevski gradovi Babilon i Akad i Erech nalazili su se u "zemlji Šinear" (Šinear je bio biblijski naziv za Šumer).

Jednom kad su učenjaci prihvatili ove zaključke, brane su bile otvorene. Akadaska upućivanja na "starije tekstove" dobila su značenje, i učenjaci su ubrzo shvatili da su ploče s dugim stupcima riječi bili u stvari akadsko-sumerski leksikoni i rječnici, nastali u Asiriji i Babiloniji kako bi omogućavali proučavanje prvog pisanog jezika, sumerskog.

Bez ovih rječnika iz davnih vremena, još bi bili daleko od mogućnosti da čitamo sumerske tekstove. Uz njihovu pomoć, otvoreno je ogromno književno i kulturno bogatstvo. Isto tako je postalo jasno da je sumersko pismo, koje je izvorno bilo slikovno i uklesano u kamen u okomitim stupcima, bilo pretvoreno u vodoravno. Kasnije je stilizirano u klinasto pismo na mekim glinenim pločicama da bi postalo klinasto pismo koje su prihvatili Akadani, Babilonci, Asirci, i ostali narodi drevnog Bliskog istoka. (sl. 7)

Odgonetavanje sumerskog jezika i pisma, te spoznaja da su Sumerani i njihova kultura bili izvor akadsko-babilonsko-asirskih postignuća, potaknuli su arheološka istraživanja u južnoj Mezopotamiji. Svi su dokazi ukazivali da je upravo tamo bio početak.

Prva značajnija iskopavanja sumerskih nalazišta započeli su 1877 francuski arheolozi: i otkrića na samo tom jednom mjestu bila su toliko mnogobrojna da se s iskopavanjima na istom mjestu nastavilo do 1933, a da nisu završili s poslom.

Pokazalo se da je nalazište, kojeg domaće stanovništvo naziva Telloh (brežuljak), ustvari rani sumerski grad, i to upravo Lagaš osvajanjem kojeg se hvalio Sargon akadski. To je zaista bio kraljevski grad čiji su vladari nosili isti naslov kojeg je prihvatio Sargon, osim što je bio na sumerskom jeziku: EN.SI (pravedan vladar). Njihova dinastija je započela vladavinu 2.900 pr.n.e. i trajala je skoro 650 godina. Za to vrijeme, četrdeset i tri ensi-ja vladala su nesmetano u Lagašu: njihova imena, rodoslovlja, i duljina vladanja bili su uredno zabilježeni.

Natpisi nose mnogo informacija. Molbe bogovima "da učine da klice žita rastu za žetvu... da učine da zalijevane biljke rode žito" svjedoče o postojanju

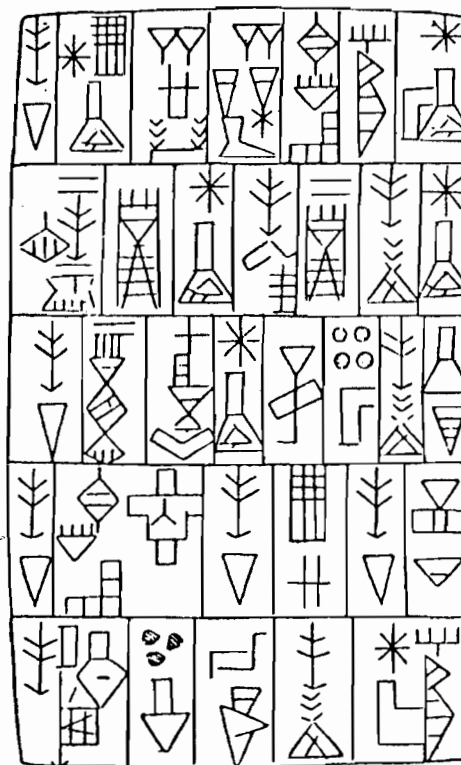

SUMERIAN			CUNEIFORM		Izgovor	Značenje
Original	Turned	Archaic	Common	Assyrian		
					KI	Zemlja
					KUR	planina
					LU	domaći čovjek
					SAL MUNUZ	maternica žena
					SAG	glava
					A	voda
					NAG	piti
					DU	ići
					HA	riba
					GUD	bik, vol snažan
					SHE	jedva

sl.7

poljodjelstva i navodnjavanja. Šalica koju je u čast boginje uklesao "nadglednik žitnice" pokazuje da se žito skladištilo, mjerilo i prodavalo. (sl.8)

Ensi pod imenom Eanatum ostavio je natpis na glinenoj cigli koji pojašnjava da su sumerski vladari mogli zauzeti prijestolje samo uz pristanak bogova. On je isto tako zabilježio osvajanje drugog grada, što nam govori da su u Sumeru na

sl.8

početku trećeg tisućljeća prije Krista postojali i drugi gradovi-države.

Eanatumov nasljednik Entemena opisao je kako su gradili hram i ukrašavali ga zlatom i srebrom, sadnju vrtova, povećavanje ciglom obrubljenih bunara. Hvalio se izgradnjom tvrđave s tornjevima za promatranje i mogućnostima za smještaj brodova.

Jedan od poznatijih vladara Lagaša bio je Gudea. On je dao izraditi veći broj kipova koji su ga prikazivali u zavjetnom položaju, kako se moli svojim bogovima. Takav položaj nije bio pozerstvo; Gudea je zaista predano štovao boga Ningirsu, svoje glavno božanstvo, i posvetio se izgradnji i obnavljanju hramova.

Njegovi brojni natpisi otkrivaju da je, u potrazi za izvanrednim građevnim materijalima, nabavljao zlato iz Afrike i Anatolije, sre-

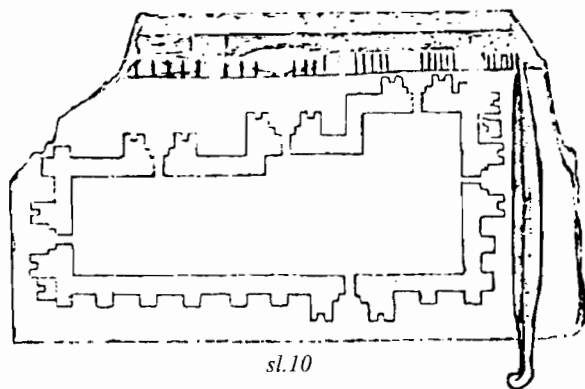
bro iz planina Taurus, cedrovinu iz Libanona, druge rijetke drvene materijale s Ararata, bakar iz područja Zagros, diorit iz Egipta, karneol iz Etiopije, te ostale materijale iz zemalja koje učenjaci još nisu uspjeli identificirati.

Kada je Mojsije gradio za Gospodina Boga "prijestolnicu" u pustinji, služio se vrlo detaljnim uputama koje mu je dao Gospodin. Kada je kralj Salomon gradio prvi hram u Jeruzalemu, učinio je to nakon što mu je Gospodin "dao mudrost". Proroku Ezekielu su prikazani detaljni planovi za Drugi hram "u božanskoj viziji" od strane "osobe koja je izgledala kao od bronce i koja je u rukama držala laneno uže i štap za mjerenje". Ur-Nammu, vladar Ura, opisao je tisuću godina ranije kako mu je njegov bog naredio da izgradi za njega hram i dao mu primjerene upute, te mu predao štap za mjerenje i smotano uže. (sl. 9)

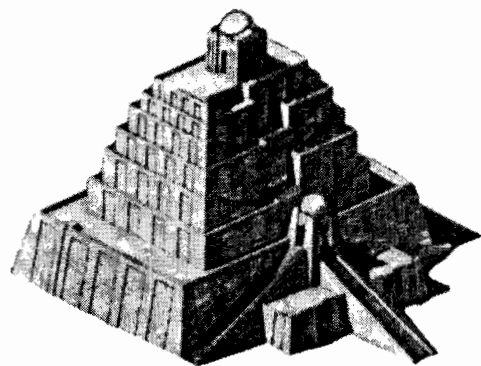
Tisuću dvjesto godina prije Mojsija, Gudea je tvrdio isto. U jednom dugačkom natpisu je zabilježio kako je upute dobio u viziji. "Čovjek koji je sjajio poput neba", pored kojega je stajala "božanska ptica" "naredio mi je da izgradim

sl.9

sl.10

sl.11

hram". Taj "čovjek" koji je "sudeći po kruni na njegovoj glavi očito bio bog" kasnije je identificiran kao bog Ningirsu. S njim je bila božica koja je "držala ploču svoje omiljene zvijezde na nebu", a u drugoj ruci "držala je sveti štap" kojim je Gudea pokazala "pogodan planet". Treći čovjek, koji je također bio bog držao je u ruci ploču od dragog kamena: "plan hrama nalazio se na njemu". Jedan od Gudeinih kipova prikazuje ga kako sjedi i na koljenima drži tu ploču na kojoj se jasno vidi nebeski crtež. (sl.10)

Gudea je bio zbunjen ovim arhitektonskim uputama, i mudar kakav je već bio, zamolio je za savjet boginju koja je mogla protumačiti božanske poruke. Ona mu je objasnila značenje uputa, mjera na planu, te veličinu i oblik cigli koje treba koristiti. Gudea je zatim zatražio muškarca, "božanskog donositelja odluka" i ženu "tražiteljicu tajni" da odrede mjesto na rubu grada gdje bi bog želio da se izgradi hram. Zatim je angažirao 216.000 ljudi na poslovima gradnje.

Gudeina zbunjenost potpuno je razumljiva, jer je, navodno, jednostavni tlocrt sadržavao dovoljno informacija za gradnju kompleksnog zigurata, koji se uzdizao na sedam katova. Svojim tekstom u "Der alte Orient" iz 1900. A. Billerbeck je uspio odgonetnuti barem dio božanskih arhitektonskih uputa. Stari crtež, čak i na djelomično oštećenom kipu, pri vrhu je dopunjen vertikalnim linijama čiji se broj smanjuje kako se razmak među njima povećava. Božanski arhitekti, kako se čini, mogli su jednostavnim tlocrtom popraćenim sa sedam promjenjivih skala, dati potrebne upute za izgradnju sedmerokatnog hrama. (sl. 11)

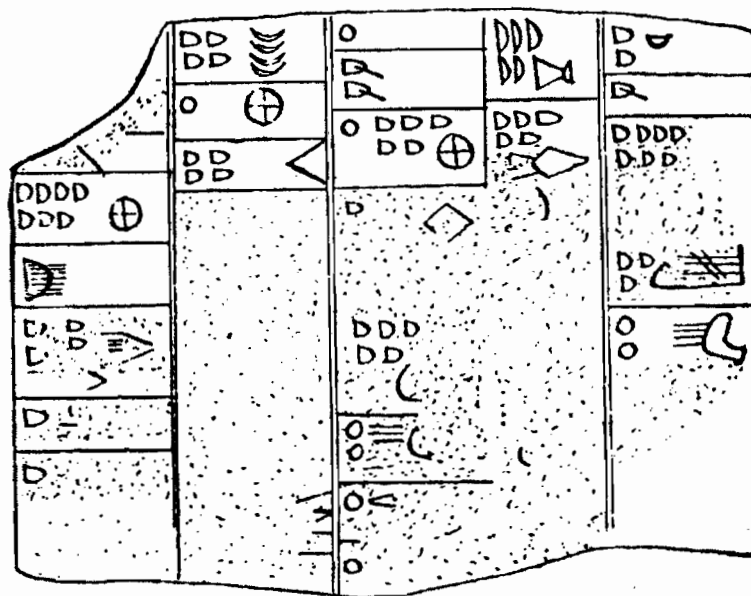
Već je rečeno da rat potiče čovjeka na znanstveni i materijalni napredak. U drevnom Sumeru, kako se čini, narod i njegove vladare na veća tehnološka postignuća je poticala izgradnja hramova. Sposobnost da se izvedu veliki radovi prema već postojećim arhitektonskim planovima, da se organizira i nahrani brojna radna snaga, da se zemlja izravna i podignu brežuljci, oblikuju cigle i dopremi kamenje, rijetki metali i ostali materijali iz daleka, da se lijevaju kovine i oblikuju posuđe i nakit - sve to jasno govori o visokom stupnju civilizacije, koja je već bila u punom procvatu u trećem tisućljeću prije Krista.

Ma koliko vješto napravljeni, najraniji Sumerski hramovi predstavljaju tek vrh ledenog brijega dometa i bogatstva materijalnih postignuća prvih velikih civilizacija poznatih čovjeku.

Kao dodatak otkriću i razvitku pisma bez kojeg visoko razvijena civilizacija ne bi mogla nastati, Sumeranima treba pripisati zaslugu izuma tiskanja. Tisućljećima prije nego je Johann Gutenberg "izumio" tiskanje koristeći pomična slova, sumerski prepisivači su upotrebljavali gotove uzorke različitih slikovnih znakova koje su koristili kao što danas koristimo gumene žigove, kako bi utisnuli željeni niz znakova u mokru glinu.

sl.12

sl.13

Oni su također izumili i prethodnika našeg kružnog tiska - cilindrični pečat. To je bio mali valjak izrađen od izuzetno tvrdog kamena, u kojeg je poruka ili crtež bio uklesan naopako. Kad bi pečatom prešli preko mokre gline, pozitiv otiska ostao bi utisnut u glinu. Pečat je isto tako jamčio autentičnost dokumenata; novi otisak je bilo moguće odmah otisnuti i usporediti ga sa starim otiskom na dokumentu. (sl. 12).

Mnogi sumerski i mezopotamski zapisi nisu se bavili nužno božanskim ili duhovnim, već i svakodnevnim zadacima kao što su bilježenje usjeva, mjerenje polja, računanje cijena. Uistinu, niti jedna visoko razvijena civilizacija ne bi mogla postojati bez naprednog matematičkog sustava.

Sumerski seksagezimalan broječni sustav kombinirao je zemaljski broj 10 s nebeskim 6 da bi za osnovu dobio broj 60. Ovaj sustav je na neki način nadmoćniji od našeg današnjeg: u svakom slučaju, bez sumnje je superiorniji od kasnijeg grčkog i latinskog sustava. On je omogućio Sumeranima da dijele razlomke i množe s milijunima, da izračunavaju korijen i potencije. Ne samo da je to bio prvi poznati matematički sustav nego je on uveo i pojam "pozicije": kao što u decimalnom sustavu, 2 može biti 2 ili 20 ili 200, ovisno o mjestu na kojem se nalazi znamenka, tako i sumerski 2 može značiti 2 ili 120 (2 x 60) itd, ovisno o poziciji. (sl.13)

Krug od 360 stupnjeva, stopa sa svojih 12 inča, i tucet kao jedinica mjere samo su neki primjeri koji pokazuju da je sumerska matematika i danas prisutna u našem svakodnevnom životu. Njihova popratna postignuća u astronomiji, uspostavljanje kalendara i slične matematičko-nebeske pothvate proučit ćemo pobliže u sljedećim poglavljima. Baš kao što naš ekonomski i društveni sustav, naše knjige, pravne i porezne bilješke, trgovinski ugovori, potvrde o braku i sl., ovisi o papiru, život Sumerana i Mezopotamaca ovisio je o glini. Hramovi, sudovi i trgovine imali su svoje pisare koji su spremno čekali s pločicama mokre gline na koje su ispisivali odluke, sporazume, pisma ili računali cijene, nadnice, površinu polja. Ili broj cigli potreban za gradnju.

Glina je također bila važna sirovina pri proizvodnji posuđa za svakodnevnu upotrebu i posuda za skladištenje i prijevoz robe. Koristila se za izradu cigle - još jedno prvenstvo Sumerana - koja je omogućavala izgradnju kuća za narod, palača za kraljeve, i veličanstvenih hramova za bogove.

Sumerani su zaslužni za dva tehnološka poboljšanja koja su omogućila da u svim proizvodima od gline spoje lakoću i otpornost, a to su pojačavanje i pečenje. Moderni arhitekti su otkrili da armirani beton, izuzetno jak građevni materijal, nastaje izlivanjem cementa u kalupe u kojima se nalaze željezne šipke: nekad davno, Sumerani su povećavali snagu cigle miješanjem mokre gline i nasjeckane trske ili slame. Osim toga, znali su da se glinenim proizvodima može pojačati

otpornost na tvlak i trajnost pečenjem u peći. Izgradnju prvih višekatnica i slavoluka na svijetu, baš kao i izradu trajne keramičke robe, omogućile su upravo ove tehnološke inovacije.

Otkriće peći za pečenje - visoke peći u kojoj se mogu postići kontrolirane visoke temperature, bez opasnosti da se proizvod okalja prašinom ili pepelom - omogućio je još značajniji tehnološki napredak: Metalno doba.

Pretpostavlja se da je čovjek otkrio da može kovati "meko kamenje" - grumenje prirodnog zlata, te spojeve bakra i srebra - u korisne i lijepe oblike, otprilike oko 6.000 pr.n.e. Prvi predmeti iskovani od metala pronađeni su na visoravni Zagros i planini Taurus. No, kako ističe R.J. Forbes (The Birthplace of Old World Metallurgy) "na drevnom Bliskom istoku, zalihe bakra bez primjesa brzo su bile iscrpljene, i rudar se morao okrenuti rudačama." To je zahtijevalo znanje i sposobnost da se pronađe i izvadi rudača, zdrobi, zatim rastali i pročisti - proces koji se nije mogao izvesti bez talionica i napredne tehnologije.

Umjetnost metalurgije ubrzo je donijela mogućnost pravljenja legura bakra i ostalih metala, što je rezultiralo lijevanim, tvrdim i savitljivim metalom kojeg zovemo bronca. Brončano doba, naše prvo metalurško doba, je isto tako doprinis Mezopotamije modernoj civilizaciji. Veliki dio trgovine tog doba bio je posvećen trgovini metalima. To je stvorilo osnovu za razvoj bankarstva i pojavu prvog novca, srebrnog šekela (teški ingot). Različite vrste metala i legura čiji su sumerski i akadski nazivi i opsežna tehnološka terminologija pronađeni, svjedoče o visokom nivou metalurgije u drevnoj Mezopotamiji. Neko vrijeme ovo je zbunjivalo učenjake jer područje Sumera, kao takvo, nema metalnih rudača, a ipak je sigurno da je metalurgija nastala upravo tamo.

Odgovor leži u energiji. Taljenje, pročišćavanje, stvaranje legura i lijevanje nije se moglo sprovesti bez obilnih zaliha goriva kojim bi se palile peći za pečenje gline, lončići za taljenje i talionice. Mezopotamija je možda bila lišena rudača, ali je imala goriva u izobilju. I tako su rudače dovedene gorivu, što objašnjava brojne ranije natpise koji opisuju dovoženje metalnih rudača izdaleka.

Goriva koja su učinila Sumer tehnološki nadmoćnim bila su bitumen i asfalt, naftni proizvodi koji su prirodno istjecali na površinu na mnogim mjestima u Mezopotamiji. R. J. Forbes (Bitumen and Petroleum in Antiquity) pokazao je da su površinska nalazišta u Mezopotamiji bila primarni izvor goriva u drevnom svijetu još od najranijih vremena pa sve do vremena Rima. On je zaključio da je tehnološka upotreba ovih naftnih proizvoda započela u Sumeru oko 3500 pr.n.e.: zaista, pokazalo se da je korištenje i znanje o ovom gorivu i njegovim svojstvima bilo veće u doba Sumera nego u kasnijim civilizacijama.

Sumerani su toliko obilno koristili naftne proizvode, ne samo kao gorivo već

i kao materijal za izgradnju cesta, impregniranje, zatvaranje pukotina, slikanje, cementiranje i modeliranje, da je drevni Ur pronađen zakopan u brežuljku kojeg su lokalni Arapi nazivali "brežuljak bitumena". Forbes je pokazao da su u sumerskom jeziku postojali izrazi za svaku vrstu i varijantu bitumenskih supstanci koja se mogla naći u Mezopotamiji. Zaista, imena bitumenskih i naftnih materijala u drugim jezicima - akademskom, hebrejskom, egipatskom, koptskom, grčkom, latinskom i sanskrtu - vode do sumerskog izvornika: na primjer, najuobičajenija riječ za naftu - naphta - dolazi od sumerskog napatu (kamenje koje bukti).

Sumersko korištenje naftnih proizvoda predstavlja osnovu napredne kemije. Visoki stupanj znanja koje su posjedovali Sumerani možemo procijeniti ne samo po raznolikosti boja i pigmenata koje su upotrebljavali ili postupcima koje su koristili (kao što je emajliranje), već i po izuzetnoj umjetnoj proizvodnji poludragog kamenja, uključujući i zamjenu za lapis lazuli.

Zemne smole su se također koristile i u sumerskoj medicini, još jednom području gdje su standardi bili dojmljivo visoki. Stotine akademskih tekstova obilno koriste sumerske medicinske izraze i fraze, ukazujući na sumersko porijeklo cjelokupne mezopotamske medicine.

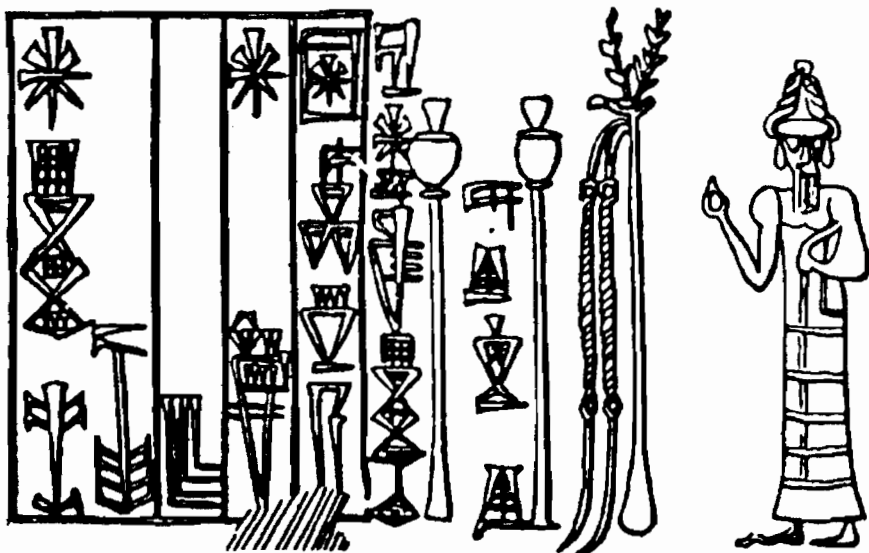
U knjižnici Asurbanipala u Ninivi nalazio se i odjel medicine. Tekstovi su bili podijeljeni u tri grupe - bultitu (terapija), šipir bel imti (kirurgija) i urti mašmaše (naredbe i čarolije). Neki dijelovi ranih zakonika bavili su se pristojbama koje se plaćalo kirurzima za uspješne operacije, te kazne koje su im određene u slučaju neuspjeha. Kirurg, koji se služio lancetom da bi pacijentu otvorio sljepoočnicu, i pritom slučajno pacijentu povrijedio oko, izgubio bi ruku.

Neki kosturi pronađeni u grobovima u Mezopotamiji nosili su nepogrešive znakove kirurških zahvata na mozgu. Djelomično oštećen medicinski tekst govori o kirurškom odstranivanju "sjene koja je prekrivala čovjekovo oko" - vjerojatno katarakta, drugi tekst spominje upotrebu instrumenata za rezanje, izjavljujući: "ako je bolest zahvatila unutrašnjost kosti, tada ju treba sastrugati i odstraniti".

Bolesnici u sumersko doba mogli su birati između A.ZU (vodeni liječnik) i IA.ZU (uljni liječnik). Ploča iskopana u Uru, stara oko 5.000 godina, naziva osobu koja liječi "Lulu, liječnik". Postojali su i veterinari - poznati kao "liječnici za volove" ili "liječnici za magarce".

Par liječničkih kliješta opisan je na vrlo starom cilindričnom pečatu, pronađenom u Lagašu, a pripadao je "liječniku imenom Urlugaledina". Pečat prikazuje zmiju na drvetu - simbol medicine do današnjih dana (sl. 14). Instrument koji su koristile primalje da bi prerezale pupčanu vrpču je također vrlo često opisan.

Sumerski medicinski tekstovi bave se dijagnozama i receptima. Sumerski

sl.14

liječnik nije se služio magijom ili čaranjem, u to ne sumnjamo. On je preporučivao čišćenje i pranje, namakanje u toplim kupkama i rudnim otopinama, primjenu biljnih preparata, trljanje naftnim spojevima.

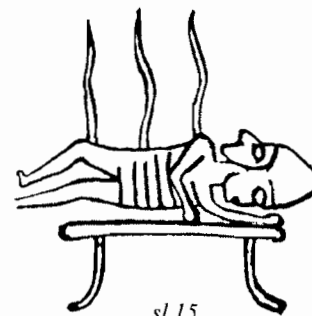
Lijekovi su bili spravljani od biljaka i rudnih smjesa, pomiješanih sa tekućinama i otopinama koje su odgovarale načinu primjene. Ako se lijek uzimao na usta, prašci su se miješali s vinom, pivom ili medom, ako bi se "ulijevali u rektum", primjenom klistira - bili su miješani s biljem ili biljnim uljima. Alkohol, koji ima tako važnu ulogu pri dezinfekciji u kirurgiji, te kao osnova mnogih lijekova, stigao je u naše jezike preko arapskog "kohl", iz akadskog "kuhlu".

Modeli jetre pokazuju da se medicina učila u medicinskim školama uz pomoć glinenih modela ljudskih organa. Anatomija je vjerojatno bila napredna znanost, jer su hramski rituali zahtijevali detaljno razrađeno seciranje žrtvenih životinja što predstavlja samo korak od komparativnog poznavanja ljudske anatomije.

Nekoliko prikaza na cilindričnim pečatima ili glinenim pločama prikazuju ljude kako leže na nekoj vrsti kirurškog stola, okruženi ekipama bogova i ljudi. Iz epova i drugih junačkih tekstova saznajemo da su Sumerani i njihovi potomci u Mezopotamiji bili zaokupljeni pitanjima života, bolesti i smrti. Ljudi poput Gilgameša, kralja Ereka, tražili su "Drvo života" ili neku rudu ("kamen") koji bi im donio vječnu mladost. Postoje također i aluzije o pokušajima uskrsnuća mrtvih, pogotovo ukoliko se radilo o bogovima:

*Viseći sa motke, na leš
usmjerili su bilo i sjaj;
Šezdeset puta vodu života,
Šezdeset puta hranu života,
Poprskali su po njemu;
I Inanna ustade.*

Jesu li oni poznavali i koristili pri takvim pokušajima oživljavanja neke ultra-moderne metode, o kojima mi možemo samo raspravljati? Prikaz medicinskog liječenja na cilindričnom pečatu koji se datira na sam početak sumerske civilizacije, svakako sugerira poznavanje i korištenje radioaktivnih materijala pri liječenju određenih lakših bolesti. Nema sumnje da crtež prikazuje čovjeka kako leži na posebnom krevetu; lice mu je zaštićeno maskom, i izložen je nekoj vrsti zračenja. (sl.15)

sl.15

Jedan od najstarijih sumerskih materijalnih postignuća je razvoj industrije tekstila i odjeće.

Smatra se da je naša industrijska revolucija započela s uvođenjem strojeva za pređenje i tkanje u Engleskoj 1760-tih. Najrazvijeniji narodi oduvijek su težili razviti tekstilnu industriju kao prvi korak prema industrijalizaciji. Dokazi pokazuju da taj proces traje ne samo od osamnaestog stoljeća, već od prve čovjekove velike civilizacije. Čovjek nije mogao proizvesti tkaninu prije nego je razvio poljodjelstvo koje ga je opskrbito lanom, i prije negoli je pripitomio životinje, stvorivši tako izvor za vunu. Grace M. Crowfoot (Textiles, Basketry and Mats in Antiquity) izrazila je opće mišljenje učenjaka izjavivši da se tkanje prvi puta pojavilo u Mezopotamiji, oko 3.800 pr.n.e.

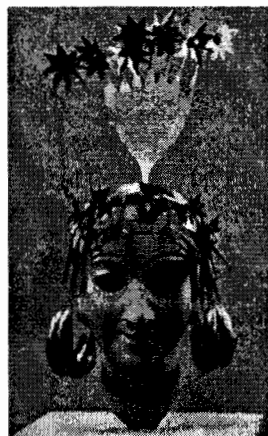
U to vrijeme Sumer nije bio na glasu samo po tkaninama, već i po svojoj odjeći. Knjiga Jošue (7.21) govori da za vrijeme osvajanja Jerihona neki čovjek nije mogao odoljeti iskušenju da zadrži "jedan dobar kaput iz Šineara" kojeg je pronašao u gradu, iako je kazna za tako nešto bila smrt. Odjeća iz Šineara (Sumer) bila je toliko cijenjena da su ljudi bili voljni izložiti život ne bi li je dobili.

Već u sumersko doba postojala je bogata terminologija koja je opisivala i pojedine komade odjeće i njihove proizvođače. Osnovnu odjeću činio je TUG - bez sumnje, i stilom i imenom prethodnik rimske toge. Ta odjeća zvala se TUG.TU.SHE, što je značilo "odjeća koja se nosi omotana" (sl. 16).

Drevni prikazi otkrivaju ne samo zapanjujuću raznolikost i obilje odjeće, već

i eleganciju, u kojoj je prevladavao dobar ukus i usklađenost odjeće, frizura, nakita za glavu i kosu, te dragocjenosti. (sl. 17, 18)

Još jedno od značajnijih postignuća Sumera bilo je poljodjelstvo. U zemlji sezonskih kiša, rijeke su natapale usjeve tijekom cijele godine preko razgranatog sustava kanala za navodnjavanje.

Mezopotamija - zemlja između rijeka - bila je u drevna vremena prava košara hrane. Voćke marelica, koje se u španjolskom nazivaju damasco ("Damascus drvo") nois i latinsko ime armeniaca; izraz koji je posuđenica iz akadskog - armanu. Trešnja, u grčkom kerasos, u njemačkom Kirsche dolazi od akadskog karshu. Sve to dokazuje da je ovo i drugo voće i povrće stiglo u Europu iz Mezopotamije. To se zbililo i s brojnim posebnim sjemenkama i začinima: naša riječ šafran dolazi od akadskog azupiranu, crocus od kurkanu (preko krokos u grčkom) kumin od kamanu, hyssop od zupu, myrrh od murru. Primjera je mnogo: u mnogim slučajevima Grčka je fizički i etimološki predstavljala most preko kojeg su ovi plodovi zemlje stigli u Europu. Luk, leća, grah, krastavci, kupus i salata bili su uobičajeni sastojci sumerske prehrane.

Jednako je dojmljiv raspon i raznolikost drevnih načina pripremanja hrane u Mezopotamiji, njihova kuhinja. Tekstovi i slike potvrđuju sumersko poznavanje pretvaranja uzgojenih žitarica u brašno od kojeg su pravili razne vrste kruha, sa i bez kvasca, kaše, tjestenine, kolače i kekse. Fermentirali su ječam kako bi dobili pivo: među tekstovima nalazimo "tehničke priručnike" za proizvodnju

piva. Vino su dobivali od grožđa i palmi datulja. Mlijeko koje su dobivali od ovaca, koza i krava koristili su za piće, kuhanje, pravljenje jogurta, maslaca, vrhnja i sireva. Uobičajeni dio prehrane bila je riba. Ovčetiina je bila lako dostupna, a meso svinja koje su Sumerani uzgajali u velikom broju, držali su pravom poslasticom. Guske i patke vjerojatno su bile rezervirane za stolove bogova.

Drevni tekstovi jasno pokazuju da se visoka kuhinja drevne Mezopotamije razvila u hramovima u službi bogovima. Jedan je tekst propisivao kao žrtvu bogovima: "štruce ječmenog kruha... štruce pšeničnog kruha, paštetu od meda i vrhnja, datulje, kolače...pivo, vino, mlijeko...sok cedra, vrhnje". Pečeno meso nudilo se uz žrtve ljevanice "prvorazrednog piva, vina i mlijeka". Poseban komad bikovog mesa pripremao se strogo prema receptu, zahtijevajući "fino brašno...izmiješano u tijesto s vodom, prvorazrednim pivom i vinom" i pomiješano sa životinjskim masnoćama, "aromatičnim sastojcima nastalim iz samog srca biljke", orasima, sladom i začinima. Upute za "svakodnevnu žrtvu bogovima grada Uruka" zahtijevali su da se posluži pet različitih pića uz obroke, i točno određivala što trebaju činiti "mlinari u kuhinji" i "glavni kuhar u krušnom koritu"

Naše divljenje sumerskom kulinarskom umijeću svakako se povećava kako nailazimo na pjesme koje pjevaju hvalospjeve izvrsnoj hrani. Zaista, što reći dok čitamo tisućljećima star recept za pripremu "kokota u vinu"?

U vinu za piće

U mirisnoj vodi

U ulju pomazanja

Ovu sam pticu skuhao

I pojeo.

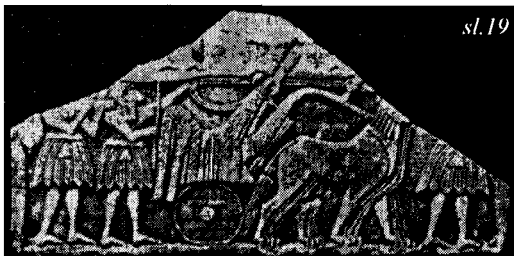
Uspješna ekonomija i društvo s tako značajnim materijalnim postignućima, nije moglo nastati bez djelotvornog sustava transporta. Sumerani su koristili svoje dvije velike rijeke i umjetnu mrežu kanala za prijevoz vodom ljudi, dobara i stoke. Neki od najranijih crteža prikazuju ono što su bez sumnje bili prvi čamci na svijetu.

Iz mnogih ranih tekstova saznajemo da su se Sumerani bavili i plovidbama otvorenim morem, koristeći razne vrste brodova kako bi stigli do udaljenih zemalja u potrazi za metalima, rijetkim drvom, kamenjem i drugim materijalima koje se nije moglo naći u užem Sumeru. Akadski rječnik sumerskog jezika sadrži dio o brodarstvu, koji popisuje 105 sumerskih izraza za različite brodove, prema veličini, odredištu, ili namjeni (teretni, putnički ili za posebne namjene izvjesnih bogova.). Daljnjih 69 sumerskih izraza vezanih uz ukrcavanje i izgradnju brodova

bili su prevedeni na akadski. Samo duga tradicija plovidbe morem mogla je proizvesti tolike specijalizirane brodice i tehničku terminologiju.

Za prijevoz po kopnu po prvi puta je u Sumeru upotrijebljen kotač. Izum kotača i njegovo uvođenje u svakodnevni život omogućilo je nastanak različitih vrsta vozila, od kola na dva kotača do bojnih kola, i svakako je Sumeru dodijelio značajku prvih koji su koristili “snagu volova” kao i “snagu konja” za putovanje. (sl. 19)

Profesor Samuel N. Kramer, jedan od najvećih sumerologa našeg doba, ponovo je 1956. g. pregledao književnu baštinu pronađenu ispod brežuljaka Sumera. Pločica sa sadržajem djela “Iz sumerskih ploča” je sama po sebi dragulj, jer svako od dvadeset i pet poglavlja opisuje nešto po čemu su Sumerani bili prvi, uključujući prve škole, prvi dvodomni sabor, prvi povjesničar, prvi popis lijekova, prvi “almanah za ratare”, prva kozmogonija i kozmologija, prvi “Job”, prve poslovice i izreke, prve književne rasprave, prvi “Noa”, prvi katalog knjižnice, kao i čovjekovo prvo herojsko doba, njegovi prvi zakonici i društvene reforme, prva medicina, poljodjelstvo i težnja za mirom i slogom u svijetu.

Ovo nije pretjerivanje.

Prve škole bile su utemeljene u Sumeru kao izravna posljedica otkrića i uvođenja pisma. Arheološki dokazi; istinske školske zgrade i pisani dokazi; pločica za vježbanje ukazuju na postojanje formalnog sustava obrazovanja već početkom trećeg tisućljeća prije Krista. U Sumeru je postojalo doslovno na tisuće pisara; mladih, visokih, kraljevskih, pisara u hramu, i onih koji su pisali u visokim državnim uredima. Neki su djelovali kao učitelji u školi i još uvijek možemo čitati njihove eseje o školi, njihovim ciljevima, te njihov nastavni plan i metode podučavanja.

U školi se podučavalo ne samo jeziku i pisanju već također i istaknutim znanostima: botanici, zoologiji, geografiji, matematici i teologiji. Književna djela iz prošlosti proučavala su se i prepisivala i ujedno stvarala se nova.

Školama je upravljao “ummia” (stručni profesor) i ta je ovlast redovito uključivala ne samo zaduženje “za crtanje, sumerski jezik” već isto tako i “za bič”. Disciplina je očito bila stroga: tako jedan učenik opisuje na glinenoj ploči kako je bio išiban, jer nije bio u školi, nije bio dovoljno uredan, jer je gubio vrijeme, nije bio tiho, nedolično se ponašao i nije imao uredan rukopis. Epska pjesma o povijesti Ereka bavi se suparništvom Ereka i grada-države Kiš. Epski tekst kazuje

kako su izaslanici Kiša krenuli za Erek, nudeći mirno rješenje njihovog spora. Ali Gilgameš, vladar Ereka u to vrijeme, radije se borio nego da pregovara. Zanimljivo da je to pitanje dao na glasanje pred Vijeće Staraca, lokalni “Senat”:

Gospodar Gilgameš

Pred starce svoga grada iznio je pitanje

I traži odluku:

Nemojmo se pokoriti kući Kiša,

Već ga uništimo oružjem.

Vijeće staraca, međutim, bilo je za pregovore. Ne obazirući se na to, Gilgameš je iznio pitanje mlađima, Vijeću ratnika koje je glasalo za rat. Značaj ove priče je u otkrivanju činjenice da je sumerski vladar morao iznijeti pitanje rata ili mira pred prvi dvodomni sabor, prije nekih 5 000 godina.

Naslov prvog povjesničara pripada Kramer Entemenu, kralju Lagaša, koji je na glinenim valjcima zabilježio svoje ratovanje sa susjednom Ummom. Dok su ostali tekstovi bili književna djela ili epske pjesme čija tema su bili povijesni događaji, Entemenini natpisi bili su čista proza, pisani jedino kao činjenična povijesna bilješka.

Pošto su natpisi Asirije i Babilona bili odgonetnuti puno prije sumerskih zapisa, dugo se smatralo da je prve zakonike sastavio i odredio babilonski kralj Hamurabi, oko 1900 prije Krista. Ali kada je otkrivena sumerska civilizacija, postalo je jasno da prvi zakonski sustavi, prvi koncept društvenog poretka i pošteno provođenje pravde pripada Sumeru.

Puno prije Hamurabija, sumerski vladar grada-države Ešnuna, koji se nalazi sjeveroistočno od Babilona, ozakonio je pravila koja su određivala maksimalne cijene prehrambenih proizvoda i iznajmljivanja teretnih kola i čamaca kako siromasi ne bi bili ugnjetavani. Postojali su također zakoni koji su se bavili povredama osoba i imovine, i propisi koji su se odnosili na obiteljska pitanja i odnose između gospodara i sluga.

Lipit-Ištar, vladar Isina je javno obznanio zakonik prije već spomenutog. Trideset i osam zakona koji su ostali čitljivi na djelomično sačuvanoj pločici (kopija izvornika koji je uklesan na kamenoj steli) bavi se pitanjima nekretnina, robova i sluga, brakova i nasljeđivanja, iznajmljivanja brodova, posudbe volova, neplaćanja poreza. Kao i Hamurabi nakon njega, Lipit-Ištar je u prologu svog zakonika objasnio da je djelovao prema uputama “velikih bogova” koji su mu naredili “da donese blagostanje Sumeranima i Akadanima”.

No, ni Lipit-Ištar nije bio prvi sumerski zakonodavac. Pronađeni dijelovi glinenih pločica sadrže kopije zakona koje je donio Ur-Nammu, vladar Ura oko

2350 pr.n.e., dakle više od pola tisućljeća prije Hamurabija. Zakoni, donešeni na zapovijed boga Nannara, imali su za cilj da spriječe i kazne "kradljivce gradskih volova, ovaca i magaraca," kako ne bi "siročje palo žrtvom bogatome, udovica žrtvom moćniku, a čovjek koji ima jedan šekel onome tko ih ima šezdeset". Ur-Nammu je također odredio "valjane i nepromjenljive utege i mjere."

Ali sumerski pravni sustav i provođenje pravde sežu još dalje u prošlost.

Do 2.600 pr.n.e. toliko tog se već zbililo u Sumeru da je "ensi" Urukagina smatrao nužnim da uvede reforme. Njegov dugačak zapis učenjaci smatraju dragocjenom ispravom koja govori o prvoj društvenoj reformi kojoj je osnova sloboda, jednakost i pravda - "francuska revolucija" koju je izveo kralj 4.400 godina prije 14. srpnja 1789.

Dekret o reformi kralja Urukagina najprije nabraja sva zla njegovog doba, a zatim reforme. Zlo se u prvom redu sastojalo od nepoštenog iskorištavanja moći od strane nadglednika kako bi najbolje uzeli za sebe, te od zloupotrebe službenog položaja i iznuđivanja visokih cijena od strane monopolističkih grupa.

Sve takve nepravde i još mnoge druge bile su zabranjene Dekretom o reformi. Službenik nije više mogao sam odrediti cijenu "za dobrog magarca ili kuću." "Veliki čovjek" više nije mogao sputavati običnog građanina. Prava slijepih i siromašnih, udovica i siročadi bila su preformulirana. Rastavljena žena - prije gotovo 5000 godina - bila je pod zaštitom zakona.

Koliko dugo je postojala sumerska civilizacija da su joj bile potrebne velike reforme? Očito, dugo vremena, jer je Urukagina tvrdio da je njegov bog Ningirsu zahtijevao od njega "da obnovi dekrete prijašnjih dana." Jasna je poruka da se zahtijeva povratak na još stariji sustav i ranije zakone.

Sumerske zakone potvrđivao je sud u kojem su postupci i presude baš kao i ugovori bili pažljivo bilježeni i čuvani. Suci su djelovali više kao porota nego kao suci: sud se obično sastojao od tri ili četiri suca. Jedan od njih je bio profesionalni "kraljevski sudac", a ostali su bili izabrani sa popisa od trideset i šest muškaraca.

Dok su Babilonci postavljali pravila i propise, Sumerani su se bavili pravdom, jer su vjerovali da su bogovi postavljali kraljeve prvenstveno kako bi osigurali pravednost na Zemlji.

Možemo povući brojne usporedbe s pojmom pravde i moralnosti u Starom zavjetu. Prije nego su Židovi imali kraljeve, njima su upravljali suci; kraljeve se prosuđivalo, ne po njihovim osvajanjima i bogatstvu već po opsegu "pravičnog djelovanja". U židovskoj vjeri Nova godina označava desetodnevno razdoblje tijekom kojeg se djela čovjeka mjere i ocjenjuju kako bi se odredila njegova sudbina u nadolazećoj godini. Vjerojatno nije slučajnost da su Sumerani vjerovali kako boginja pravde Nan-Še svake godine prosuđuje čovječanstvo na sličan način:

konačno, praotac izraelskog naroda Abraham došao je iz sumerskog grada Ura, Grada Ur-Nammua i njegovog zakonika.

Sumerska briga za pravdu ili njeno neprovođenje izraženo je u onome što Kramer naziva "prvim Jobom". Dok je slagao dijelove glinenih pločica u Istarskom muzeju antike, Kramer je uspio pročitati velik dio sumerske pjesme koja je, poput biblijske Knjige o Jobu, bila tužaljka pravičnog čovjeka koji, umjesto da bude blagoslovljen od bogova, mora trpjeti gubitak i omalovažavanje. "Moja pravična riječ pretvorena je u laž" – vikao je u bolu.

U drugom dijelu pjesme, neznani patnik moli se svom bogu na način koji podsjeća na neke stihove iz židovskog psalma:

*Bože moj, ti koji si otac moj
Koji si me začeo-podigni mi lice...
Koliko ćeš me još zanemarivati,
Ostaviti me nezaštićenog...
Ostaviti me bez vodstva?*

Slijedi sretan završetak. "Pravične riječi, čiste riječi koje je on izrekao, bog je prihvatio; ...njegov bog je povukao ruku njegovu od zle riječi".

Otprilike dvije tisuće godina prije biblijske Knjige Propovjednika sumerske poslovice sadržavale su mnoge slične pristupe i dosjetke.

*Ako nam je umrijeti - trošimo,
Ako nam je živjeti dugo - štedimo.*

Kada umre siromah, ne pokušavaj ga oživjeti.

*Tko ima mnogo srebra, neka je sretan;
Tko ima mnogo ječma, neka je sretan;
Tko nema baš ništa, neka spava!*

*Muškarac: njemu za užitak: brak;
A kada promisli: razvod.*

*Do neprijateljstva ne vodi srce;
Do neprijateljstva vodi jezik.*

*U gradu bez psa čuvara
Nadglednik je lisica.*

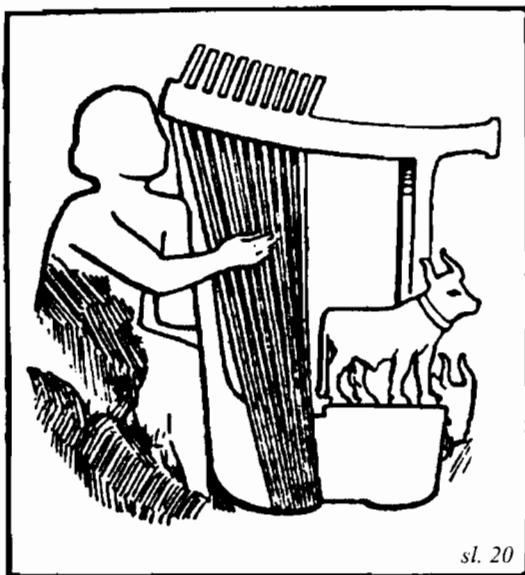

Materijalna i duhovna postignuća sumerske civilizacije pratio je opsežan razvoj reproduktivne umjetnosti. Ekipa stručnjaka sa Sveučilišta California u Berkleyu objavila je u ožujku 1974. da su odgonetnuli najstariju pjesmu na svijetu. Profesor L. Crocker, Anne D. Kilmer i Robert R. Brown uspjeli su pročitati i odsvirati glazbene note zapisane na klinastoj pločici iz 1.800 pr.n.e. pronađenoj u Ugaritu na obali Sredozemlja (današnja Sirija).

“Oduvijek smo znali” - objašnjava ekipa sa Berkleya - “da je u ranijoj asirsko-babilonskoj civilizaciji postojala glazba, ali dok nismo odgonetnuli note nismo znali da se radilo o istoj ljestvici od sedam dijatonskih tonova koja je karakteristična za suvremenu zapadnu glazbu, i grčku glazbu prvog tisućljeća pr.n.e.” Do sada se smatralo da je zapadna glazba porijeklom iz Grčke: sada je ustanovljeno da naša glazba, kao i glazba zapadne civilizacije, potječe iz Mezopotamije. To nas ne bi trebalo čuditi, jer je već grčki učenjak Filon izjavio kako su Mezopotamci bili poznati po tome što “traže svjetski sklad i slogu preko glazbenih tonova”.

Nema sumnje da Sumeranima možemo pripisati prvenstvo u pitanjima glazbe i pjesme. Profesor Crocker je konstruirao liru poput one pronađene u ruševinama Ura i na njoj uspio odsvirati drevnu melodiju. Tekstovi koji potječu iz drugog tisućljeća prije Krista ukazuju na postojanje glazbenih “ključeva” i pripadajuće glazbene teorije: a sama profesorica Kilmer ranije je napisala u svom djelu (The Strings of Musical Instruments: Their names, Numbers and Significance) da su mnoge sumerske zbirke crkvenih tekstova sadržavale nešto što “izgleda poput glazbenih bilježenja na marginama.” “Sumerani i njihovi nasljednici imali su bogat glazbeni život” –zaključuje ona. Nije stoga čudno da nalazimo raznolike glazbene instrumente, pjevače i plesače prikazane na cilindričnim pečatima i glinenim pločicama. (sl. 20)

Kao i mnoga druga sumerska postignuća, glazba i pjesma imaju porijeklo u hramovima. Ali, iako su počele kao služba bogovima, ove reproduktivne umjetnosti uskoro su prevladale izvan hramova. Koristeći omiljene

sl. 20

sumerske igre riječima, popularna izreka komentira napojnice koje su dobivali pjevači: “Pjevač koji nema ugodan glas, zaista je siromašan.”

Pronađene su mnoge sumerske ljubavne pjesme; one su sigurno pjevane uz glazbenu pratnju. Najdirljivija je uspavanka koju je skladala i pjevala majka svom bolesnom djetetu:

*San neka dođe, san neka dođe, dođe mome sinu
San nek' požuri mome sinu;
Neka se spusti san na njegove nemirne oči...*

*Bolan si, sine moj:
nemirna sam i zapanjena,
gledam u zvijezde. Mladi mjesec sija na tvoje lice;
tvoja sjena će suze prolići za tebe.
Miruj u snu...*

*Neka ti božica rasta bude saveznicom;
neka bi imao rječitog zaštitnika na nebu;
neka ti bude kraljevstvo sretnih dana...
neka ti žena bude podrška;
neka ti je sin sudba za budućnost.*

Ono što nas se doimlje u ovoj glazbi i pjesmama nije samo zaključak da je Sumer bio izvor zapadne glazbe u strukturi i harmonijskoj kompoziciji. Ne manje važna je činjenica da, dok slušamo glazbu ili čitamo pjesme, one ne zvuče čudno niti strano, ni u dubini osjećaja niti u raspoloženju. Zaista, kada razmislimo o velikoj sumerskoj civilizaciji, nalazimo da ne samo naš moral, smisao za pravdu, zakoni i arhitektura, umjetnost i tehnologija vuku korijenje iz Sumera, već su nam i njihove institucije toliko poznate i bliske. U srcu, reklo bi se, svi smo mi Sumerani.

Nakon iskopavanja u Lagašu, arheolozi su otkrili Nippur, nekoć vjersko središte Sumera i Akada. Od 30 000 tekstova koliko ih je tamo pronađeno, mnogi još do danas nisu proučeni. U Šuruppaku su pronađene školske zgrade iz trećeg tisućljeća prije Krista. U Uru su istraživači pronašli veličanstvene vaze, dragocjenosti, oružje, bojna kola, kacige od zlata, srebra, bakra, i bronze, ostatke tkaonica, sudske bilješke i visoko uzdignuti zigurat čije ruševine još uvijek dominiraju krajolikom. U Ešnuni i Adabu arheolozi su pronašli hramove i umjet-

ničke kipove iz vremena prije Sargona. Natpisi iz Umme govore o ranim kraljevstvima. U Kišu su otkrivene monumentalne zgrade i zigurat koji potječu bar em iz 3.000 pr.n.e.

Uruk (Erek) je vratio arheologe natrag u četvrto tisućljeće prije Krista. Tamo je pronađena prva bojana lončarija pečena u peći, što dokazuje prvo korištenje lončarskog kola. Pločnik od blokova vapnenca predstavlja najstariju pronađenu kamenu konstrukciju. U Uruku su arheolozi također pronašli i prvi zigurat - golemi brežuljak kojeg je načinio čovjek, a na njegovom su se vrhu nalazili bijeli i crveni hram. Tamo je također pronađen prvi pisani tekst na svijetu, kao i prvi cilindrični pečati. O njima govori Jack Finegan (Light from the Ancient Past): "Izvrsnost pečata već pri prvom njihovom pojavljivanju u razdoblju Uruka je začudna". Druga nalazišta iz razdoblja Uruk sadrže dokaze o pojavi Metalnog doba.

Godine 1.919. H. R. Hall naišao je na drevne ruševine u selu pod današnjim nazivom El-Ubaid. To nalazište je imenovalo ono što danas učenjaci smatraju prvom fazom velike sumerske civilizacije. Sumerski gradovi tog razdoblja, na području od sjeverne Mezopotamije do južnih obronaka Zagrosa, po prvi puta su upotrebljavali glinene cigle, gipsane zidove, ukrasne mozaike; javljaju se groblja s grobovima uokvirenim ciglama, oslikani i ukrašeni keramički predmeti s geometrijskim uzorcima, bakrena ogledala, zrnca uvezenog tirkiza, boja za očne kapke, sjekirice s bakrenim glavama, odjeća, kuće i, iznad svega, monumentalni hramovi.

Niže na jugu, arheolozi su otkrili Eridu, prema drevnim tekstovima prvi sumerski grad. Kako su iskopavanja išla dublje, naišli su na hram posvećen sumerskom bogu Znanja imenom Enki. Izgleda da je taj hram bio više puta građen i obnavljan. Slojevi su vodili učenjake sve dalje do početaka sumerske civilizacije: 2.500 pr.n.e., 2.800 pr.n.e., 3.000 pr.n.e., 3.500 pr.n.e.

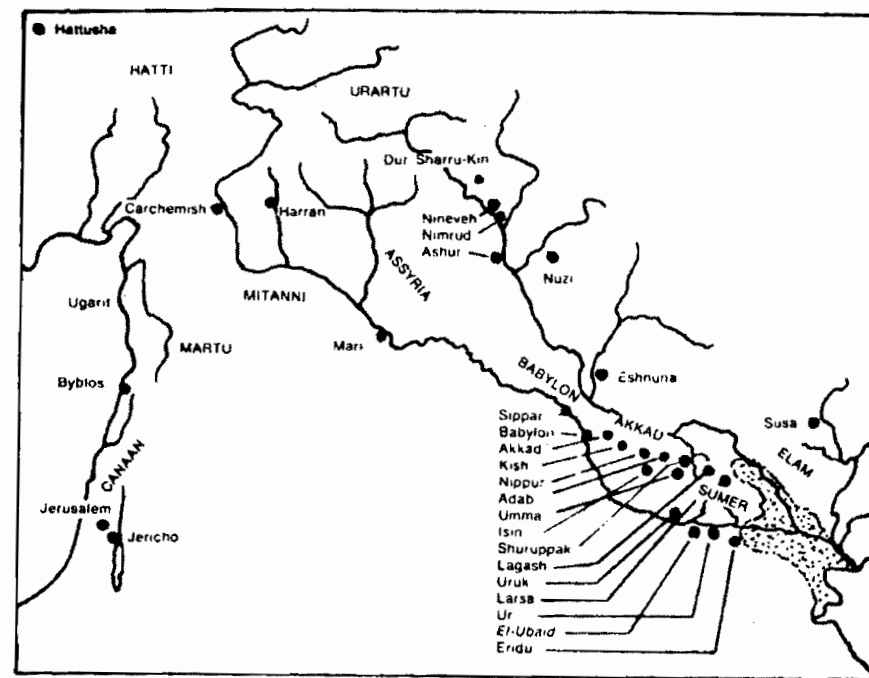
Zatim su lopate naišle na temelje prvog hrama posvećenog bogu Enki. Ispod njih se nalazila netaknuta zemlja. Prije toga ništa nije bilo izgrađeno. Starost je iznosila otprilike 3.800 pr.n.e. Tada je započela civilizacija.

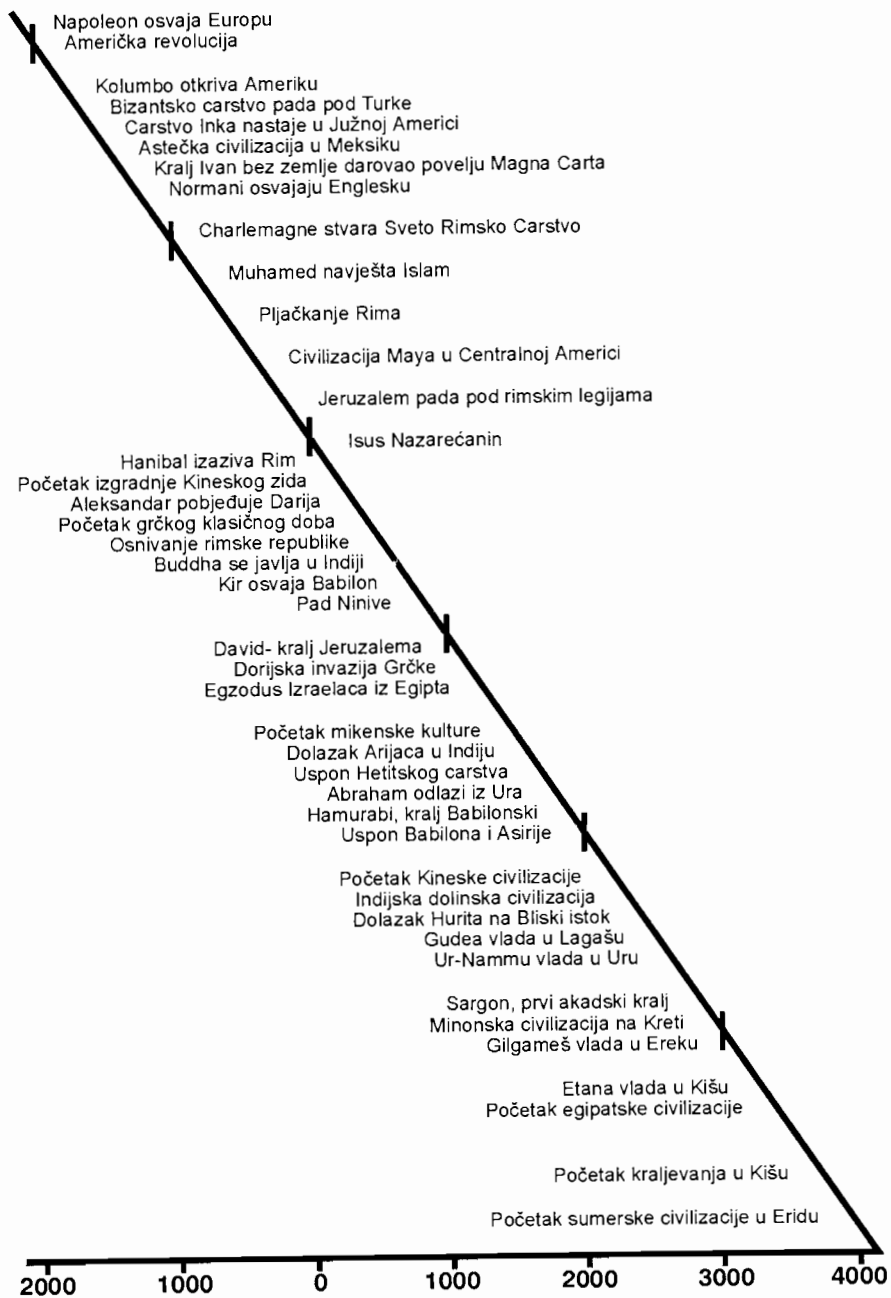
To, u pravom smislu riječi, nije bila samo prva civilizacija. To je bila civilizacija najvećeg opsega, sveobuhvatna, mnogo naprednija od ostalih starih kultura koje su slijedile nakon nje. Nema sumnje da se na njenim osnovama temelji naša vlastita civilizacija.

Počevši koristiti kamenje kao oruđe nekih 2.000.000 godina ranije, čovjek je ovakav stupanj civilizacije bez presedana postigao u Sumeru oko 3.800 pr.n.e. Činjenica koja zbunjuje do danas jest da učenjaci ni ne slute, tko su zaista bili Sumerani, odakle su došli, te kako i zašto se pojavila njihova civilizacija.

Jer, oni su se pojavili naglo, neočekivano i niotkuda.

H. Frankfort (Tell Uqair) ju je nazvao "zapanjujućom". Pierre Amiet (Elam) "izvanrednom". A. Parrot (Sumer) opisuje ju kao "plamen koji je tako naglo buknuo", Leo Oppenheim (Ancient Mesopotamia) naglašava "zapanjujuće kratak period" unutar kojeg se uzdigla ova civilizacija. Joseph Campbell (The Masks of Gods) sažeo je to ovako: "s čarobnom nenadanošću ... pojavljuje se u ovom malom sumerskom blatnjavom vrtu... čitav jedan kulturni sindrom koji je tako raširio klicu svih velikih civilizacija svijeta."

3

BOGOVI NEBA I ZEMLJE

Što se to dogodilo da se nakon stotina tisuća, čak milijuna godina bolno sporog ljudskog razvoja naglo sve potpuno izmijenilo? Dok nabrojš do tri, otprilike oko 11 000 –7 400 –3 800 pr.n.e. primitivni nomadski lovci i sakupljači hrane pretvorili su se u ratare i lončare, a zatim u graditelje, inženjere, matematičare, astronome, metalurge, trgovce, glazbenike, suce, liječnike, autore, knjižničare, svećenike? Možemo ići i dalje i postaviti još temeljnije pitanje koje je tako dobro izrazio profesor Robert J. Braidwood (Prehistoric Men): "Zašto se to uopće dogodilo? Zašto sva ljudska bića još uvijek ne žive na stupnju života kao u mezolitiku?"

Sumerani, narod kroz koji je ova visoka civilizacija tako naglo oživjela, imali su spreman odgovor. On je bio sažet u jednom od desetaka tisuća drevnih sumerskih natpisa koji su otkriveni:

"Što god je lijepo, stvorili smo milošću bogova."

Bogovi Sumera. Tko su oni bili?

Jesu li sumerski bogovi bili poput grčkih koje su opisivali kako žive u velikom dvoru, gozbujući u Velikoj dvorani Zeusovoj na nebu, na Olimpu, kojemu je pandan na Zemlji najviši vrh u Grčkoj, planina Olimp?

Greki su svoje bogove opisivali kao antropomorfna bića, fizički slična smrtnicima, ljudskog karaktera: mogli su biti i sretni i ljutiti i ljubomorni; vodili su ljubav, svadali se, borili i rađali kao i ljudi, rađajući potomstvo, spolno općeći, međusobno ili s ljudima.

Bili su nedostupni, a ipak su se stalno miješali u poslove ljudi. Mogli su putovati velikim brzinama, pojavljivati se i nestajati: posjedovali su oružje neizmjerne i neobične snage. Svaki je bog imao određenu ulogu, što je za posljedicu imalo da su određena ljudska djelovanja trpjela ili se okoristila stavom kojeg bi bog, zadužen za to djelovanje, zauzeo. Zbog toga su postojali obredi štovanja i žrtve bogovima kojima je trebalo steći njihovu naklonost.

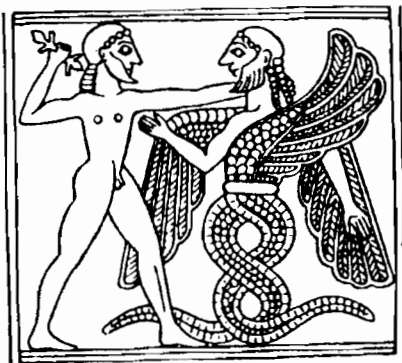
Glavno božanstvo Grka u doba helenske civilizacije bio je Zeus. "Otac bogova i ljudi", "Gospodar nebeske vatre". Njegovo glavno oružje i simbol bila je munja. On je bio "kralj" na zemlji koji se spustio sa nebesa. Donosio je odluke i dijelio smrtnicima dobro i zlo, ali njegovo izvorno polje djelovanja bilo je nebo.

On nije bio niti prvi bog na Zemlji niti prvo božanstvo koje je bilo na nebesima. Pomiješavši teologiju s kozmologijom da bi dobili ono što učenjaci smatraju mitologijom, Greki su vjerovali da je najprije postojao Kaos; zatim su se pojavili Gea (Zemlja) i njen bračni drug Uran (nebo). Gea i Uran su izrodili dvanaest Titana, šest muških i šest ženskih. Iako su se njihova legendarna djela odvijala na Zemlji, smatra se da su postojali njihovi astralni pandani.

Kron, najmlađi muški Titan, javlja se kao glavni lik Olimpijske mitologije. Prisvojio je prevlast među Titanima kastrirajući svog oca Urana. U strahu od ostalih Titana, zatvorio ih je i prognao. Radi toga, majka ga je proklela: doživjet će istu sudbinu kao i njegov otac, sa prijestolja će ga svrgnuti jedan od njegovih sinova.

Kron je oženio svoju sestru Reu, koja mu je rodila tri sina i tri kćeri, poimence; Had, Posejdon i Zeus te Hestija, Demetra i Hera. Još jednom, sudbina je htjela da najmlađi sin bude taj koji će svrgnuti svog oca. Kada je Zeus svrgnuo svog oca Krona, ostvarila se Geina kletva.

Prevrat, kako se čini, nije išao glatko. Bitke bogova i mnoštva čudovišnih bića trajale su mnoge godine. Odlučujuća bitka zbilja se između Zeusa i Tifona, zmijolikog božanstva. Borba se odvijala na velikim prostranstvima Zemlje i neba. Završna bitka se odvijala na planini Casius, blizu granice Egipta i Arabije, negdje na Sinajskom poluotoku (sl. 21).

sl. 21

Pobijedivši u bitci, Zeus je priznat kao vrhovno božanstvo. Unatoč tome, morao je dijeliti vlast sa svojom braćom. Vlastitim izborom, ili prema drugoj verziji - ždrijebom, Zeus je dobio vlast na nebu, najstarijem bratu Hadu bio je dodijeljen Donji svijet, a srednji brat Posejdon je dobio vlast nad morima.

Iako je vremenom Had i njegovo područje postalo sinonim za Pakao, njegovo izvorno područje djelovanja bio je teritorij koji se nalazio negdje "daleko dolje", obuhvaćajući pogranična područja, opustošena područja i zemlje koje su natapale moćne rijeke. Had je opisan kao "nevidljiv" - uzdržan, odbojan, mrk: nepokoleban molitvom ili žrtvom. Posejdona se s druge strane često moglo vidjeti kako drži svoj simbol, trozub. Iako vladar mora, bio je također vješt u metalurškom zanatu i kiparstvu, usto i prepreden čarobnjak. Dok Zeusa u grčkoj predaji i legendi opisuju kao strogog u odnosu na čovječanstvo (čak je u jednom trenutku snovao kako bi ga uništio), Posejdona su smatrali prijateljem ljudi i bogom koji je prelazio velike udaljenosti kako bi stekao pohvale smrtnika.

Tri brata i njihove tri sestre, sve djeca Krona i njegove sestre Ree, sačinjavali su stariji dio Olimpijskog kruga, skupinu od Dvanaest Viših Bogova. Preostalih šest su potomci Zeusa i grčke priče su se uglavnom bavile njihovim rodoslovljima i odnosima.

Bogovi i boginje kojima je otac bio Zeus imali su za majke različite boginje. Združivši se najprije s boginjom Metis, Zeus je s njom dobio kćer, veliku boginju Atenu. Ona je bila zadužena za zdrav razum i ručni rad, te je tako postala božica mudrosti. Ali, kao jedina od bogova koja je ostala uz Zeusa za vrijeme njegove borbe sa Typhonom (svi ostali bogovi su pobjegli), Atena je poprimila kvalitete ratnika te tako postala božica rata. Ona je bila "savršena djeva", i nikome nije postala ženom. No, neke ju priče često povezuju s njenim ujakom Posejdom, te, iako je njegova službena družica bila Gospa od Labirinta sa Krete, njegova nećakinja Atena bila mu je ljubavnicom.

Zeus je općio i s drugim božicama, ali njihova djeca nisu zadovoljavala kriterije za Olimpijski krug. Kada je Zeus ozbiljno odlučio dobiti muškog nasljednika, obratio se jednoj od svojih sestara. Najstarija je bila Hestija. Ona je, po svemu sudeći, bila samotnica i vjerojatno prestara ili previše bolesna za bračne aktivnosti. Tako Zeus nije dugo tražio izgovor da svoju pažnju posveti Demetri, srednjoj sestri, božici plodnosti. Ali, umjesto sina, ona mu je rodila kćer, Prozerpinu, koja je postala ženom svom ujaku Hadu i dijelila s njim vlast nad Donjim svijetom.

Razočaran što nije dobio sina, Zeus se okrenuo drugim božicama za utjehu i ljubav. Sa Harmoniom je imao devet kćeri. Zatim mu je Leta rodila i kćer i sina Artemidu i Apolona, koji su odmah prihvaćeni u skupinu glavnih božanstava.

Apolon, prvorođeni Zeusov sin, bio je jedan od najvećih bogova helenskog panteona, kojeg su se jednako bojali i ljudi i bogovi. On je smrtnicima tumačio

želje svog oca Zeusa, i time je bio autoritet za pitanja vjerskog zakona i štovanja u hramu. Predstavljajući moralne i božje zakone, on je predstavljao (pro)čišćenje i savršenost, kako duhovnu tako i fizičku.

Zeusov drugi sin, kojemu je majka bila božica Maja, bio je Hermes, zaštitnik pastira, čuvar stada. Manje važan i manje moćan od svog brata Apolona, bio je bliži ljudskim zbivanjima; njemu se pripisuju dodiri Sreće. Kao onaj koji daruje dobre stvari, on je bio zadužen za trgovinu, a bio je i zaštitnik trgovaca i putnika. Ali u mitovima i epovima on je bio glasnik Zeusa, glasnik Bogova.

Tjeran nekom dinastijskom tradicijom, Zeus je i dalje želio sina s nekom od svojih sestara. I obratio se najmlađoj, Heri. Oženivši ju obredom svetog braka, Zeus ju je proglasio Kraljicom bogova, Božicom majkom. Njihov brak bio je blagoslovljen rođenjem sina Aresa i dviju kćeri, ali poljuljan stalnim nevjerstvima Zeusa, kao i govorkanjima o nevjerama Here, koja su bacila sumnju na očinstvo drugog sina, Hefesa.

Ares je odmah pripojen Olimpijskom krugu dvanaest glavnih bogova i bio je postavljen za Zeusovog glavnog pomoćnika, boga rata. Njega su prikazivali kao duha krvoprolića, ali je bio daleko od nepobjedivog - ratujući u bici kod Troje na strani Trojanaca, zadobio je ranu koju je samo Zeus mogao izliječiti.

Hefes se, s druge strane, morao boriti za svoje mjesto na Olimpijskom vrhu. On je bio bog stvaralaštva; njemu se pripisuje vatra kovačnice i umijeće metalurgije. On je bio božanski obrtnik, stvaratelj i praktičnih i magičnih predmeta namijenjenih ljudima i bogovima. Legende kažu da je bio rođen šepav te ga je stoga njegova majka Hera odbacila u ljutnji. Druga, vjerojatnija verzija priče kaže da je Hefesa odbacio Zeus zbog sumnji u njegovo očinstvo, ali se Hefes poslužio svojim čarobnim stvaralačkim moćima kako bi natjerao Zeusa da mu osigura mjesto među velikim bogovima.

Legende također izvješćuju kako je Hefes jednom načinio nevidljivu mrežu koja bi se spustila preko kreveta njegove žene ako bi ga grijao nezvani ljubavnik. Moguće da mu je trebala takva zaštita, jer mu je žena bila Afroditu, božica ljubavi i ljepote. Prirodno je da su se oko nje gradile mnoge priče o ljubavnim aferama; u mnogima je zavodnik bio Ares, Hefesov brat (jedan od plodova ove zabranjene ljubavi bio je Eros, bog ljubavi)

Afrodita je također bila uključena u Olimpijski krug dvanaestorice, a okolnosti njenog uključivanja bacaju svjetlo na našu temu. Ona nije bila niti Zeusova sestra niti kći, a ipak ju nisu mogli zanemariti. Ona je došla sa azijskih obala Mediterana koje gledaju prema Grčkoj (prema grčkom pjesniku Hesiodu, stigla je preko Cipra), i, kako bi potvrdila svoju drevnost, pripisala je svoje porijeklo Uranu. Prema takvom rodoslovlju ona je bila generaciju ispred Zeusa, kao sestra njegovog oca, i utjelovljenje kastriranog praoca bogova. (sl. 22)

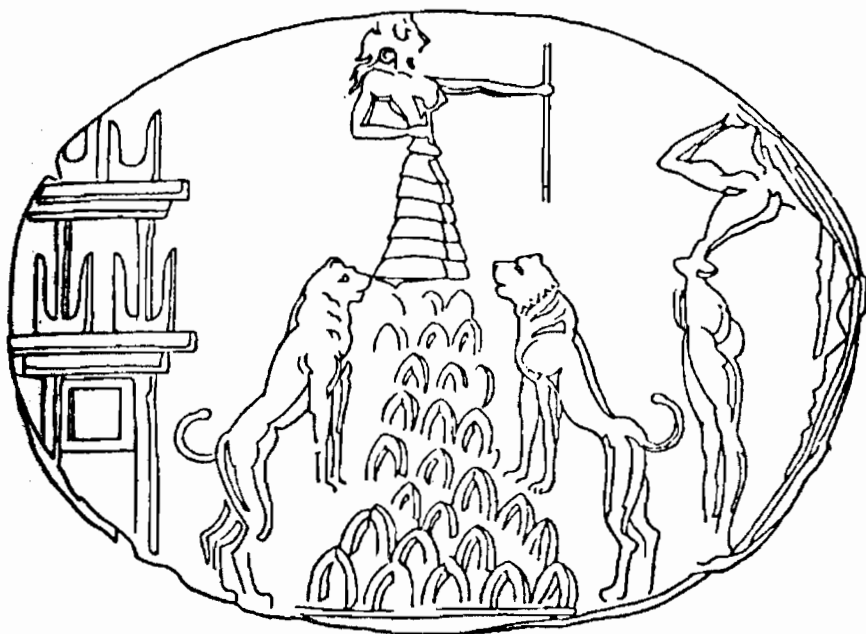
Tako je Afroditu morala biti uključena među Olimpijske bogove. Ali, dvanaest, njihov ukupni broj nije se mogao povećavati. Rješenje je bilo domišljato; dodati jednog oduzimanjem drugog. Pošto je Had dobio prevlast nad Donjim svijetom i nije ostao među velikim bogovima Olimpa, bilo je oslobođeno jedno mjesto, savršeno prikladno kako bi se Afroditu smjestilo u Krug dvanaestorice.

Čini se također da je broj dvanaest djelovao u oba pravca: na Olimpu nije moglo biti niti više niti manje od dvanaest bogova. To se vidi pri uključivanju Dioniza u Olimpijski krug. On je bio Zeusov sin kojeg je ovaj začeo sa svojom kćerkom, Semele. Dioniz se morao skrivati od Herinog bijesa, pa su ga poslali u daleke zemlje (stigao je čak do Indije). On je uvodio uzgoj vinove loze i proizvodnju vina gdje god je prošao. U međuvremenu se na Olimpu pojavilo upražnjeno mjesto. Hestia, najstarija Zeusova sestra, ostarjela i onemoćala, bila je potpuno izbačena iz Kruga dvanaestorice. Dioniz se tada vratio u Grčku i bilo mu je dozvoljeno da zauzme slobodno mjesto. Tako je opet bilo dvanaest bogova na Olimpu.

Iako grčka mitologija nije jasna u pogledu porijekla čovječanstva, legende i predaja govore o božanskom porijeklu junaka i kraljeva. Ovi polubogovi tvore vezu između sudbine ljudi: svakodnevni naporan posao, ovisnost o elementima, kuga, bolesti, smrt i zlatne prošlosti, kada su samo bogovi lutali zemljom. Iako su mnogi bogovi rođeni na Zemlji, izabrana dvanaestorica Olimpijskog kruga predstavljaju nebeski aspekt bogova. Odiseja opisuje izvorni Olimp koji se nalazi u "neokaljanom višem zraku". Izvorno, dvanaest velikih bogova bili su bogovi neba koji su sišli na Zemlju i predstavljali su dvanaest nebeskih tijela na "nebeskom svodu".

Latinski nazivi grčkih bogova, koje su dobili kada su Rimljani prihvatili grčki panteon, pojašnjavaju njihove astralne asocijacije: Gea je Zemlja; Hermes Merkur; Afroditu Venera; Ares Mars; Kron Saturn; te Zeus Jupiter. Nastavljajući grčku tradiciju, Rimljani su zamišljali Jupitera kao gromovitog boga čije je oružje bila munja. Poput Grka i Rimljani su ga povezivali s Bikom. (sl. 23)

Općenito se smatra da su temelji daleke grčke civilizacije bili postavljeni na Kreti, gdje je minonska kultura cvjetala u razdoblju od 2.700 pr.n.e. do 1.400 pr.n.e. U minonskim mitovima i legendama ističe se priča o Minotauru. Polučovjek, polubik, Minotaur je potomak Pasipe, žene kralja Minosa, i bika. Arheološki nalazi su potvrdili znatna minoanska štovanja bika, a neki cilindrični pečati ocrtavaju bika kao božansko biće uz koje stoji simbol križa, koji označava neku neidentificiranu zvijezdu ili planet. Stoga se nagađa da bik kojeg su štovali minoanci nije bio običan zemaljski stvor već nebeski bik (zvijezde Bika), a štovali su ga u spomen nekih događaja iz vremena kada se Sunčev proljetni ekvinocij pojavio u tom zvijezdu, oko 4.000 pr.n.e. (sl. 24)

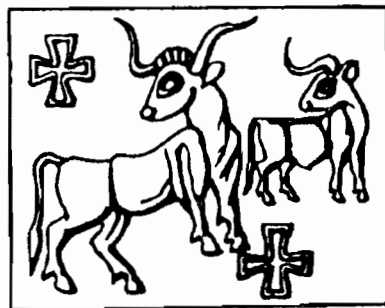

sl.22

sl.23

sl.24

Prema grčkoj predaji, Zeus je stigao na grčko kopno preko Krete, odakle je pobjegao preplivavši Mediteran nakon što je oteo Europu, prelijepu kćer kralja feničkog grada Tira. Zaista, kad je Cyrus H. Gordon konačno uspio odgonetnuti najraniji minoanski natpis, pokazalo se da se radi o "semitskom dijalektu sa obala istočnog Mediterana."

Grci, ustvari, nikada nisu tvrdili da su njihovi Olimpijski bogovi došli u Grčku izravno sa neba. Zeus je stigao preko Mediterana, tj. Krete. Afrodita je, kažu, stigla morem sa Bliskog istoka, preko Cipra. Posejdon (Neptun za Rimljane) je sa sobom doveo konja iz Male Azije. Atena je u Grčku donijela "maslinu, rodnu i samoniklu" iz biblijskih zemalja.

Nema sumnje da je Grčka predaja i religija stigla na grčko kopno sa Bliskog istoka, preko Male Azije i mediteranskih otoka. Tamo su korišteni njihovog panteona; tamo treba tražiti porijeklo grčkih bogova i njihov astralni odnos s brojem dvanaest.

Hinduizam, drevna indijska religija smatre Vede, zbirku himni, žrtvenih formula i drugih izreka koje se odnose na bogove, svetim spisima, koji "nisu ljudskog porijekla". Sami su ih bogovi skupili, kako kaže indijska predaja, u doba koje prethodi današnjem. Ali kako je vrijeme prolazilo, sve više od izvornih 100.000 stihova, koji su se prenosili usmenim putem iz generacije u generaciju, bilo je izgubljeno ili zametnuto. Na kraju, mudrac je zapisao preostale stihove, podijelivši ih u četiri knjige i povjerivši ih četvorici svojih glavnih učenika da svaki sačuva po jednu.

Kada su u devetnaestom stoljeću učenjaci počeli odgonetavati i razumijevati zaboravljene jezike i otkrivati njihovu povezanost, shvatili su da su Vede bile napisane na vrlo starom indoeuropskom jeziku, prethodniku indijskog korijenskog jezika sanskrt, te grčkog, latinskog i ostalih europskih jezika. Kada su konačno uspjeli pročitati i analizirati Vede bili su iznenađeni uočivši nevjerojatnu sličnost između vedskih i grčkih priča o bogovima.

Vede kažu da su svi bogovi bili članovi jedne velike, ali ne nužno mirne obitelji. U pričama o uzlascima na nebo i silascima na zemlju, zračnim bitkama, čudesnim oružjima, prijateljstvima i suparničtvima, brakovima i nevjerama, izgleda da se vodilo računa o bilježenju rodoslovlja; tko je kome bio otac, a tko prvorođeni sin. Bogovi na Zemlji potječu sa neba, a glavna božanstva, čak i na Zemlji i dalje predstavljaju nebeska tijela.

U pretpovijesna vremena, Ršiji (koji teku) kretali su se nebom, posjedujući nesavladive moći. Njih sedmorica bili su Veliki praoci. Bogovi Rahu (demon) i Ketu (nevezan) bili su nekoć jedno nebesko tijelo koje se, bez dozvole, htjelo pridružiti bogovima, ali Bog oluje zavitalao je svoje plamteće oružje na nj, rasporedivši

ga na dva dijela: Rahu - Zmajeva glava, koja neprestano prelazi nebom u potrazi za osvetom i Ketu, Zmajev rep. Marici, praotac Sunčane dinastije, rodio je Kashyapu "onaj koji je prijestolje". Vede kažu da je bio prilično plodan, ali dinastiju je od njegovo desetero djece nastavila tek Prthivi (nebeska majka).

Kao glava dinastije, Kashyapa je bio i vođa devasa (oni koji sjaje) i nosio je ime DyauhPitr (sjajni otac). Zajedno sa ženom i njihovo desetero djece, božanska obitelj tvorila je dvanaest aditya, bogova kojima je svakom dodijeljen zodijački znak i nebesko tijelo. Nebesko tijelo Kashyape bila je "sjajna zvijezda", a Prthivi je predstavljala Zemlju. Osim njih postojali su bogovi kojima su nebeski pandan bili Sunce, Mjesec, Mars, Merkur, Jupiter, Venera i Saturn.

Vremenom vodstvo panteona dvanaestorice preuzima Varuna, bog nebeskog prostranstva. On je sveprisutan i sve vidi. Jedna od himni njemu posvećenih zvuči gotovo poput biblijskog psalma:

*On čini da sunce sja na nebesima
Vjetrovi koji pušu njegov su dah
Izdubio je korita rijeka
Po njegovoj zapovijedi one teku
On je sačinio dubine mora.*

I njegovoj vladavini prije ili kasnije došao je kraj. Indra, bog koji je ubio nebeskog "Zmaja" osvojio je prijestolje ubivši svog oca. On je postao novi Gospodar neba i Bog oluja. Munja i grom bili su njegovo oružje, a epitet mu je bio gospodar vojske. Ipak, vlast je morao dijeliti sa svoja dva brata. Jedan od njih je Vivasvat, praotac Manua, prvog čovjeka. Drugi je bio Agni (koji pali) koji je sa neba na Zemlju donio vatru, da bi se njome čovjek mogao služiti.

Sličnosti vedskog i grčkog panteona su očite. Priče koje govore o glavnim božanstvima baš kao i stihovi koji se bave brojnim drugim nižim bogovima: sinovima, ženama, kćerima, ljubavnicama, očito su kopije (ili originali) grčkih priča. Nema sumnje da Dyaus znači Zeus, Dyaus Pitr je Jupiter, Varuna Uran, itd. U oba slučaja Krug velikih bogova staje na broju dvanaest, bez obzira na promjene koje su se dogodile u božanskom slijedu.

Kako su mogle nastati takve sličnosti na dva područja toliko geografski i vremenski udaljena?

Učenjaci smatraju da je negdje u drugom tisućljeću prije Krista narod koji je govorio indoeuropskim jezikom, i živio na području Sjevernog Irana ili na području Kavkaza, krenuo u veliku seobu. Jedan dio je krenuo na jugoistok, prema Indiji. Indijci ih zovu Arijci - "plemeniti". Oni su sa sobom donijeli usmenu predaju

Veda, oko 1.500 pr.n.e. Drugi val ove seobe indoeuroljana krenuo je prema zapadu, u Europu. Neki su zaobišli Crno more i stigli u Europu preko ruskih stepa. Ali glavni put kojim su ovi narodi i njihove predaje i religija stigli u Grčku bio je ujedno i najkraći: Mala Azija. Neki od najstarijih grčkih gradova u stvari ne leže na grčkom kopnu već na zapadnom kraju Male Azije

Ali tko su bili ti Indoeuroljani koji su izabrali Anatoliju za svoje boravište? Zapadno znanje baca slabo svjetlo na to pitanje.

Još jednom se Stari zavjet pokazao jedinim lako dostupnim i pouzdanim izvorom. Tamo su učenjaci pronašli nekoliko aluzija na "Hetite", narod koji je nastanjivao planine Anatolije. Za razliku od neprijateljstva koje se u Starom zavjetu odražavalo prema Kanaancima i ostalim susjedima čije su običaje smatrali mrskima, Hetite su smatrali prijateljima i saveznicima Izraela. Batšeba, za kojom je kralj David čeznuo, bila je žena Uriaha Hetitskog, časnika vojske kralja Davida. Kralj Salomon je jačao savezništvo ženeci se kćerima stranih kraljeva; za žene je uzimao kćeri i egipatskog faraona i hetitskog kralja. U drugom navratu, vojska Sirijaca u napadu pobjegla je čuvši glasine da je "Kralj Izraelski unajmio protiv nas kraljeve hetitske i egipatske". Ovi kratki osvrti na Hetite otkrivaju visoko mišljenje koje su ostali narodi drevnog Bliskog istoka imali o njihovim vojnim sposobnostima.

Odgonetavanjem egipatskih hijeroglifa, te kasnije mezopotamskih natpisa, učenjaci su naišli na brojne aluzije na "zemlju Hatti", velikom i moćnom kraljevstvu u Anatoliji. Je li moguće da tako važna sila nije ostavila traga?

Naoružani tumačenjima koja su im omogućili egipatski i mezopotamski tekstovi, učenjaci su se uputili u iskopavanja drevnih mjesta u brdovitim krajevima Anatolije. Trud se isplatio. Pronađeni su hetitski gradovi, palače, kraljevska blaga, grobnice, hramovi, vjerski predmeti, alati, oružja, umjetnički predmeti. Osim toga, pronađeno je mnoštvo natpisa pisanih slikovnim i klinastim pismom. Biblijski Hetiti su oživjeli.

Jedinstveni spomenik kojeg nam je drevni Bliski istok ostavio u nasljeđe je isklesana stijena koja se nalazi izvan hetitskog glavnog grada (mjesto se danas zove Yazilikaya, što na turskom znači ispisana stijena). Nakon što bi prošli kroz vrata svetišta, drevni štovatelji bi stigli u otvorenu galeriju, čistinu okruženu polukrugom stijena, na kojima su svi hetitski bogovi bili prikazani u povorci.

Duga povorka uglavnom muških božanstava koja dolazi slijeva, jasno je podijeljena u skupine po dvanaest. Posljednji koji stupaju u ovoj izvanrednoj paradi s krajnje lijeve strane, jest skupina od dvanaest istovjetnih božanstava, i svi oni nose isto oružje. (sl. 25)

U skupini dvanaestorice koja stoji u sredini nalaze se i neki bogovi koji izgledaju starije od ostalih, neki koji nose raznoliko oružje i dvojica koji su istak-

nuti božanskim simbolom. (sl. 26)

Treća (prednja) skupina dvanaestorice je očigledno sastavljena od važnijih bogova i boginja. Njihova oružja i simboli su raznoliki: iznad četvorice se nalazi božanski nebeski simbol, a dvojica imaju krila. U ovoj se skupini nalaze i nebožanski sudionici povorke: dva bika koji drže kuglu, te hetitski kralj, koji nosi okruglu kapicu kakvu nose viši svećenici i stoji ispod simbola Krilatog diska. (sl. 27)

S desne strane dolaze dvije skupine ženskih božanstava: no rezbarije na stijenama su previše okrnjene da bi saznali njihov pravi broj. Vjerojatno nećemo biti u krivu ako pretpostavimo da i one čine dvije skupine od po dvanaest. Dvije povorke sa lijeve i sa desne strane sastaju se na središnjoj ploči koja jasno prikazuje Velike bogove. Svi su prikazani kako stoje na vrhu planina, životinja, ptica ili čak na ramenima božanskih pratitelja. (sl. 28). Učenjaci su uložili mnogo truda (na primjer E. Laroche, *Le Pantheon de Yazilikaya*) da bi iz crteža, hijeroglifa i djelomično čitljivih tekstova i božjih imena uklesanih u stijenama odredili imena, naslove i uloge božanstava uključenih u povorku. Očito je da je i hetitskim panteonom također upravljala olimpska dvanaestorica. Niži bogovi bili su podijeljeni u grupe od po dvanaest, a viši bogovi na Zemlji bili su povezani s dvanaest nebeskih tijela.

Još jedan hetitski spomenik, zidani hram pronađen u blizini današnjeg Beit-Zehira, pruža nam dodatne dokaze da je panteonom upravljao sveti broj dvanaest. Tamo je jasno prikazan božanski par, okružen s deset drugih bogova, što čini ukupan zbroj dvanaest. (sl. 29)

Arheološka otkrića uvjerljivo pokazuju da su Hetiti štovali bogove koji su bili "od neba i od Zemlje", svi u međusobno isprepletenim odnosima i uređeni u rodoslovnoj hijerarhiji. Neki od njih bili su veliki i stari bogovi koji su izvorno poticali sa nebesa. Njihov simbol, koji je u hetitskom slikovnom pismu značio "božanski" ili "nebeski bog" izgleda kao par naočala (sl. 30). Često se javljao na okruglim pečatima kao dio predmeta koji nalikuju na raketu. (sl. 31)

Ostali bogovi bili su prisutni ne samo na Zemlji već i među Hetitima, djelujući kao vrhovni vladari, postavljajući ljude za kraljeve i upućujući ih u pitanjima rata, rasprava i ostalih međunarodnih poslova.

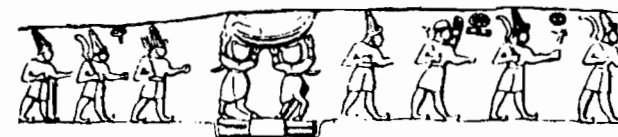
Fizički prisutne hetitske bogove predvodio je bog imenom Tešub, što je značilo "koji puše vjetrove". On je bio Olujni bog, koji se povezuje s vjetrovima, grmljavinom i munjama. Nadimak mu je bio Taru, "bik". Poput Grka i Hetiti su prikazivali obožavanje bika. Kao i kasniji Jupiter, Tešub je bio prikazivan kao bog groma i munje, kako sjedi na biku. (sl. 32)

Hetitski tekstovi, poput kasnijih grčkih legendi govore o tome kako se njihov glavni bog morao boriti s čudovištem da bi ojačao svoju vlast. Tekst koji su

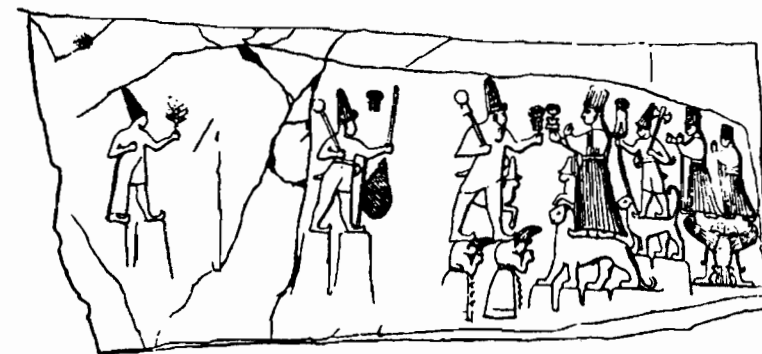
sl.25

sl.26

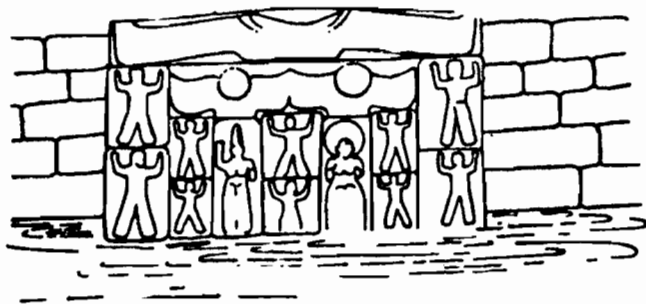

sl.27

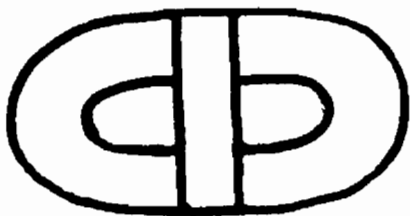
sl.28

sl.29

sl.30

sl.31

znanstvenici nazvali "Mit o ubijanju Zmaja" prepoznaje Tešabovog neprijatelja kao boga Yanku. Kad ga nije uspio pobijediti u borbi, Tešub je zamolio ostale bogove za pomoć, ali odazvala mu se samo jedna božica i uklonila Yanka napojivši ga pićem na zabavi.

Prepoznajući u ovakvim pričama porijeklo legendi o svetom Jurju i zmaju, učenjaci određuju neprijatelja kojeg je ubio "dobri" bog kao "Zmaja". Ali u stvari Yanka znači zmija, pa su drevni narodi prikazivali zlog boga upravo tako kao što vidimo na reljefu iz hetitskog nalazišta. (sl.33) Kao što smo rekli, ni Zeus se nije borio sa "zmajem" već s bogom - zmijom. Kao što ćemo vidjeti kasnije, ove drevne predaje o borbi između boga vjetrova i zmijolikog boga imaju dublje značenje. Za sada možemo samo naglasiti da drevni tekstovi izvješćuju o borbama među bogovima za božansko kraljevsko dostojanstvo koje su se nedvojbeno zbile.

Dugačka i dobro sačuvana hetitska epska priča pod naslovom "Kraljevstvo na nebu" bavi se upravo ovom temom: nebeskim porijeklom bogova. Pripovjedač ovih događaja najprije zaziva dvanaest moćnih drevnih bogova da poslušaju njegovu priču i budu svjedoci njene točnosti:

*Neka poslušaju bogovi koji su na nebesima,
I koji su na mračnoj zemlji
Neka poslušaju, moćni drevni bogovi.*

Utvrdivši tako da su bogovi od starina bili i od neba i na zemlji, ep nabroja dvanaest moćnih staraca, predaka bogova, te osiguravši njihovu pažnju, pripovjedač nastavlja pričati kako je bog koji je bio "kralj na nebesima" stigao na "mračnu zemlju":

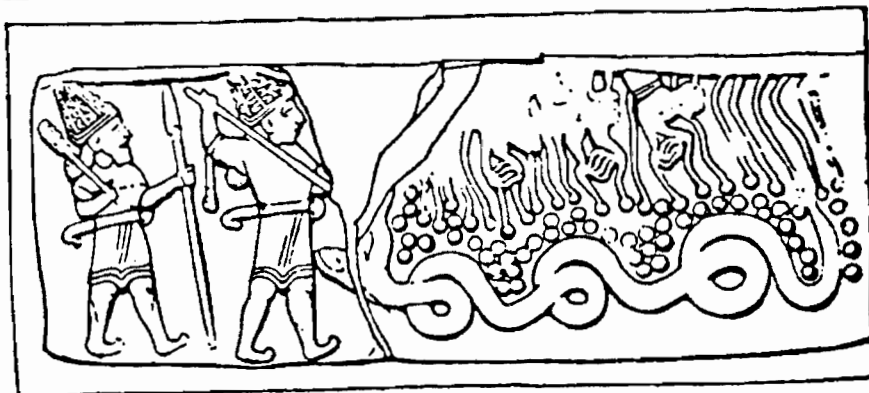
*Ranije, davnih dana, Alalu je bio kralj na nebesima;
On je sjedio na prijestolju.
Moćni Anu, prvi među bogovima, stao je pred njega,
Poklonio mu se pred nogama, postavio mu pehar u ruku.
Devet doba, Alalu je bio kralj nebeski.
U devetom dobu, Anu je zaratio protiv Alalua.
Alalu bi poražen i pobježe pred Anuom
Sišao je na mračnu zemlju.
Dolje na mračnu zemlju on je otišao:
Na prijestolje je sjeo Anu.*

Ep pripisuje dolazak "kralja nebeskog" na Zemlju otimanju prijestolja: bog imenom Alalu bio je silom maknut sa svog prijestolja koje se nalazilo negdje na nebu i, bježeći da bi sačuvao život, "spustio se na mračnu Zemlju". Ali to nije sve. Tekst nastavlja s pričom kako je Anua, zauzvrat također maknuo sa prijestolja bog imenom Kumarbi (prema nekim interpretacijama, njegov vlastiti brat).

Nema sumnje da je ovaj ep, nastao tisuću godina prije nastanka grčkih legendi, bio preteča priče o svrgavanju Urana od strane Krona, te Zeusovog svrgavanja Krona. U hetitskom tekstu možemo naći čak i detalj koji se povezuje sa Zeusovim kastriranjem Krona, jer upravo to je Kumarbi učitio Anuu:

sl.32

sl.33

*Devet doba Anu je bio kralj nebeski;
U devetom dobu, Anu se morao boriti s Kumarbijem.
Anu je izmakao Kumarbiju i pobjegao
Pobjegao je Anu, uzdignuvši se na nebo
Za njim je požurio Kumarbi, zgrabivši ga za noge.
Povukao ga je dolje sa nebesa.
Ugrizao ga je za slabine, i muškost Anuova
S nutrinom Kumarbijevom se složi, stopivši se poput bronce.*

Prema ovoj drevnoj priči, borba nije završila potpunom pobjedom. Iako uškopljen, Anu je uspio pobjeći natrag u svoje Nebesko boravište, ostavivši Kumarbija da upravlja Zemljom. U međuvremenu, Anuova muškost stvorila je u nutрини Kumarbijevoj nekoliko božanstava, koje je on, baš poput Krona u grčkim legendama bio prisiljen osloboditi. Jedan od njih bio je Tešub, glavno hetitsko božanstvo.

Ipak, trebala se dogoditi još jedna epska bitka prije nego li je Tešub mogao vladati u miru.

Saznavši za pojavljivanje Anuovog nasljednika u Kummiya (nebesko boravište), Kumarbi se domislio kako da "dozove suparnika Olujnom bogu" U ruku je uzeo štap, na noge je stavio cipele brze poput vjetrova i otišao iz svog grada Ur-Kiša do boravišta Gospe od Velike planine. Stigavši do nje:

*Želja mu je narasla
Spavao je s Gospom od planine;
Njegova je muškost potekla u nju.
Pet puta ju je uzeo...
Deset puta ju je uzeo.*

Je li Kumarbi bio jednostavno požudan? Imamo razloga vjerovati da je tu bilo uključeno mnogo više toga. Možemo reći ovako: pravila nasljeđivanja kod bogova bila su takva da bi sin Kumarbija i Gospe od Velike planine mogao zahtijevati pravo da bude zakoniti nasljednik Nebeskog prijestolja; te je Kumarbi "uzeo" božicu pet i deset puta kako bi bio siguran da će začeti, što se doista i dogodilo. Rodila je sina, kojeg je Kumarbi simbolično nazvao Ulli - Kummi ("koji je svladao Kummiyu"- Tešubovo boravište).

Borba za nasljedstvo, kako je predvidio Kumarbi, imat će za posljedicu borbe na nebu. Namijenivši svom sinu zadatak da savlada nositelje dužnosti u Kummiyu, Kumarbi je dalje navijestio:

*Neka se uzdigne na nebo zaradi kraljevanja!
Neka svlada Kummiyu, prekrasni grad! Neka napadne Boga oluje
I razdere ga na komadiće, kao smrtnika!
Neka obori sve bogove sa neba.*

Jesu li se pojedine bitke koje je vodio Tešub na Zemlji i na nebu odvijale na početku doba Bika, oko 4.000 pr.n.e.? Jesu li iz tog razloga pobjednika povezivali s bikom? I jesu li ti događaji na bilo koji način bili povezani s istovremenom naglom pojavom civilizacije Sumeru?

Nema sumnje da hetitski panteon i priče o bogovima zaista imaju svoje korijenje u Sumeru, njegovoj civilizaciji i njegovim bogovima.

Priča o prkošenju Uli - Kummija Božanskom prijestolju nastavlja kazivati o bitkama junačkim ali neodlučnim. U jednom trenutku, neuspjeh Tešuba da porazi svog neprijatelja naveo je njegovu ženu Hebat na pokušaj samoubojstva. Konačno, postavljen je zahtjev pred bogove da posredovanjem izmire raspravu, te je sazvana Skupština bogova. Predvodio ju je stari bog imenom Enlil i drugi stari bog imenom Ea, od kojeg se zahtijevalo da stvori "stare ploče s riječima sudbine" - neke drevne zapise koji bi očito mogli pomoći da se smiri rasprava u vezi božanskog nasljedstva.

Kako ovi zapisi nisu uspjeli smiriti raspravu, Enlil je predložio još jednu bitku sa izazivačem, ali pomoću nekih vrlo starih oružja. "Slušajte, vi stari bogovi, vi koji poznajete stare riječi" Enlil je rekao svojim sljedbenicima:

*Otvorite stara spremišta
Očeva i praotaca! Iznosite stara bakrena koplja
Pomoću kojih je nebo odvojeno od zemlje;
I neka odrube stopala Ulli - Kummi*

Tko su bili ti stari bogovi? Odgovor je očigledan: svaki od njih (Anu, Antu, Enlil, Ninlil, Ea, Iškur) nosi sumersko ime. Ime Tešuba i ostalih hetitskih bogova često su bila napisana sumerskim pismom kako bi se označio njihov identitet. Isto tako, neka mjesta koja se navode u radnji jesu drevne sumerske lokacije.

Učenjacima je postalo jasno da su Hetiti ustvari obožavali panteon sumerskog porijekla i da je pozornica priča o starim bogovima bio Sumer. To je naravno bio samo dio mnogo opsežnijeg otkrića. Pronađeno je ne samo da se hetitski jezik temelji na nekoliko indoeuropskih dijalekata, već i da je bio predmetom stalnog akadskog utjecaja, u govoru, a još više u pismu. Budući da je akadski u drugom tisućljeću prije Krista bio internacionalni jezik starog svijeta, njegov utjecaj na Hetite može se nekako racionalno objasniti.

Tijekom odgonetavanja hetitskog jezika, učenjaci su otkrili da su u njemu obilno upotrebljavali sumerske slikovne znakove, slogove pa čak i cijele riječi. Štoviše, postalo je očito da je sumerski bio njihov jezik višeg učenja. Sumerski jezik, prema riječima O. R. Gurneya (The Hittites) "se intenzivno proučavao u Hattušašu (glavni grad) gdje su pronađeni sumersko-hetitski rječnici... Mnogi slogovi povezani s klinastim znakovima u hetitskom razdoblju su ustvari sumerske riječi značenje kojih su Hetiti zaboravili. U hetitskim tekstovima pisci su često zamjenjivali uobičajene hetitske riječi odgovarajućim sumerskim ili babilonskim riječima."

Kada su Hetiti dospjeli do Babilona negdje iza 1.600 pr.n.e. Sumerani su već davno napustili bliskoistočnu scenu. Kako to onda da su njihov jezik, književnost i religija dominirali drugim carstvom, u nekom drugom tisućljeću i u drugom dijelu Azije?

Nedavno je otkriveno da su most predstavljali Huriti.

U Starom zavjetu poznatiji kao Horiti (slobodan narod), oni su vladali prostanim područjem između Sumera i Akada u Mezopotamiji i hetitskog kraljevstva u Anatoliji. Na sjeveru njihove zemlje bile su drevne "zemlje cedra" odakle su obližnje i udaljenije zemlje dobivale najbolje drvo. Njihova središta na istoku obuhvaćala su današnja naftna polja u Iraku: u samo jednom gradu, Nuzi, arheolozi su pronašli ne samo uobičajene građevine i rukotvorine, već isto tako i tisuće pravnih i društvenih dokumenata velike vrijednosti. Na zapadu, vladavina i utjecaj Hurita proširio se na mediteransku obalu i obuhvaćao velika drevna središta trgovine, industrije i znanja kao što su Karkemiš i Alalah.

Ali sjedišta njihove moći, glavna središta drevnih trgovačkih putova i mjesta najviše štovanih hramova nalazili su se u srcu zemlje, između dvije rijeke, u biblijskom Naharayimu. Najstariji glavni grad (do sada još neotkriven) nalazio im se negdje na rijeci Khabur, dok je njihov najveći trgovački centar, na rijeci Belih, bio biblijski Haran; grad gdje je obitelj Abrahamova kratko boravila na

svome putu od Ura u južnoj Mezopotamiji do zemlje Kanaanske.

Egipatski i mezopotamski kraljevski dokumenti kraljevstvo Hurita nazivaju Mitani i smatraju ga ravnopravnom, jakom silom čiji se utjecaj širio izvan njenih neposrednih granica. Hetiti su svoje huritske susjede nazivali Huri. Neki učenjaci su istaknuli da se ta riječ može čitati i "Har", na primjer G. Contenau u svom djelu "La civilisation des Hittites et des Hurrites du Mitanni" ističe mogućnost da ime "Harri" možda ovaj narod označava imenom "ary" ili ariji.

Nema sumnje da su Huriti bili arijskog ili indoeuropskog porijekla. Njihovi natpisi zazivali su božanstva njihovim vedskim, arijskim imenima, a njihova vojna i konjanička terminologija potječe iz indoeuropske. B.Hrozny, koji se 1920-tih godina trudio odgonetnuti hetitske i huritske tekstove, otišao je tako daleko da je Hurite nazvao "najstarijim Indijcima".

Huriti su dominirali Hetitima kulturno i vjerski. Pronađeno je da hetitski mitološki tekstovi, pa čak i epske priče o pretpovijesnim, polubožanskim junacima potječu od Hurita. Više nema sumnje da su Hetiti prihvatili kozmologiju, mitove, bogove i panteon dvanaestorice od Hurita.

Trostruka povezanost ovih vjerovanja: njihovog arijskog porijekla, hetitskog štovanja i hurskih izvora, izvanredno je dobro dokumentirana u hetitskoj molitvi žene za život njenog bolesnog muža. Uputivši svoju molitvu božici Hebat, Tešubovoj ženi, žena govori:

*O božice uzlazećeg diska Arynne,
Moja gospo, gospo Hatti zemlje,
Kraljice neba i zemlje...
U zemlji Hatti, tvoje je ime
"božica uzlazećeg diska Arynne"
ali u zemlji koju si ti stvorila
u zemlji cedra.
Ti nosiš ime Hebat*

Usto, kultura i religija koju su Huriti prihvatili i prenosili nije bila indoeuropska. Čak ni jezik im nije bio uistinu indoeuropski. U huritskom jeziku, kulturi i predaji nedvojbeno su postojali akadski elementi. Ime njihovog glavnog grada, Vašukani, bila je varijanta semitskog resh-eni (gdje počinju vode). Rijeku Tigris zvali su Aranzakh, što, pretpostavljamo dolazi od akadске riječi koja znači rijeka čistog cedra. Bogovi Šamaš i Tašmetum postali su huritski Shimiki i Tahimmetish, itd.

Ali budući da se akadská kultura i religija i same razvile iz izvorne sumerske predaje i vjerovanja, Huriti su u stvari preuzeli i prenosili religiju Sumera. Da je

bilo tako jasno se vidi iz česte upotrebe izvornih sumerskih imena i epiteta bogova i znakova u pisanju.

Postalo je jasno da su epske priče Hurita bile sumerske; boravišta starih bogova nalazila su se u sumerskim gradovima; stari jezik bio je jezik Sumera. Čak je i umjetnost Hurita oponašala sumersku umjetnost, njenu formu, teme, simbole.

Kada i kako su se Huriti promijenili pod utjecajem Sumerana?

Dokazi sugeriraju da su se Huriti, sjeverni susjedi Sumera i Akada u drugom tisućljeću prije Krista, ustvari miješali sa Sumeranima u prethodnom tisućljeću. Utvrđeno je da su Huriti bili prisutni i da su djelovali u Sumeru u trećem tisućljeću prije Krista, da su tamo držali važne pozicije tijekom njegovog posljednjeg slavnog razdoblja, u vrijeme treće dinastije Ura. Dokazi pokazuju da su Huri upravljali i osiguravali ljudima konfekcijsku industriju po kojoj je Sumer bio poznat u davnini (a posebno Ur). Priznati trgovci Ura bili su vjerojatno uglavnom Huriti.

U trinaestom stoljeću pr.n.e. pod pritiskom velikih seoba i najezda (uključujući i izraelski prodor iz Egipta u Kanaan), Huriti su se povukli na sjeveroistok svog kraljevstva. Uspostavivši svoj novi glavni grad blizu jezera Van, postaju kraljevstvo Urartu (Ararat). Tamo su štovali panteon kojeg je predvodio Tesheba, (Tešub), kojeg su prikazivali kao snažnog boga koji nosi kapu ukrašenu rogovima i stoji iznad svog kultnog simbola, bika. (sl.34). Svoj glavni hram nazvali su Bitanu (Dom Anua) i posvetili se tome da svoje kraljevstvo učine "tvrđavom doline Anua".

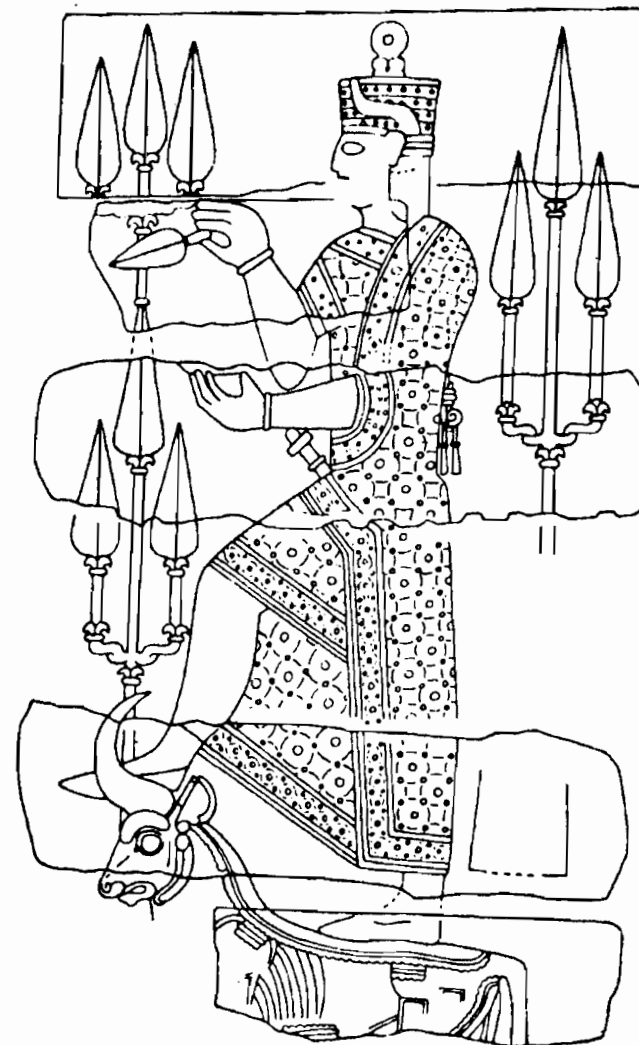
A Anu je, kao što ćemo vidjeti, bio sumerski Otac bogova.

Što je s drugim putevima kojima su priče o štovanju bogova stigle u Grčku sa istočnih obala Mediterana, preko Krete i Cipra?

Današnji Izrael, Libanon i južna Sirija - koji su tvorili jugoistočni pojas drevnog plodnog polumjeseca - bili su tada postojbina naroda koji se mogu povezati u skupinu Kanaanaca. Još jednom, sve što smo do nedavno znali o njima javljalo se u aluzijama iz Starog zavjeta i razbacanih feničkih natpisa. Arheolozi su tek počeli razumijevati Kanaance kada su na svjetlo dana izašla dva otkrića: jedan egipatski tekst u Luxoru i Sakari, i, mnogo važniji, povijesni, književni i vjerski tekstovi iskopani u glavnom kanaanskom središtu. Mjesto na sirijskoj obali koje danas nazivamo Ras Šamra, bio je drevni grad Ugarit.

Jezik ugaritskih natpisa, kanaanski, učenjaci nazivaju zapadno-semitskim, granom jezične skupine koji uključuje najraniji akadski i današnji hebrejski. Zaista, tko dobro poznaje hebrejski može relativno lako čitati kanaanske natpise. Jezik, književni stil i terminologija podsjećaju na Stari zavjet.

Panteon koji se otkriva iz kanaanskih tekstova nosi mnoge sličnosti s kasnijim grčkim. Na vrhu kanaanskog panteona također se nalazi vrhovno božanstvo

sl.34

po imenu El, riječ koja istovremeno označava osobno ime boga i generički izraz u značenju "uzvišeno božanstvo". On predstavlja konačni autoritet u svim događanjima, ljudskim ili božanskim. Njegov naslov je bio Ab Adam (otac čovjeka), a njegovi epiteti: ljubazan i milosrdan. On je bio "stvoritelj svih stvari, i onaj koji je sam mogao podariti kraljevsko dostojanstvo."

Kanaanski tekstovi (za mnoge učenjake tek mitovi) prikazuju Ela kao mudrog, starog boga koji se drži podalje od dnevnih događanja. Njegovo je boravište bilo udaljeno i nalazilo se kod "gornjeg toka dviju rijeka" – Tigrisa i Eufrata. Tamo je sjedio na svom prijestolju, primao emisare, i razmišljao o problemima i sporovima koje su ostali bogovi iznosili pred njega.

Stela pronađena u Palestini prikazuje starijeg boga kako sjedi na prijestolju i mlade bogove kako ga poslužuju pićem. Bog koji sjedi ima čunjastu frizuru okićenu rogovima - znakom bogova, kao što smo vidjeli još iz pradavnih vremena, a cijelim prizorom dominira krilata zvijezda, rasprostranjen simbol kojeg ćemo sretati sve češće. Učenjaci se općenito slažu da ovaj uklesani reljef prikazuje Ela, više kanaansko božanstvo. (sl. 35.)

No nije El oduvijek bio stari bog. Jedan od njegovih epiteta je Tor (u značenju Bik) i učenjaci smatraju da označava njegove seksualne podvige i njegovu ulogu Oca bogova. U kanaanskoj pjesmi pod naslovom "Rođenje milostivih bogova" El se nalazi na morskoj obali, vjerojatno gol, gdje su dvije žene potpuno očarane veličinom njegovog penisa. Dok se na obali pekla ptica, El je vodio ljubav s dvjema ženama. Tako su rođena dva boga: Shahr (zora) i Shalem (dovršenje ili sumrak).

To nisu bili jedini njegovi potomci niti njegovi glavni sinovi (kojih je očigledno imao sedam). Njegov glavni sin zvao se Baal, što je još jedno osobno ime božanstva koje je ujedno generički izraz za "gospodara". Baš kao i Grci, i Kanaanci govore o tome kako su sinovi prkosili autoritetu i vladavini svojeg oca. Kao i otac mu El, i Baal je bio ono što bi učenjaci nazvali Olujni bog, Bog groma i munje. Nadimak Baalov bio je Hadad (oštar). Njegovo oružje bila je borbeni sjekira, i koplje-munja, njegova kulturna životinja, kao i Elova bio je bik. Kao i Ela, prikazivali su ga kako nosi čunjastu frizuru okićenu parom rogova.

Baala su još nazivali i Alijan "vrhovni", to jest priznati vladar, zakoniti nasljednik. Ali do ovog naslova nije došao bez borbe, najprije sa svojim bratom Yamom, vladarom mora, a zatim s drugim bratom Mothom. Dugačka i dirljiva pjesma, složena sa brojnih komadića pločica, započinje s pozivanjem Gospodara Obrta u boravište Elova "na izvore voda, u središte gornjeg toka dviju rijeka":

Preko polja Elovih on dolazi

sl. 35

*Ulazi u šator Oca vremena.
Klanja se pred Elovim nogama,
Pada ničice, iskazujući počast.*

Gospodaru obrta je naređeno da podigne palaču u čast Yama kao simbol njegovog uspona ka moći. Ohrabren ovim potezom, Yam šalje svoje glasnike u zbor bogova i traži da mu predaju Baala. Yam upućuje svoje glasnike da budu drski i okupljeni bogovi popuštaju. Čak i El prihvaća novi raspored među svojim sinovima i izjavljuje: "Baal je tvoj rob, o Yam".

No, prevlast Yama bila je kratkog vijeka. Naoružan s dva božanska oružja, Baal se borio protiv Yama i porazio ga. Samog Baala kasnije je izazvao njegov brat Moth (njegovo ime znači "koji udara"). U toj bitci, Baal je ubrzo bio pobijeden. Ali njegova sestra Anat odbila je prihvatiti konačnost njegovog odlaska. "Ona je zgrabila Motha, Sina Elovog, i oštricom ga raskolila".

Zatiranje Motha dovelo je, prema kanaanskoj priči, do čudesnog uskrsnuća Baala. Učenjaci su pokušali racionalno objasniti ovakav ishod izrazivši mišljenje da je čitava priča tek alegorija: priča o godišnjoj bitci na Bliskom istoku između vrućih, sušnih ljeta koja isušuju vegetaciju i dolaska kišnog razdoblja u jesen, koje oživljava ili "uskrsuje" vegetaciju. Ali nema sumnje da kanaanska priča nije alegorija, već se odnosi na događaje koji su se, prema tadašnjem vjerovanju, uistinu dogodili: kako su se sinovi glavnog božanstva međusobno borili i kako je jedan od njih prkosio porazu da bi se ponovo pojavio i postao prihvaćeni nasljednik, na radost Elovu:

*El, blag, milostiv, se raduje.
On stavlja noge na podnožnik
Smije se iz sveg glasa;
Podiže glas i uzvikuje:
"sjest ću i odmarati
duša će mirovati u mojim grudima;
jer, moćni Baal je živ,
jer vladar zemlje postoji!"*

Prema kanaanskoj predaji, Anat je tako stala uz svog brata Gospodina (Baal) u njegovoj borbi na život i smrt sa zlim Motom. Paralela između ove i grčke predaje u kojoj božica Atena staje uz vrhovnog boga Zeusa u njegovoj borbi na život i smrt s Tifonom je više nego očigledna. Atenu su, kao što smo vidjeli, zvali "savršena djeva" a opet je imala brojne zabranjene ljubavne avanture. Na isti način kanaanska predaja, koja prethodi grčkoj, služi se epitetom "djeva Anat" i

unatoč tome nastavlja bilježiti njene različite ljubavne avanture, posebno s njenim vlastitim bratom Baalom. Jedan tekst govori o dolasku Anat u Baalovo boravište na planini Zaphon, kojom prilikom je Baal žurno raspustio svoje žene. Zatim se spustio do njenih nogu, gledali su jedan drugome u oči i pomazili jedan drugome "rogove":

*On ju je uhvatio i držao ju za krilo,
Ona je uhvatila i držala njegove "kamenčiće"
I bi učinjeno, te Djeva Anat začne i rodi.*

Nije stoga ni čudno da su Anat često prikazivali potpuno голу, ne bi li naglasili njene spolne karakteristike, kao na ovom otisku na pečatu koji prikazuje Baala s kacigom kako se bori protiv drugog boga. (sl. 36)

Poput grčke religije i njenih izravnih prethodnika, i kanaanski panteon uključuje Božicu Majku, službenu družicu glavnog boga. Zvali su ju Ashera, što odgovara grčkoj Heri. Aštarta (biblijska Aštartot) odgovara Afroditi. Njen česti pratilac bio je Athtar kojeg povezuju sa sjajnim planetom i koji vjerojatno odgovara Aresu, Afroditinom bratu. Postojali su i drugi mladi bogovi, muški i ženski čije astralne ili grčke paralele možemo lako naslutiti.

No, osim ovih mladih božanstava postojali su i stari bogovi, udaljeni od svjetovnih događanja ali dostupni kada bi sami bogovi upali u ozbiljne nevolje. Iako djelomično oštećeni, neki njihovi kipovi prikazuju ih sa zapovjednim crtama lica, bogove prepoznatljive po svojem rogamu pokrivalu za glavu. (sl.37)

Odakle su Kanaanci crpili svoju kulturu i religiju?

Stari zavjet smatrao ih je dijelom hamitske obitelji naroda koji su vukli korijenje iz vrućih (jer "ham" upravo to i znači) zemalja Afrike, braćom Egipćana. Arheolozi su pronašli rukotvorine i pisane zapise koji potvrđuju njihovu međusobnu srodnost, kao i mnoge sličnosti među kanaanskim i egipatskim božanstvima.

Mnogi nacionalni i lokalni bogovi, njihova brojna imena i epiteta, različitost njihovih uloga, simboli i životinjske maskote najprije smještaju bogove Egipta, poput neizmjernog mnoštva glumaca, na neobičnu pozornicu. No, ako bolje pogledamo otkrit ćemo da se oni nisu bitno razlikovali od bogova ostalih zemalja drevnog svijeta.

Egipćani su vjerovali u bogove neba i zemlje, Više bogove koje su jasno razlikovali od mnoštva nižih bogova. G. A. Wainwright (The Sky-Religion in Egypt) sakupio je dokaze koji pokazuju da je egipatsko vjerovanje u Bogove neba koji su se spustili na Zemlju bilo "iznimno staro". Neki od epiteta ovih Velikih bogova – Najveći bog, Bik nebeski, Gospodar/Gospa Planine – zvuče poznato.

Iako su Egipćani koristili decimalni sustav, njihova religiozna događanja vodila

sl.36

sl.37

su se sumerskim seksagezimalnom osnovom šezdeset, a nebeska pitanja bila su predmetom broja dvanaest. Nebo je bilo podijeljeno u tri dijela od kojih je svaki sadržavao dvanaest nebeskih tijela. I zagrobni život je bio podijeljen u dvanaest dijelova. Dan i noć su bili podijeljeni svaki na dvanaest sati. Te podjela imale su paralelu u "družinama" bogova koje su se sastojale od po dvanaest bogova svaka.

Glava egipatskog panteona bio je Ra (stvoritelj) koji je predsjedao Zborom bogova čiji broj je bio dvanaest. On je izveo svoje čudesno djelo stvaranja u pretpovijesno doba, izrodivši Geb (Zemlju) i Nut (nebo). Tada je učinio da na Zemlji rastu biljke, zatim stvorenja koja pužu i, konačno, čovjek. Ra je bio nevidljivi nebeski bog koji se manifestirao samo povremeno. Njegova manifestacija bio je Aten - Nebeski disk, prikazan kao Krilata kugla. (sl. 38)

Pojavljivanje i djelovanje boga Ra na Zemlji bila su, prema egipatskoj predaji izravno povezana s kraljevskim dostojanstvom u Egiptu. Prema toj predaji, prvi vladari Egipta nisu bili ljudi već bogovi, a prvi bog koji je vladao Egiptom bio je Ra. On je zatim podijelio kraljevstvo, poklonivši Donji Egipat svom sinu Ozirisu, a Gornji Egipat svom sinu Sethu. Ali Seth je snovao da zbac Ozirisa i na kraju dao Ozirisa utopiti. Izida, sestra i žena Ozirisova, pronašla je njegovo osakaćeno tijelo i uskrsnula ga. Nakon toga, on je prošao kroz "sveta vrata" i pridružio se bogu Ra na njegovom nebeskom putu. Ozirisovo mjesto na prijestolju Egipta preuzeo je njegov sin Horus kojeg su ponekad prikazivali kao božanstvo s krilima i rogovima. (sl. 39)

Iako je Ra bio najuzvišeniji na nebu, na Zemlji on je bio sin boga Ptah (onaj koji razvija, koji oblikuje stvari). Egipćani su vjerovali da je ustvari Ptah izdigao egipatsku zemlju ispod voda poplave, izgradivši nasipe na mjestu gdje izvire Nil. Kažu da je ovaj veliki bog došao u Egipat odnekuda i ne samo da je udario temelje Egipta već i "planinske zemlje i daleke strane zemlje". Egipćani priznaju kako su svi njihovi stari bogovi stigli lađom sa juga, a mnogi pronađeni pretpovijesni crteži na stijenama pokazuju te davne bogove - razabiru se po svojim rogatim ukrasima za glavu - kako lađom stižu u Egipat. (sl. 40)

Jedini morski put koji vodi u Egipat sa juga je preko Crvenog mora, a značajno je da je njegov egipatski naziv More Ura. Oznaka za Ur u hijeroglifima značila je "daleka strana zemlja na istoku". Doista, ne možemo isključiti mogućnost da se to zapravo moglo odnositi na sumerski Ur koji se nalazio baš u tom smjeru.

Egipatska riječ za božansko biće, odnosno boga bila je NTR, što je značilo "onaj koji promatra". Značajno je da i riječ Šumer znači to isto: zemlja "onih koji promatraju".

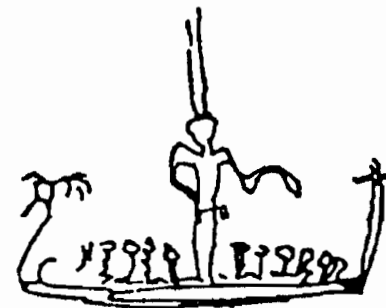
Ranija pomisao da je civilizacija možda započela u Egiptu sada je odbačena.

sl.38

sl.39

sl.40

Brojni dokazi pokazuju da je egipatsko organizirano društvo i civilizacija, koja je nastala i više od pola tisućljeća nakon sumerske, preuzela kulturu, arhitekturu, tehnologiju, umjetnost pisanja i mnoge druge aspekte visoke civilizacije od Sumera. Dokazi također pokazuju da su bogovi Egipta porijeklom iz Sumera.

Kao kulturni i krvni srodnici Egipćana, Kanaanaci su s njima dijelili iste bogove. Ali smješteni na pojasu zemlje koji je od pamtivijeka bio most između Azije i Afrike, i oni su potpali pod snažan semitski ili mezopotamski utjecaj. Poput Hetita na sjeveru, Hurita na sjeveroistoku, Egipćana na jugu, ni Kanaanaci se nisu mogli pohvaliti izvornim panteonom. I oni su također poprimili svoju kozmogoniju, božanstva i legendarne priče od drugih. Izravni kontakt Kanaanaca sa sumerskim izvorima bili su Amorićani.

Zemlja Amorićana leži između Mezopotamije i mediteranskih zemalja Zapadne Azije. Njihovo ime potječe od akadskog amurru i sumerskog martu (zapadnjaci). Nije ih se smatralo strancima, već srodnim narodom koji je živio u zapadnim pokrajinama Sumera i Akada.

Osobe koje su nosile amorićanska imena bili su navedeni kao dostojanstvenici hrama u Sumeru. Kada su Ur porazili elamitski osvajači oko 2000 pr.n.e. Martu imenom Išbi Irra ponovo je uspostavio sumersko kraljevsko dostojanstvo u Larsi i postavio kao svoj prvi zadatak da ponovo osvoji Ur i obnovi veliki hram boga Sin. Amorićanski "poglavice" utemeljili su prvu nezavisnu dinastiju u Asiriji oko 1.900 pr.n.e. A Hamurabi, koji je u Babilon donio uzvišenost oko 1.800 pr.n.e. bio je šesti nasljednik prve dinastije Babilona koja je pripadala Amorićanima.

Tridesetih godina našeg stoljeća arheolozi su naišli na središte i glavni grad Amorićana poznat pod imenom Mari. Na zavoju Eufrata, gdje današnja sirijska granica presjeca rijeku, kopači su otkrili veliki grad čije zgrade su bile izgrađene i neprekidno nanovo podizane, u razdoblju između 3.000 - 2.000 pr.n.e., na temeljima koji su nastali stoljećima ranije. Ovi najraniji ostaci uključuju stepenastu piramidu i hramove posvećene sumerskim bogovima Inanni, Nin - hursagu i Enlilu.

Sama palača Maria zauzimala je nekih pet rali zemlje i u njoj se nalazila soba s prijestoljem, oslikana izvanrednim zidnim slikama, te još tri stotine različitih soba, pisarnica, i, za povjesničare najznačajnije, preko dvadeset tisuća pločica za pisanje napisanih klinastim pismom koje se bave ekonomijom, trgovinom, politikom i društvenim životom toga vremena, državnim i vojnim pitanjima i, naravno religijom zemlje i njenog naroda. Jedna od slika na zidu velike palače Maria prikazuje svečano ustoličenje kralja Zimri - Lima kojim je ravnala božica Inanna (koju su Amorićani zvali Ištar). (sl. 41)

Kao i u ostalim panteonima, glavno božanstvo koje je bilo fizički prisutno među Amurruima bio je bog vremena ili oluje. Zvali su ga Adad, ekvivalent

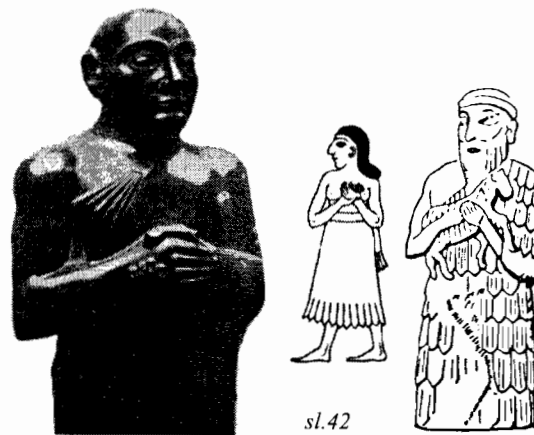

sl.41

kanaanom Baal (gospodar), a nadimak mu je bio Hadad. Njegov simbol, kao što je i za očekivati, bila je viličasta munja.

U kanaanom tekstovima Baal se često naziva i "sinom Dagona". Marijski tekstovi također govore o starijem božanstvu kojeg nazivaju Dagan, "gospodar obilja" koji je, poput Ela opisan kao umirovljeni bog: jednom prilikom se žalio kako se više ne savjetuju s njim pri vođenju nekog rata.

Ostali članovi panteona uključuju Boga Mjeseca, kojeg Kanaanaci nazivaju Yerah, Akadani Sin, a Sumerani Nannar, zatim Boga Sunca kojeg obično zovu Šamaš; te ostala božanstva čiji identitet briše svaku sumnju da je Mari bio most (zemljopisno i kronološki) koji je povezivao zemlje i narode istočnog Mediterana s mezopotamskim izvorima.

sl.42

Među otkrićima u Mariju, kao i drugdje u Sumeru, bili su brojni kipovi koji prikazuju sam narod, kraljeve, plemstvo, svećenike, pjevače. Bili su redovito prikazivani ruku sklopljenih u molitvu i pogleda zauvijek okrenutih prema njihovim bogovima. (sl. 42)

Tko su bili ti Bogovi neba i Zemlje, božanski a ipak ljudi, uvijek predvodili panteonom ili skrovitim

krugom dvanaest božanstava?

Ušli smo u hramove Grka i Arijaca, Hetita i Hurita, Kanaanaca, Egipćana i Amorićana. Slijedili smo puteve koji su nas vodili preko kontinenata i mora, i rješenja su nas pronijela kroz nekoliko tisućljeća.

A svi hodnici svih hramova doveli su nas do jednog izvora, a to je Sumer.

4

SUMER: ZEMLJA BOGOVA

Nema sumnje da su “stare riječi”, koje su tisućama godina činile jezik višeg znanja i vjerskih tekstova, bile iz jezika Sumera. Isto tako je sigurno da su “stari bogovi” bili sumerski bogovi. Zapisi i priče i genealogije i povijesti bogova stariji od onih koje pripadaju bogovima Sumera nisu nigdje pronađeni.

Kada su ovi bogovi (u njihovom izvornom sumerskom obliku ili u kasnijem akademskom, babilonskom ili asirskom) dobili imena i bili pobrojani, popis je dosego nekoliko stotina. No, jednom kada su klasificirani, postalo je jasno da oni nisu bili kaotična zbirka božanstava. Predvodio ih je panteon Viših Bogova i Zbor bogova i međusobno su bili povezani. Ako isključimo brojne manje važne nećakinje, nećake, unučad i slično, izdvaja se mnogo manja, suvisla skupina bogova, a svaki od njih ima svoju ulogu, moći ili odgovornosti.

Postojali su, prema sumerskom vjerovanju, bogovi koji su bili “sa nebesa”. Tekstovi koji se bave vremenom “prije negoli su stvari bile stvorene”, govore o takvim nebeskim bogovima kao što su Apsu, Tiamat, Anšar, Kišar. Nigdje se ne tvrdi da su se bogovi od ove vrste ikad pojavili na Zemlji. Ako poblizje pogledamo te ”bogove”, koji su postojali prije nego je stvorena Zemlja, shvatit ćemo da su oni nebeska tijela koja čine naš Sunčev sustav: i, kao što ćemo pokazati, takozvani sumerski mitovi koji se bave ovim nebeskim bićima ustvari su precizne i

znanstveno vjerojatne kozmološke koncepcije stvaranja našeg Sunčevog sustava.

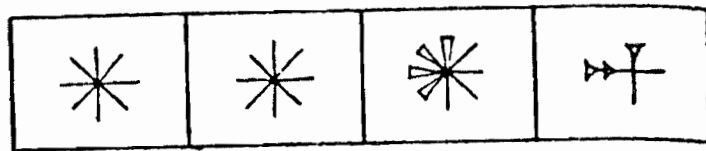
Postojali su također i niži bogovi koji su bili "od Zemlje". Središta njihovog kulta bila su uglavnom pokrajinski gradovi, a oni su bili lokalna božanstva. U najboljem slučaju, bili su zaduženi za neku ograničenu operaciju; na primjer, božica NIN.KAŠI (gospa – pivo) koja je nadgledala pripremanje napitaka. O njima nisu ispričane junačke priče. Oni nisu posjedovali strašno oružje; na njihovu zapovijed ostali bogovi ne bi protmruli. Jako podsjećaju na skupinu mladih bogova sa kraja povorke prikazane na stijenama hetitske Yazilikaye.

Između ove dvije skupine bili su Bogovi neba i Zemlje, nazvani "drevni bogovi". To su bili stari bogovi iz epskih priča, koji su, prema sumerskom vjerovanju, sišli na Zemlju sa neba.

To nisu bili obični lokalni bogovi. Bili su to bogovi naroda, ustvari, međunarodni bogovi. Neki od njih bili su prisutni i djelovali su na Zemlji čak i prije pojave čovjeka. Doista, samo postojanje čovjeka smatra se rezultatom namjernog stvaralačkog poduhvata tih bogova. Bili su moćni, sposobni za pothvate izvan mogućnosti i razumijevanja smrtnika. Ipak, oni ne samo da su izgledali kao ljudi, već su i jeli i pili poput njih i iskazivali praktično svaku ljudsku emociju: ljubav i mržnju, vjernost i nevjeru.

Iako su se uloge i hijerarhijski položaji nekih glavnih božanstava mijenjali kroz tisućljeća, dio njih nikada nije izgubio svoj položaj na vrhu i štovanje u narodu. Ako pobliže pogledamo ovu središnju grupu bogova, izranja slika dinastije, božanske obitelji, koja je čvrsto povezana i istovremeno gorko podijeljena.

Glava ove obitelji Bogova neba i Zemlje bio je AN (ili Anu u babilonskim/asirskim tekstovima). On je bio Veliki otac bogova, Kralj bogova. Njegovo kraljevstvo bilo je prostranstvo nebesa, a simbol mu je bila zvijezda. U sumerskom slikovnom pismu, znak zvijezde je također stajao u značenju Ana, "neba" i "božanskog bića" ili "boga" (koji potječe od Ana). Ovo četverostruko značenje tog simbola nije se mijenjalo cijelo to vrijeme kako se pismo mijenjalo od sumerskog slikovnog do klinastog akadskog, sve do stiliziranog babilonskog i asirskog (sl. 43). Od najranijih vremena pa sve dok klinasto pismo nije nestalo, znači od

AN = Zvijezda = Nebo = "Bog"

sl.43

četvrtog tisućljeća prije Krista pa skoro sve do Kristovog doba, taj simbol se nalazio ispred imena bogova, pokazujući tako da ime napisano u tekstu ne pripada smrtniku, već božanstvu nebeskog porijekla.

Boravište Anua i sjedište njegovog kraljevanja bilo je na Nebu. Ostali Bogovi neba i Zemlje odlazili bi tamo ukoliko su trebali individualni savjet ili uslugu, ili kada su se održavale skupštine kako bi se riješili međusobni sporovi ili donijele velike odluke. Brojni tekstovi opisuju Anuovu palaču (čije portale su čuvali Bogovi Drva Istine i Bog Drva Života), njegovo prijestolje, način na koji su mu pristupali ostali bogovi te kako su sjedili u njegovoj prisutnosti.

Sumerski tekstovi spominju se slučajeva kada je pristup u Anuovo boravište bio dozvoljen ne samo ostalim bogovima, već čak i nekim odabranim smrtnicima, uglavnom s ciljem bijega od smrtnosti. Jedna takva priča odnosi se na Adapu (model čovjeka). On je bio tako savršen i tako ođan božju Ei, koji ga je stvorio, da je Ea uspio postići da ga odvedu do Anua. Ea je zatim opisao Adapi što može očekivati.

Adapa

Ti ideš pred Anua, kralja;

Krenut ćeš putem za nebo.

Kada uzadeš na nebo,

I pristupiš vratima Anuovim,

"onaj koji nosi život" i "onaj koji uzgaja istinu"

stajat će na vratima Anuovim.

Pod vodstvom svog stvoritelja Adapa "je krenuo gore u nebo", "uzašao na nebesa i pristupio vratima Anuovim", ali kad mu se pružila prilika da postane besmrtn, Adapa je odbio jesti Kruh života, misleći da mu razljućeni Anu nudi otrovanu hranu. Tako je bio vraćen na Zemlju kao pomazani svećenik, ali još uvijek smrtnik.

Tvrđnja Sumerana da su se osim bogova u Božansko boravište na nebu mogli uzdići i izabrani smrtnici, ima odjeka u starozavjetnim pričama o uzašašćima na nebo Henoka i proroka Ilije. Iako je Anu živio u Nebeskom stanu, sumerski tekstovi izvještavaju o prilikama kada je on došao na Zemlju, bilo u vrijeme velikih kriza ili u ceremonijalne posjete (pritom ga je pratila družica Antu) ili (barem jednom) da bi svoju pra-praunuku Inannu učinio svojom ženom na Zemlji.

Kako nije stalno boravio na Zemlji, očigledno nije bilo potrebe dodijeliti mu isključivo njegov vlastiti grad ili središte kulta, a boravište ili "visoka kuća" koju su podigli za njega bila je smještena u Uruku (biblijski Ereš), na području vlasti božice Inanne. U ruševinama Uruka nalazi se do današnjeg dana: veliki umjetno

podignut brežuljak, gdje su arheolozi pronašli dokaze o gradnji i obnovi visokog hrama posvećenog Anuu. Otkriveno je ništa manje nego osamnaest slojeva ili odvojenih faza, koje pokazuju da su postojali neobično zanimljivi razlozi što se hram čuvao na upravo tom svetom mjestu.

Anuov hram zvao se E.ANNA (kuća Anuova). Ovo jednostavno ime odnosilo se na strukturu koja je, barem u nekim svojim fazama, prizor vrijedan viđenja. To je, prema sumerskim tekstovima, bila "posvećena E-Anna, neokaljana svetište." Predaje tvrde da su sami Viši bogovi "oblikovali njegove dijelove" "njegov zidni vijenci bili su poput bakra, njegov veliki zid dodirivao je oblake: uzvišeno boravište; šarm te kuće bio je neodoljiv, njena draž beskrajna". Tekst je također razjasnio svrhu hrama, jer su ga nazivali "kuća za silazak sa nebesa".

Pločica koja se nalazila u Uruku prikazuje nam raskoši i ceremonije koje su pratile dolazak Anua i njegove pratilje u "državni posjet". Zbog oštećenosti pločice, možemo o ceremoniji čitati tek negdje od sredine, kada Anu i Antu već sjede u dvorištu hrama. Bogovi, poredani točno kao i prije, stoje u povorci ispred i iza onoga koji nosi žezlo. Protokol dalje upućuje:

*Oni će se tada spustiti do povišenog dvora
I okrenuti se prema Anuu
Svećenik Čišćenja posvetit će žezlo žrtvom ljevanicom
I nosilac žezla će ući i sjesti
Bogovi Papsukal, Nusku i Shala
Sjest će zatim u dvor Anuov.*

U međuvremenu su božice, "božanske kćeri Anuove, Urukove božanske kćeri", unijele drugi predmet, čiji naziv i svrha su nejasni, u E.NIR "kuću zlatnog kreveta božice Antu". Zatim su se u povorci vratile u dvorište, na mjesto gdje je sjedila Antu. Dok se pripremao večernji obrok prema strogo određenom ritualu, poseban svećenik je namazao mješavinom "dobrog ulja" i vina šarke na vratima svetišta u kojem su Anu i Antu kasnije trebali prenoćiti. Zaista pažljiva gesta kako bi se uklonilo škripanje vratiju dok božanstva spavaju.

Dok se služio večernji obrok, tj. različita pića koja otvaraju tek, svećenik - astronom je otišao na najviši toranj hrama kako bi promatrao nebo. On je na određenom dijelu neba trebao promatrati uzdizanje planeta kojeg su zvali Veliki Anu sa Neba; zatim je trebao izgovarati djela pod imenom "Onom koji postaje sjajniji, nebeskom planetu Gospodina Anua" i "Slika Stvoritelja se uzdigla".

Nakon što se planet pojavio i stihovi bili izgovoreni, Anu i Antu su oprali ruke vodom iz zlatnog umivaonika i započeo bi prvi dio gozbe. Zatim je sedam Viših bogova također opralo ruke iz sedam velikih zlatnih plitica, i započeo bi

drugi dio gozbe. Zatim je proveden obred ispiranja usta, a svećenik bi nakon toga govorio himnu "Planet Anuov je Nebeski junak". Upaljene su baklje, a bogovi, svećenici, pjevači i oni koji su nosili hranu stali su u povorku i otpratili svoje posjetitelje u njihovo svetište da prenoće.

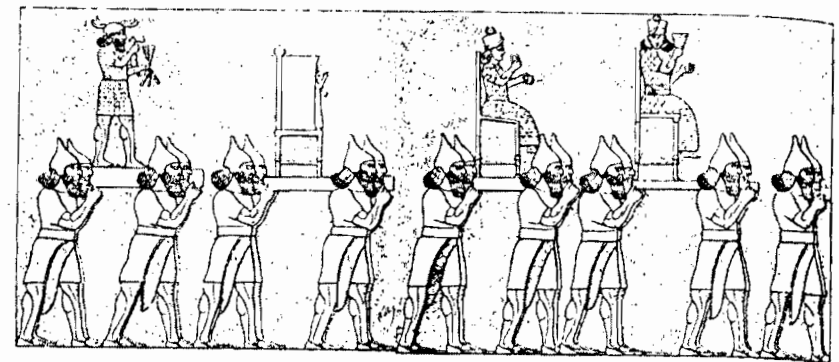
Četiri glavna božanstva bila su određena da ostanu u dvorištu i čuvaju stražu do zore. Ostali su smješteni na različito označena vrata. U međuvremenu cijela zemlja trebala je biti osvijetljena i slaviti prisutnost dvoje božanskih posjetitelja. Na znak iz glavnog hrama, svećenici ostalih hramova u Uruku trebali su "uzeti baklje i upaliti krijesove", a svećenici iz ostalih gradova, trebali su učiniti to isto kada vide krijesove Uruka: A onda:

*Ljudi zemlje upalit će vatre u svojim domovima,
i ponuditi gozbe svim bogovima...
Čuvari gradova upalit će vatre
na ulicama i trgovima.*

Odlazak Viših bogova bio je također brižno planiran, ne samo u dan, već u minutu.

*Sedamnaestog dana,
Četrdeset minuta nakon izlaska sunca,
Vrata će se otvoriti ispred bogova Anua i Antu,
Privevši kraju njihov boravak preko noći.*

Iako je kraj ove pločice odlomljen, drugi tekst vrlo vjerojatno opisuje odlazak: jutarnji obrok, čarolije, rukovanje (hvatanje za ruke) s ostalim bogovima. Velike bogove su zatim prenijeli do mjesta odlaska, u nosiljkama koje su izgledale

sl.44

poput prijestolja, na ramenima hramskih dostojanstvenika. Asirski prikaz povorke bogova (iako je nastao mnogo kasnije) vjerojatno prilično dobro prikazuje način na koji su Anu i Antu bili nošeni u povorci u Uruku. (sl. 44)

Posebne čarolije bile su izgovarane kada je povorka prolazila "ulicama bogova". Drugi psalmi i himne pjevali su se kako se povorka približavala "svetom pristaništu", a kada su stigli do "nasipa gdje je bio Anuov brod" pozdravili su se na odlasku, izgovorili još nekoliko čarolija i pjevali "pokretima podizanja ruku".

Zatim su svi svećenici i dostojanstvenici hrama, nosači bogova, predvođeni velikim svećenikom, ponudili posebnu "molitvu za odlazak". "Veliki Anu neka te blagoslove Nebo i Zemlja!"- izgovorili bi sedam puta. Molili su za blagoslov sedam nebeskih bogova i zazivali bogove na nebu i bogove na Zemlji. Na kraju su se oprostili s Anuom i Antuom ovako:

*Neka bi bogovi dubina,
I bogovi Božanskog boravišta,
Blagoslovili vas!
Neka bi vas blagoslovili svakodnevno
Svakog dana, svakog mjeseca, svake godine!*

Među tisućama i tisućama pronađenih prikaza drevnih bogova, niti jedan ne prikazuje Anua. A ipak, on proviruje sa svakog kipa i svakog portreta svakog kralja koji je ikada postojao, od davnina do današnjih dana. Jer Anu nije bio samo Veliki kralj, Kralj bogova, već isto tako onaj čijom milošću su drugi mogli biti okrunjeni za kraljeve. Prema sumerskoj predaji, vladavina je tekla iz Anua: i sam izraz za kraljevstvo dostojanstva bio je Anutu, Anuovo kraljevstvo dostojanstva. Znakovi časti Anuove bili su tijara (božanski ukras za kosu), žezlo (simbol moći) i štap (koji predstavlja vodstvo pastira). Štap pastira danas češće nalazimo u rukama biskupa nego kraljeva. Ali krunu i žezlo su nosili svi kraljevi koje je čovječanstvo ikada postavilo na neko prijestolje.

Drugo po redu moćno božanstvo sumerskog panteona bio je EN.LIL. Njegovo ime znači "gospodar zračnog prostora", prototip i otac kasnijeg Boga oluje koji je predvodio panteone drevnog svijeta.

On je bio najstariji Anuov sin, rođen u Nebeskom stanu svog oca. Ali u jednom trenutku u najranijim vremenima on je sišao na Zemlju i tako postao glavni bog neba i Zemlje. Kada su se bogovi sastali na skupštini u nebeskom stanu, Enlil je predsjedao sastancima uz svog oca. Kada su se bogovi sastajali u Zboru na Zemlji, sastajali bi se u Enlilovom dvoru u božanskom području Nippura, grada posvećenog Enlilu i mjestu gdje se nalazi njegov glavni hram E.KUR (kuća koja

je poput planine).

Enlila je vrhovnikom smatrao ne samo sumerski narod već i sami bogovi Sumera. Zvali su ga Vladarom svih zemalja, i bilo je jasno da: "na nebu - on je vladar; na Zemlji - on je glavni". Njegova "riječ (zapovijed) visoko gore činila je da nebesa podrhtavaju, a dolje da se Zemlja tresu":

*Enlil
Čija je zapovijed dalekosežna;
Čija riječ je uzvišena i sveta
Čiji je proglas nepromjenjiv;
Koji određuje sudbine do u daleku budućnost...
Bogovi zemlje klanjaju se spremno pred njim;
Nebeski bogovi koji su na Zemlji
Pred njim postaju ponizni;
Vjerno stoje pripremni, kako su upućeni.*

Enlil je, prema sumerskom vjerovanju, stigao na Zemlju prije nego je bila naseljena i civilizirana. "Himna Enlilu, blagotvornom" potanko izvještava o brojnim aspektima društva i civilizacije koji ne bi postojali da nije bilo Enlilovih uputa kako da se "izvrše njegova naređenja, nadaleko i naširoko":

*Gradovi ne bi bili izgrađeni, naselja utemeljena;
Staje ne bi bile izgrađene, torovi za ovce podignuti;
Kraljevi se ne bi uzdigli, visoki svećenici ne bi bili rođeni.*

Sumerski tekstovi također su tvrdili da je Enlil stigao na Zemlju prije nego su "crnoglavi ljudi" (sumerski nadimak za ljudsku vrstu) stvoreni. U tom razdoblju prije pojave ljudske vrste, Enlil je podigao Nippur kao svoje središte, "komandno mjesto" u kojem su nebo i Zemlja bili povezani nekom "vezom". Sumerski tekstovi nazivaju tu vezu DUR.AN.KI (veza nebo - Zemlja) i koriste poetski jezik kako bi opisali Enlilova prva djelovanja na Zemlji:

*Enlil,
Kada si obilježio božanska naselja na Zemlji
Nippur si izabrao kao svoj grad.
Grad Zemlje, uzvišen,
Svoje neokaljano mjesto gdje je voda slatka
utemeljio si DUR-AN-KI
u središtu četiri ugla svijeta.*

U tim ranim danima, kada su samo bogovi nastanjivali Nippur, a čovjek još nije bio stvoren, Enlil je sreo božicu koja će mu postati ženom. Prema jednoj varijanti, Enlil je vidio svoju buduću nevjestu dok se kupala gola u rječici Nippura. Bila je to ljubav na prvi pogled, ali brak nije bio nužno u planu.

*Pastir Enlil koji određuje sudbine,
Koji je sjajnih očiju, vidio ju je.
Gospodar joj priča o ljubavi,
Ona nije voljna.
Enlil joj priča o ljubavi:
Ona nije voljna;
"Moja rodnica je premalena (kaže ona),
i ne zna za spajanje
usne su mi premalene
ne poznaju poljubac."*

Ali Enlil nije prihvaćao odbijanje. On je objelodanio svom komorniku Nushku svoju goruću želju za "mladom djevom" pod imenom SUD (bolničarka) koja je živjela s majkom u E.RESHU (mirisna kuća). Nushku je predložio vožnju čamcem i nabavio čamac. Enlil je nagovorio Sud da ode s njim jedriti. Kada su bili u čamcu, silovao ju je.

Drevna priča kaže da su se bogovi, premda je Enlil bio njihov poglavar, tako razbjesnili da su ga zgrabili i protjerali u niži svijet. "Enlil, nemoralni" - vikali su za njim - "odlazi iz grada." Prema ovoj verziji, Sud, koja je nosila Enlilovo dijete, slijedila ga je i on ju je oženio. Prema drugoj verziji pokajnik Enlil je potražio djevojku i poslao svog komornika njenoj majci da isprosi ruku djevojke. Bilo kako bilo, Sud je postala ženom Enlila, i on joj je darovao ime NIN.LIL (Gospa zračnog prostora).

No, niti on niti bogovi koji su ga prognali nisu znali da nije Enlil bio taj koji je zaveo Ninlil, već obrnuto. Ustvari se Ninlil kupala gola u rječici na nagovor svoje majke, koja se nadala da će Enlil, koji je po navici šetao uz rijeku, primijetiti Ninlil i poželjeti ju "smjesta zagrliti i poljubiti".

Unatoč načinu na koji su se ovo dvoje zavoljeli, Ninlil je uživala najviše poštovanje kada joj je jednom Enlil ponudio "odjeću gospođe". Uz samo jednu iznimku za koju vjerujemo da ima veze s dinastijskim nasljeđivanjem, ne zna se da je Enlil imao nekih drugih nepromišljenosti. Zavjetna ploča pronađena u Nippuru prikazuje Enlila i Ninlil dok ih poslužuju hranom i pićem u njihovom hramu. Ploču je naručio Ur - Enlil, "sluga Enlilov". (sl. 45)

Osim što je bio poglavar bogova, Enlila su također smatrali vrhovnim Gospo-

darom Sumera (ponekad jednostavno nazivanog "zemlja") i njegovog "crnoglavog naroda". Sumerski psalam govori o štovanju ovog boga:

*Gospodar koji poznaje sudbinu zemlje,
Pouzdan u svom zvanju,
Enlil koji poznaje sudbinu Sumera,
Pouzdan u svom pozivu
Otac Enlil,
Gospodar svih zemalja
Otac Enlil
Gospodar ispravnih naredbi
Otac Enlil,
Pastir crnoglavih...
Od planine izlaska sunca,
Do planine zalaska
Nema drugog gospodara na Zemlji,
Samo ti si kralj.*

Sumerani su štovali Enlila kako iz straha tako i iz zahvalnosti. On je bio taj koji je vodio računa da se odluke skupštine bogova protiv čovječanstva provode, njegov "vjetar" je donosio oluje koje su zatirale tragove ranjenih gradova. On je bio taj, koji je u vrijeme Potopa, tražio uništenje ljudske vrste. Ali pomiren s čovječanstvom, bio je prijateljski bog koji je pružao usluge. Prema sumerskim tekstovima Enlil je podario čovječanstvu znanje ratarstva, te plug i trnokop.

Enlil je također birao kraljeve koji će vladati čovječanstvom, ne kao vladari, već kao Božje sluge kojima je povjereno provođenje božanskih zakona i pravde.

sl.45

Prema tome, sumerski, akadski i babilonski kraljevi započinjali su svoje natpise samo - obožavanja opisujući kako ih je Enlil pozvao na kraljevanje. Ovi "pozivi" koje je objavljivao Enlil u svoje ime i u ime svoga oca Anua potvrđivali su legitimitet vladara i iznosili njegove funkcije. Čak je i Hamurabi, koji je priznavao boga imenom Marduk kao nacionalnog boga Babilona, u uvodu u svoj zakonik izjavio: "Anu i Enlil imenovali su me da potičem blagostanje naroda... da činim da pravda prevladava zemljom".

Bog Neba i Zemlje, prvorođeni Anuov sin, Onaj koji dodjeljuje kraljevanje, Vrhovni rukovoditelj skupštine bogova, Otac bogova i ljudi, Onaj koji je podario poljoprivredu, Gospodar zračnog prostora - to su tek neki od Enlilovih atributa koji zagovaraju njegovu veličinu i moći. Njegova zapovijed bila je dalekosežna, njegovi proglašili nepromjenjivi, on je odlučivao o sudbinama. Posjedovao je vezu nebo - Zemlja i iz svog strašnog grada Nippura mogao je podići zrake koje istražuju srce svih zemalja, oči koje su mogle pregledati sve zemlje.

A ipak, on je bio ljudsko biće, poput bilo kojeg drugog mladića namamljen ljepotom golog tijela, podložan moralnim zakonima koje nameće zajednica bogova, prekršajima koji se kažnjavaju progonstvom, i nije bio imun na žalbe smrtnika. Znamo za barem jedan slučaj kada se sumerski kralj Ura požalio direktno skupštini bogova da se seriji nevolja koje su zadesile Ur i njegov narod može pratiti trag do zlosretne činjenice da je Enlil podario kraljevanje bezvrijednom čovjeku, koji nije od sumerskog sjemena.

Kako idemo dalje vidjet ćemo da je središnja uloga koju je Enlil odigrao u božanskim skandalima i skandalima smrtnika na Zemlji i činjenica da se njegovih nekoliko sinova borilo međusobno i s drugima za božansko naslijeđe, bez sumnje potakla nastanak kasnijih priča o borbama bogova.

Treći veliki sumerski bog bio je drugi sin Anua; imao je dva imena: E.A i EN.KI. Poput svog brata Enlila, i on je bio Bog nebesa i zemlje, božanstvo koje izvorno potječe sa neba i koje je sišlo na Zemlju.

Njegov dolazak na Zemlju povezuje se u sumerskim tekstovima s vremenom kada su vode Perzijskog zaljeva sezale u unutrašnjost zemlje mnogo dalje nego danas, pretvarajući južni dio zemlje u močvarno tlo. Ea (ime je doslovno značilo kuća - voda) koji je bio glavni inženjer, planirao je i nadgledao izgradnju kanala i nasipa na rijekama i isušivanje močvara. Rado je plovio tim vodenim putevima, pogotovo u močvarama. Vode su zaista, kako mu i ime označava, bile njegov dom. Izgradio je svoju veliku kuću u gradu kojeg je utemeljio na rubu močvare, te ga odgovarajuće nazvao HA.A.KI (mjesto vodenih riba), a bio je poznat i kao E.RI.DU (dom dalekih odlazaka).

Ea je bio "Gospodar slanih voda", mora i oceana. Sumerski tekstovi opetovano govore o ranom dobu kada su tri velika boga među sobom podijelila kraljevstvo. "Mora su dodijelili Enkiju, vladaru Zemlje" time mu podarivši i "vladavinu nad Apsuom" (dubina). Kao gospodar mora, Ea je gradio brodove koji su plovili u daleke zemlje, a posebno u mjesta odakle su dovozili u Sumer dragocjene metale i poludrago kamenje.

Najraniji sumerski cilindrični pečati prikazuju Ea kao božanstvo okruženo potocima koji teku i u kojima se ponekad naziru i ribe. Kao što je prikazano, pečati povezuju Ea s Mjesecom (na što ukazuje polumjesec), asocijacija koja

potječe možda od činjenice da Mjesec uzrokuje podizanje mora, plimu. Nema sumnje da je povezano s takvim astralnim prikazom Ea dobio epitet NIN.IGI.KU (gospodin sjajnog oka). (sl. 46.)

Prema sumerskim tekstovima, uključujući uistinu izvanrednu autobiografiju samog Ea, on se rodio na nebu i sišao na Zemlju prije negoli je postojalo bilo kakvo naselje ili civilizacija. "Kada sam se približio Zemlji, bilo je dosta poplava" - izjavio je. Zatim je nastavio opisivati niz radnji koje je poduzeo da bi Zemlju učinio nastanjivom. Napunio je rijeku Tigris svježom, "životvornom vodom", postavio je boga koji je nadgledao izgradnju kanala kako bi se Tigrisom i Eufratom moglo ploviti, raskrčio močvare, napunivši ih ribom i učinivši ih sklonište za ptice svih vrsta, posadio trsku koja je bila koristan građevni materijal.

Okrenuvši se sa mora i rijeka ka suhoj zemlji, Ea je tvrdio da je upravo on "upravljao plugom i jarmom ... zaorao svete brazde... izgradio staje... podigao obore za ovce." U nastavku teksta kojeg su učenjaci nazvali "Enki i svjetski poređak" u laskajućem tonu on pripisuje bogu, tj. sebi donošenje na Zemlju umijeća pravljenja cigli, izgradnje nastambi i gradova, metalurgije i tako dalje.

Predstavljajući ga kao najvećeg dobročinitelja ljudske vrste, boga koji je donio civilizaciju, mnogi tekstovi ga opisuju kao glavnog pobornika čovječanstva na savjetima bogova. Sumerski i akadski tekstovi o Potopu, iz kojih su vjerojatno preuzeti biblijski navodi, prikazuju Eu kao boga koji je, usprkos odluci Zbora bogova, omogućio vjernom sljedbeniku (mezopotamski "Noah") da izbjegne katastrofu.

Zaista, sumerski i akadski tekstovi koji (poput Starog zavjeta) ustraju u vjeri da je Bog ili bogovi, stvorio čovjeka svjesnim i namjernim djelovanjem, pripisuju Eai ključnu ulogu: kao glavni učenjak bogova, on je izložio način i postupak

sl.46

kojim treba stvoriti čovjeka. S takvom sklonošću ka stvaranju ili nastanku čovjeka, nije ni čudo da je upravo Ea poveo Adapu –“uzorak čovjeka“ stvoren Einom mudrošću - u boravište Anua u nebesima, unatoč odluci bogova da tajnu “vječnog života” ne odaju ljudskoj vrsti.

Je li Ea bio na strani čovjeka jednostavno zato jer je u njegovim rukama bilo njegovo stvaranje ili je imao neki drugi, subjektivniji motiv? Kada bolje istražimo zapis, nalazimo da je stalan prkos Eae, kako u božanskim tako i u pitanjima smrtnika, bio usmjeren uglavnom prema frustrirajućim odlukama ili planovima koji su potjecali od Enlila.

Zapis je krcat indicijama o gorućoj ljubomori boga Ea prema svom bratu Enlilu. Doista, njegovo drugo (a možda je to bilo prvo) ime bilo je EN.KI (gospodar Zemlje), a tekstovi koji se bave podjelom svijeta između tri boga daju naslutiti da je Ea možda tek ždrijebom izgubio prevlast nad Zemljom u korist svog brata Enlila.

*Bogovi su sklopili ruke
Ždrjebali i podijelili.
Anu je zatim otišao na nebo;
Enlilu je Zemlja pripala u dužnost
Mora, kao da ih zavoj omeđuje,
Dodijelili su Enkiju, vladaru Zemlje.*

Koliko god bio ogorčen rezultatima ovog ždrijeba, čini se da je Ea/Enki gajio mnogo dublju ogorčenost. Razlog tomu sam Enki iskazuje u svojoj autobiografiji: On, a ne Enlil, je bio prvorodeni, tvrdio je Enki: stoga je on, a ne Enlil, trebao biti zakonitim nasljednikom Anua:

*Moj otac, kralj svemira,
Rodio me u svemiru...
Ja sam plodno sjeme,
Koje je stvorio Veliki divlji bik;
Ja sam prvorodeni sin Anuov,
Ja sam veliki brat bogova...
Ja sam onaj koji je rođen
Kao prvi sin božanskog Anua.*

Budući da su zakonike prema kojima su ljudi živjeli na Bliskom istoku donijeli bogovi, logično je da su društveni i obiteljski zakoni koji su se primjenjivali među ljudima bili kopije onih koji su se primjenjivali među bogovima.

Sudski i obiteljski zapisi pronađeni na mjestima kao što su Mari i Nuzi potvrđuju da su biblijski običaji i zakoni po kojima su živjeli židovski rodozačetnici bili zakoni koji su međusobno povezivali kraljeve i plemstvo na drevnom Bliskom istoku. Problemi oko nasljeđivanja s kojima su se susretali patrijarsi stoga su poučni.

Abraham, lišen potomstva zbog očigledne neplodnosti svoje žene Sare, dobio je prvorodenog sina s njenom sluškinjom. Pa ipak, taj sin Jišmael bio je isključen iz patrijarhalnog nasljeđivanja čim je Sara rodila Abrahamu sina Izaka.

Izakova žena Rebeka nosila je blizance. Prvi je bio rođen Ezav - crvenkast, rutav i čvrst dječacić. Ezavovu petu je držao profinjeniji Jakov, kojeg je Rebeka više voljela. Kada je ostarjeli i poluslijepi Izak trebao proglasiti svoju oporuku, Rebeka se poslužila lukavštinom kako bi blagoslov nasljedstva bio dodijeljen Jakovu, a ne Ezavu.

Konačno, Jakovovi problemi s nasljeđivanjem bili su rezultat činjenice da, iako je služio Labana dvadeset godina kako bi mogao oženiti Rahelu, Laban ga je natjerao da najprije oženi njenu stariju sestru Leu. Lea je Jakovu rodila njegovog prvog sina (Ruben), a potom je s njom i još dvije konkubine imao mnogo sinova i kćeri. No, kad mu je Rahela rodila njenog prvorodenog sina Josipa, Jakov je volio njega više od njegove braće.

Prema porijeklu takvih običaja i zakona nasljeđivanja, možemo razumjeti proturječna potraživanja između Enlila i Ea/Enkija. Enlil, prema svim zapisima, sin Anua i njegove službene družice Antu, bio je zakoniti prvorodeni. Ali tjeskobni povik Enkijev: “ja sam plodno sjeme, Ja sam prvorodeni sin Anuov” morao je biti istinit. Je li on bio Anuov sin, rođen od neke druge božice koja mu je bila tek prilježnica? Priča o Izaku i Jišmaelu ili priča o blizancima Ezavu i Jakovu, možda je imala raniju uporedbu u Nebeskom prebivalištu.

Iako je izgledalo da je Enki prihvatio Enlilovo pravo na nasljeđivanje, neki učenjaci nalaze dovoljno dokaza da bi pokazali neprekidnu borbu za moć između ta dva boga. Samuel N. Kramer je jedan drevni tekst naslovio “Enki i njegov kompleks manje vrijednosti”. Kao što ćemo kasnije vidjeti, nekoliko biblijskih priča o Evi i zmiji u vrtu edenskom, ili priča o Potopu, uključuju u svojim izvornim sumerskim verzijama trenutke Enkijevog neposlušna prema proglasima njegovog brata.

Čini se da je u jednom trenutku Enki shvatio da je njegova borba za božansko prijestolje besmislena. I sav svoj trud usmjerio na to da njegov sin, a ne Enlilov, postane nasljednikom treće generacije. To je pokušavao postići, barem u početku, uz pomoć svoje sestre NIN.HUR.SAG (Gospodarice kozmotvorne planine).

Ona je također bila kćerka Anuova, ali očito ne s božicom Antu, i tu vidimo još jedno pravilo nasljeđivanja. Znanstvenici su se pitali dugo vremena zašto su i

Abraham i Izak upozoravali na činjenicu da su njihove žene bile ujedno i njihove sestre, što je zbujujuće obzirom na biblijsku zabranu seksualnih odnosa sa sestrom. Ali pravni dokumenti iskopani u Mariu i Nuziu pojasnili su da muškarac može oženiti polusestru. Štoviše, kada bi se uzeli u obzir svi sinovi svih žena, sin te žene – budući pedeset posto “čistokrvnog sjemena”, za razliku od sinova žena koje nisu u srodstvu – bio je zakoniti nasljednik, bio on prvorodeni ili ne. To je ponekad dovelo (u Mariu i Nuziu) do prakse posvajanja odabranih žena kao “sestara” kako bi njen sin postao neosporan zakoniti nasljednik.

Tako je i Enki htio imati sina s polusestrom, Nin - hursag. Ona je također bila sa neba, došavši na Zemlju u najranijim vremenima. Nekoliko tekstova izjavljuju kako je, kada su bogovi među sobom dijelili prevlast nad Zemljom, njoj dodijeljena Zemlja Dilmun - “neokaljano mjesto...čista zemlja...mjesto najsjajnije”. Tekst kojeg su učenjaci nazvali “Enki i Nin-hursag - mit o raju” bavi se Enkijevim izletom u Dilmun sa svrhom ženidbe. Ninhursag, tekst opetovano naglašava, bila je sama, slobodna, neudata djevojka. Iako je kasnije prikazivana kao stara matrona, mora da je bila vrlo privlačna dok je bila mlada, jer nas tekst otvoreno obavještava kako je, kada joj se Enki približio, pogled na nju “učinio da njegov penis natopi jarke”.

Naređivši da ostanu sami, Enki je “ulio sjeme u utrobu Ninhursag. Ona je uzela sjeme u utrobu, sjeme Enkija”; i tada “nakon devet mjeseci trudnoće... ona rodi na obali vode”. Ali je rodila djevojčicu.

Ne uspjevši dobiti muškog nasljednika, Enki je zaveo svoju vlastitu kćer. “Zagrlio ju je, poljubio ju je; Enki je izlio sjeme u maternicu.” Ali i ona mu je rodila kćer. Enki je tada obljubio svoju unuku i ona je također ostala trudna; ali opet je potomstvo bilo žensko. Odlučna da ga zaustavi u tim pokušajima, Ninhursag je bacila kletvu na njega čime je Enki, pojevši neku biljku, obolio na smrt. No, ostali bogovi su prisilili Ninhursag da povuče kletvu.

Dok ovi događaji imaju veze s božanskim djelovanjem, ostale priče koje se odnose na Enkija i Ninhursag imaju veze s ljudskim djelovanjem: jer, prema sumerskim tekstovima, Nin-hursag je bila ta koja je, slijedeći postupke i formule koje je pronašao Enki, stvorila čovjeka. Ona je bila glavna sestra, zadužena za medicinsku opremu: u toj ulozi božica je dobila ime NIN.TI (Gospodarica života) (sl. 47).

Neki znanstvenici Adapa (Enkijev uzorak čovjeka) poistovjećuju s biblijskim Adama ili Adam. Dvostruko značenje sumerskog TI također nalazi uporedbu u Bibliji. Jer TI može značiti i “život” i “rebro” pa je ime Ninti značilo i “gospodarica života” i “gospodarica rebra”. Biblijska Eva, čije ime znači “život”- bila je stvorena iz Adamovog rebra, pa i Eva također znači i “gospodarica života” i “gospodarica rebra”.

Budući da je ona ta koja je podarila život i bogovima i ljudima, o Ninhursag se govori kao o Božici Majci. Nadimak joj je bio “Mammu” - prethodnik našeg mama - a simbol joj je bio rezač, oruđe koje su u davno doba koristile primalje da bi prerezale pupčanu vrpцу nakon rođenja. (sl.48)

sl.47

sl.48

sl.49

Enlil, Enkijev brat i suparnik, imao je sreću da dobije “zakonitog nasljednika” od svoje sestre Ninhursag. On je bio najmlađi među bogovima na Zemlji koji su bili rođeni na nebu, a ime mu je bilo NIN.UR.TA, “gospodar koji završava temelje”. On je bio “junački sin Enlila koji je krenuo u bitku s mrežom i zrakama svjetla” da bi se borio uz svog oca “osvetnički sin...koji je izbacivao svjetlosne munje”. (sl. 49) Njegova žena BA.U također je bila medicinska sestra ili liječnica, a njen epitet je bio “gospa koja mrtve vraća u život”.

Drevni portreti Ninurte prikazuju ga kako drži jedinstveno oružje; bez sumnje ono koje je moglo izbacivati “svjetlosne munje”. Drevni tekstovi pozdravljali su ga kao moćnog lovca, boga borbenog duha na glasu po svojim ratničkim sposobnostima. Ali njegova najhrabrija bitka nije bila u korist njegovog oca već za njegovu vlastitu korist. Bila je to sveobuhvatna bitka protiv zlog boga pod imenom ZU (mudar), i uključivala je kao nagradu ni manje ni više nego prevlast nad bogovima na Zemlji, jer je Zu nezakonito oteo znakove časti i predmete koji su pripadali glavnom bogu Enlilu.

Pločice s početnim tekstovima koji opisuju ove događaje su slomljene i priča postaje čitljiva tek od točke kada Zu stiže u E.Kur, Enlilov hram. On je očigledno poznat, i na nekom položaju, jer mu Enlil zaželi dobrodošlicu, povjerivši mu na čuvanje ulaz u njegovo svetište. Ali zli Zu povjerenje vraća izdajom, jer je “začeo u svom srcu namjeru da ukloni Enlilovo kraljevsko dostojanstvo” otimanjem božanskih moći.

Da bi to postigao, Zu je morao doći u posjed određenih predmeta, uključujući i čarobnu Tablicu sudbina. Prepredeni Zu ugrabio je priliku kada se Enlil skinuo i otišao u bazen na svakodnevno plivanje, ostavljajući svoju imovinu bez nadzora.

*Na ulazu u svetište,
Koje je bio nadgledao,
Zu iščekuje početak dana.
Kada se Enlil prao čistom vodom -
Odstranivši krunu
I ostavivši ju na prijestolju -
Zu je ugrabio Tablicu sudbina u svoje ruke,
I odnio Enlilovo kraljevsko dostojanstvo.*

Kada je Zu pobjegao u svojem MU (prevodi se kao ime, ali u stvari označava leteći stroj) u udaljeno sklonište, posljedice njegovog odvažnog čina počele su djelovati:

*Božanske formule bile su oduzete
Mrtvilo se rasprostrlo posvuda; prevladavala je tišina...
Nestao je sjaj svetišta.*

“Otac Enlil ostao je bez riječi”. “Bogovi Zemlje skupili su se jedan po jedan čuvši novosti”. Stvar je bila tako ozbiljna da je čak i Anu bio obaviješten u svom Nebeskom stanu. On je razmotrio situaciju i zaključio da treba uhvatiti Zua kako bi se vratile “formule”. Okrenuvši se “bogovima, svojoj djeci“, Anu je upitao “Koji od bogova će ubiti Zua? Njegovo će ime biti najveće od svih!”

Bilo je pozvano nekoliko bogova poznatih po svojoj odvažnosti. Ali su svi oni istaknuli kako, budući da je uzeo Tablicu sudbina, Zu sada ima jednake moći kao Enlil, pa tako “onaj koji mu se suprotstavi postat će poput gline”. U tom trenutku, Ea je pomislio: “Zašto ne bismo pozvali Ninurta da krene u beznadnu borbu?”

Okupljeni bogovi nisu mogli propustiti Eainu iskrenu nepriliku. Dakako, ukoliko bi Zu bio poražen povećale bi se šanse da nasljedstvo dobije njegov vlastiti sin. Isto tako, ukoliko bi Ninurta bio ubijen u postupku, Ea bi mogao imati koristi. Na čuđenje bogova, Ninhursag (u ovom tekstu nazvana NIN.MAH - Velika Gospa) je pristala. Okrenuvši se svom sinu Ninurti, objasnila mu je da Zu nije oteo kraljevsko dostojanstvo samo Enlilu, već i njemu, Ninurti. “U krikovima bola ja sam rađala”, povikala je. Upravo ona je bila ta koja je “osigurala svom bratu i Anuu” trajno kraljevsko dostojanstvo neba. Kako njena bol ne bi bila uzaludna, ona je uputila Ninurta da izađe, bori se i pobijedi:

*Napadni ... uhvati bjegunca Zua
Iskali svoj zastrašujući napadački bijes na njega
Raspori mu grlo! Pobijedi Zua!
Neka mu se usprotivi tvojih sedam bolesnih vjetrova
Učini da ga napadne zračni vrtlog
Neka mu se usprotivi tvoj sjaj
Neka tvoji vetrovi odnesu njegova krila na tajno mjesto...
Neka se vrhovna vlast vrati u Ekur;
Neka se božanske formule vrate
Ocu koji te je začeo.*

Različite verzije epa zatim donose uzbudljive opise borbe koja je uslijedila. Ninurta je izbacivao strijele na Zua, ali “strijele se nisu mogle približiti Zuovom tijelu... dok je u rukama nosio božanske Tablice sudbina”. Izbačena “oružja zaustavljala bi se usred leta”. I dok se neriješena bitka nastavljala, Ea je posavje-

tovaio Ninurta da doda svojem oružju "til - lum", i puca u pero, ili malene zupčanike Zuovih krila. Slijedeći ovaj savjet, Ninurta je pogodio til - lumom Zuovo perje. Tako pogođeno perje se počelo rasipati, a krila Zuova su pala u vrtlog. Zu je bio pobijeden, a Ploče sudbina vraćene Enlilu.

Tko je bio Zu? Je li on bio, kako drže neki učenjaci, mitološka ptica?

Očigledno je mogao letjeti. Ali danas svatko može letjeti zrakoplovom, a astronauti lete svemirskim brodovima. Ninurta je također mogao letjeti, jednako vješto kao i Zu, a možda i bolje. Ali on nije bio ptica, kao što jasno pokazuju brojni prikazi njega samog ili s njegovom družicom BA.U (još zvanom GU.LA). Bolje rečeno, on je letio pomoću "ptice" koju je držao na svom svetom području (GIR.SU) u gradu Lagaš.

Ni Zu nije bio ptica, već je očito na raspolaganju imao "pticu" u kojoj je mogao odletjeti i sakriti se. U takvim pticama se odvijala bitka na nebu između dva boga. Priroda oružja koje je konačno uništilo Zuovu "pticu" također nije upitna. U sumerskom nazvana TIL, a u asirskom til - lum, slikovno se prikazivala ovako i mora da je značilo ono što til danas znači u hebrejskom: projektil.

Prema tome, Zu je bio bog, jedan od onih koji je imao razloga prisvojiti Enlilovo kraljevsko dostojanstvo i bog protiv kojeg se Ninurta, kao zakoniti nasljednik, imao razloga boriti.

Je li on možda bio MAR.DUK (sin čistog brežuljka), Enkijev prvorođeni od žene mu DAM.KI.NE, nestrpljiv da ugrabi lukavštinom ono što mu zakonom nije pripadalo?

Ima razloga vjerovati kako se, ne uspjevši dobiti sina sa svojom sestrom i tako stvoriti zakonitog takmaca za Enlilovo kraljevsko dostojanstvo, Enki oslonio na svog sina Marduka. Zaista, kada su se početkom drugog tisućljeća prije Krista na drevnom Bliskom istoku događali veliki društveni i vojni prevrati, Marduk je u Babilonu uzdignut na položaj nacionalnog boga Sumera i Akada. Marduk je proglašen Kraljem bogova, zamijenivši Enlila, a od ostalih se bogova zahtijevalo da mu se zakunu na vjernost i da dođu boraviti u Babilon, kako bi se njihova djelovanja mogla lakše nadgledati. (sl. 50)

sl.50

Ovo prisvajanje Enlilovog kraljevskog dostojanstva, koje se dogodilo dugo nakon incidenta sa Zuom bilo je popraćeno opsežnim babilonskim naporima da krivotvore drevne tekstove. Najznačajniji tekstovi bili su nanovo pisani i mijenjani kako bi izgledalo da je upravo Marduk Gospodar neba, Stvoritelj, Dobročinitelj, Junak, a ne Anu, Enlil, ili čak Ninurta. Među izmijenjenim tekstovima bila je i "priča o Zuu". Prema babilonskoj verziji Marduk se borio sa Zuom, a ne Ninurta. U ovoj verziji, Marduk se hvalio: "Mahasti moh il zu" (razbio sam lubanju boga Zu). Stoga je jasno da Zu nije mogao biti Marduk.

Isto tako ne bi bilo logično da je Enki, "bog znanosti", savjetovao Ninurta što se tiče izbora i upotrebe uspješnog oružja protiv vlastitog sina Marduka. Enki je, ako je suditi prema njegovom ponašanju i po poticanju Ninurte da "raskoli grlo Zuu", očekivao dobitak od bitke, bez obzira tko izgubi. Jedini logični zaključak jest da je Zu, također na neki način bio zakoniti takmac za Enlilovo kraljevsko dostojanstvo.

To vodi do samo jednog boga: Nanna, Enlilov prvorođeni sin njegove službene družice Ninlil. Jer, kada bi Ninurta bio eliminiran, Nanna bi se bez prepreka našao na liniji nasljeđivanja.

Nanna (kraće za NAN.NAR - sjajni) nam je kroz povijest bolje poznat pod svojim akademskim, semitskim imenom Sin.

Kao Enlilov prvorođeni sin dobio je vrhovnu vlast nad najpoznatijim sumerskim gradom - državom, Urom (u značenju - grad). Njegov tamošnji hram zvao se E.GISH.NU.GAL (kuća sjemena prijestolja). Iz tog boravišta, Nanna i njegova družica NIN.GAL (Velika Gospa) vodili su poslove grada i njegovog naroda s velikom milostivošću. Narod Ura uzvraćao je jednako velikom privrženošću svojim božanskim vladarima, s ljubavlju nazivajući svog boga "otac Nanna" i drugim nadimcima punim ljubavi.

Narod Ura je pripisivao blagostanje Ura izravno bogu Nanna. Šulgi, božjom milošću vladar Ura krajem trećeg tisućljeća prije Krista, opisao je kuću Nanninu kao "veliku palaču ispunjenu obiljem, mjesto obilnih žrtvi krulja", gdje su se množile ovce i ubijali se volovi, mjesto slatke glazbe gdje su se čuli bubanj i def.

Pod upravom njegovog boga - zaštitnika Nannae, Ur je postao žitnica Sumera, opskrbljivač ostalih gradova žitom, ovcama i stokom. "Jadikovka zbog uništenja Ura" obavještava nas, na negativan način, kako je izgledao Ur prije njegovog uništenja:

U žitnicama Nanne nije bilo žita

Večernji obroci bogova bili su obustavljeni

U njihovim velikim blagovaonicama, nestalo je vina i meda

U uzvišenoj pećnici njegovog hrama, ne pripremaju se volovi ni ovce

*Žamor je stao u Nannainoj velikoj dvorani okova
Ta kuća gdje su volovima bile uzvikivane zapovijedi
Tišina je nju preplavila
Njen nemilosrdan mužar i tučak leže nepomično
Žrtveni čamci ne prinose žrtve
Nisu donijeli žrtveni kruh Enlilu u Nippur.
Urska rijeka je prazna, u njoj se ne miče barka
Stope ne gaze njene obale; tamo raste dugačka trava.*

Jadikovka koja oplakuje “obore ovaca koje su izručeni vjetru, napuštene staje, pastire koji su nestali”, je neuobičajena: nju nije napisao narod Ura, već sami bogovi Nanna i njegova žena Ningal. Ove i druge tužaljke zbog pada Ura opisuju neki neobično bolan događaj. Sumerski tekstovi obavještavaju nas da su Nanna i Ningal napustili grad prije njegovog potpunog uništenja. Taj žurni odlazak je dirljivo opisan.

*Nanna, koji je volio svoj grad,
Otišao je iz grada.
Sin, koji je volio Ur,
Nije više ostao u svom domu.
Ningal...
Pobjegavši iz svog grada kroz neprijateljsko područje
Žurno se odjenula,
I otišla iz kuće*

Pad Ura i progonstvo njegovih bogova prikazani su u jadikovkama kao rezultat namjerne odluke Anua i Enlila. Njima dvojici se Nanna obratio s molbom da opozovu kaznu:

*Neka bi Anu, kralj bogova,
Rekao: Dovoljno je;
Neka bi Enlil, kralj zemalja,
Presudio povoljnu sudbinu!*

Obraćajući se izravno Enlilu, “Sin je donio svoje patničko srce pred oca, poklonio se pred Enlilom, ocem koji ga je začeo” i zamolio ga:

*O, oče moj, koji si me začeo,
Do kada ćeš gledati neprijateljski*

*Na moje okajanje?
Do kada?
Na porobljeno srce, koje si učinio
Da podrhtava poput plamena -
Molim te uputi prijateljski pogled.*

Nigdje se u jadikovkama ne otkriva uzrok Anuovog i Enlilovog bijesa. Ali ako je Nanna bio ZU, ovakva kazna bi opravdala njegov zločin prisvajanja. Je li on bio Zu?

On je svakako mogao biti Zu jer je Zu posjedovao nekakvu letjelicu; “pticu” u kojoj je pobjegao i iz koje se borio s Ninurtom. Sumerski psalmi govore s obožavanjem o njegovoj “Lađi sa neba”:

*Oče Nannar, gospodaru Ura...
Čija je slava u svetoj Lađi sa neba...
Gospodaru, prvorođeni sine Enlilov.
Kada se spuštaš u svojoj lađi sa neba
Ti si veličanstven.
Enlil je ukrasio tvoju ruku
Žezlom vječnim.
Kada se penješ iznad Ura u svetoj lađi.*

Postoji i dodatni dokaz. Nannino drugo ime, Sin, nastalo je od SU.EN, drugog načina da se izgovori ZU.EN. Ukoliko slogove ove dvosložne riječi posložimo bilo kojim redom, dobit ćemo isto složeno značenje: ZU.EN i EN.ZU tako predstavljaju istu riječ u zrcalu. Nanna/Sin kao ZU.EN nije bio nitko drugi nego EN.ZU (gospodar Zu). Prema tome, možemo zaključiti da je on bio taj koji je pokušao oteti Enlilovo kraljevsko dostojanstvo.

Sada možemo razumjeti zašto, unatoč prijedlogu boga Eae, gospodar Zu (Sin) nije bio kažnjen smaknućem, već progonstvom. Oba sumerska teksta, kao i arheološki dokazi, ukazuju da su Sin i njegova žena pobjegli u Haran, huritski grad zaštićen s nekoliko rijeka i planinskim terenom. Vrijedno je zabilježiti da se Abrahamov rod, kada je predvođen njegovim ocem Terahom napustio Ur, također uputio u pravcu Harana, gdje su ostali mnogo godina na putu za Obećanu zemlju.

Iako je Ur ostao za sva vremena grad posvećen Nannai/Sinu, Haran je vjerojatno dugo vremena bio njegovo prebivalište, jer je izgrađen tako da potpuno podsjeća na Ur, njegove hramove, zgrade i ulice. Andre Parrot (Abraham et son temps) sumirao je sličnosti, rekavši da “postoje svi dokazi da je kult Harana bio točna replika onog iz Ura.”

Kada je hram Sina u Haranu, izgrađivan i obnavljan tijekom tisućljeća, bio otkriven u iskopavanjima koja su trajala više od pedeset godina, pronađene su i dvije stele (memorijalni kameni stupovi) na kojima je uklesan jedinstven zapis. Taj zapis je diktirala Adadguppi, visoka svećenica Sinova, a govori o tome kako je molila i radila planove za povratak Sina jer je, u neko nepoznato doba u prošlosti,

*Sin, kralj svih bogova,
Naljutio se na svoj grad i hram,
I užasao na nebo.*

Činjenica da se Sin, ogorčen ili očajan, samo spakirao i otišao na nebo potvrđena je i drugim natpisima. Oni nam govore o tome kako je asirski kralj Ašurbanipal ponovo vratio od nekih neprijatelja sveti "cilindrični pečat od najskupljeg jaspisa, i dao ga poboljšati, nacrtavši na njega sliku Sina". Dalje je uklesao na sveti kamen "pohvalu Sinu, i stavio ju oko vrata Sinovog prikaza." Taj kameni pečat Sina mora da je bio ostatak iz davnih dana, jer se kasnije govori kako je to "onaj čije lice je bilo oštećeno onih dana, za vrijeme uništenja učinjenog od strane neprijatelja."

Pretpostavlja se da je visoka svećenica, rođena za vrijeme vladavine Ašurbanipala, i sama bila kraljevske krvi. U njenim molbama Sinu, ona predlaže praktičnu pogodbu: ona će obnoviti njegove moći nad protivnicima, a on će zauzvrat pomoći njenom sinu Nabunaidu da postane vladarom Sumera i Akada. Povijesne zabilješke potvrđuju da su godine 555 pr.n.e. Nabunaida, tadašnjeg zapovjednika babilonske vojske, njegovi časnici postavili na prijestolje. Kaže se da mu je pritom izravno pomogao Sin. Kako nas Nabunaidovi natpisi obavještavaju, to se zbililo "prvog dana njegovog pojavljivanja": kada je Sin, služeći se oružjem Anuovim dodirnuo nebesa zrakom svjetla i zbacio neprijatelje na Zemlju.

Nabunaid je održao obećanje svoje majke bogu. Obnovio je Sinov hram E.HUL.HUL (kuća velike radosti) i proglasio ga vrhovnim bogom. Tada je Sin mogao zgrabiti u svoje ruke "moć funkcije Anua, imati u rukama vlast nad funkcijama Enlila, držeći tako u svojim vlastitim rukama sve Nebeske moći". Porazivši tako otimača Marduka, i osvojivši moći Mardukovog oca Ea, Sin je preuzeo naslov "Božanskog polumjeseca" i uspostavio svoj ugled Boga mjeseca.

Kako je Sin, koji je prema izvješću otišao ogorčen natrag na nebo, mogao izvoditi takva junačka djela na Zemlji?

Nabunaid, potvrđujući da je Sin doista "zaboravio svoju zapovijed u ljutnji izdanu...", "i odlučio se vratiti u hram Ehulhul", tvrdi da se zbililo čudo. Čudo kakvo se nije dogodilo u zemlji od davnih dana; božanstvo je sišlo sa nebesa.

*Ovo je veliko čudo Sina,
Koje se nije dogodilo zemlji
Od davnih dana:
Kojeg narod zemlje
Nije vidio, nije zapisao
Na glinenim pločicama, da bi se zauvijek sačuvalo:
Da je Sin,
Gospodar svih bogova i božica,
Koji boravi na nebu,
Sišao sa nebesa.*

Nažalost, nema detaljnijeg opisa mjesta i načina na koji je Sin sletio natrag na Zemlju. Ali znamo da je Jakov, na svom putu iz Kanaana da pronade nevjestu u "staroj zemlji" vidio u poljima izvan Harana "Ijeste postavljene na zemlju, a njihov vrh je bio upravljen prema nebu, i tamo su bili anđeli gospodnji koji su se njima uspinjali i spuštali".

U isto vrijeme kada je Nabunaid obnovio moći i hramove Nanna /Sina, također je obnovio i hramove i obožavanje Sinovih dvaju blizanaca; kćeri, boginje IN.ANNA (Anuova Gospa) i sina, boga UTU (Sjajni).

Sinu je blizance rodila njegova službena supruga Ningal, te su oni po rođenju bili članovi Božanske dinastije. Inanna je ustvari bila prvorodena, ali njen brat blizanac Utu bio je prvorodeni sin, a time i zakoniti nasljednik dinastije. Za razliku od suparništva koje je postojalo u sličnom slučaju Ezava i Jakova, ovo dvoje božanske djece odrasli su vrlo bliski jedan drugome. Dijelili su iskustva i avanture, priskakali jedan drugome u pomoć, a kada je Inanna trebala izabrati za muža jednog od dvojice bogova, zamolila je brata za savjet.

Inanna i Utu su rođeni u pradavna vremena, kada su samo bogovi nastanjivali Zemlju. Grad pod vladavinom Utua, Sippar, bio je među prvim gradovima koje su bogovi uspostavili u Sumeru. Nabunaid je na jednom natpisu objavio kako je, kad se latio obnavljanja Utuovog hrama E.BABBARA (kuća koja sjaji) u Sipparu:

*Izabrao sam njegove drevne temelje
I išao sam osamnaest lakata dolje u zemlju.
Utu, veliki gospodar Ebabbara...
Pokazao mi je sam temelje
Naram-Sina, sina Sargonovog, kojeg 3.200 godina
Nije vidio niti jedan kralj prije mene.*

sl.51

Kada je civilizacija u Sumeru evala, a čovjek se pridružio bogovima u Zemlji između rijeka, Utua su u prvom redu povezivali sa zakonom i pravdom. Nekoliko ranih zakonika, osim što zazivaju Anua i Enlila, zahtijevali su prihvaćanje i privrženost jer su bili javno obznanjeni “u skladu s istinitom riječju Utua”. Babilonski kralj Hamurabi uklesao je svoj zakonik na stelu, na vrhu koje je prikazan kralj kako prima zakone od bogova. (sl. 51)

Pločice otkrivene u Sipparu svjedoče o njegovom ugledu mjesta pravednih i poštenih zakona u to davno doba. Neki tekstovi opisuju samog Utua kako sudi bogovima jednako kao i ljudima: Sippar je ustvari bio sjedište sumerskog “vrhovnog suda”.

Pravda koju je zagovarao Utu podsjeća na novozavjetnu Propovijed na gori. Kako bi se ugodilo Utuu “Tablica mudrosti” predlaže sljedeće ponašanje:

*Svome protivniku ne čini zla,
Tko ti čini zlo uzvрати mu dobrim.
Tvome neprijatelju neka bude učinjena pravda...
Neka ti srce ne bude potaknuto da čini zlo...
Onome koji moli milostinju
Daj hrane neka jede, daj mu vina nek' pije...
Budi od pomoći: čini dobro.*

Utua su smatrali zaštitnikom putnika jer je osigurao pravednost i spriječio ugnjetavanje, a možda i radi drugih razloga koje ćemo kasnije vidjeti. Ipak, epiteti koji su se najčešće i najstalnije vezali uz Utua ticali su se njegovog sjaja. Od najranijih vremena, zvali su ga Babbar (svjetli). On je bio “Utu, koji baca široko svjetlo”, onaj koji “osvjetljava nebo i zemlju.”

Hamurabi na svom natpisu boga naziva njegovim akadskim imenom, Šamaš, koje u semitskom jeziku znači Sunce. Stoga učenjaci pretpostavljaju da je Utu/Šamaš bio mezopotamsko božanstvo Sunca. U nastavku ćemo pokazati, da, iako je ovom bogu kao njegov nebeski pandan bilo dodijeljeno Sunce, postoji i drugi aspekt izjave da je on “bacao jasno svjetlo” dok je izvodio posebne zadatke koje mu je dodijelio njegov djed Enlil.

Kao što su zakonici i sudski zapisi ljudska svjedočenja o stvarnoj prisutnosti među drevnim narodima Mezopotamije božanstva imenom Utu/Šamaš, isto tako postoje bezbrojni natpisi, tekstovi, čarolije, proroštva, molitve i prikazi koji svjedoče o fizičkoj prisutnosti i postojanju božice Inanna, čije ime na akadskom glasi Ištar. Mezopotamski kralj iz trinaestog stoljeća pr.n.e. izjavio je da je obnovio njen hram u Sipparu, gradu njenog brata, na temeljima koji su u njegovo vrijeme bili osam stotina godina stari. Ali u njenom središnjem gradu Uruku priče o njoj sežu još dalje u prošlost.

Među Rimljanima poznatija kao Venera, Grecima kao Afrodita, Kanaancima i Židovima kao Aštarta, Asircima, Babiloncima i Hetitima i ostalim drevnim narodima kao Ištar ili Ešdar, Akadanima i Sumeranima kao Inanna ili Innin ili Ninni, ili po brojnim drugim nadimcima i epitetima, ona je uvijek bila božica rata i božica ljubavi, žestoka, prelijepa žena koja je, iako tek praunuka Anuova, stvorila sama za sebe, glavno mjesto među Velikim bogovima neba i Zemlje

Kao mladoj božici, bila joj je dodijeljena vladavina u udaljenoj zemlji istočno od Sumera, zemlji Aratta. Tamo je “uzvišena Inanna, kraljica cijele zemlje” imala svoju “kuću”. Ali Inanna je imala veće ambicije. U gradu Uruk stajao je veliki hram Anuov, kojim se on koristio samo za vrijeme povremenih državnih posjeta Zemlji, a Inanna je bacila oko na to sjedište moći.

Sumerski popisi kraljeva navode da je prvi nebožanski vladar Uruka bio Meshkiaggasher, sin boga Utua kojem je majka bila ljudskog roda. Njega je naslijedio njegov sin Enmerkar, veliki sumerski kralj. Inanna je tako bila Enmerkarova prateta i nije joj bilo teško nagovoriti ga da bi ona trebala biti božica Uruka, a ne udaljene Arrate.

Dugačak i zadivljujući tekst pod nazivom “Enmerkar i gospodar Aratta” opisuje kako je Enmerkar poslao emisare u Arattu, koristeći svaki mogući argument u “ratu živaca” kako bi prisilio zemlju da se pokori, jer je “gospodar Enmerkar, koji je sluga Inanne nju učinio kraljicom Kuće Anuove”. Nejasni kraj epa nagovještava sretan završetak: kada je Inanna preselila u Uruk, ona nije napustila svoj dom u Aratti. Nije nevjerojatno da je ona postala “božica koja putuje” jer je Inanna/Ištar iz drugih tekstova bila poznata kao pustolovna putnica.

Njeno zauzimanje Anuovog hrama u Uruku nije se moglo dogoditi bez njegovog znanja i pristanka, a tekstovi nam nude snažne indicije kako je do tog pristanka došlo. Ubrzo je Inanna postala poznata kao Anunitum, nadimak koji znači Anuova voljena. U tekstovima joj se obraćaju kao “svetoj ljubavnici Anuovoj” i slijedi zaključak da Inanna nije dijelila samo Anuov hram već i njegovu postelju kad god bi došao u Uruk, ili prilikom njenih odlazaka u njegovo Nebesko boravište.

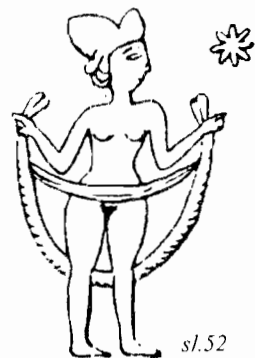
Postavivši se tako na položaj božice Uruka i ljubavnice hrama Anuovog, Ištar

se nastavila služiti trikovima kako bi ojačala položaj Uruka i svoju vlastitu moć. Niže niz Eufkrat stajao je drevni grad Eridu - središte Enkijevo. Znajući za njegovo veliko poznavanje svih umjetnosti i znanosti civilizacije, Inanna je odlučila zamoliti, posuditi ili ukrasti ove tajne. Očito s namjerom da upotrijebi svoj "osobni šarm" kod Enkija, koji je bio njen praujak, Inanna je uredila da ga posjeti nasamo. Ta činjenica nije promakla Enkiju, koji je uputio svog vjesnika da pripremi večeru za dvoje.

*Dođi vjesniče moj, Isimud, i počuj moje upute;
Riječ ću ti reći, poslušaj moju riječ:
Djevojka, potpuno sama, uputila je svoj korak prema Abzuu...
Neka djevojka uđe u Abzu Eridua,
Daj joj da jede ječmene kolačiće s maslacem,
Natoči joj hladne vode koja osvježava srce,
Daj joj da pije piva...*

Sretan i opijen, Enki je bio spreman učiniti sve za Inannu. Ona je hrabro zatražila božanske zakone, koji su predstavljali temelj visoke civilizacije. Enki joj je dao nekih stotinjak zakona, uključujući i božanske zakone koji se odnose na vrhovni položaj gospodara, kraljevsko dostojanstvo, svećeničke funkcije, oružja, pravne postupke, pisarstvo, stolarske poslove, čak i poznavanje glazbenih instrumenata i prostitucije u hramu. Kad se Enki probudio i shvatio što je učinio, Inanna je već bila daleko na putu za Uruk. Enki je poslao za njom svoje "strašno oružje", ali bez uspjeha jer je Inanna požurila u Uruk u svojoj "nebeskoj lađi".

Ištar su vrlo često prikazivali kao голу božicu; razmećući se svojom ljepotom, ponekad je čak prikazivana kako podiže suknju ne bi li otkrila donje dijelove svoga tijela. (sl. 52)

sl.52

Gilgameš, vladar Uruka oko 2.900 pr.n.e. koji je također bio djelomično božanskog porijekla (sin čovjeka i božice) izvješćuje kako ga je Inanna zavela, iako je već imala zakonitog muža. Okupavši ga nakon bitke i obukavši "resama obrubljen ogrtač, pričvršćen širokom vrpcom,"

*Veličanstvena Ištar je bacila oko na njegovu ljepotu.
Dođi, Gilgameš, budi mi ljubavnikom!
Dođi, svoj plod mi podari.
Ti ćeš biti moj muž ,a ja tvoja žena."*

Ali Gilgameš je bio upućen: "Kojeg od svojih ljubavnika si voljela trajno?" - upitao ju je. "Koji od tvojih pastira ti je ugodio za sva vremena?" Izgovorivši naizust dugu listu njenih ljubavnih avantura, odbio ju je.

Kako je vrijeme prolazilo, i kako je preuzimala sve višlje položaje u panteonu, a s njima i odgovornost za državne poslove, Inanna/Ištar je počela pokazivati sve više kvaliteta ratnika i često je prikazivana kao Božica rata, naoružana do zuba. (sl. 53)

Natpisi asirskih kraljeva opisuju kako su išli u rat po njoj zapovijedi, kako je izravno davala savjete kada čekati, a kada napasti, kako je ponekad koračala ispred vojske, i kako se, barem jednom, ukazala i pojavila ispred svih trupa. Njihovoj odanosti za uzvrat, obećala je asirskom kralju dug život i uspjeh. "Pazit ću na vas iz Zlatne sobe na nebesima" - obećala je.

Je li se Ištar pretvorila u ogorčenog ratnika jer je i sama teško proživljavala uspon Marduka na vlast? U jednom od svojih natpisa Nabunaid kaže: "Inanna od Uruka, uzvišena princeza koja je živjela u zlatnom svetištu, koja se vozila u kočiji u koju je bilo upregnuto sedam lavova; stanovnici Uruka izmijenili su njezin kult za vrijeme vladavine kralja Erba - Marduka, uklonili njeno svetište i ispregnuli njenu zapregu". Inanna je, kako izvještava Nabunaid "stoga ljutito napustila E-Anna, i ostala zbog toga u nedoličnom mjestu", koje on ne imenuje. (sl.54)

U nastojanju da spoji ljubav i moć, Inanna, kojoj su se mnogi udvarali, je za muža izabrala DU.MU.ZIJA, mlađeg Enkijevog sina. Mnogi drevni tekstovi bave se ljubavlju i svađama ovog para. Neki od njih su ljubavne pjesme velike ljepote i živopisne seksualnosti. Drugi govore o tome kako je Ištar, vrativši se sa jednog od njenih putovanja, našla Dumuzija kako slavi njenu odsutnost. Uredila je da ga zarobe i protjeraju u Donji svijet, područje kojim je vladala njena sestra EREŠ.KI.GAL i njen bračni drug NER.GAL. Neki od najglasovitijih sumerskih i akadskih tekstova bave se putovanjem Ištar u Donji svijet u potrazi za svojim prognanim dragim.

Od šest Enkijevih sinova za koje znamo, sumerske priče opisuju trojicu: prvorodeni Marduk, koji je na kraju prisvojio vrhovnu vlast; Nergal, koji je postao vladarom Donjeg svijeta; i Dumuzi, koji je oženio Inannu/Ištar.

Enlil je također imao tri sina koji su imali ključne uloge u poslovima bogova i ljudi: Ninurta, kojega je Enlilu rodila njegova sestra Ninhursag, bio je zakoniti nasljednik; Nanna/Sin, prvorodeni Enlilove službene družice Ninlil; i njen mlađi sin imenom IŠ.KUR (planinski, udaljena planinska zemlja) kojeg su češće nazivali Adad (voljeni).

Izgleda da se Adad, brat Sinov i ujak Utua i Inanne, više osjećao kod kuće s njima nego kod svoje vlastite kuće. Sumerski tekstovi stalno svrstavaju

sl.53

sl.54

ovo četvoro zajedno. Obredi povezani s posjetom Anua Uruku također govore o ovoj četvorki. U jednom tekstu koji opisuje ulaz u Anuov dvor kaže se da se do sobe s prijestoljem moglo stići preko “ulaza Sina, Šamaša, Adada i Ištar.” Drugi tekst, kojeg je prvi objavio V. K. Shileiko (Russian Academy of the History of Material Cultures) poetski ih opisuje kako se zajedno povlače na spavanje.

Čini se da je najveća privrženost postojala između Adada i Ištar. Njih dvojice su čak i prikazivali jedno uz drugo, kao na ovom reljefu koji prikazuje asirskog vladara kojeg blagoslove Adad, koji drži prsten i munju i Ištar, koja drži svoj luk. Treće božanstvo je previše oštećeno da bi ga prepoznali. (sl.55)

Je li u toj privrženosti bilo i nešto više od platonskog odnosa, posebno ako uzmemo u obzir “zapise” o Ištar? Vrijedno je zabilježiti da u biblijskoj Pjesmi nad pjesmama, razigrana djevojka naziva svog ljubavnika “dod” - riječ koja znači i ljubavnik i ujak. Da li su Iškur nazivali Adad, što je izvedenica od sumerskog DA.DA, jer je bio ujak koji je ujedno bio i ljubavnik?

Ali Iškur nije bio samo avanturist. On je bio moćni bog, kojeg je njegov otac Enlil obdario moćima i povlasticama Olujnog boga. Kao takav, on je bio duboko štovan kao huritski/hetitski Tešub i urartski Teshubu (koji puše vjetar), amoritski Ramanu (gromovnik), kanaanski Ragimu (koji izbacuje zrna tuče), indoeuropski Buriash (koji čini svjetlo), semitski Meir (onaj koji osvjetljava nebesa). (sl. 56)

Popis bogova koji se nalazi u Britanskom muzeju, kako je pokazao Hans Schlobies (Der Akkadische Wettergott in Mesopotamen) potvrđuje da je Iškur zaista bio božanski gospodar u zemljama udaljenim od Sumera i Akada. Sumerski tekstovi otkrivaju da to nije bilo slučajno. Izgleda da je Enlil spremno otjerao svog mladog sina da postane “božanstvo koje stalno boravi” u planinskim zemljama sjeverno i zapadno od Mezopotamije.

Zašto je Enlil otjerao svog najmlađeg voljenog sina iz Nippura?

Pronađeno je nekoliko sumerskih epskih priča koje govore o svađama, pa čak i krvavim borbama među mlađim bogovima. Mnogi cilindrični pečati prikazuju bogove kako se međusobno bore (sl.57): reklo bi se da se prvotno suparništvo između Enkija i Enlila nastavilo i pojačalo među njihovim sinovima, gdje se ponekad brat okretao protiv brata (božanska priča o Kainu i Abelu). Neke od ovih borbi bile su usmjerene protiv božanstva koje prepoznajemo kao Kura, najvjerojatnije Iškur/Adad. Tako možemo objasniti zašto je Enlil smatrao poželjnim da svom mlađem sinu dodijeli vladavinu na udaljenom području; kako bi ga držao što dalje od opasnih bitaka za nasljedstvo.

Položaj sinova Anuovih, Enlilovih i Enkijevih, i njihovih potomaka, u dinastijskoj liniji jasno je vidljiv u jedinstvenom sumerskom izumu: dodijeljivanje numeričkog položaja bogovima. Otkriće ovog sustava također otkriva članove velikog kruga Bogova neba i Zemlje u vrijeme procvata sumerske civilizacije.

sl.55

sl.56

sl.57

Naći ćemo da je taj vrhovni panteon bio sačinjen od dvanaest božanstava.

Prvi nagovještaj da su Sumerani primjenjivali kriptografski brojčani sustav na velike bogove došao je s otkrićem da su imena bogova Sin, Shamaš i Ištar ponekad u tekstovima bili zamijenjeni brojevima 30, 20, i 15. Najveća jedinica sumerskog seksagezimalnog sustava, broj 60, bio je pripisan Anuu; Enlil je bio označen brojem 50, Enki - 40, a Adad - 10. Broj 10 i njegovih šest višekratnika unutar temeljnog broja 60 bili su tako pripisivani muškim božanstvima, i činilo se vjerojatnim da su brojevi koji završavaju na 5 bili pripisivani ženskim božanstvima. Iz toga slijedi sljedeća kriptografska tabela:

<i>Muškarci</i>	<i>Žene</i>
<i>60-Anu</i>	<i>55-Antu</i>
<i>50-Enlil</i>	<i>45-Ninlil</i>
<i>40-Ea/Enki</i>	<i>35-Ninki</i>
<i>30-Nanna/Sin</i>	<i>25-Ningal</i>
<i>20-Utu/Šamaš</i>	<i>15-Inanna/Ištar</i>
<i>10-Iškur/Adad</i>	<i>5-Ninhursag</i>

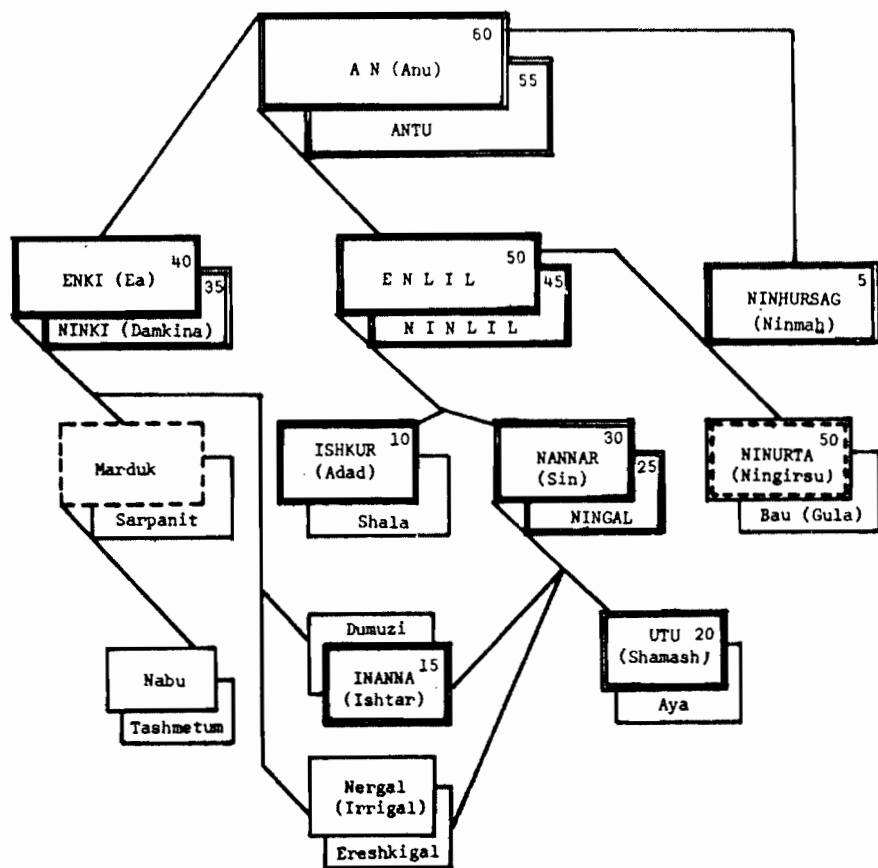
6 muških božanstava

6 ženskih božanstava

Ne smije nas iznenaditi što je Ninurta bio dodijeljen broj 50, kao i njegovom ocu. Drugim riječima, njegov položaj u dinastiji bio je izražen u kriptografskoj poruci. Ako Enlil ode, Ti, Ninurta dolaziš na njegovo mjesto, ali do tada, ti ne pripadaš dvanaestorici, jer je položaj 50 zauzet.

Isto tako nas ne smije iznenaditi da je Marduk, kada je prisvojio Enlilovo kraljevsko dostojanstvo, inzistirao da mu bogovi podare "pedeset imena" kako bi označili da je položaj označen brojem 50 postao njegov.

Bilo je mnogo drugih bogova u Sumeru: djeca, unučad, nećakinje i nećaci velikih bogova. Također je postojalo nekoliko stotina nižih bogova, nazvanih Anunnaki, kojima su dodijeljene, možemo tako reći, opće dužnosti. Ali samo njih dvanaest je sačinjavalo Veliki krug. Ukoliko ih prikazemo u tabeli, možemo bolje shvatiti njih i njihove obiteljske odnose, a iznad svega liniju dinastijskog nasljeđivanja:

- panteon dvanaestorice
 ===== Enlilov zakoniti nasljednik
 - - - - - Enkijev sin, prisvajac
 [60]   osobni broj položaja u nasljeđivanju

5.

NEFILI: NAROD VATRENIH RAKETA

Sumerski i akadski tekstovi ostavljaju nas u uvjerenju kako su narodi drevnog Bliskog istoka vjerovali da su se bogovi neba i Zemlje mogli uzdići sa Zemlje i uzvisiti na nebesa, te lutati nebom po želji. U tekstu koji govori o silovanju Inanne/Ištar, nepoznati počinitelj svoje djelo opravdava ovako:

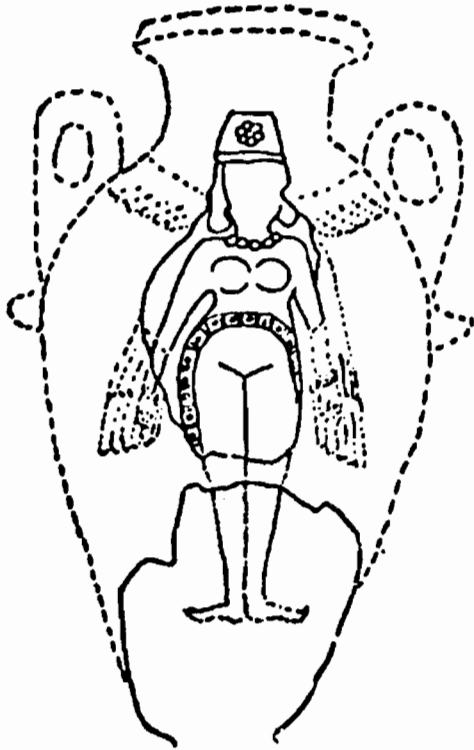
*Jednog dana moja kraljica,
Prešavši nebo, prešavši Zemlju-
Inanna,
Prešavši nebo, prešavši Zemlju -
Prošavši Elam i Šubur,
Prošavši...
Umorna, pristupila je robu u hramu, i zaspala.
Vidio sam ju s ruba mog vrta;
Poljubio ju, obljubio ju.*

Inanna, koju ovdje opisuju kako luta nebesima preko mnogih zemalja koje su međusobno jako udaljene, (pothvat koji je moguće izvesti samo letenjem) i sama je nekom drugom prilikom govorila o svom letu. U tekstu kojeg je S. Langdon u

“Revue d’assyriologie et d’Archeologie Orientale” nazvao “Klasični obred za Innini” božica oplakuje izgon iz svog grada. Djelujući prema uputama Enlila izaslanik, koji “mi je donio riječ sa neba” ušao je u njenu sobu s prijestoljem, “stavio svoje neoprane ruke na mene, i, nakon drugih poniženja...”

*Meni, iz mog hrama,
Naredili su da letim;
Kraljica ja sam kojoj su dali, iz vlastitog grada,
Poput ptice da letim.*

Drevni umjetnici su često prikazivali tu sposobnost Inanne i ostalih glavnih bogova, prikazujući bogove, inače u svakom drugom pogledu antropomorfne, sa krilima. Kao što možemo vidjeti na brojnim prikazima, krila nisu bila dio tijela, kao prirodna krila, već prije ukrasni dodatak odjeći boga. (sl. 58)

sl.58

Inanna/Ištar, čija se putovanja na različita područja spominju u mnogim drevnim pričama, putovala je između svog početnog dalekog područja Aratte i boravišta u Uruku za kojim je čeznula. Ona je dolazila Enkiju u Eridu i Enlilu u Nippur, i posjećivala svog brata Utua u njegovom središtu u Sipparu. Ali njeno glasovito putovanje bilo je u Donji svijet, područje njene sestre Ereškigal. To putovanje nije bilo samo predmetom epskih priča, već i umjetničkih prikaza na cilindričnim pečatima, koji su prikazivali božicu sa krilima, kako bi naglasili činjenicu da je ona preletjela put od Sumera do Donjeg svijeta. (sl. 59)

sl.59

Tekst koji se bavi ovim opasnim putovanjem opisuje kako je Inanna vrlo pažljivo stavila na sebe sedam predmeta prije početka putovanja, te kako ih je morala predati dok je prolazila kroz sedam vrata koja vode do prebivališta njene sestre. Takvih sedam predmeta spominje se i u drugim tekstovima koji se bave Inanninim nebeskim putovanjima:

- 1.na glavu je stavljala SHU.GAR.RA
- 2.na uši-privjeske za mjerenje
- 3.oko vrata, lance od malog plavog kamenja
- 4.na ramena, dva kamena blizanca
- 5.u ruke, zlatni valjak
- 6.grudi je obujmila remenjem
- 7.oko tijela odjeću pod nazivom PALA

Iako do sada još nitko nije uspio objasniti prirodu i značenje ovih sedam predmeta, čini nam se da nam je odgovor već dugo dostupan. Vršeći iskopavanja u asirskom glavnom gradu Assuru od 1.903 do 1.914, Walter Andrae i njegovi

kolege pronašli su u hramu božice Ištar izobličeni kip božice na kojem je ona prikazana s različitim čudnim napravama pričvršćenima na grudi i leđa. Godine 1.934. arheolozi koji su vršili iskapanja u Mariu naišli su na sličan ali nedirnut kip zakopan u zemlji. Bio je to prikaz prekrasne žene u naravnoj veličini. Njen neobičan ukras za kosu bio je ukrašen parom rogova, pokazujući tako da se radi o božici. Arheolozi su bili uzbuđeni njenim izgledom koji je tako vjeran originalu, a na fotografiji koja prikazuje arheologe kako stoje oko kipa starog 4.000 godina, teško je odrediti razliku između kipa i živih ljudi. Nazvali su ju Božica s vazom jer u rukama drži valjkasti predmet. (sl. 60)

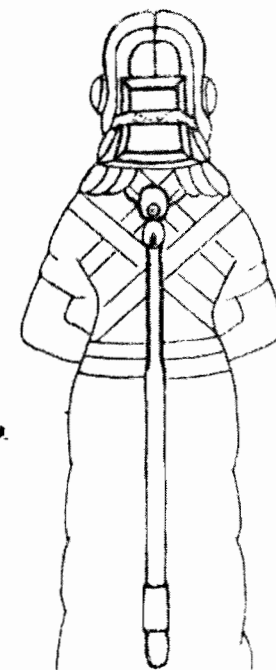
Za razliku od plitkih rezbarija i niskog reljefa, ovaj trodimenzionalni prikaz božice u naravnoj veličini otkriva zanimljiva obilježja njene odjeće. Na glavi ona ne nosi modni šešir nego posebnu kacigu iz koje s obje strane izviruju i podešeni su preko uha predmeti koji podsjećaju na pilotske slušalice. Na vratu i gornjem dijelu grudi božica nosi ogrlicu od brojnog sitnog, vjerojatno dragog kamenja. U rukama drži valjkasti predmet koji izgleda previše debeo i težak a da bi bio vaza za držanje vode.

Preko bluze od prozirnog materijala, dva uporedna remena idu preko njenih grudi, vode na leđa i tamo pridržavaju neobičnu kutiju pravokutnog oblika. Kutija je čvrsto pričvršćena oko stražnjeg dijela njenog vrata i horizontalnim remenom za kacigu. Što god se nalazilo u kutiji vjerojatno je bilo teško, jer je čudna naprava poduprta s dva velika štitnika za ramena. Težinu kutije povećava cijev koja je okruglom kopčom povezana s njenim podnožjem. Čitav paket instrumentata, jer nema sumnje da se upravo o tome radi, pričvršćen je uz pomoć dva kompleta remenja koji prelaze i preko leđa i grudi božice.

Sličnost između sedam predmeta koje Inanna zahtijeva za svoje zračno putovanje i odjeće i predmeta koji se nalaze na kipu iz Maria (a vjerojatno i na onom okrnjenom kipu pronađenom u hramu božice Ištar u Ašuru) jednostavno je dokazati. Možemo vidjeti "privjeske za mjerenje" - slušalice na njenim ušima; nizove ili "lance" sitnog kamenja oko njenog vrata; kamenje blizance - dva jastuka za ramena na njenim ramenima; zlatni valjak u njenim rukama, i remenje koje prelazi preko njenih grudi. Ona je zaista odjevena u "PALA odjeću" (odjeću vladara), a na svojoj glavi nosi kacigu pod nazivom SHU.GAR.RA, izraz koji doslovno znači "ono što čini da se ide daleko u svemir".

Sve nam ovo sugerira da je odjeća Inanne bila odjeća aeronauta ili astronauta.

Stari zavjet je nazivao anđele gospodnje malachim - u doslovnom značenju izaslanici, koji su donosili božanske poruke i izvršavali božanske zapovijedi. Kao što možemo vidjeti u mnogim slučajevima, postojali su božanski letači: Jakov ih je vidio kako se penju uz nebeske ljestve; Abrahamovoj priležnici Hagar obratili su se sa nebesa; oni su bili ti koji su donijeli uništenje Sodome i Gomore iz zraka.

sl. 60

Biblijska izvješća o događajima koji prethode uništenju dvaju grešnih gradova ilustriraju činjenicu da su ti izaslanici bili s jedne strane antropomorfni u svakom pogledu, a s druge strane, moglo ih se prepoznati kao anđele čim bi ih se vidjelo. Razabiremo da je njihova pojava bila iznenadna. Abraham je podigao oči, i gle! - pored njega su stajala tri čovjeka. Klanjajući se i nazivajući ih "moja gospodo", on je zamolio: "Nemojte prijeći preko vašeg sluga" i nagovorio ih da operu noge, odmire se i jedu.

Učiniвши kako je zahtijevao Abraham, dvojica od njih (pokazalo se da je treći bio Gospodin sam) produžili su za Sodomu. Lot, nećak Abrahamov, "je sjedio na vratima Sodome", i kad ih je vidio ustao je da im izade u susret, poklonio se do zemlje i rekao: "Ako je gospodi po volji, molim vas, uđite u kuću sluga vašeg, operite noge i ostanite preko noći." Tada im je priredio gozbu i oni su jeli. Kada se novost o dolasku ove dvojice proširila gradom, "svi ljudi iz grada, mladi i stari, okružili su kuću, poviknuli Lotu i rekli: Gdje su ljudi koji su noćas došli k tebi?"

Kako to da su te ljude, koji su jeli, pili, spavali i prali svoje umorne noge, unatoč tome odmah prepoznali kao anđele gospodnje? Jedino vjerojatno objašnjenje jest da su bili prepoznatljivi po onome što su imali na sebi, kacige ili uniforme, ili po oružju koje su nosili. Lako je moguće da su nosili specifično oružje: dva muškarca u Sodomi koje je gomila htjela linčovati, "udarili su na ljude na ulazu u kuću sljepilom... i oni nisu mogli pronaći vrata." Neki drugi anđeo, pojavivši se pred Gideonom, budući da je ovaj bio izabran da bude sudac u Izraelu, dao mu je božanski znak dodirnuvši stijenu svojim štapićem, našto je iz stijene iskočila vatra.

Ekipa koju je predvodio Andrae pronašla je još jedan neobični prikaz Ištar u njenom hramu u Ašuru. Više zidna skulptura nego obični reljef, on prikazuje božicu s tijesno prilleglom ukrašenom kacigom sa slušalicama raširenim kao da imaju svoje vlastite ispružene antene, a na očima su joj nedvojbeno naočale koje su bile dio kacige. (sl. 61).

Ne treba posebno naglašavati da bi svatko tko vidi takvu osobu, svejedno radi li se o muškarcu ili ženi, tako odjevenu, shvatio da se susreo s božanskim astronautom.

Glineni kipovi pronađeni na sumerskim nalazištima za koje se vjeruje da su stari otprilike 5.500 godina mogu biti nedotjerani prikazi takvih "malachim" koji drže oružje koje izgleda poput čarobnjačkog štapa. U jednom slučaju vidi se lice kroz zaslon kacige. U drugom slučaju, izaslanik nosi vrlo prepoznatljivu božansku čunjastu frizuru i uniformu prošaranu okruglim predmetima nepoznate funkcije. (sl. 62, 63)

Prorezi za oči ili naočale su najzanimljivije obilježje figurica, jer je Bliski istok u četvrtom tisućljeću bio doslovno preplavljen okruglim figuricama koje su

prikazivale na stiliziran način gornji dio tijela božanstva, pretjerano iskazujući njihovu najistaknutiju osobinu: čunjastu kacigu sa zaslonom ili naočalama u obliku elipse. (sl. 64) Mnoštvo takvih figurica je pronađeno u Tell Braku, pretpovijesnom nalazištu na rijeci Khabur, rijeci na čijim je obalama Ezekiel vidio božanska kola tisuću godina kasnije. Nije slučajno da su Hetiti, povezani sa Sumerom i Akadom preko područja Khabura, prihvatili kao svoj znak za boga simbol , očito posuđen od figurica s "očima". Također, neobično da je taj umjetnički stiliziran znak, hijeroglif za "božansko biće", dominirao umjetnošću ne samo u Maloj Aziji već isto tako i ranoj Grčkoj u vrijeme Minonskog i Mikenskog razdoblja. (sl. 65)

Drevni tekstovi pokazuju da su bogovi oblačili takvu posebnu odjeću, ne samo za letove u nebo oko Zemlje, već i kad su se uspinjali više u nebesa. Govoreći o svojim povremenim posjetima Anuu u njegovom Nebeskom boravištu, sama Inanna objašnjava da je takva putovanja mogla pođuzeti jer "joj je sam Enlil pričvrstio božansku ME - odjeću oko tijela". U tekstu se navodi što joj govori Enlil:

*Podigla si ME,
I pričvrstila ME na svoje ruke,
Skupila si ME, pričvrstila ME na svoje grudi...
O, kraljice odjeće ME, o bliješuća svjetlosti,
Koja svojim rukama posežeš za sedmerostrukim ME.*

Rani sumerski vladar kojeg su bogovi pozvali da se usigne na nebo zvao se EN.ME.DUR.AN.KI, što doslovno znači "vladar čiji ME povezuje nebo i Zemlju". Natpis Nabukodonozora II, koji opisuje obnavljanje posebnog paviljona za Mardukova "nebeska kola", izjavljuje da je to bio dio "utvrđene kuće sedmerostrukog ME neba i Zemlje".

Učenjaci se odnose prema ME kao prema "božanskim predmetima moći". Doslovno, izraz potječe od pojma "plivanja u nebeskim vodama". Inanna ih opisuje kao dijelove "nebeske odjeće" koju oblači pri svojim putovanjima u Nebeskoj lađi. ME tako predstavlja dijelove posebne opreme koja se nosi pri letenju u atmosferi Zemlje kao i u dubljem svemiru.

Grčka legenda o Ikaru pripisuje mu pokušaj letenja kada je voskom pričvrstio krila s perjem na svoje tijelo. Dokazi s drevnog Bliskog istoka pokazuju da, iako su bogovi prikazivani s krilima kako bi se naznačile njihove letačke sposobnosti, ili su možda nekad stavljali na sebe krilate uniforme kao znak zrakoplovstva, oni nikad nisu pokušali koristiti pričvršćena krila za letenje. Umjesto toga, za takva putovanja služili su se letjelicama.

Stari zavjet nas izvješćuje da je patrijarh Jakov, kad je proveo noć u polju

sl.61

sl.62

sl.63

sl.64

sl.65

izvan Harana, vidio "ljestve namještene na zemlji, a njihov vrh je sezao prema nebu", na kojima su "anđeli gospodnji" marljivo išli gore - dolje. Na vrhu ljestava stajao je sam Gospodin. A zapanjeni Jakov "bio je preplašen, i rekao je":

*Doista, Bog je ovdje prisutan,
A ja to nisam znao...
Kako je golemo ovo mjesto!
Doista, ovo nije nego prebivalište Gospoda
A ovo su vrata u raj.*

U ovoj priči su zanimljive dvije stvari. Prvo, da su se božanska bića koja su išla gore - dolje tim prolazom u raj, koristila mehaničkim uređajem, ljestvama. Drugo, da je prizor potpuno iznenadio Jakova. "Prebivalište bogova, ljestve i anđeli gospodnji" koji su se njima služili nisu bili tamo kada je Jakov legao spavati u polju. Strašna vizija se odjednom pojavila. A do jutra su i Boravište i ljestve i njihovi stanari nestali. Možemo zaključiti da je oprema koju su koristila božanska bića bila neka vrsta letjelice koja se mogla pojaviti iznad mjesta, lebdjeti neko vrijeme i nestati iz vida. Stari zavjet isto tako izvješćuje da prorok Ilija nije umro na Zemlji, nego je "otišao na nebo u zračnom vrtlogu". To nije bio nagli i neočekivani događaj: uzdizanje Ilije na nebo bilo je prije planirano. Ilija je bilo rečeno da ode u Beth - El (Kuću Gospodnju) određenog dana. Među njegovim učenicima su se već proširile glasine da treba biti odveden na nebo. Kada su priupitali njegovog zamjenika, jesu li glasine istinite, on je potvrdio: Da, zaista, "Gospodin će danas uzeti Učitelja". I potom:

*Pojavila su se vatrena kola
I vatreni konji...
I Ilija je uzašao na nebo
Zračnim vrtlogom.*

Još glasovitija, i svakako bolje opisana, bila su nebeska kola koja je vidio prorok Ezekiel, koji je živio među judejskim izgnanicima na obalama rijeke Khabur u sjevernoj Mezopotamiji.

*Nebesa su se otvorila
I ja sam vidio pojavu Gospodina*

Ezekiel je vidio čovjekoliko biće, okruženo sjajem i svjetlošću kako sjedi na prijestolju koje se nalazilo na metalnom "nebeskom svodu" unutar kola. Samo

vozilo, koje se moglo kretati na koju god stranu po zamršenim motivima i podizati se vertikalno sa zemlje, prorok opisuje kao blistav zračni vrtlog:

I vidio sam

*Zračni vrtlog kako dolazi sa sjevera,
poput velikog oblaka s bljeskovima vatre
i sjaja svuda naokolo.*

A u njemu, iz vatre,

Bio je sjaj kao blistava aureola.

Nedavno su neki studenti koji proučavaju biblijske opise (poput Josefa F. Blumricha iz U. S. National Aeronautics and Space Administration) zaključili da su "kola" koja je vidio Ezekiel bila helikopter koji se sastojao od kabine postavljene na četiri stupa, svaki opremljen rotirajućim krilima - doista "zračni vrtlog".

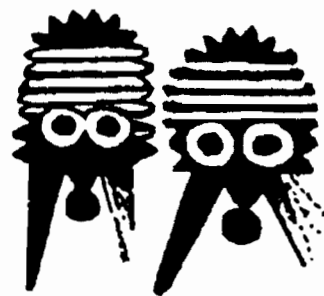
Otprilike dva tisućljeća ranije, kada je sumerski vladar Gudea posvetio gradnju hrama svom bogu Ninurti, napisao je da mu se pojavio "čovjek koji je blistao poput neba ... prema kacigi na njegovoj glavi sudeći, bio je bog." Kada su se Ninurta i dva božanska pratitelja pojavili Gudei, stajali su pored Ninurtine "božanske crne vjetrovite ptice." Pokazalo se da je glavna svrha izgradnje hrama bila da se osigura sigurno područje, poseban ograđeni prostor unutar hrama, za njegovu "božansku pticu".

Izgradnja ovog ograđenog prostora, izvješćuje Gudea, zahtijevala je velike grede i masivno kamenje koje se uvozilo izdaleka. Tek kada je božanska ptica smještena unutar ograđenog prostora, izgradnja hrama smatrala se dovršenom. I, jednom namještena, božanska ptica mogla se vinuti u nebesa i mogla je spojiti nebo i Zemlju. Predmet je bio tako važan, "svet", da su ga neprestano štitila dva božanska oružja: vrhovni lovac i vrhovni ubojica, oružja koja su izbacivala svjetlosne zrake i smrtonosne zrake.

Sličnost biblijskih i sumerskih opisa vozila i bića unutar njih, je očita. Opis vozila kao "ptice", vjetrovite ptice, i zračnog vrtloga koji se mogao uzdići u nebo i istovremeno isijavati svjetlost, ne ostavlja mjesta sumnji da se radi o nekoj vrsti letećih strojeva.

Tajanstveni murali otkriveni u Tell Ghassulu, nalazištu istočno od Mrtvog mora čije nam staro ime nije poznato, mogu baciti svjetlo na našu temu. Datirani otprilike u 3.500 pr.n.e. murali prikazuju veliki "kompas" s osam vrhova, glavu osobe s kacigom koja se nalazi unutar komore u obliku zvona i dva crteža mehaničkih letjelica koje su vjerojatno bile "zračni vrtlozi" davnina. (sl. 66)

Drevni tekstovi također opisuju neko vozilo kojim su se služili da bi podigli astronoute u nebo. Gudea izjavljuje kako je božanska ptica, kada bi se podigla da

sl.66

kruži zemljama, "bacila svjetlo na podignute cigle". Zaštićen ograđeni prostor opisan je kao MU.NA.DA.TUR.TUR (čvrst kameni prostor za polaganje Mua). Vladar Lagaša, Urukagina, rekao je o "božanskoj crnoj zračnoj ptici": "Mu, koja obasjava poput vatre, ja sam učinio velikom i snažnom". Lu-Utu, koji je vladao u Ummi u trećem tisućljeću prije Krista također je konstruirao mjesto za Mu; koje u vatri izlazi, za boga Utua, na dogovoreno mjesto unutar njegovog hrama."

Babilonski kralj Nabukodonozor II, bilježeći obnavljanje Mardukovog svetog područja za koje je on bio zaslužan, kaže da unutar utvrđenih zidova napravljenih od pečene opeke i svjetlucavog mramora oniksa...:

Podigao sam glavu lađe ID.GE.UL

Kola Mardukova, kakva priliče princu

Lađu ZAG.MU.KU, čiji dolazak se promatra

Vrhovnog putnika između neba i Zemlje

U sredini paviljona ja sam ogradio

Zaklonivši mu strane.

ID.GE.UL, prvi pridjev kojim se opisuje ovaj vrhovni putnik ili Mardukova kola, doslovno znači, visok do neba, sjajan noću. ZAG.MU.KU., drugi pridjev kojim se opisuje vozilo, očito brod koji se gnijezdi u posebnoj paviljonu, znači "sjajni MU koji je za daleko".

Srećom, možemo dokazati da je MU, čunjasti predmet ovalnog vrha, zaista bio smješten u unutarnji, sveti prostor hrama velikih bogova neba i Zemlje. Stari novčić pronađen u Byblosu (biblijski Gebal) na mediteranskoj obali današnjeg Libanona prikazuje Veliki hram božice Ištar. Iako on prikazuje hram onako kako je izgledao u prvom tisućljeću prije Krista, zahtjev da se hramovi grade i obnavljaju na istom mjestu i u skladu s originalnim planom nesumnjivo znači da možemo vidjeti osnovne elemente izvornog hrama u Byblosu, koji seže tisućljećima unatrag.

Novčić prikazuje hram od dva dijela. Na prednjoj strani se nalazi glavna građevina hrama, veličanstvena sa svojim vratima sa stupovima. Iza njih se nalazi unutarnje dvorište ili sveto područje, skriveno i zaštićeno visokim, masivnim zidom. To je očito uzdignuto područje, jer se do njega može doći jedino uspinjući se brojnim stepenicama. (sl. 67)

U središtu ovog svetog područja stoji posebna platforma čija isprepletana

konstrukcija podsjeća na konstrukciju Eiffelovog tornja; kao da je građena da bi mogla podnijeti veliku težinu. A na platformi se nalazi objekt sveg tog osiguranja

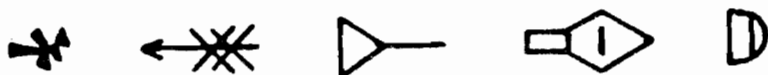

sl.67

i zaštite: predmet koji može biti samo MU.

Kao većina sumerskih slogovnih riječi, MU je imalo temeljno značenje. U slučaju ove riječi, to je bilo "onaj koji se diže uspravno." Ostala značenja, njih otprilike 30 - 40 uključuju: visina, vatra, zapovijed, vrijeme brojanja, a kasnije, "ono po čemu se nekoga pamti". Ako pratimo pisani znak za MU od njegovih asirskih i babilonskih stilizacija klinastog pisma do njegovog izvornog sumerskog piktografa, javlja se sljedeći slikovni dokaz:

Jasno možemo vidjeti čunjastu komoru, prikazanu samu ili s uskim prorezom pripojenim na nju. "Iz zlatne odaje na nebu pazit ću na tebe", obećala je Inanna

asirskom kralju. Je li taj MU bio nebeska odaja?

Himna o Inanni/Ištar i njenim putovanjima u Nebeskoj lađi jasno pokazuje da je MU bio vozilo u kojem su bogovi lutali nebom nadaleko i naširoko:

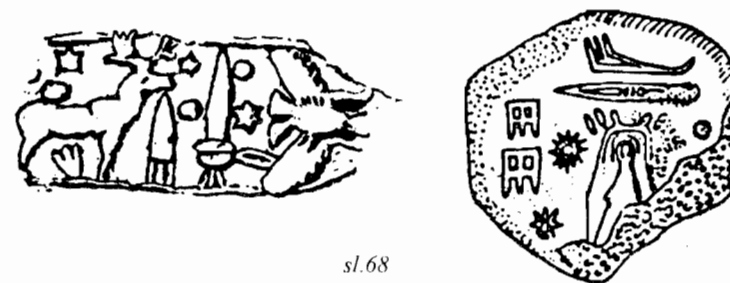
Gospa nebeska

Ona oblači odjeću nebesku

*Ona se smiono uzdiže prema nebu
Preko naseljenih zemalja
Ona leti u svom MU
Gospa, koja u svojem MU
U nebeske visine radosno leti.
Iznad mjesta koja se odmaraju
Ona leti u svojem MU.*

Ovo je dokaz koji pokazuje da su narodi istočnog Mediterana vidjeli takve predmete koji su nalik raketama, ne samo na području hramova već i u stvarnom letu. Hetitski klesani reljefi, na primjer, prikazivali su na pozadini zvjezdanog neba, krstareće projekte, rakete podignute na lansirne platforme i boga koji se nalazi u unutrašnjosti sjajne komore. (sl. 68)

Profesor H. Frankfort ("Cylinder Seals") prikazujući kako su se i umjetnost izrađivanja cilindričnih pečata i osoba prikazanih na njima širili kroz antički svi-

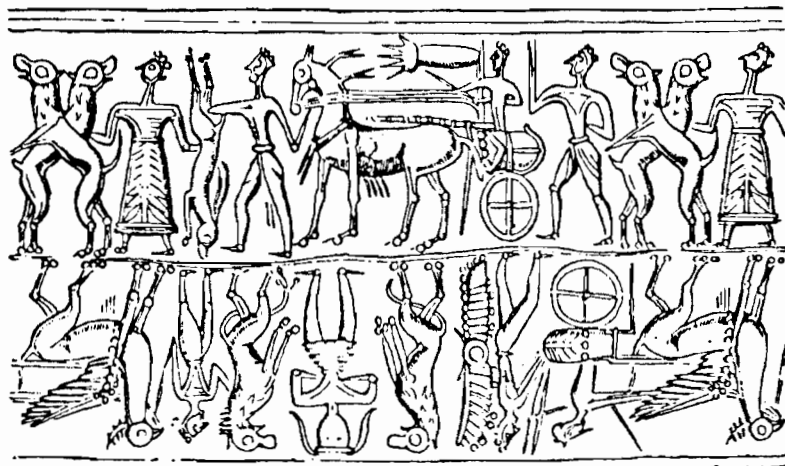
sl.68

jet, objelodanio je uzorak sa pečata pronađenog na Kreti koji potječe iz trinaestog stoljeća prije Krista. Crtež na pečatu jasno prikazuje raketu koja se kreće nebom a koju pokreće plamen iz njenog stražnjeg dijela. (sl. 69)

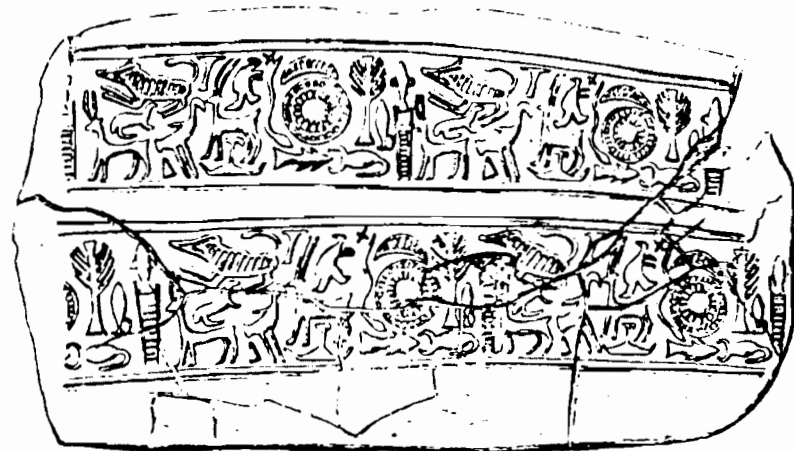
Krilati konji, ovijene životinje, krilata nebeska kugla i božanstvo s rogovima koji izvireju iz njegovog ukrasa na glavi - sve su to poznate mezopotamske teme. Možemo sa sigurnošću pretpostaviti da je vatrena raketa prikazana na kretskom pečatu također bila predmet dobro poznat na drevnom Bliskom istoku.

Zaista, raketa s krilima ili perajama, a do koje se dolazi ljestvama, može se vidjeti na ploči iskapanoj u Gezeru, gradu pored drevnog Kanaana, zapadno od Jeruzalema. Dvostruki otisak istog pečata također prikazuje raketu koja se nalazi na zemlji pored palme. Nebeska priroda ili destinacija tog objekta je potvrđena simbolima Sunca, Mjeseca i zodijskih sazviježđa koja ukrašavaju pečat. (sl. 70)

Mezopotamski tekstovi koji se odnose na unutarnji prostor hramova ili na

sl.69

sl.70

nebeska putovanja bogova, ili čak na slučajeve kada su se smrtnici uzdizali na nebesa, koriste se sumerskim izrazom MU ili njegovom semitskom izvedenicom SHU-MU (ono koje je MU), sham ili shem. Taj izraz također ima konotaciju "ono po čemu se nekoga pamti", pa se za značenje može uzeti i "ime". Ali univerzalna primjena tog značenja na ranije tekstove koji su govorili o predmetima korištenim za letenje zasjenila je pravo značenje drevnih zapisa.

Tako je G.A. Barton ("The Royal Inscriptions of Sumer and Akkad") ustanovio kao neosporan prijevod natpisa iz Gudeinog hrama: "njegov MU će obrgliti zemlje od horizonta do horizonta - njegovo ime će ispuniti zemlje". Himna Iškuru koja uzdiže/hvali do nebesa njegov Mu koji emitira zrake, a koji može doseći visine neba bio je preveden na sličan način: "Tvoje ime je sjajno, ono doseže nebeski zenit". Osjećajući da MU ili Shem može značiti predmet, a ne ime, neki učenjaci su taj izraz tretirali kao sufiks ili gramatičku pojavu koja ne zahtijeva prevođenje i tako u potpunosti izbjegli prijepornu točku.

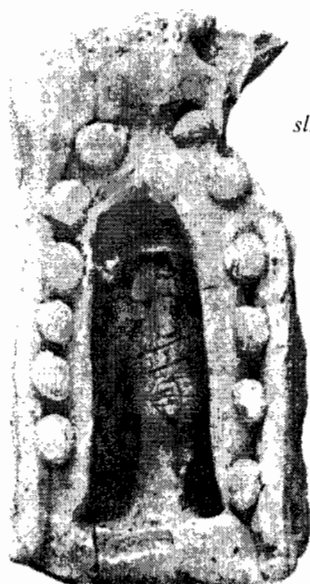
Nije previše teško pratiti etimologiju izraza i put kojim je nebeska komora poprimila značenje -ime. Pronađeni su kipovi koji prikazuju boga koji se nalazi unutar odaje u obliku rakete, kao na ovom predmetu iznimne starosti (sada u posjedu "University Museuma, Philadelphia") gdje njegovu nebesku prirodu odaje dvanaest kugli koje ju ukrašavaju. (sl. 71)

Brojni pečati slično prikazuju boga (a ponekad dvojicu) unutar takvih jajolikih božanskih odaja: u većini slučajeva, ovi bogovi koji se nalaze u svojim svetim jajolikim tijelima bili su prikazivani kao predmeti obožavanja.

Budući su željeli štovati svoje bogove u cijeloj zemlji, a ne samo u službenim kućama svakog pojedinog božanstva, drevni narodi su postavili imitacije boga unutar njegove božanske nebeske komore. Kameni stupovi u obliku koji je oponašao jajoliko vozilo bili su podizani na odabranim mjestima gdje su u kamen urezivali sliku boga kako bi pokazali da se bog nalazi na tom mjestu.

Bilo je samo pitanje vremena kada će kraljevi i vladari, koji su povezivali te stupove, pod nazivom stele, sa mogućnošću uzlaska u nebeski stan, započeti s urezivanjem svoje vlastite slike na stele, kako bi se na taj način povezali s vječnim prebivalištem. Kad već nisu mogli izbjeći fizički zaborav, bilo je važno da im barem ime bude zauvijek posvećeno (sl. 72). Izraz pod kojim su takve kamene stele bile poznate u davnini govori da je svrha komemorativnih kamenih stupova bila da oponašaju vatreni nebeski brod. Sumerani su ih nazivali NA.RU (kamenje koje se diže). Akadani, Babilonci i Asirci zvali su ih Naru (predmeti koji šire svjetlost), Amorićani su ih zvali nuras (vatreni predmeti: u hebrejskom, "ner" još uvijek označava stup koji emitira svjetlost, pa stoga danas znači svijeća.) U indoeuropskim jezicima Hurita i Hetita, stele su nazivali "hu-u-ashi" (vatrena kamena ptica).

sl.71

sl.72

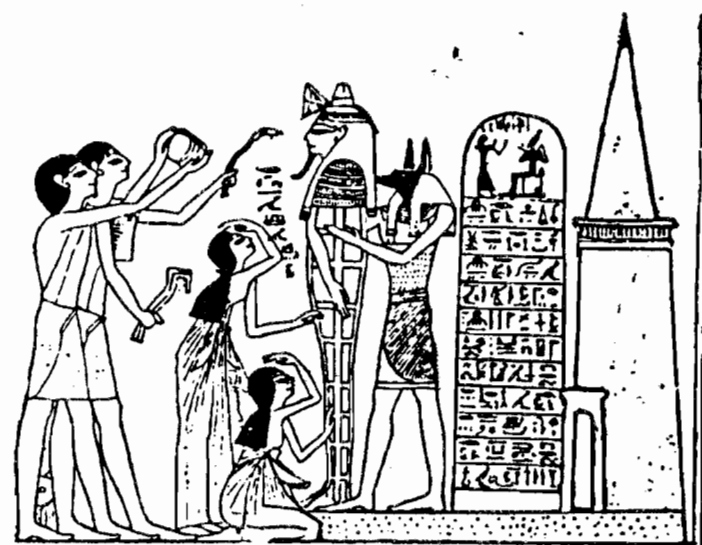
Biblijski osvrti pokazuju srodnost dvaju tipova komemorativnih spomenika, yad i shem. Prorok Izaija prenio je patničkom narodu Judeje obećanje Gospoda bolje i sigurnije budućnosti:

*I ja ću im dati,
U mom domu i između mojih zidova,
Yad i shem.*

U doslovnom prijevodu ovo bi zapravo značilo da je Gospod obećao svom narodu ruku i ime. No, srećom, iz drevnih spomenika pod nazivom yad koji još

uvijek stoje u Svetoj zemlji, saznajemo da su se oni razlikovali po vrhu u obliku minijaturnih piramida. S druge strane, postojao je spomenik s jajolikim vrhom. Očito je da su oba nastala oponašanjem nebeskih komora, vozila bogova kojim su uzlazili u vječno prebivalište. U drevnom Egiptu, u stvari, pobožnik bi krenuo na hodočašće u poseban hram u Heliopolisu da vidi i štuje "ben-bcn" - predmet u obliku minijaturne piramide u kojem su bogovi stigli na Zemlju u pradavna vremena. Egipatski faraoni, nakon smrti, bili su podvrgnuti obredu otvaranja usta prilikom kojeg su trebali biti prenešeni sličnim yadom ili shemom u božanski stan vječnog života. (sl. 73)

Prevoditelji Biblije uporno su koristili "ime" gdje god bi naišli na izraz shem zanemarujući dalekovidnu studiju koju je prije više od stotinu godina objavio G.

sl.73

M. Redslob (Zeitschrift der deutschen Morgenlandischen Gesellschaft) u kojoj je on ispravno istaknuo da izrazi "shem" i "shamaim" (nebo) potječu iz korijenske riječi "shamah", koja znači "ono koje je prema gore". Kada se u Starom zavjetu kaže da je kralj David napravio shem da bi označio svoju pobjedu nad Aramejcima, kaže Redslob, on nije napravio ime već postavio spomenik koji pokazuje prema nebu.

Spoznaja da "mu" ili "shen" u mnogim mezopotamskim tekstovima treba čitati ne kao "ime" već kao "nebesko vozilo" otvara put razumijevanju pravog

značenja mnogih drevnih priča, uključujući i biblijsku priču o Babilonskoj kuli.

Knjiga Postanka, u svojem jedanaestom poglavlju izvješćuje o pokušaju ljudi da podignu shem. Biblijski izvještaj napisan je sažetim i preciznim jezikom koji odaje povijesne činjenice. Pa ipak, generacije znanstvenika i prevoditelja željele su priči pripisati samo alegorijsko značenje, jer, prema njihovim spoznajama, to je bila priča o želji ljudske vrste da napravi ime za sebe. Takav pristup lišio je priču njenog činjeničnog značenja: naš zaključak u vezi istinskog značenja riječi shem daje priči onakvo značenje kakvo je vjerojatno imala za same drevne narode.

Biblijska priča o Kuli babilonskoj bavi se događajima koji su slijedili nakon ponovnog naseljavanja Zemlje nakon Potopa, kada su neki od naroda doputovali sa istoka, i našli dolinu u zemlji Šinear, te se tamo nastanili.

Zemlja Šinear je, naravno, Sumer, u dolini između dviju rijeka u južnoj Mezopotamiji. I narod koji je već posjedovao znanja i umijeće pravljenja cigli i gradnji visokih građevina za urbanu civilizaciju, rekao je:

*Izgradimo grad,
I kulu čiji će vrh doseći nebesa,
Izgradimo shem,
Da ne bi bili raspršeni po licu zemlje*

Ali ovaj plan ljudi nije se dopao bogu.

*I Gospodin siđe dolje,
Da vidi grad i kulu
Kuju su podigla djeca Adamova.
I reče: Vidi,
Svi su kao jedan narod s jednim jezikom,
I ovo je samo početak njihovih pothvata;
Od sada, što god zamisle uraditi
Za njih više neće biti nemoguće.*

I Bog se obrati nekome koga Stari zavjet ne imenuje:

*Dođite, siđimo dolje
I pobrkajmo im jezike;
Tako da ne mogu razumjeti govor drugoga
I Bog ih razbaca od tamo
Po licu cijele Zemlje
I prestali su graditi grad.*

Stoga mu je ime Babel

Jer tamo je Gospodin izmiješao jezike na Zemlji.

Tradicionalni prijevod riječi shem kao "ime" nije dozvoljavao da se priča shvati generacijama. Zašto su se drevni stanovnici Babela - Babilonije trudili napraviti ime, zašto je ime trebalo staviti na kulu čiji će vrh dosezati nebesa, i kako je moglo stvaranje imena spriječiti efekte raspršivanja ljudske vrste po Zemlji?

Ukoliko je sve što su ti ljudi htjeli bilo da sebi stvore ugled, kako kažu znanstvenici, zašto bi takav pokušaj toliko uznemirio Gospoda. Zašto je podizanje imena bog prosudio kao podvig nakon kojeg ništa što zamisle učiniti više neće biti neizvedivo? Tradicionalna objašnjenja sigurno su nedovoljna da bi pojasnila zašto je Gospod smatrao nužnim da zamoli ostala neimenovana božanstva da siđu i zaustave ovaj ljudski pokušaj. Vjerujemo da odgovori na sva ova pitanja postaju vjerojatni, čak i očiti, ukoliko umjesto "ime" pročitamo "nebesko vozilo" kao značenje riječi shem, izraz koji se upotrebljava u izvornom hebrejskom tekstu Biblije. Priča bi se tada bavila zabrinutošću ljudi da će međusobno izgubiti kontakt, ukoliko se prošire po Zemlji. Tako su odlučili izgraditi nebesko vozilo i podići toranj za lansiranje takvog vozila kako bi i oni mogli, poput božice Ištar, na primjer, letjeti u Mu iznad naseljenih zemalja.

Dio babilonskog teksta poznat kao "Ep o Stvaranju" izvješćuje da su prva "vrata bogova" izgradili u Babilonu sami bogovi. Anunnaki, bogovi nižeg reda dobili su u zadatak:

*Sagradite vrata bogova...
Nek' njegove cigle budu oblikovane
Njegov shem bit će na označenom mjestu.*

Dvije godine su Anunnaki mučno radili: "primjenjivali alat, oblikovali opeke", sve dok nisu podigli u visine vrh Eshagila (Kuću velikih bogova) i izgradili kulu s više nivoa, visoku poput najvišeg neba.

To je dakle bila drskost od strane ljudske vrste: uspostaviti svoj vlastiti toranj za lansiranje na mjestu koje su izvorno bogovi koristili u tu svrhu, jer ime tog mjesta, Babili - doslovno znači Vrata bogova.

Postoji li još neki dokaz koji bi potvrdio biblijsku priču i našu interpretaciju iste?

Babilonski povjesničar - svećenik Berossus, koji je u trećem stoljeću pr.n.e. sastavio povijest čovječanstva, izvješćuje da su se "prvi stanovnici Zemlje, uživajući u svojoj vlastitoj snazi... poduhvatili da podignu kulu čiji vrh je trebao

doseći nebo". Ali kulu su prevrnuli bogovi i jaki vjetrovi, a bogovi su uveli različite jezike među ljude, koji su dotada svi govorili istim jezikom.

George Smith ("The Chaldean Account of Genesis") pronašao je u zapisima grčkog povjesničara Hestaeusa izvještaj kako je, prema starim predajama narod koji je izbjegao Potop došao u Senaar u Babiloniji, ali su od tamo bili otjerani zbog različitog jezika. Povjesničar Alexander Polyhistor (prvo stoljeće pr.n.e.) pisao je kako su svi ljudi nekada govorili istim jezikom. Tada su se neki poduhvatili da podignu veliku, uzvišenu kulu, kako bi se mogli popeti u nebo. Ali vrhovni bog poremetio im je plan poslavši zračni vrtlog i svako pleme je dobilo različit jezik. "Grad gdje se to dogodilo bio je Babilon".

Više nema sumnje da biblijske priče, izvješća grčkih povjesničara od prije 2.000 godina i njihovog prethodnika Berossusa, svi potječu iz ranijih, sumerskih izvora. A. H. Sayce ("The Religion of Babylonians") izvješćuje kako je na dijelu ploče u Britanskom muzeju čitao babilonsku verziju izgradnje Kule babilonske. U svakom slučaju, pokušaj da se dosegnu nebesa i posljednja zbrka jezika su osnovni elementi te verzije. Postoje i drugi sumerski tekstovi koji bilježe kako je srditi bog namjerno izmiješao ljudski govor.

Za pretpostaviti je da ljudska vrsta u to vrijeme nije imala tehnologiju potrebnu za takav aviokozmički projekt, te je vodstvo i suradnja upućenog boga bila nužna. Je li takav bog pozvao ostale da pomognu ljudskoj vrsti? Sumerški pečat prikazuje sukob između naoružanih bogova, očito oko osporavane gradnje stepenaste kule. (sl. 74)

Sumerska stela izložena u pariškom Louvru dobro opisuje incident o kojem izvješćuje Knjiga Postanka. Stelu je oko 2.300 pr.n.e. podigao Naram-Sin, kralj akadski i učenjaci su pretpostavili da ona prikazuje kralja koji je pobijedio svoje neprijatelje. Ali veliki središnji lik predstavlja božanstvo, a ne ljudskog kralja, jer ta osoba nosi kacigu ukrašenu rogovima, znak raspoznavanja isključivo među bogovima. Štoviše, ovaj središnji lik ne izgleda kao vođa ljudi koji su, u odnosu na njega maleni, već kao da ih gazi. Ovi ljudi ne izgledaju zauzeti nekom ratnom aktivnošću, već kao da prilaze ili stoje u obožavanju velikog čunjastog predmeta na kojeg je usmjerena pažnja boga. Naoružan lukom i kopljem, bog promatra predmet više kao opasnost nego sa štuovanjem. (sl. 75)

Čunjasti predmet je prikazan kako seže prema tri nebeska tijela. Ako njegova veličina, oblik i namjena pokazuju da je to bio shem, tada scena prikazuje ljutitog i potpuno naoružanog boga kako gazi ljude koji slave podizanje shema.

Mezopotamski tekst i biblijsko izvješće sadrže istu poruku: leteće sprave bile su namijenjene bogovima, a ne ljudima.

Ljudi, kako se ističe u mezopotamskim i biblijskim tekstovima, mogli su doći na nebo samo po izričitoj želji bogova. Tu nalazimo više priča o uzlascima na

sl. 74

sl. 75

nebo, čak i o svemirskim letovima.

Stari zavjet bilježi nekoliko uzlazaka smrtnika na nebo.

Prvi je bio Henok, patrijarh/praotac prije Potopa, kojem je Bog bio sklon i koji je šetao s Gospodinom. On je bio sedmi patrijarh u Adamovoj liniji i pradjed Noe, junaka Potopa. Peto poglavlje Knjige Postanka navodi genealogije svih ovih patrijarha i doba u kojem su umrli, osim Henoka koji je otišao, jer ga je Gospodin uzeo. Prema zaključku i predaji, Bog je uzeo Henoka u pravcu neba, kako bi izbjegao smrtnost na Zemlji. Drugi smrtnik koji je bio podignut sa Zemlje i odveden prema nebu u zračnom vrtlogu bio je prorok Ilija.

Slabo poznatu priču o trećem smrtniku koji je posjetio božanski stan i tamo bio obdaren velikom mudrošću nalazimo u Starom zavjetu, a tiče se vladara Tira (feničko središte na istočnoj mediteranskoj obali). U poglavlju 28. Knjige Ezekielia čitamo kako je Gospodin naredio proroku da podsjeti kralja kako mu je bog, budući je savršen i mudar, omogućio da posjeti bogove:

*Ti si oblikovan prema planu,
Pun mudrosti, savršene ljepote.
Bio si u Edenu, vrtu božjem;
Svaki dragi kamen bio je tvoj ures...
Ti si pomazani kerub, zaštićen;
I ja sam te smjestio na svetu planinu;
Bio si poput boga,
Krećući se među gorućim kamenjem.*

Prorekavši da će vladar Tira umrijeti smrću neobrezanog, od ruke nepoznatih čak i kada im povikne, "ja sam božanstvo", Gospodin je rekao Ezekielu razlog toga; nakon što je kralj odveden u božanski stan i imao pristup svim mudrostima i bogatstvu, njegovo srce je postalo bahato, zloupotrijebio je svoju mudrost i oskrvrnuo hramove.

*Jer ti je srce bahato, i govori;
"Ja sam bog
U boravištu bogova ja sam sjedio
Usred voda
Iako si čovjek, a ne bog
Okitio si svoje srce kao božje*

Sumerski tekstovi također govore o nekolicini ljudi koji su bili povlašteni i smjeli uzaći na nebo. Jedan od njih bio je Adapa, model čovjeka kojeg je stvorio

Ea. Ea mu je dao mudrost, ali mu nije dao vječni život. Kako su godine prolazile, Ea je odlučio ukinuti Adapinu smrtnost i opskrbio ga je sa "shemom" pomoću kojeg će doći do Anuovog nebeskog stana kako bi tamo jeo od kruha života i pio životvorne vode. Kada je Adapa stigao u Anuov nebeski stan, Anu je želio znati tko mu je dao shem pomoću kojeg je stigao na nebo.

U biblijskim i u mezopotamskim pričama koje govore o rijetkim uspinjanjima smrtnika u stan bogova nalazimo nekoliko značajnih indicija. Adapa je, kao i kralj Tir, bio sačinjen od savršene zemlje crnice. Svi su se oni trebali koristiti shemom, vatrenim kamenom kako bi dosegli nebeski raj. Neki su otišli gore i vratili se na Zemlju; drugi su, poput mezopotamskog junaka Potopa, ostali tamo da bi uživali u društvu bogova. Sumerski Gilgameš se otisnuo da pronađe tog mezopotamskog Nou i od njega dobije tajnu Drveta života.

Uzaludna potraga smrtnika za Drvetom života je predmet jedne od najdužih i najznačajnijih epskih tekstova koje nam je ostavila sumerska civilizacija. Tekst koji su moderni znanstvenici nazvali "Ep o Gilgamešu" dirljiva je priča o vladaru Uruka koji je bio rođen od oca-smrtnika i božanske majke. Kao posljedica toga smatralo se kako je Gilgameš dvije trećine bog, a jedna trećina ljudsko biće - okolnost koja ga je poticala da traži izlaz iz smrti koja je bila sudbina ljudskih bića. Iz predaje saznajemo da je jedan od njegovih predaka, Utnapištīm, junak Potopa, izbjegao smrti tako da su ga odveli u nebeski stan zajedno s njegovom ženom. Stoga je Gilgameš odlučio otići na to mjesto i od svog pretka dobiti tajnu vječnog života.

Na takav poduhvat ga je naveo događaj koji je on protumačio kao poziv Anuov. Ovi stihovi zvuče kao opis viđenja pada istrošene rakete na zemlju. Ovako to Gilgameš opisuje svojoj majci, božici NIN.SUN:

*Majko moja,
Tijekom noći bio sam radostan
I šetao među svojim plemićima.
Zvijezde su se skupile na nebesima.
Djelo Anuovo spustilo se prema meni
Htio sam ga podići; bilo je preteško.
Htio sam ga pomaknuti; nije se moglo!
Narod Uruka skupio se oko njega,
A plemići su mu ljubili noge.
Kada sam podmetnuo čelo, podržali su me
Podigao sam ga, i donio tebi.*

Dio teksta gdje se nalazi komentar Gilgamešove majke o ovom događaju je oštećen i nejasan. Ali je očito da je Gilgameš bio ohrabren viđenjem palog pred-

meta, djela Anuovog, da bi se uputio u svoj pothvat. U uvodu epa, drevni izvjesitelj naziva Gilgameša mudrim, onim koji je sve iskusio:

*On je vidio tajne stvari,
on zna što je čovjeku skriveno
on je čak donio vijesti
o vremenu prije Potopa
također se otisnuo na daleko putovanje,
zamorno i puno teškoća;
vratio se i uklesao sve svoje patnje na kameni stup.*

Daleko putovanje koje je Gilgameš poduzeo bilo je, naravno, njegovo putovanje u stan bogova: a pritom ga je pratio njegov prijatelj Enkidu. Njihov cilj je bio zemlja Tilmun, jer tamo je Gilgameš mogao podići shem za sebe. Današnji prijevodi koriste, kako je i za očekivati riječ "ime" na mjestima gdje se u drevnim tekstovima javlja sumersko MU ili akadsko shumum; no, mi ćemo koristiti shem umjesto toga kako bi pravo značenje izraza, "nebesko vozilo" došlo do izražaja.

*Vladar Gilgameš,
Čeznuo je za zemljom Tilmun.
On govori svojem prijatelju Enkidu:
O Enkidu...
Otišao bih tamo, postavio svoj shem.
Na mjestima gdje su podizani shemovi
Ja bih podigao svoj shem.*

Budući ga nisu mogli odgovoriti, i starješine Uruka i bogovi koje je Gilgameš upitao za savjet, savjetovali su mu da prvo zatraži pristanak i pomoć Utu/Šamaša. "Ako ćeš ulaziti u zemlju, obavijesti Utua", upozorili su ga. "Zemlja je povjerena Utuu" naglašavali su. Tako unaprijed upozoren i posavjetovan, Gilgameš je zamolio Utua za dozvolu.

*Dozvoli mi da uđem u zemlju
Daj mi da postavim svoj shem
Na mjestima gdje se podižu shemovi,
Dozvoli da podignem svoj shem..
Dovedi me do mjesta za slijetanje u ...
Postavi na mene svoju zaštitu.
Na žalost, slomljena ploča ne dozvoljava nam da saznamo gdje se nalazilo to*

mjesto za slijetanje. Ali, gdje god ono bilo, Gilgameš i njegov prijatelj konačno su stigli do njegovih rubnih dijelova. To je bila zona ograničenog kretanja, koju su čuvali strašni stražari. Iscrpljeni i pospani, dvojica prijatelja odlučili su se odmoriti preko noći, prije nego krenu dalje.

Tek što ih je san svladao nešto ih je protreslo i probudilo. "Jesi li me ti probudio?" - Gilgameš je upitao svog prijatelja. "Jesam li budan?" - pitao se, jer je prisustvovao neobičnom prizoru, tako strašnom da se pitao je li budan ili sanja. Rekao je Enkiduu:

*U mom snu, prijatelju moj, gora se srušila
Oborila me dolje, zarobila mi noge...
Blistavilo je bilo neodoljivo
Pojavio se muškarac
Najzgodniji u zemlji
Njegova milost...
Izvukao me ispod porušene zemlje.
Dao mi je da pijem vode, i moje se srce umirilo*

Tko je bio taj muškarac, najzgodniji u zemlji, koji je izvukao Gilgameša ispod odrona zemlje, dao mu vode, i umirio njegovo srce? I kakvo je to bilo neodoljivo blještavilo koje je pratilo neobjašnjivo odronjavanje zemlje?

Nesiguran i uznemiren Gilgameš je ponovo zaspao, ali ne zadugo:

Usred noći njegov san je prekinut.

Trgnuo se iz sna, govoreći svom prijatelju:

*Prijatelju, ti si me zvao?
Zašto sam se probudio
Nisi li me dodirnuo?
Čega sam se uplašio?
Zar nije ovuda prošao neki bog?
Zašto mi je tijelo ukočeno?*

Ponovo probuđen na ovako tajanstven način, Gilgameš se pita tko ga je dotaknuo. Ako to nije bio njegov drug, je li to učinio neki bog koji je prošao onuda? Još jednom je Gilgameš zadrijemao, da bi ga nešto probudilo po treći puta. Svojem prijatelju je opisao strašnu pojavu:

Vizija koju sam vidio bila je posve strašna!

*Nebesa su vrisnula, zemlja je zatutnjala:
nestalo je danjeg svjetla, i stigla je noć
zasjale su munje, i plamen je sunuo uvis
oblaci su nabreknuli, kišila je smrt!
Zatim je sjaj nestao; vatra se ugasila.
I sve što je palo pretvorilo se u pepeo.*

Ne treba biti maštovit da bi se u ovih nekoliko stihova prepoznalo drevno izvješće koje svjedoči o lansiranju rakete. Najprije se javlja strahovit tutanj kako se pale motori rakete (nebesa su kriknula) popraćen izrazitim podrhtavanjem zemlje (zemlja je tutnjala). Oblaci dima i prašine prekrili su mjesto lansiranja (nestalo je danjeg svjetla i nastao je mrak), zatim se pokazao bljesak upaljenih motora (munje su zasjale) dok se raketa počela uspinjati ka nebu, plamen je sunuo uvis. Oblak prašine i ostataka raširio se u svim pravcima, a zatim, kada je počeo padati, kišio je smrt! Sada se raketa nalazila već visoko u zraku, i jurila prema nebu (sjaj je nestao, vatra se ugasila). Raketa je nestala iz vida, a ostaci koji su pali pretvorili su se u pepeo.

Prestrašen onim što je vidio, a ipak odlučan kao nikada prije da stigne na svoje odredište, Gilgameš se još jednom obratio Šamašu za zaštitu i podršku. Prevladavši čudovišnu stražu stigao je na planinu Mašu, gdje se moglo vidjeti Šamaša kako se uzdiže do nebeskog svoda.

Sada se nalazio blizu svog prvog cilja: mjesta gdje se podižu shemovi. Ali ulaz na to mjesto, očigledno usječen u planinu, čuvali su vatreni stražari:

*Njihova strava je zastrašujuća, njihov pogled je smrt.
Njihovo ljeskajuće svjetlo pretražuje planine.
Oni čuvaju Šamaša
Dok se uzdiže i spušta.*

Prikaz na pečatu (sl.76) prikazuje Gilgameša (drugi s lijeve) i njegovog prijatelja Enkidu (na kraju s desna) i dobro pokazuje kako bog posreduje za njih kod jednog od stražara, koji izgleda poput robota i koji je mogao pretraživati područje sa reflektorom/svjetlom i izbacivati smrtonosne zrake. Ovaj opis podsjeća nas na izjavu u Knjizi

sl. 76

Postanka da je bog postavio mač koji se okreće na ulazu u rajski vrt, kako bi zapriječio pristup ljudima.

Kada je Gilgameš objasnio svoje polubožansko porijeklo, svrhu svog putovanja ("o životu i smrti želim pitati Utnapištima") i činjenicu da je bio na putu uz pristanak Utu/Šamaša, čuvari su mu dozvolili da krene dalje.

Nastavljajući "put Šamaša", Gilgameš se našao u potpunom mraku: nije se vidjelo ništa ni naprijed ni odostraga, pa je viknuo uplašeno. Prešavši mnoge "beru" (vremenska jedinica, udaljenost ili luk neba) još je uvijek bio okružen mrakom. Konačno, kada je prešao dvanaest berua pojavilo se svjetlo.

Oštećen i izbrisan tekst govori o dolasku Gilgameša u veličanstveni vrt gdje je voće i drveće bilo isklesano od poludragog kamenja. Tamo je boravio Utnapištima. Iznijevši svoj problem pretku, Gilgameš je dobio razočaravajući odgovor: čovjek ne može izbjeći svojoj sudbini smrtnika, rekao je Utnapištima. No, ipak je otkrio Gilgamešu način kako da odgodi svoju smrt, otkrivajući mu mjesto gdje će naći biljku mladosti - "čovjek postaje mlad u starosti", kako su je zvali. Pobjedonosno je Gilgameš nabavio biljku. Ali sudbina je htjela da ju je nerazborito izgubio na putu kući i vratio se u Uruk praznih ruku.

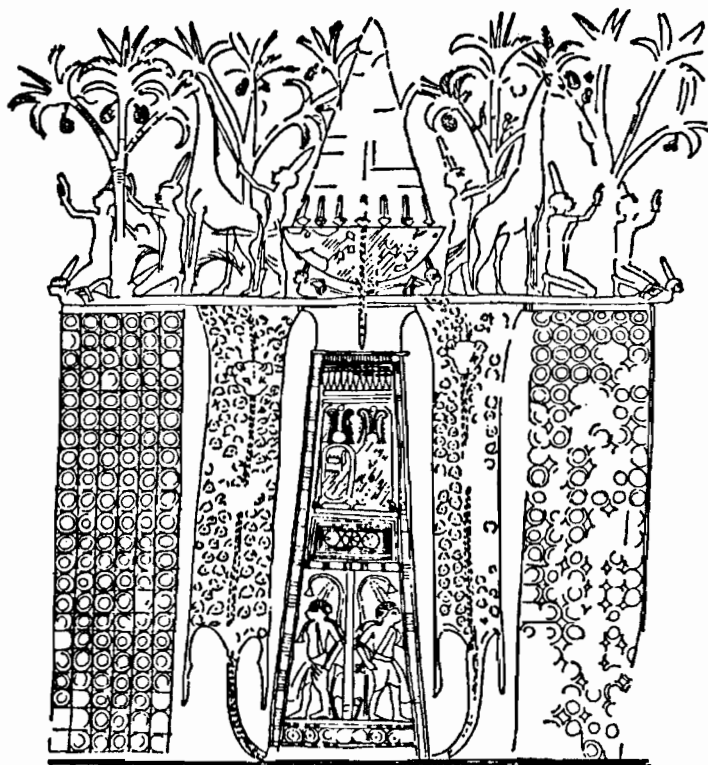
Zanemarimo književnu i filozofsku vrijednost ove epske priče; priča o Gilgamešu nas ovdje zanima prvenstveno s njenog aviokozmičkog aspekta. Shem kojeg je Gilgameš dobio kako bi stigao u stan bogova bez sumnje je bila raketa, a on sam je prisustvovao lansiranju jedne rakete kada se približio mjestu za slijetanje. Izgleda da su se rakete nalazile unutar planine, a područje je bilo dobro čuvana zona ograničenog kretanja.

Do sada još nije pronađen slikovni prikaz onoga što je Gilgameš vidio. Ali crtež pronađen u grobu egipatskog namjesnika dalekih zemalja prikazuje glavu rakete koja izviruje na mjestu gdje rastu datulje. Tijelo rakete je očigledno ukopano u zemlju, u silosu napravljenom ljudskom rukom, izgrađenom od cjevastih dijelova i ukrašenom leopardovim kožama. (sl. 77)

Veoma nalik crtežima modernih tehničkih crtača, drevni umjetnici su prikazali presjek podzemnog silosa. Možemo vidjeti da je raketa sadržavala brojne pregrade. Donji dio prikazuje dva čovjeka koji su okruženi svinutim cijevima. Iznad njih se nalaze tri kružne ploče. Uspoređujući veličinu glave rakete – benben - s visinom dvojice muškaraca u raketi, i ljudi koji se nalaze na zemlji, očito je da je glava rakete, ekvivalent sumerskog MU (nebeske komore) mogla bez poteškoća primiti jednog ili dvojicu tehničara ili putnika.

Zemlja u koju se uputio Gilgameš zvala se TIL.MUN. Ime doslovno znači – zemlja projektila. To je bila zemlja gdje su bili podizani shemovi, zemlja kojom je upravljao Utu/Šamaš, mjesto gdje se moglo vidjeti boga kako se uzdiže na nebo.

sl.77

Iako je nebeski pandan ovog člana panteona dvanaestorice bilo Sunce, pretpostavljamo da njegovo ime nije značilo Sunce već je bilo pridjev koji opisuje funkciju i odgovornosti. Njegovo sumersko ime Utu značilo je "onaj koji sjajno ulazi". Njegovo izvedeno akadsko ime, Šem-eš bilo je mnogo jasnije: Eš znači vatra; sada znamo što je shem izvorno značilo. Utu/Šamaš bio je "onaj od vatrenih raketa". On je, pretpostavljamo, bio zapovjednik svemirske luke bogova.

Zapovjednička uloga Utu/Šamaša po pitanjima putovanja u nebeski stan bogova, i funkcije koje su izvršavali njegovi podređeni s tim u vezi, izneseni su detaljnije u još jednoj sumerskoj priči o putovanju smrtnika u nebo.

Popis sumerskih kraljeva izvješćuje nas da je trinaesti vladar kiša bio Etana, onaj koji je uzašao na nebo. Ova kratka izjava nije zahtijevala razradu, jer je priča o kralju smrtniku koji je putovao u najvišlje nebo bila dobro poznata na cijelom drevnom Bliskom istoku, i bila je predmetom brojnih prikaza na pečatima.

Kako nam je poznato, Etani su bogovi odredili da čovječanstvu pruži sigurnost i napredak kakvu je trebalo pružiti kraljevsko dostojanstvo - organizirana civilizacija. No, izgleda da Etana nije mogao dobiti sina koji bi nastavio dinastiju. Jedini poznati lijek bila je "biljka rođenja" koju je Etana mogao dobiti jedino ako ju donese sa neba.

Kao kasnije Gilgameš, i Etana je zatražio dozvolu i pomoć od Šamaša. Kako se ep razvija, postaje jasno da je Etana od Šamaša tražio shem!

*O gospodine, neka je objelodanjeno iz tvojih usta!
Podari mi biljku rođenja
Pokaži mi biljku rođenja
Odstrani moju teškoću
Stvori za mene shem!*

Polaskan molitvom i ugojen žrtvenom ovcom, Šamaš je pristao udovoljiti Etaninom zahtjevu da mu nabavi shem. Ali, umjesto da govori o shemu, Šamaš je rekao Etanu da će ga orao odvesti na željeno mjesto na nebu.

Uputivši Etanu na određeno mjesto gdje se nalazi orao, Šamaš je obavijestio orla prije nakanjene misije. Razmjenjujući tajanstvene poruke sa Šamašom, svojim gospodarom, orlu je bilo rečeno: "šaljem ti čovjeka; uzet će te za ruku... odvedi ga tamo... učini što ti kaže... učini kako ti kažem."

Stigavši do planine koju mu je pokazao Šamaš, Etana je vidio jamu u kojoj je bio orao. "Na zapovijed hrabrog Šamaša" započeo je orao razgovor s Etanom. Još jednom je Etana objasnio svoju namjeru i određeno mjesto, na što je orao uputio Etanu u postupak njegovog podizanja iz sjedišta. Prva dva pokušaja završila su neuspjehom, no treći puta je orao uspješno podignut. U zoru orao objavi Etani: "moj prijatelju... u nebo ka Anuu ja ću te ponijeti!" Upućujući ga kako da se pridržava, orao je poletio i već su bili visoko, podižući se brzo.

Poput izvještaja modernog astronauta koji promatra Zemlju kako se udaljava, dok se njegov brod podiže, drevni pripovjedač opisuje kako se Zemlja Etani činila sve manjom i manjom:

*Kada ga je odnio jednu beru u visinu,
Orao reče Etani:
Vidi, moj prijatelju, kako izgleda Zemlja!
Pogledaj more na stranama planinske kuće.
Zemlja je zaista postala tek brežuljak,
Široko more je tek poput kade.*

Orao se uzdizao sve više i više, a Zemlja se činila sve manjom i manjom. Kad su se podigli za još jednu beru više, orao je rekao:

*Prijatelju moj,
Baci pogled na izgled Zemlje!
Zemlja se pretvorila u brazdu...
Široko more izgleda kao košara za kruh*

Kada ga je ponio još jednu beru više, Orao je rekao Etani:

*Vidiš li, moj prijatelju, kako izgleda Zemlja!
Pretvorila se u vrtlarev jarak.*

I tada, kako su se nastavili uspinjati, Zemlja je odjednom nestala iz vida.

Dok sam gledao uokolo, Zemlja je nestala i moje oči se nisu mogle gostiti pogledom na široko more.

Prema jednoj verziji ove priče, orao i Etana su stigli u nebo Anuovo. Ali druga verzija tvrdi da se Etana prestrašio kada više nije mogao vidjeti Zemlju te je naredio orlu da promijeni pravac i vrati se.

Još jednom, nalazimo biblijsku usporedbu ovakvom neobičnom izvješću o promatranju Zemlje sa velike visine. Veličajući Jahvea, prorok Izaija mu govori: "on je taj koji sjedi na krugu Zemaljskom i odande su stanovnici poput kukaca".

Priča o Etani nam govori kako je Etana, traživši shem, morao razgovarati s orlom koji se nalazio u jami. Prikaz na pečatu prikazuje krilatu, visoku građevinu (toranj za lansiranje?) iznad koje polijeće orao. (sl. 78)

Što ili tko je bio orao koji je poveo Etanu visoko u nebo?

Ne možemo ne povezati ovaj drevni tekst s porukom koju je, u srpnju 1969. emitirao u pravcu Zemlje Neil Armstrong, zapovjednik svemirske letjelice Apollo 11: "Houston! Ovdje Tranquility Base. Orao se spustio!"

On je izvijestio o prvom spuštanju čovjeka na Mjesec. "Tranquility Base" je bilo mjesto spuštanja, orao je bilo ime lunarnog modula koji se odvojio od svemirske letjelice i poveo dva astronauta na Mjesec (i zatim natrag do njihove matične letjelice). Kada se lunarni modul prvi puta odijelio kako bi započeo samostalni let u mjesečevoj orbiti, astronauti su javili kontroli u Houstonu: "Orao je dobio krila."

Izraz – orao – mogao je također označavati astronaute koji su činili posadu svemirske letjelice. U misiji Apollo 11, orao je bio i simbol samih astronauta, simbol kojeg su nosili kao amblem na svojim odijelima. Baš kao i u Etaninoj priči, i oni su bili orlovi koji su mogli letjeti, govoriti i komunicirati (sl. 79).

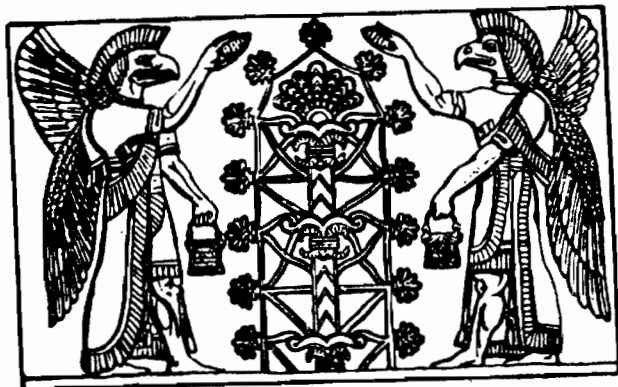
sl.78

sl.79

sl.80

sl.81

sl.82

Kako bi drevni umjetnik prikazao pilote nebeskih brodova bogova? Bi li ih slučajno prikazao kao orlove?

Upravo takav prikaz je pronađen. Gravura na asirskom pečatu iz otprilike 1.500 pr.n.e. prikazuje dva čovjeka-orla kako pozdravljaju shem! (sl. 80)

Pronađeni su brojni prikazi takvih orlova, ili, kako ih učenjaci nazivaju, ljudi-ptica. Većinom su prikazani kako stoje uz drvo života, kao da bi htjeli naglasiti da oni, u svojim shemovima, omogućuju vezu s nebeskim stanom gdje je moguće naći kruh života i životvornu vodu. Doista, uobičajen prikaz orlova prikazuje ih kako u jednoj ruci drže plod života, a u drugoj životvornu vodu, u skladu s pričama o Adapi, Etani i Gilgamešu. (sl. 81)

Mnogi prikazi orlova jasno pokazuju da oni nisu bili čudovišni ljudi-ptice, već antropomorfna bića odjevena u kostime ili uniforme koje su im davale izgled orlova.

Hetitske priče u vezi s bogom Telepinu, koji je nestao, izvješćuju da su viši bogovi i niži bogovi krenuli u potragu za Telepinuom, a Šamaš je poslao brzog orla da ga pronađe.

U Knjizi Izlaska se kaže da je bog podsjetio djecu Izraela: "Nosio sam vas na krilima orla i donio vas k meni," potvrđujući da se do božanskog stana može stići na krilima orlova, baš kao što kaže priča o Etani. Brojni biblijski stihovi, ustvari, opisuju božanstvo kao biće s krilima. Boaz je Ruti poželio dobrodošlicu u judejsku zajednicu dolazeći pod krilima boga Jahvea. Pjesnik psalama je tražio sigurnost "pod sjenom tvojih krila", i opisivao silazak Gospodina sa nebesa. "On se popeo na Keruba i odletio; uzvinuo se na vjetrovitim krilima." Analizirajući sličnosti između biblijskog Ela (što se koristi i kao naslov i kao generički izraz za božanstvo) i kanaanskog Ela, S. Langdon ("Semitic Mythology") pokazuje da su obojica prikazivani, i u tekstovima i na novčićima, kao krilati bogovi.

Mezopotamski tekstovi redovito predstavljaju Utu/Šamaša kao boga koji je zadužen za mjesto gdje se spuštaju shemovi i orlovi. Kao i njegovi podređeni, i on se ponekad prikazuje odjeven u kompletnu svečanu odoru orlovog kostima. (sl. 82)

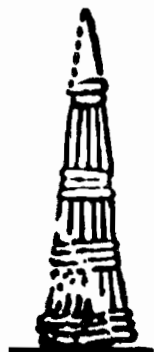
U takvom svojstvu on je mogao odobriti kraljevima povlasticu leta na krilima ptice i podizanje iz nižeg neba u vrlo visoka područja. Kada se nalazio visoko u vatrenoj raketi, on je bio taj "koji je u dugim satima prelazio neznane udaljenosti". U skladu s tim, "njegova mreža bila je Zemlja, njegova zamka udaljeno nebo".

Sumerska terminologija za predmete vezane uz nebeska putovanja nije bila ograničena samo na ME koje su bogovi oblačili ili MU, njihova kola čunjastog oblika.

Sumerski tekstovi koji opisuju Sippar govore da se u gradu nalazio središnji

dio, skriven i zaštićen čvrstim zidovima. Unutar tih zidova nalazio se hram Utua, "kuća koja je bila poput kuće nebeske". U unutarnjem dvorištu hrama, također zaštićenom visokim zidovima, stajao je uspravljen prema gore moćni APIN, u prijevodu, predmet koji ore.

Crtež pronađen na Anuovom hramskom brežuljku u Uruku prikazuje takav predmet. Prije nekoliko desetljeća bilo bi nam teško pogoditi što on predstavlja, ali danas znamo da je to svemirska raketa na više nivoa kojoj se na vrhu nalazi čunjasti MU ili komandna kabina. (sl. 83)

sl.83

Dokaz da su sumerski bogovi posjedovali ne samo leteće komore kojima su lutali Zemljinim nebom već i rakete na više nivoa kojima su odlazili u svemir također se javlja proučavanjem tekstova koji opisuju svete predmete u Utuovom hramu u Sipparu. Oni nam kazuju da se od svjedoka u sumerskom vrhovnom sudu tražilo da polože zakletvu u unutrašnjem dvorištu, tako da stoje pored prolaza kroz koji su mogli vidjeti tri božanska predmeta. Nazivali su ih "zlatna kugla" (kabina za posadu?), GIR i alikmah-rati, izraz koji doslovno znači: "onaj koji potiče posudu da se kreće", kako bi mi nazvali motor.

Ovdje se javlja aluzija na rakete koje se sastoje od tri dijela, s kabinom ili komandnim modulom na vrhu, motorima na dnu i girom u sredini. Ovaj posljedji izraz koristio se često u vezi sa svemirskim letom. Čuvari koje je Gilgameš susreo na ulazu u mjesto za spuštanje Šamaša nazivali su se gir-ljudi. U hramu Ninurta, najčuvanije sveto unutarnje područje zvalo se GIR.SU ("gdje gir izvire").

Opće je priznato da je gir izraz koji se koristi kako bi se opisao predmet oštrog vrha. Ako bolje pogledamo slikovni znak za gir bolje ćemo i razumjeti božansku prirodu izraza: možemo vidjeti dugačak predmet u obliku strijele koji je podijeljen na nekoliko dijelova ili odjeljaka:

Ukoliko je Mu mogao sam lebdjeti iznad zemlje, ili letjeti iznad zemaljskih

područja ako je bio pričvršćen za gir, ili postati komandni modul na vrhu apina na više nivoa, to dokazuje tehničku domišljatost sumerskih bogova, bogova neba i Zemlje.

Pregled sumerskih slikovnih znakova i ideograma ne ostavlja traga sumnji da je osoba koja je stvarala ove znakove bila upoznata s oblicima i namjenom raketa s repovima sukljajuće vatre, vozila u obliku projektila i nebeskih kabina.

KA.GIR (usta rakete) prikazuju gir ili raketu opremljenu perajama, unutar

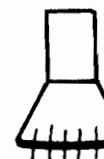
podzemnog ograđenog prostora u obliku okomitog rova.

ESH (božanski stan), komora ili komandni

modul svemirskog vozila.

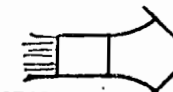
ZIK (uzdizanje) komandni modul koji

poljeće?

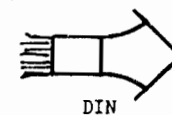
Na kraju, pogledajmo slikovni znak za bogove u sumerskom jeziku; izraz je bio dvosložna riječ: DIN.GIR. Već smo pokazali kakav je bio znak za GIR: raketa koja se sastoji od dva stupnja i peraja. Prvi slog, DIN, značio je ispravan, neokaljan, sjajan. Kada ta dva izraza stavimo zajedno DIN.GIR u kontekstu bogova ili božanskih bića, riječ dobiva značenje "pravednici sjajnih, šiljatih objekata" ili još jasnije, "neokaljani gorućih raketa."

Slikovni znak za din izgledao je ovako:

i lako doziva u svijest snažan motor mlaznog aviona kako izbacuje plamen kroz svoj zadnji kraj, a prednji dio mu je zagonetno otvoren. Ali zagonetka se pretvara u čuđenje ako "dingir" zabilježimo kombinirajući ova dva slikovna znaka. Rep gira koji izgleda poput peraje savršeno odgovara otvoru koji se nalazi na prednjoj strani dina. (sl.84, 85).

Dobili smo zapanjujuć rezultat: sliku svemirske letjelice gdje raketa ima funkci-

DIN

GIR

sl.84, 85

ju propelera, s opremom za slijetanje koja je savršeno uklopljena, baš kao što je lunarni modul bio uklopljen u letjelicu Apolla 11. To doista jest vozilo koje se sastoji od tri dijela, gdje se svaki pojedini dio savršeno uklapa u onaj prethodni; potisni dio u kojem se nalaze motori, srednji dio koji sadrži zalihe i opremu, i cilindrična nebeska komora pod imenom dingir, u kojoj se nalaze ljudi, bogovi od davnina, astronauti od prije više tisuća godina.

Ima li kakve sumnje da su drevni narodi, nazivajući svoja božanstva bogovima neba i Zemlje, doista držali kako su to bili ljudi koji su na Zemlju stigli sa nebesa?

Dokazi koje smo do sada iznijeli u vezi drevnih bogova i njihovih vozila ne bi trebali ostavljati mjesta sumnji da su zaista nekad postojala živa bića od krvi i mesa, ljudi koji su doslovno sišli na Zemlju sa neba.

Čak i drevni sastavljači Starog zavjeta koji su posvetili Bibliju jednom bogu, smatrali su nužnim priznati da su na Zemlji bila prisutna takva božanska bića u davnim vremenima.

Zagonetni dio, koji predstavlja stravu, kako za prevoditelje tako i za teologe, je početak poglavlja 6. Knjige Postanka. Nalazi se između pregleda širenja ljudske vrste generacijama nakon Adama i priče o razočaranju Boga u ljudsku vrstu koje je prethodilo Potopu. Ovdje se nedvosmisleno tvrdi da su u to vrijeme

*Sinovi bogova
Ugledali kćeri ljudske, i bile su dobre;
uzeli su ih za žene,
Koju god bi izabrali.*

Implikacije ovih stihova i usporedba sa sumerskim pričama o bogovima i njihovim sinovima i unucima, potomcima polubožanskog porijekla koji su se rađali iz divljih brakova bogova i smrtnika, nastavlja se i dalje dok čitamo biblijske stihove:

*Nefili su bili na Zemlji
U tim danima i kasnije
Kada su sinovi bogova
Općili sa kćerima Adamovim,
I one su im rađale djecu.
Oni su bili ti, moćnici vječnosti-
Narod shema.*

Ovdje nije naveden tradicionalni prijevod. Dugo vremena se izraz "Nefili su

bili na Zemlji" prevodio kao "divovi su bili na Zemlji", ali današnji prevoditelj, spoznavši grešku, jednostavno su u prijevodu odlučili ostaviti izvorni hebrejski izraz Nefili. Za očekivati je da se za stih "narod shema", smatralo da znači, "ljudi koji imaju ime", te stoga obnovljeni narod. Ali kao što smo već ranije ustanovili, izraz shem treba uzimati u njegovom izvornom značenju - raketa.

Što onda znači izraz Nefili? Porijeklom iz sumerskog korijena NFL (biti bačen dolje) on znači upravo ono što govori; oni koji su bili bačeni na Zemlju.

Suvremeni teolozi i biblijski znanstvenici imali su tendenciju da izbjegavaju nejasne stihove, objašnjavajući ih alegorijski ili ih jednostavno potpuno ignorirajući. Ali židovski zapisi iz vremena Drugog Hrama prepoznali su u tim stihovima odjeke drevnih predaja o palim anđelima. Neki raniji znanstveni radovi čak spominju i imena ovih božanskih bića "koji su pali sa neba i bili na Zemlji u tim danima"; Sham-Hazzai (shemova promatračnica), Uzza (moćnik) i Uzi-El (božja snaga).

Malbim, ugledni biblijski komentator devetnaestog stoljeća, prepoznao je ovaj drevni korijen i objasnio da su u drevna vremena vladari zemalja bili sinovi bogova koji su stigli na Zemlju sa neba, i vladali zemljom, ženili se s kćerima ljudskim, i njihovo potomstvo uključuje junake i moćnike, prinčeve i vladare. Malbim kaže da ove priče pripadaju poganskim bogovima, "sinovima božanstava, koji su u najranija vremena pali sa neba na Zemlju... i zbog toga oni sebe nazivaju Nefili, tj. "Oni koji su pali dolje".

Bez obzira na teološke implikacije, doslovno i izvorno značenje stihova ne može nam promaći: sinovi bogova koji su na Zemlju došli sa neba bili su Nefili.

Nefili su bili narod shema, narod svemirskih letjelica. U buduću ćemo ih zvati njihovim biblijskim imenom.

6

DVANAESTI PLANET

Nagovještaj da su Zemlju posjetila inteligentna bića sa nekog drugog planeta pretpostavlja postojanje nekog drugog nebeskog tijela na kojem su inteligentna bića uspostavila civilizaciju napredniju od naše.

U prošlosti se nagađalo o mogućnosti da su Zemlju posjetila inteligentna bića koja potječu sa Marsa i Venere. Međutim, danas kada je potpuno jasno kako na tim susjednim planetima nema inteligentnog života niti naprednije civilizacije, ljudi koji vjeruju da su Zemlju posjetili došljaci iz svemira, promatraju druge galaktike i udaljene zvijezde koje bi mogle biti dom tih vanzemaljskih astronauta.

Iako se takva nagađanja ne mogu dokazati, njihova prednost je da ih se ne može niti pobiti. Nedostatak je što su ti pretpostavljeni domovi fantastično udaljeni od Zemlje. Stoga se pretpostavlja da su se putovanja na Zemlju odvijala samo u jednom pravcu: ekipa astronauta koja se nalazila u misiji bez povratka, ili možda na svemirskom brodu koji se izgubio, i van kontrole se srušio na Zemlju.

Ovo definitivno nije sumersko viđenje nebeskog stana ili boravišta bogova.

Sumerani su prihvatili postojanje nebeskog stana kao neokaljanog mjesta i pradavnog boravišta. Dok su Enlil, Enki i Ninhursag došli na Zemlju i tu stvorili dom, njihov otac Anu ostao je u nebeskom stanu kao njegov vladar. Detaljni

popisi bogova, a ne samo povremena spominjanja u različitim tekstovima, navode imena dvadeset i jednog božanskog para koji je pripadao dinastiji koja se prije Anua nalazila na prijestolju u "čistom mjestu".

Sam Anu vladao je dvorom velikog sjaja i veličine. Kako izvješćuje Gilgameš, a potvrđuje Knjiga Ezekijela, to je bilo mjesto gdje su se nalazili umjetni vrtovi sačinjeni od poludragog kamenja. Tamo je boravio Anu sa svojom službenom družicom Antu i šest priležnica i osamdeset potomaka (od kojih je četrnaest bilo s Antu); jednim prvim ministrom, tri zapovjednika koji su bili zaduženi za Mu (rakete), dva zapovjednika oružanih snaga, dva velika učitelja pisanog znanja, jednim ministrom financija, dva glavna suca, dvojicom "koji zvukom impresioniraju", dvojicom glavnih pisara i njihovih pet pomoćnika.

Mezopotamski tekstovi često govore o veličanstvenosti prebivališta Anua i bogova i o oružju koje čuva njihov ulaz. Priča o Adapi izvješćuje nas da je bog Enki, nabavivši shem za Adapu:

*Uputio ga da krene cestom ka nebu,
I u nebo on je otišao
Kada se uspeo na nebesa,
Pristupio je vratima Anuovim
Tammuz i Gizzida su čuvali stražu
Na vratima Anuovim.*

Soba gdje se nalazilo Anuovo prijestolje bila je mjesto održavanja Zbora bogova, a čuvali su je božanska oružja SHAR.UR (kraljevski lovac) i SHAR.GAZ (kraljevski ubojica). U takvim prilikama raspored ulaženja i sjedenja određivao je strogi protokol:

*Enlil ulazi u Anuovu sobu s prijestoljem,
I sjeda na mjesto desne tijare,
S desne strane Anua.
Ulazi Ea u Anuovu sobu s prijestoljem
Sjeda na mjesto svete tijare,
S lijeve strane Anua.*

Bogovi neba i Zemlje drevnog Bliskog istoka ne samo da potječu sa neba, već su se mogli i vratiti u nebeski stan. Anu je povremeno silazio na Zemlju u državne posjete, dok je Ištar otišla gore k Anuu barem dva puta. Enlilovo središte u Nippuru bilo je opremljeno kao centar veze nebo - Zemlja. Šamaš je bio zadužen za orlove i mjesto lansiranja raketa. Gilgameš je otišao gore u Dom vječnosti i vratio se u

Uruk. I Adapa je otišao na taj put i vratio se da priča o njemu, baš kao i biblijski kralj Tir.

Brojni mezopotamski tekstovi bave se Apkalluom, što je akadski izraz koji potječe iz sumerskog AB.GAL ("veliki vodič" ili "učitelj koji pokazuje put"). Studija Gustava Guterbocka "Die Historische Tradition und Ihre Literarische Gestaltung bei Babylonier und Hethiten", utvrdila je da su to bili ljudi - ptice koji su prikazivani kao orlovi, kao što smo već dokazali. Tekstovi koji govore o njihovim junaštvima kažu za jednog od njih da je "spustio Inannu sa neba i učinio da side u hram E-Annin". Ova i ostale aluzije pokazuju da su Apkallu bili piloti svemirskih brodova Nefila.

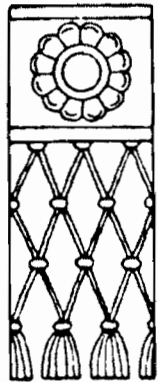
Ne samo da su putovanja u oba pravca bila moguća, već su na samom početku bila predviđena, jer odlučivši da u Sumeru uspostavi Vrata bogova (Babili), vođa bogova kaže:

*Kada se u pradavni izvor
Uzdignete na Zbor
Tamo će biti prenočište
Za sve vas.
Kada se sa neba
Spustite na Zbor
Tamo će biti prenočište
za sve vas.*

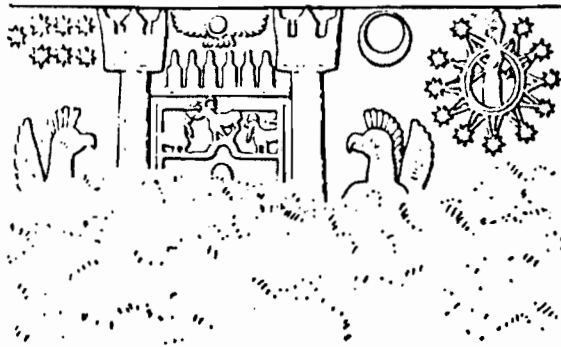
Shvativši da su takva putovanja u oba smjera, između Zemlje i nebeskog stana, bila planirana i da su se ostvarivala, narod Sumera nije smještao svoje bogove u udaljene galaktike. Stan bogova, kako razotkriva njihova baština, nalazio se unutar našeg Sunčevog sustava.

Vidjeli smo Šamaša u njegovoj službenoj odori zapovjednika orlova. Na ručnim zglobovima on nosi predmete, pričvršćene metalnim kopčama, koji nalikuju satu. Ostali prikazi orlova pokazuju da su svi važniji među njima nosili takve predmete. Ne možemo znati jesu li bili samo ukras ili su imali i upotrebnu vrijednost. Ali svi učenjaci se slažu u mišljenju da su ti predmeti predstavljali rozete, kružni grozd "latica" koje se šire iz središnje točke. (sl. 86)

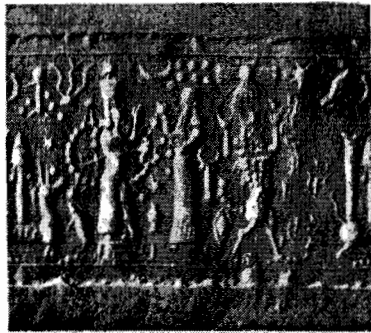
Rozeta je bila najčešći ukrasni simbol u hramovima diljem drevnih zemalja, najčešće u Mezopotamiji, zapadnoj Aziji, Anatoliji, Cipru, Kreti i Grčkoj. Prihvaćeno je mišljenje da je rozeta kao simbol u hramu bila izdanak ili stilizacija nebeskog fenomena - Sunca okruženog njegovim satelitima. Činjenica da su astronauti nosili takav simbol na svojim zglobovima čini ovakvo stajalište vjerodostojnim.

st.86

st.87

st.88

st.89

Asirski prikaz Anuovih vrata u nebeskom stanu (sl. 87) ukazuje na drevnu srodnost s nebeskim sustavom kakvog čini naše Sunce i njegovi planeti. Dva orla stoje sa svake strane vrata pokazujući kako su njihove usluge nužne da bi se stiglo u nebeski stan. Krilata kugla, simbol vrhovnog božanstva, označava vrata. Oko nje se nalaze nebeski simboli broja sedam i polumjesec, koji vjerojatno predstavljaju Anua okruženog Enlilom i Enkijem.

Gdje se nalaze nebeska tijela koja predstavljaju ovi simboli? Gdje se nalazi nebeski stan? Drevni umjetnik odgovara nam još jednim prikazom, na kojem vidimo veliko nebesko božanstvo kako širi svoje zrake na jedanaest manjih nebeskih tijela koja ga okružuju. To je prikaz Sunca kojeg okružuje jedanaest planeta.

Da ovo nije jedini takav prikaz dokazuju slični crteži na cilindričnim pečatima, poput onoga koji se nalazi u berlinskom Muzeju drevnog Bliskog istoka. (sl. 88)

Ukoliko uvećamo središnji lik boga ili nebeskog tijela na "berlinskom" pečatu, vidimo da on prikazuje veliku zvijezdu koja isijava zrake, a okružuje ju jedanaest nebeskih tijela, planeta. Oni se nalaze na lancu koji se sastoji od dvadeset i četiri manje kugle. Je li slučajno da broj satelita koji pripadaju planetima našeg Sunčevog sustava također iznosi dvadeset i četiri (astronomi isključuju one koji imaju promjer manji od deset milja)?

No, naravno, u tvrdnji da ovi prikazi Sunca i jedanaest planeta predstavljaju upravo naš Sunčev sustav postoji i zamka. Naši učenjaci tvrde da se planetarni sustav kojem pripada naša Zemlja sastoji od Sunca, Zemlje, Mjeseca, Merkura, Venere, Marsa, Jupitera, Saturna, Urana, Neptuna i Plutona. To znači, Sunce i samo deset planeta, ukoliko uračunamo i Mjesec.

Ali Sumerani ne misle tako. Oni tvrde da naš sustav sačinjava Sunce i jedanaest planeta (ubrojivši tu i Mjesec) i nepokolebljivo se drže mišljenja da je, pored planeta koji su nam danas poznati, postojao i dvanaesti član Sunčevog sustava, matični planet Nefila.

Mi ćemo ga nazvati DVANAESTIM PLANETOM.

Prije nego što provjerimo istinitost sumerskih informacija, napraviti ćemo kratak pregled povijesti našeg znanja o Zemlji i nebu koje ju okružuje.

Danas znamo da se iza divovskih planeta, na udaljenostima koje su u svemiru beznačajne, ali su ogromne u ljudskim okvirima, nalaze još dva velika planeta, Uran i Neptun te treći, manji Pluton, i svi pripadaju našem Sunčevom sustavu. No, do te informacije smo došli tek nedavno. Uran je otkriven 1.781. godine, korištenjem usavršenih teleskopa. Nakon što su ga promatrali pedesetak godina, neki astronomi su došli do zaključka da njegova orbita otkriva utjecaj još jednog

planeta. Vođeni takvim matematičkim izračunavanjima astronomi su 1846. godine pronašli planet koji nedostaje i dali mu ime Neptun. Zatim je, krajem devetnaestog stoljeća, postalo očito da je i sam Neptun izložen nepoznatom gravitacijskom povlačenju. Nalazi li se u našem Sunčevom sustavu još jedan planet? Ova zagonetka je riješena 1930. kada je lociran Pluton.

Stoljećima, sve do 1.780., vjerovalo se da naš Sunčev sustav ima sedam članova: Sunce, Mjesec, Merkur, Veneru, Mars, Jupiter i Saturn. Zemlja se nije ubrajala među planete jer se smatralo da ostala nebeska tijela kruže oko nje, najvažnijeg nebeskog tijela kojeg je stvorio Bog, te čovjeka, kao najvažnije božje kreacije.

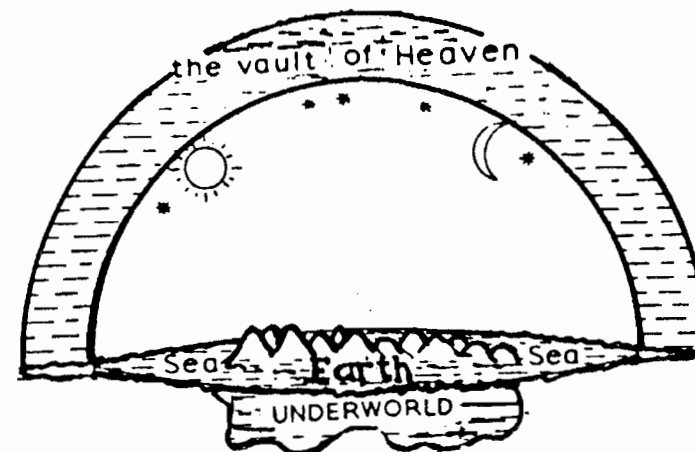
Naši priručnici pripisuju Nikoli Koperniku zaslugu da je otkrio položaj Zemlje kao tek jednog od nekoliko planeta u heliocentričnom sustavu (u kojem je Sunce središte). Bojeći se gnjeva Katoličke crkve, jer je osporavao središnji položaj Zemlje, Kopernik je svoje studije ("De revolutionibus orbium coelestium") objavio tek 1.543. na smrtnoj postelji.

Potaknut da preispita stoljećima stare astronomske koncepcije, uglavnom radi potreba navigacije u doba velikih otkrića, te upoznat s izvješćima Kolumba 1.492., Magellana 1.520. i ostalih kako Zemlja nije ravna već okrugla, Kopernik je svojim matematičkim proračunima dodao i odgovore iz drevnih spisa. Jedan od rijetkih viših svećenika koji ga je podržavao, kardinal Schonberg, napisao mu je 1.536: "Saznao sam da vi ne samo da poznajete temelje drevnih matematičkih učenja, već i da ste postavili novu teoriju prema kojoj se Zemlja kreće, a Sunce zauzima osnovnu i stoga glavnu poziciju".

U to vrijeme je prevladavao pristup baziran na grčkim i rimskim predajama da je Zemlja, koja je bila ravna, nadsvođena nebom, na kojem su nepomično visjele zvijezde. Na nebu posutom zvijezdama, planeti (izraz dolazi od grčke riječi za lualicu) su se kretali oko Zemlje. Takvih nebeskih tijela bilo je sedam, i otuda nazivi za sedam dana u tjednu: Sunce (Sunday), Mjesec (Monday), Mars (mardi), Merkur (mercredi), Jupiter (jeudi), Venera (vendredi), Saturn (Saturday). (sl.90)

Ove astronomske ideje potječu iz djela i kodifikacija Ptolomeja, astronoma iz egipatskog grada Aleksandrije, koji je živio u drugom stoljeću našeg doba. On je bez dvojbe ustvrdio da se Sunce, Mjesec i pet planeta kreću u krugovima oko Zemlje. Ptolomejeva astronomija prevladavala je više od 1.300 godina, sve dok Kopernik nije postavio Sunce u središte.

I dok neki Kopernika nazivaju ocem moderne astronomije, drugi ga smatraju istraživačem i obnoviteljem ranijih ideja. On je zaista pažljivo proučavao zapise grčkih astronoma koji su prethodili Ptolomeju, kao što su Hiparh i Aristarh iz Samosa. Aristarh je, u trećem stoljeću prije Krista, tvrdio da bi se kretanja nebeskih tijela mogla bolje objasniti ako bi kao središnjicu uzeli Sunce, a ne Zemlju. U

st.90

stvari, 2.000 godina prije Kopernika, grčki astronomi napravili su popis planeta pravilno poredanih od Sunca, priznavši tako da je Sunce, a ne Zemlja središnja točka Sunčevog sustava.

Kopernik je samo ponovno otkrio heliocentrični pristup. Zanimljiva je činjenica da su astronomi znali više 500.g. pr.n.e. nego 500. ili 1500. godine novog doba.

Zaista, učenjacima je danas teško objasniti zašto su najprije mlađi Grci, a zatim i Rimljani pretpostavljali da je Zemlja ravna ploča, koja se uzdiže nad slojem mutnih voda ispod kojih leži Had ili pakao, kada neki dokazi koje su ostavili grčki astronomi iz ranijih vremena pokazuju da su postojala i druga znanja.

Hiparh koji je živio u Maloj Aziji u drugom stoljeću pr.n.e., raspravljao je o "premještanju znakova ekvinocija i solsticija", pojavi koju danas nazivamo precesija ekvinocija. Ali tu pojavu možemo objasniti samo u smislu sferne astronomije, u kojoj je Zemlja okružena ostalim nebeskim tijelima kao kugla unutar sfernog svemira.

Je li Hiparh znao da je Zemlja kugla i je li izradio svoje proračune u kontekstu sferne astronomije? Jednako je važno još jedno pitanje. Pojavu precesije možemo promatrati povezujući dolazak proljeća s pozicijom Sunca, kako ga vidimo sa Zemlje, u danom zviježđu Zodijaka. Ali za pomak iz jedne kuće zodijaka u drugu potreban je period od 2160 godina. Hiparh sigurno nije živio dovoljno dugo da bi obavio ovakvo astronomsko promatranje. Odakle je onda dobio ovakvu informaciju?

Eudokso Knidanin, još jedan grčki matematičar i astronom koji je živio u Maloj Aziji dva stoljeća prije Hiparha, zamislio je nebesku kuglu, čija se kopija

danas nalazi u Rimu, kao kip Atlasa koji podupire svijet. Crtež na kugli predstavlja zvijezda zodijaka. Ali ako je Eudokso zamislio nebo kao kuglu, gdje je bila Zemlja? Je li on smatrao da se nebeska kugla nalazila na ravnoj Zemlji što bi predstavljalo vrlo neobično uređenje, ili je znao da je Zemlja okrugla i okružena nebeskom kuglom? (sl. 91)

st.91

Djela Eudoksova, čiji su originali izgubljeni, stigla su do nas zahvaljujući poemama Artusa, koji je u trećem stoljeću pr.n.e. preveo astronomske činjenice i simbole u poetski jezik. U ovoj poemi, koju je znao citirati i sveti Pavao, sazviježđa se opisuju vrlo detaljno i ocrтана su "svuda naokolo". Njihova grupiranja i imenovanja pripisuju se vrlo davnom dobu. "Neki ljudi u davnini zamislili su i domislili se nomenklaturi i pronašli odgovarajuće oblike".

Tko su bili ti ljudi od davnina kojima Eudokso pripisuje imenovanje zvijezda? Prema nekim indicijama iz pjesme, moderni astronomi vjeruju da grčki stihovi opisuju nebo nad Mezopotamijom oko 2.200 prije Krista.

Činjenica da su i Hiparh i Eudokso živje-

li u Maloj Aziji povećava vjerojatnost da su svoje znanje preuzeli iz hetitskih izvora. Možda su čak i posjetili hetitski glavni grad i vidjeli božanske povorke koje su tamo uklesane na stijenama; jer tamo se među bogovima koji hodaju nalaze dva bika - čovjeka koji nose kuglu: prizor koji je mogao nadahnuti Eudoksa

st.92

da oblikuje Atlasa i nebesku kuglu. (sl. 92)

Jesu li grčki astronomi, koji su živjeli u Maloj Aziji, bili bolje informirani od svojih nasljednika, jer su mogli doći do podataka iz mezopotamskih izvora?

Hiparh je potvrdio u svojim zapisima da se njegove studije zasnivaju na znanju koje je skupljano i provjeravano kroz mnoga tisućljeća. Kao svoje mentore imenovao je babilonske astronome Ereša, Borsippe i Babilona. Geminus od Rodosa pripisao je zasluge otkrivanja točnih kretanja Mjeseca drevnim Babiloncima, Kaldejcima. Povjesničar Diodor Siciski, koji je pisao u prvom stoljeću prije našeg doba, potvrdio je preciznost mezopotamske astronomije: on je izjavio da su "Kaldeji dali planetima imena ... u središtu njihovog sustava bilo je Sunce, najjače svjetlo, čiji su potomci bili planeti, koji odražavaju položaj i sjaj Sunca".

Priznati izvor grčkog poznavanja astronomije bili su znači Kaldeji: oni su posjedovali mnogo opširnija i preciznija znanja nego narodi koji su došli nakon njih. Generacijama je u davno doba ime Kaldejaca bilo sinonim za promatrače zvijezda, astronome.

Abrahamu koji je izašao iz "Ura Kaldejaca" Bog je rekao da promatra zvijezde kada se bude raspravljalo o budućim hebrejskim generacijama. Zaista, Stari zavjet bio je krcat informacijama iz astronomije. Josip uspoređuje sebe i svoju braću s dvanaest nebeskih tijela, a patrijarh Jakov je blagoslovio svojih dvanaest potomaka povezujući ih s dvanaest zvijezda zodijaka. Psalmi i Knjiga Joba više puta upućuju na nebeske pojave, zvijezda zodijaka, i ostale skupine zvijezda, na primjer Plejade. Poznavanje zodijaka, znanstvena podjela neba i ostale informacije vezane uz astronomiju nalazimo na drevnom Bliskom istoku mnogo ranije nego u drevnoj Grčkoj.

Područje rada mezopotamskih astronoma, na kojem su se napajali grčki astronomi, mora da je bilo ogromno, jer su arheolozi pronašli čitave lavine teksto-va, natpisa, otisaka na pečatima, reljefa, crteža, popisa nebeskih tijela, znamenja, kalendara, tabela s vremenima izlazaka i zalazaka Sunca i planeta, predviđanja pomrčina.

Mnogi takvi kasniji tekstovi bili su po prirodi više astrološki nego astronomski. Čini se da su nebo i kretanja nebeskih tijela bili prva briga moćnih kraljeva, svećenika u hramovima i ljudi uopće. Svrha promatranja zvijezda bila je pronaći na nebu odgovore i uzroke događanja na Zemlji, kao što su rat, mir, obilje, glad.

Sakupivši i analizirajući stotine tekstova nastalih u prvom tisućljeću prije Krista, R. C. Thompson ("The Reports of the Magicians and Astrologers of Nineveh and Babylon") pokazao je da su ovi promatrači zvijezda brinuli o sreći zemlje, njezinih naroda i vladara, a ne o sreći pojedinca, kao što je slučaj s današnjim horoskopima.

*Kada se Mjesec u njegovom vremenu ne bude vidio
Biti će najezda na moćni grad*

*Kada komet dosegne put Sunca, tok u polju
On će oslabiti; i previranja će se dogoditi u dva navrata.
Kada Jupiter bude pratio Veneru, molitve sa
Zemlje stići će u srca bogova.
Ako Sunce bude stajalo na položaju Mjeseca, kralj
Zemlje bit će siguran na prijestolju.*

Čak i ovakva astrologija zahtijevala je opsežno i točno poznavanje astronomije bez kojega nije bilo moguće čitati znamenja. Mezopotamci koji su posjedovali takva znanja razlikovali su nepomične zvijezde i planete koji lutaju uokolo i znali su da Sunce i Mjesec nisu bili nepomična zvijezda i običan planet. Bili su upućeni u komete, meteore i ostale nebeske pojave, i mogli su izračunavati odnose između kretanja Sunca, Mjeseca i Zemlje i predviđati pomrčine. Oni su pratili kretanja nebeskih tijela i uspoređivali ih s orbitom Zemlje i rotacijom kroz helio - sustav koji se koristi još i danas, a koji mjeri izlaženje i zalaženje zvijezda i planeta na nebu u odnosu na Sunce.

Da bi pratili kretanja nebeskih tijela i njihove položaje na nebu u odnosu na Zemlju, te međusobno, Babilonci i Asirci su vodili precizne efemeride. To su bile tablice koje su nabrajale i predviđale pozicije nebeskih tijela u budućnosti. Profesor George Sarton ("Chaldean Astronomy of the Last Three Centuries B.C.") otkrio je da su ih izračunavali na dva načina: jedan se koristio u Babilonu, a drugi, stariji potječe iz Uruka. Njegovo neočekivano otkriće bilo je da je stariji način onaj iz Uruka bio sofisticiraniji i mnogo precizniji nego kasniji sustav. On je ovu iznenađujuću situaciju razjasnio zaključivši da su netočna astronomska shvaćanja Grka i Rimljana bila rezultat pomaka ka filozofiji koja je objašnjavala svijet u geometrijskim okvirima, dok su astronomi - svećenici u Kaldeji slijedili propisane formule i predaje Sumera.

Iskopine mezopotamske civilizacije u proteklih stotinu godina ne ostavljaju sumnju da na području astronomije, kao i u mnogim drugim područjima, korijeni našeg znanja leži duboko u Mezopotamiji. Preuzeli smo i nastavljamo nasljeđe Sumera i na ovom području.

Sartonove zaključke pojačala je vrlo opsežna studija profesora O. Neugebauera ("Astronomical Cuneiform Texts"), kojeg je zapanjilo otkriće da efemeride, koliko god bile precizne, nisu nastale kao rezultat promatranja neba od strane babilonskih astronoma koji su ih priredili. Umjesto toga, efemeride su bile izračunate "iz nekih nepromjenjivih aritmetičkih shema... koje su dobili na poklon i koje nisu smjeli mijenjati".

Takvo mehaničko ustrajanje uz aritmetičke sheme uspijevali su postići pomoću "teksta o postupku" koji se nalazio uz efemeride, a koji je, korak po korak,

objašnjavao pravila o izračunavanju efemerida sukladno nekim strogo matematičkim teorijama. Neugebauer je zaključio da babilonski astronomi nisu poznavali teorije na kojima su bile zasnovane efemeride i njihovi matematički proračuni. On je također priznao da empirijske i teorijske osnove ovih preciznih tabela u velikoj mjeri nisu jasne ni modernim znanstvenicima: stoga je uvjeren da su postojale drevne astronomske teorije, jer nije moguće osmisliti vrlo zamršenu shemu računanja bez dobro razrađenog plana.

Profesor Alfred Jeremias ("Handbuch der Altorientalischen Geistkultur") zaključio je da su mezopotamski astronomi znali za pojavu retrogradnog, prividno krivudavog i zmijolikog kursa planeta kako se vidi sa Zemlje, nastalog zbog činjenice da Zemlja kruži oko Sunca brže ili sporije od ostalih planeta. Ovakvo znanje je značajno ne samo radi činjenice da je retrogradnost pojava vezana uz kružne putanje oko Sunca, već i zbog toga što su potrebna vrlo duga razdoblja promatranja za otkrivanje i razumijevanje ove pojave.

Gdje su se razvile ove zamršene teorije i tko je obavio promatranja bez kojih one nisu mogle nastati? Neugebauer ističe da u "tekstu o postupku" srećemo veliki broj tehničkih izraza potpuno nepoznatog tumačenja, ako ne i nepoznatog značenja. Netko je možda prije Babilonaca posjedovao znanje astronomije i matematike mnogo superiornije onom koje su imale kasnije kulture Babilona, Asirije, Egipta, Grčke i Rima.

Babilonci i Asirci posvetili su bitan dio svog rada u astronomiji vođenju preciznog kalendara. Poput židovskog kalendara koji se i danas koristi, to je bio solarno - lunarni kalendar koji je povezivao solarnu godinu (nešto više od 365 dana) s lunarnim mjesecom (nešto manje od 30 dana). Budući da je kalendar bio važan radi poslova i ostalih svjetovnih potreba, njegova preciznost bila je nužna prvenstveno kako bi se odredio točan dan i trenutak nastupanja Nove godine i drugih festivala i štovanja bogova.

Mezopotamski astronomi - svećenici oslanjali su se na složenu sfernu astronomiju, kako bi izmjerili i uspostavili međusobne odnose zamršenih kretanja Sunca, Zemlje, Mjeseca i planeta. Zemlju su zamišljali kuglom s ekvatorom i polovima. Nebo je također bilo podijeljeno zamišljenim linijama ekvatora i polova. Prolazak nebeskih tijela bio je povezan s ekliptikom, zamisao visine orbite Zemlje oko Sunca po nebeskoj sferi: ekvinocij (trenutak kada Sunce u svom prividnom godišnjem kretanju na sjever i jug prelazi nebeski ekvator) i solsticij (vrijeme kada se Sunce tijekom svog prividnog godišnjeg kretanja duž ekliptike nalazi na svojoj najvišoj deklinaciji sjeverno ili južno). Svi ovi astronomski pojmovi koriste se i danas.

No, kalendar ili domišljate metode za njegovo izračunavanje nisu izmislili Babilonci i Asirci. Njihovi kalendari, baš kao i današnji, potječu iz Sumera. Tamo

su znanstvenici pronašli kalendar, u upotrebi od najranijih vremena, koji je bio osnova svih kasnijih kalendara. Glavni model kalendara bio je kalendar Nippura, centralnog sjedišta Enlila. Naš današnji kalendar je načinjen prema modelu Nipurskog kalendara.

Sumerani su smatrali da Nova godina počinje točno u trenutku kada Sunce prelazi proljetni ekvinocij. Profesor Stephen Langdon ("Tablets from the Archives of Drehem") otkrio je da zapisi koje je ostavio Dungi, vladar Ura oko 2.400 prije Krista govore o tome kako je Nipurskim kalendarom određeno nebesko tijelo čijim zalaženjem je bilo moguće točno odrediti trenutak nastupanja Nove godine. On je zaključio da se to dogodilo "možda 2.000 godina prije vladavine Dungi", to jest, oko 4.400 godina prije Krista !

Je li zaista moguće da su Sumerani, bez obzira što nisu znali za nikakve instrumente, posjedovali sofisticirana astronomska i matematička znanja koja su nužna u sfernoj astronomiji i geometriji? Njihov jezik dokazuje da je zaista bilo tako.

U sumerskom je postojao izraz DUB koji je u astronomiji označavao obujam svijeta od 360 stupnjeva i s tim u vezi su govorili o zaobljenosti ili luku neba. Za svoje astronomske i matematičke proračune povukli su AN.UR, zamišljeni nebeski horizont prema kojem su mogli mjeriti izlaske i zalaske nebeskih tijela. Okomito na taj horizont povukli su zamišljenu uspravnu liniju NU.BU.SAR.DA, uz pomoć koje su dobili točku zenita AN.PA. Otkrili su linije koje mi nazivamo meridijanima i nazvali ih "stupnjevane/poredane prečke", a paralele su nazvali "srednje linije neba". Paralelu koja označava ljetnji solsticij, na primjer, nazvali su AN.BIL (vatrena točka na nebu).

Akadska, huritska, hetitska i ostala književna remek djela drevnog Bliskog istoka, bez obzira radi li se o prijevodima ili prikazima sumerskih originala, obiluju sumerskim posudenicama koje se odnose na nebeska tijela i pojave. Babilonski i asirski učenjaci koji su sastavljali popise zvijezda ili zapisivali proračune planetarnih kretanja, često su bilježili sumerske originale na pločicama koje su prepisivali ili prevodili. 25.000 tekstova posvećenih astronomiji i astrologiji koji su navodno bili uključeni u Ašurbanipalovu knjižnicu u Ninivi često sadrže potvrdu sumerskog porijekla.

Glavni astronomski niz kojeg Babilonci nazivaju "Dan gospodnji" bio je prepisan, kako navode njegovi pisari, sa sumerske pločice napisane u vrijeme Sargona Akadskog, u trećem tisućljeću prije Krista. Pločica koja se datira u vrijeme treće dinastije Ura, također iz trećeg tisućljeća prije naše ere opisuje i popisuje niz nebeskih tijela tako jasno, da modernim učenjacima nije bilo teško prepoznati tekst kao klasifikaciju zvijezda Ursa Major, Zmaj, Lira, Labud i Cefej i Trokut na sjevernom nebu; Orion, Mali Pas, Hidra,

Gavran i Kentaur na južnom nebu, te poznata zvijezda zodijska u središnjem pojasu neba.

U drevnoj Mezopotamiji tajne znanja o nebu čuvali su, proučavali i prenosili astronomi - svećenici. Stoga je prikladno da su tri znanstvenika kojima pripada zasluga vraćanja ovih izgubljenih kaldejskih znanja bili jezuitski svećenici Joseph Epping, Johann Strassman, i Franz X. Kugler. Kugler je u svom remek - djelu ("Sternkunde und sterndienst in Babel") analizirao, odgonetnuo, sredio i objasnio veliki broj tekstova i popisa. U jednom slučaju, matematički "obrnivši nebo unatrag", uspio je pokazati da su popisi od trideset i tri nebeska tijela na babilonskom nebu iz 1.800 pr.n.e., bili uredno poslagani prema današnjim skupinama.

Nakon mukotrpnog rada na odijeljivanju grupa i podgrupa, svjetska astronomska zajednica složila se 1.925. da se nebo, onako kako ga vidimo sa Zemlje podijeli u tri područja: sjeverno, središnje i južno, a skupine zvijezda u osamdeset i osam zvijezda. Proizlazi da u takvom uređenju nema ništa novo, jer su Sumerani bili prvi koji su podijelili nebo u tri pojasa ili puta: sjeverni put su nazvali prema Enlilu, južni prema Eai, a središnji put je bio Put Anua, a svakom pojasu su pridružili različita zvijezda. Današnji središnji pojas koji se sastoji od dvanaest zvijezda zodijska točno odgovara Anuovom putu, unutar kojeg su Sumerani grupirali zvijezde u dvanaest kuća.

U davna vremena, baš kao i danas, ova pojava je bila povezana s konceptom zodijska. Veliki krug koji Zemlja čini oko Sunca bio je podijeljen u dvanaest jednakih dijelova, svaki od po trideset stupnjeva. Zvijezde koje se mogu vidjeti u svakom od ovih dijelova, ili kuća, okupljene su zajedno u nekom zvijezdu, koje je dobilo ime prema obliku kojeg tvore.

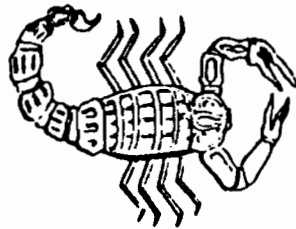
Zvijezda i njihove podvrste, te pojedine zvijezde unutar zvijezda stigle su u zapadnu civilizaciju noseći imena i opise posuđene iz grčke mitologije, i nije čudno da je Zapad skoro dvije tisuće godina smatrao Grke zaslužnima za ovo postignuće. Ali, danas je jasno da su rani grčki astronomi tek prisvojili u svoj jezik i mitologiju već postojeću astronomiju koju su preuzeli od Sumerana. Sjetimo se kako su Hiparh, Eudokso i ostali došli do svojeg znanja. Čak je i Tales, najstariji ugledni grčki astronom, za koga se kaže da je predvidio potpunu pomrčinu Sunca, 28. svibnja 585. prije Krista, a koja je zaustavila rat između Lidijaca i Medijaca, dozvoljavao da su izvori njegovog znanja predsemitskog mezopotamskog porijekla, dakle, da potječu od Sumerana.

Naziv zodijski stigao nam je od grčkog zodiakos kyklos (životinjski krug) jer je izgled zvjezdanih skupina bio izjednačen s oblicima lava, ribe, itd. Ali ti zamišljeni oblici i imena potječu od Sumerana, koji su dvanaest zvijezda zodijska nazivali UL.HE (sjajno krdo):

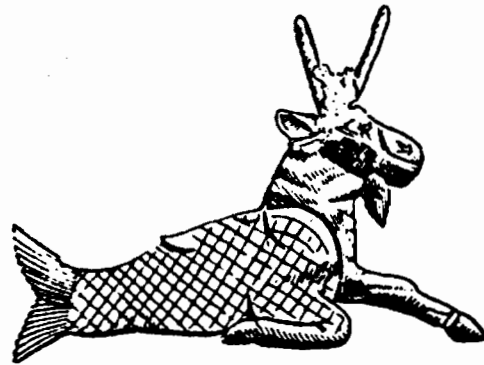
1. GU.AN.NA (nebeski bik) - Bik
2. MASH.TAB.BA (blizanci) - Blizanci
3. DUB (rakova klijesta) - Rak
4. UR.GULA (lav) - Lav
5. AB.SIN (njen otac bio je Sin) - Djevica
6. ZI.BA.AN.NA (nebeska sudbina) - Vaga
7. GIR.TAB (koji ščepa i reže) - Škorpion
8. PA.BIL (koji brani) - Strijelac
9. SUHUR.MAŠ (koza-riba) - Jarac
10. GU (gospodar voda) - Vodeničnik
11. SIM.MAH (ribe) - Riba
12. KU.MAL (koji boravi u polju) - Ovan

Slikovni prikazi ili znakovi zodijaka, kao i njihovi nazivi ostali su praktično nedirnuti od njihovog uvođenja u Sumeru. (sl. 93)

GIR. TAB
Škorpion

AB. SIN
Djevica

SUHUR. MASH
Koza - riba

sl. 93

Sve do razvoja teleskopa europski astronomi priznavali su, poput Ptolomeja, samo devetnaest zvijezda na sjevernom nebu. Do 1.925, kada je došlo do usaglašavanja oko sadašnje klasifikacije, priznato je dvadeset i osam zvijezda koja se nalaze u onom području neba koje su Sumerani nazivali Put Enlila. Ne treba nas iznenaditi otkriće da su, za razliku od Ptolomeja, stari Sumerani prepoznali, identificirali, grupirali, imenovali i popisali sva zvijezda sjevernog neba.

Od nebeskih tijela koja se nalaze na Putu Enlila dvanaest se smatralo da pripadaju Enlilu, kao paralela za dvanaest zodijačkih nebeskih tijela na Anuovom putu. Isto tako na južnom dijelu neba, na Eainom putu bilo je popisano dvanaest zvijezda, uz napomenu da pripadaju bogu Eai. Pored ovih dvanaest glavnih Eainih zvijezda, navedeno je još nekoliko, iako ne toliko koliko danas poznajemo.

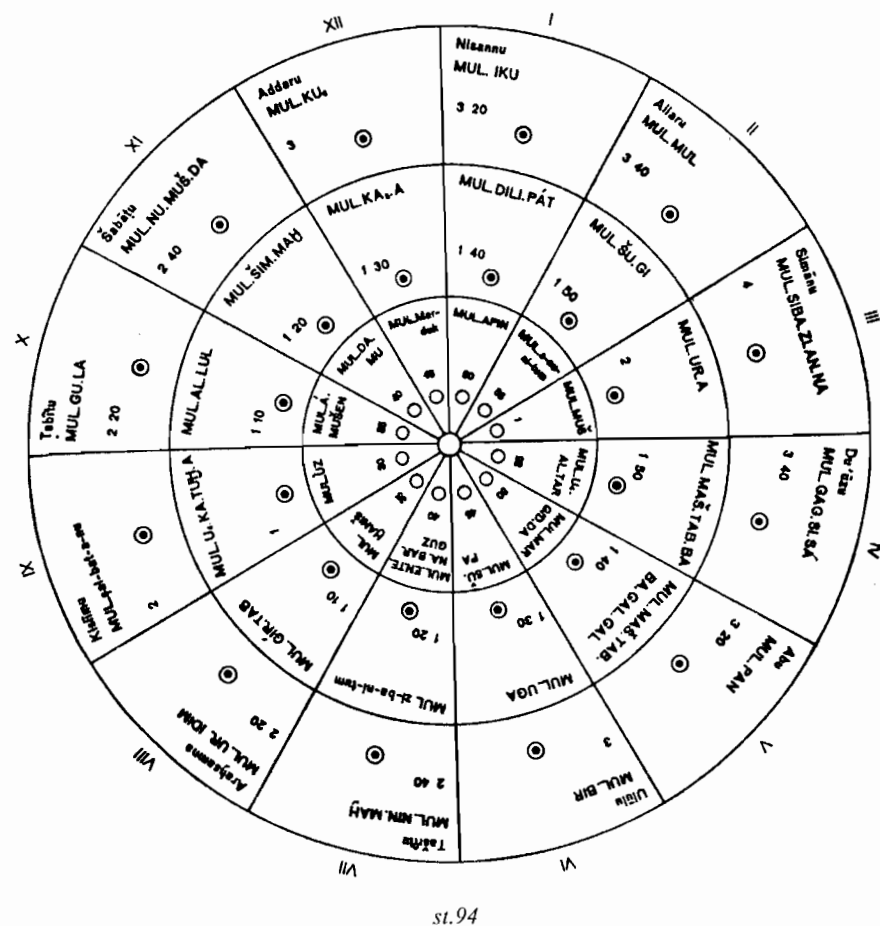
Eain put je predstavljao ozbiljne probleme asiriolozima koji su se prihvatili ogromnog zadatka da odgonetnu drevno znanje astronomije, ne samo u okvirima modernog znanja, već i na temelju onoga kako je nebo izgledalo prije nekoliko stotina ili tisuća godina. Promatrajući južno nebo iz Ura ili Babilona, mezopotamski astronomi mogli su vidjeti tek nešto više od pola južnog neba; ostatak je već bio ispod horizonta. Pa ipak, ako smo ih pravilno prepoznali, neka od zvijezda iz Eainog puta nalaze se nisko ispod horizonta. No, tu se javlja jedan veći problem; ako su, kako pretpostavljaju znanstvenici, Mezopotamci vjerovali (kao kasnije Grci) da je Zemlja bila masa suhe zemlje smještena na kaotičnoj tmuni donjeg svijeta (grčkog Hada), ravni disk preko kojeg se nebo nadvilo u polukrugu, u tom slučaju tamo uopće ne bi trebalo biti južnog neba!

Ograničeni pretpostavkom da su Mezopotamci bili vjerni pristupu ravne Zemlje, moderni učenjaci nisu mogli dozvoliti svojim zaključcima da ih odvedu previše ispod linije ekvatora koja dijeli sjever od juga. Dokazi nam ukazuju na to da tri sumerska puta u potpunosti okružuju nebo Zemlje koja je okrugla, a ne ravna.

Godine 1.900. T. G. Pinches podnio je izvješće u "Royal Asiatic Society" da je uspio skupiti i sastaviti kompletan mezopotamski astrolab (u doslovnom značenju, "koji uzima zvijezde"). Pokazao je da se radilo o kružnom disku, podijeljenom poput pite u dvanaest dijelova i tri koncentrična kruga, što na kraju predstavlja polje od trideset i šest dijelova. Cijeli prikaz imao je izgled rozete s dvanaest listova, od kojih je svaki imao na sebi napisan naziv mjeseca. Pinches ih je označio brojevima od I do XII radi lakšeg snalaženja, počevši s Nisannu, prvim mjesecom mezopotamskog kalendara. (sl. 94)

Osim toga, na svakom od trideset i šest dijelova pisalo je ime ispod kojeg se nalazio mali krug, a označavao je da se radi o imenu nebeskog tijela. Ta imena su kasnije pronađena u mnogim tekstovima i popisima zvijezda i možemo biti sigurni da se radi o imenima zvijezda, zvijezda ili planeta.

Svaki od trideset i šest dijelova također je imao i broj napisan ispod imena

nebeskog tijela. U unutarnjem krugu bili su brojevi od 30 do 60; u središnjem krugu, od 60 (kojeg su zapisivali kao 1) do 120 (ovaj broj 2 u seksagezimalnom sustavu znači $2 \times 60 = 120$) i u vanjskom krugu, brojevi od 120 do 240. Što su predstavljali ti brojevi?

Gotovo pedeset godina nakon Pinchesovog izlaganja astronom i asiriolog O. Neugebauer ("A History of Ancient Astronomy: Problems and Methods") mogao je samo reći da "cijeli tekst predstavlja neku vrstu shematskog prikaza neba... u svakom od trideset i šest polja nalazi se naziv zvijezda i jednostavni brojevi čije značenje još nije razjašnjeno". Vodeći stručnjak na tom području, B. L. Van der Waerden ("Babylonian Astronomy: The Thirty-Six Stars") razmišljao je o očit-

om kretanju brojeva u nekom ritmu i mogao je samo sugerirati da brojevi imaju neke veze s trajanjem dana.

Ovu zagonetku možemo riješiti samo ako odbacimo ideju da su mezopotamci vjerovali kako je Zemlja ravna ploča i priznamo da je njihovo poznavanje astronomije bilo jednako dobro kao i naše, ne stoga što bi oni imali bolje instrumente od nas, već zato što su njihov izvor informacija bili Nefili.

Pretpostavljamo da su zagonetni brojevi predstavljali stupnjeve nebeskog luka, gdje je sjeverni pol predstavljao početnu točku, a da je astrolab bio planisfera, prikaz kugle na ravnoj površini.

Kako se brojevi povećavaju i smanjuju, oni koji se nalaze u suprotnim dijelovima na Putu Enlila (npr. Nisannu 50, Tashritu 40) daju zbroj 90; brojevi na Putu Anua daju zbroj 180, a brojevi na Putu Ea daju zbroj 360 (npr. Nisannu 200, Tashritu 160). Ovi su nam brojevi previše bliski, da bismo ih krivo razumjeli; oni predstavljaju dijelove kompletnog obujma kugle; četvrtina puta iznosi 90 stupnjeva, polovina 180 stupnjeva, a puni krug 360 stupnjeva.

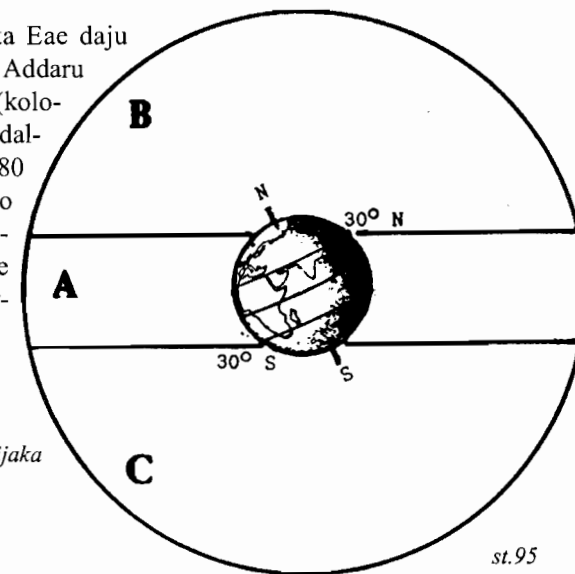
Brojevi koji su iskazani kod Enlilovog puta tako su spojeni u parove kako bi pokazali da se taj sumerski dio sjevernog neba protezao 60 stupnjeva od Sjevernog pola i graničio s Putem Anua na 30-om stupnju iznad ekvatora. Put Anua bio je jednako udaljen od ekvatora s obje strane, pružajući se 30 stupnjeva južno od ekvatora. Zatim, dolje južnije i najudaljenije od sjevernog pola, nalazio se Put Eae, dio Zemlje i nebeske kugle koji se nalazi ispod 30. stupnja južno od južnog pola.

Brojevi na dijelu Puta Eae daju zbroj od 180 stupnjeva u Addaru (veljača - ožujak) i Ululu (kolo-voz - rujan). Jedina točka udaljena od sjevernog pola za 180 stupnjeva, bez obzira idemo li na jug sa istoka ili zapada, jest Južni pol. A to može biti točno samo ako govorimo o kugli.

a. Put Anua, nebeski pojas Sunca, planeta i zvijezda zodijska

b. Put Enlila, sjeverno nebo

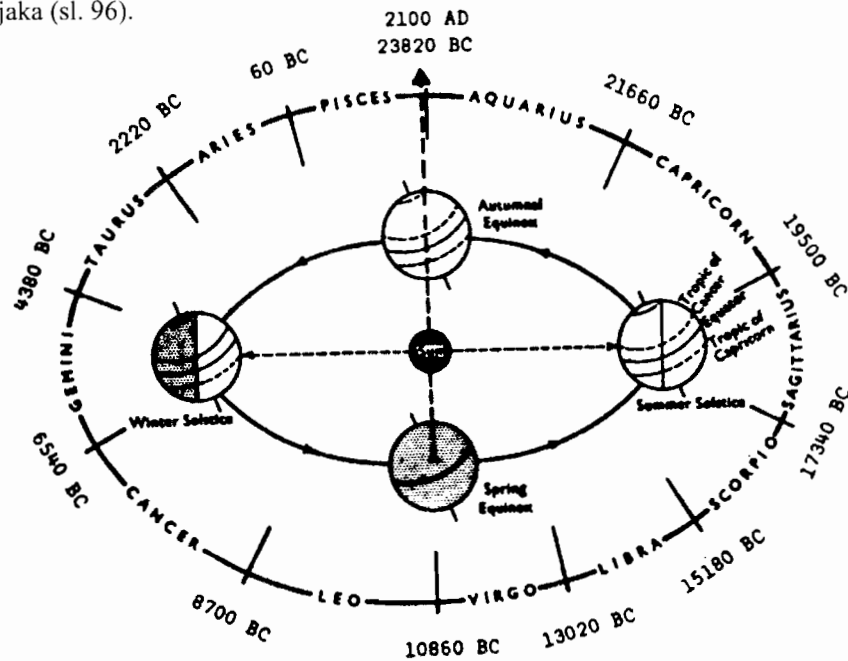
c. Put Ea, južno nebo

Precesija je pojava koju uzrokuje pomicanje zemljine osi sjever - jug zbog čega Sjeverni pol (onaj koji je usmjeren prema Sjevernjači) i Južni pol opisuju veliki krug na nebu. Prividno usporenje Zemlje u odnosu na zvijezda iznosi otprilike pedeset sekundi luka u jednoj godini, ili jedan stupanj u sedamdeset i dvije godine. Veliki krug, tj. vrijeme potrebno da Zemljin sjeverni pol ponovo pokazuje prema istoj zvijezdi Sjevernjači stoga traje 25.920 godina (72 x 360) i astronomi ga nazivaju Velikom godinom ili Platonovom godinom (očito je i Platon znao za tu pojavu).

Izlaženja i zalaženja zvijezda kao i precizno određivanje proljetnog ekvinočija (najavljuje tadašnju Novu godinu) bili su povezani s kućama zodiijaka u kojima su se pojavljivali. Proljetni ekvinočij kao i ostale nebeske pojave zbog precesije se iz godine u godinu usporavaju, a konačno se uspore za cijelu kuću zodiijaka jednom u 2.160 godina. Naši astronomi i dalje koriste nultu točku tropskog zodiijaka (početak znaka Ovna) koja je označavala proljetni ekvinočij oko 900 godine prije Krista, ali se ta točka do sada pomakla znatno u kuću Riba. Otprilike oko 2.100. godine proljetni ekvinočij počet će se pojavljivati u prethodnoj kući Vodnjaka. Upravo na to se misli kada kažemo da ulazimo u doba Vodnjaka (sl. 96).

sl. 96

Budući da je za pomak iz jedne kuće zodiijaka u drugu potrebno više od dva tisućljeća, učenjaci se pitaju kako i gdje je Hiparh saznao za pojavu precesije u drugom stoljeću prije Krista. Sada je jasno da su mu poslužili sumerski izvori. Otkrića profesora Langdona pokazuju da je Nippurski kalendar, uspostavljen oko 4.400 prije Krista, u dobu Bika, odražavao znanje o precesiji i pomicanju kuća zodiijaka koja su se dogodila 2160 godina ranije. Profesor Jeremias, koji je našao vezu između mezopotamskih i hetitskih tekstova iz astronomije bio je mišljenja da su starije astronomske pločice zabilježile promjenu iz Bika u Ovna; i zaključio da su mezopotamski astronomi predviđjeli pomak iz Ovna u Riba.

Suglasivši se s ovim zaključcima, profesor Willy Hartner ("The Earliest History of the Constellations in the Near East") pretpostavio je da su Sumerani ostavili za sobom obilje slikovnih dokaza u tu svrhu. Kada se proljetni ekvinočij nalazio u znaku Bika, ljetni solsticij bi se pojavio u znaku Lava. Hartner je svratio pozornost na motiv koji se ponavlja: bitka bika i lava, motiv koji se javlja na sumerskim prikazima iz ranijih vremena i pretpostavio da su ti motivi predstavljali ključne pozicije zvijezda Bika i Lava za promatrača koji se nalazio na 30 stupnju sjeverno, npr. u Uru, oko 4.000 godina prije Krista. (sl. 97)

sl. 97

Većina učenjaka smatra činjenicu da su Sumerani toliko naglašavali Bika kao svoje prvo zvijezde dokazom ne samo starosti zodiijaka, koji datira iz otprilike 4.000 pr.n.e., već i svjedočenjem o vremenu kada je tako naglo započela Sumerska civilizacija. Profesor Jeremias ("The Old Testament in the Light of the Ancient East") pronašao je dokaze koji pokazuju da se sumerska zodiijakalno - kronološka nulta točka nalazila točno između Bika i Blizanaca. Iz ovog i ostalih podataka on je zaključio da je zodiijak nastao u eri Blizanaca, to jest čak i prije početka sumer-

ske civilizacije. Sumerka pločica koja se nalazi u berlinskom muzeju (VAT.7847) započinje popis zvijezda zodiacal s Lavom, što nas vodi u prošlost otprilike do 11.000 pr.n.e. kada je čovjek tek počeo obrađivati zemlju.

Profesor H. V. Hilpprecht ("Babylonian Expedition of the University of Pennsylvania") otišao je čak i dalje. Proučavajući na tisuće pločica koje su sadržavale matematičke tablice, zaključio je da sve tablice množenja i dijeljenja iz knjižnica hramova u Nippuru i Sipparu, te iz knjižnice Ašurbanipala u Ninivi imaju kao osnovu broj 12.960.000. Analizirajući ovaj broj i njegovo značenje, on je došao do zaključka da on može biti povezan samo s pojavom precesije i da su Sumerani znali za postojanje Velike godine u trajanju od 25.920 godina.

Ovo predstavlja zaista fantastičnu astronomsku sofisticiranost stasalu u nemoguće vrijeme. Kao što je očito da su sumerski astronomi posjedovali znanja do kojih nikako nisu mogli doći sami, isto tako postoje dokazi koji pokazuju da veliki dio njihovog znanja nije bio od praktične koristi.

To se ne odnosi samo na vrlo sofisticirane metode kojima su se služili u astronomiji; tko je u drevnom Sumeru trebao ustanoviti nebeski ekvator, na primjer, već i na raznolikost pažljivo razrađenih tekstova koji su se bavili mjerenjima udaljenosti među zvijezdama.

Jedan od tih tekstova znan kao AO.6 478, navodi dvadeset i šest glavnih zvijezda koje možemo vidjeti duž linije koju danas zovemo Rakova obratnica, te navodi udaljenosti među njima izmjerene na tri različita načina. Tekst najprije navodi udaljenosti između ovih zvijezda jedinicom koja se naziva "mana šukultu" (izmjerena i izvagnut). Vjeruje se da je to bio domišljat izum koji je povezivao težinu vode koja teče s vremenom koje joj je potrebno. To je omogućavalo određivanje vremenske udaljenosti među zvijezdama.

Druga rubrika udaljenosti bila je izražena stupnjevima nebeskog luka. Cijeli dan (dan i noć) bio je podijeljen u dvanaest dvostrukih sati. Luk neba obuhvaća puni krug od 360 stupnjeva. Stoga jedan "beru" ili dvostruki sat predstavlja 30 stupnjeva nebeskog luka. Ovom metodom, protjecanje vremena na Zemlji predstavljalo je mjeru za udaljenost u stupnjevima između navedenih nebeskih tijela.

Treći način mjerenja bio je "beru ina shame" (duljina na nebu). F. Thureau-Dangin ("Distances Entre Etoiles Fixes") istaknuo je kako su se prve dvije metode povezivale s drugim pojavama, dok je treća donosila apsolutne mjere. Nebeski beru, po njegovom mišljenju, predstavljao je ekvivalent za 10.692 današnja metra. Udaljenost na nebu između dvadeset i šest zvijezda bila je izračunata u tekstu zbrajanjem do 655.200 berua "povučenih na nebu".

Dostupnost ove tri metode mjerenja udaljenosti među zvijezdama vrlo je značajna u ovom predmetu. No, kome je od ljudi u Sumeru trebalo takvo znanje, i tko se među njima mogao domisliti tim načinima i precizno se njima služiti? Jedini

moćni odgovor glasi - Nefili su imali znanje i potrebu za takvim preciznim mjerenjima.

Budući da su stigli na Zemlju sa drugog planeta i lutali nebom, bili su sposobni za putovanja svemirom. Oni su bili jedini koji su u zoru čovječanstva i prvih civilizacija mogli imati i imali su znanja o astronomiji za koje su potrebne tisuće godina razvoja, sofisticirane metode, matematiku i koncepcije napredne astronomije, i potrebu da poduče ljudske pisare da prepisuju i bilježe pažljivo, pločicu po pločicu, podatke o udaljenostima na nebu, poretku zvijezda i sazvjježda, izlascima i zalascima Sunca, složeni kalendar baziran na relaciji Sunce-Mjesec-Zemlja, i ostalo izuzetno poznavanje neba i Zemlje.

Na ovakvoj osnovi, možemo li još pretpostavljati da mezopotamski astronomi, koje su predvodili Nefili, nisu znali za planete koji se nalaze iza Saturna, da nisu poznavali Uran, Neptun i Pluton? Zar je njihovo znanje o Zemljinoj obitelji, Sunčevom sustavu, bilo nepotpunije nego ono o udaljenim zvijezdama, njihovom redu, i međusobnim udaljenostima?

Informacije o astronomiji iz davnih dana sadržane u stotinama detaljnih tekstova nabrajaju nebeska tijela, uredno složena po svom nebeskom redu ili prema bogovima, ili mjesecima, zemljama ili zvijezdama s kojima ih se povezuje. Jedan takav tekst kojeg je analizirao Ernst F. Weidner ("Handbuch der Babylonischen Astronomie") nosi naslov "Veliki popis zvijezda". U pet nizova nabrajaju se desetine nebeskih tijela povezanih međusobno, s mjesecima, zemljama, i božanstvima. Drugi je tekst nabrojio točno glavne zvijezde u zvijezdama Zodiacal. Tekst označen kao B.M.8 6378 složio je, na svom sačuvanom dijelu, sedamdeset i jedno nebesko tijelo prema njihovom položaju na nebu, itd, itd.

Nastojeći dati smisao ovoj gomili tekstova, a posebno identificirati točno planete našeg Sunčevog sustava, generacije učenjaka dolazile su sa zbujujućim rezultatima. Kako sada znamo, njihovi napori bili su osuđeni na propast jer su netočno pretpostavljali da Sumerani i njihovi nasljednici nisu znali da je Sunčev sustav heliocentričan, da je Zemlja samo jedan od planeta, te da iza Saturna postoje i drugi planeti.

Zanemarujući mogućnost da se neka imena na popisu zvijezda mogu primijeniti na Zemlju, i trudeći se primijeniti veliki broj drugih imena i epiteta samo na pet planeta za koje su smatrali da su ih Sumerani poznavali, učenjaci su došli do proturječnih zaključaka. Neki su čak pretpostavljali da zbrka nije nastala radi njih već radi Kaldejaca, koji su iz nekih nepoznatih razloga zamijenili imena pet poznatih planeta.

Sumerani su sva nebeska tijela, bilo planete, zvijezde ili sazvjježda nazivali MUL ("koji sjaje na visinama"). Babilonci i Asirci su slično tome primjenjivali akadski izraz "kakkab" kao opći izraz za bilo koje nebesko tijelo. Ovakav postu-

pak nadalje je frustrirao znanstvenike koji su željeli odgonetnuti drevne tekstove iz astronomije. Ali neki "mul" koje su još nazivali i LU.BAD jasno označavaju planete našeg Sunčevog sustava.

Znajući da je grčki naziv za planete bio lualice, znanstvenici su čitali LU.BAD kao lutajuća ovca, što dolazi od LU ("one koje čuvaju pastiri") i BAD ("visoko i daleko"). Ali sada kada znamo da su Sumerani bili svjesni prave prirode Sunčevog sustava, drugo značenje izraza BAD ("star, temelj, onaj gdje je smrt") dobiva izravno značenje.

Položaj i odnosi "lubada" međusobno i naspram Sunca opisani su u mnogim mezopotamskim tekstovima sa područja astronomije. Postoje prikazi onih planeta koji su iznad i onih koji su dolje, i Kugler je dobro pretpostavio kada je rekao da je točka iz koje se kreće sama Zemlja.

Ali se o planetima govorilo uglavnom u okviru astronomskih tekstova koji su se bavili MUL.MUL-om, izrazom koji je izazvao nagađanja kod učenjaka. U nedostatku boljeg rješenja, većina učenjaka se složila da izraz "mulmul" označava Plejade, skupinu zvijezda u zodijačkom zviježđu Bika kroz koje je prolazila os proljetnog ekvinocija (ako se gleda iz Babilona) otprilike oko 2.200 prije Krista. Mezopotamski tekstovi često su ukazivali da "mulmul" uključuje sedam LU:MAŠa tj. sedam lualice koje su srodne, a učenjaci su pretpostavili da su to najsajniji članovi Plejada, koji su vidljivi golim okom. Činjenica da je, ovisno o klasifikaciji, skupina sadržavala ili šest ili devet takvih sjajnih zvijezda, a ne sedam, predstavljala je problem, ali on je, u nedostatku boljih prijedloga o značenju izraza mulmul, gurnut na stranu.

Franz Kugler ("Sternkunde und Sterndienst in Babel") nevoljko prihvaća Plejade kao rješenje, ali je izrazio svoje čuđenje kada je pronašao u mezopotamskim tekstovima nedvosmislenu izjavu da mulmul uključuje ne samo lualice, tj. planete već isto tako i Sunce i Mjesec, čime je pretpostavka o Plejadama postala neodrživa. On je također naišao na tekst u kojem se jasno izjavljuje da je mulmul ul-šu 12 (mulmul je grupa od dvanaest), od kojih deset čini odijeljenu skupinu.

Pretpostajamo da se izraz mulmul odnosi na Sunčev sustav, a služi se ponavljanjem MUL.MUL kako bi se ukazalo na skupinu kao cjelinu, nebesko tijelo koje obuhvaća ostala nebeska tijela.

Charles Virolleaud ("L'Astrologie Chaldeenne") transliterirao je mezopotamski tekst (K3558) koji opisuje članove mulmula ili kakkabu/kakkabu skupine. Zadnji stih teksta je jasan:

Kakkabu/kakkabu.

Broj njegovih nebeskih tijela je dvanaest,

Dvanaest je položaja njegovih nebeskih tijela

Dvanaest je mjeseci Mjeseca.

Tekstovi ne ostavljaju nikakvu sumnju: mulmul, naš Sunčev sustav sačinjen je od dvanaest članova. To nas ne bi trebalo iznenaditi, jer je grčki učenjak Diodor, objašnjavajući tri "načina" mjerenja Kaldejaca i, iz njih izvedeni popis trideset i šest nebeskih tijela, izjavio da od "ovih nebeskih bogova, njih dvanaest ima najviši autoritet: svakom od njih Kaldejci pripisuju mjesec i znak zodijski".

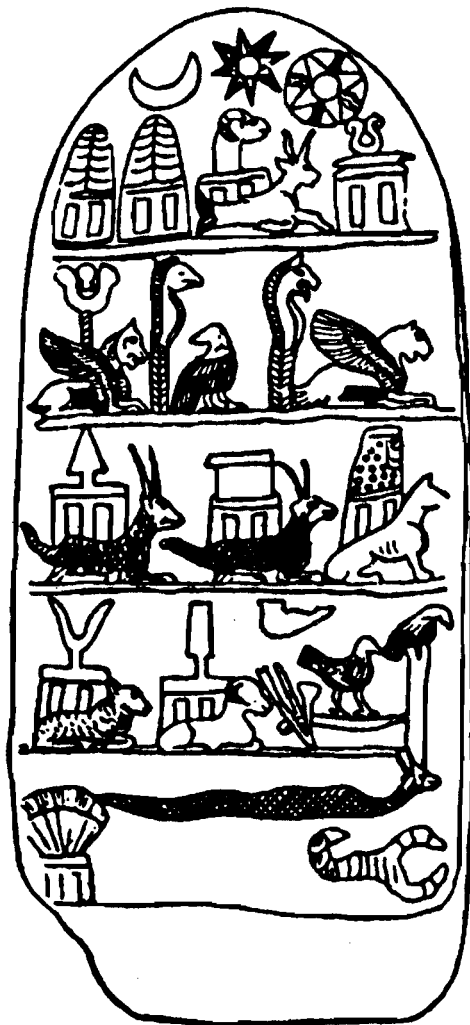
Ernst Weidner ("Der Tierkreis und die Wege am Himmel") izvješćuje da se osim na Anuov Put i njegovih dvanaest zviježđa zodijski, neki tekstovi također odnose na Put Sunca, kojeg isto tako sačinjava dvanaest nebeskih tijela: Sunce, Mjesec i deset planeta. Red 20 na pločici TE kaže: "naphar 12 sheremesh ha.la sha kakkab.lu sha sin u Šamaš ina libbi ittiqu", što znači, "sve u svemu dvanaest članova gdje pripadaju Mjesec i Sunce, gdje planete kruže".

Sada možemo shvatiti značenje broja dvanaest u drevnom svijetu. Veliki krug sumerskih bogova, i kasnije Olimpijskih bogova, činilo je točno dvanaest bogova; mlađi bogovi mogli su ući u taj krug samo ukoliko su se stariji povukli. Prazno mjesto je također trebalo popuniti kako bi se zadržao božanski broj dvanaest. Glavni nebeski krug, put Sunca i njegovih dvanaest članova, postavio je uzorak prema kojem su dijelili preostale nebeske pojase u dvanaest dijelova ili bi im dodjeljivali dvanaest glavnih nebeskih tijela. Prema tome, bilo je dvanaest mjeseci u godini, dvanaest dvostrukih satova u danu. Svakoju podjeli u Sumeru bilo je dodijeljeno dvanaest nebeskih tijela kao mjera uspjeha.

Mnoge studije, poput one S. Langdona ("Babylonian Menologies and the Semitic Calendar") pokazuju da je podjela godine na dvanaest mjeseci bila od samog početka vezana uz dvanaest velikih bogova. Fritz Homel ("Die Astronomie der Alten Chaldaer") i drugi nakon njega pokazali su da je dvanaest mjeseci bilo blisko povezano s dvanaest znakova zodijski, a da oba potječu od dvanaest glavnih nebeskih tijela. Charles F. Jean ("Lexicologie Sumerienne") reproducirao je sumerski popis od dvadeset i četiri nebeska tijela koji je spojio dvanaest zviježđa zodijski i dvanaest članova našeg Sunčevog sustava.

Dugi tekst kojeg je F.Thureau - Danguin ("Ritueles Accadiens") identificirao kao program hrama za proslavu Nove godine u Babilonu, predstavlja uvjerljiv dokaz posvećivanja dvanaestorice kao središnje nebeske pojave. Veliki hram, Esagila, imao je dvanaest vrata. Moći svih nebeskih bogova prenijelo se na Marduka tako da se dvanaest puta izgovorio proglas: "Gospodin, nije li on moj gospodin". Zatim se dvanaest puta zazvalo milost boga i njegove družice. Ukupan broj dvadeset i četiri bio je tada sraunjen s brojem zviježđa zodijski i dvanaest članova Sunčevog sustava.

Kamen-međaš u koji je kralj Susa dao uklesati simbole nebeskih tijela prikazuju ova dvadeset i četiri znaka: poznatih dvanaest znakova zodijski, i simbole koji predstavljaju dvanaest članova Sunčevog sustava. To je bilo dvanaest as-

st. 98

su obavijestili drevne astronome - svećenike ne samo o planetima koji se nalaze iza Saturna već i o postojanju najvažnijeg planeta, onog sa kojeg su i sami stigli: DVANAESTOG PLANETA.

tralnih bogova Mezopotamije, Hurita, Hetita, Grka i ostalih drevnih panteona. (sl. 98)

Iako nam je prirodna osnova brojenja deset, broj dvanaest se provlačio kroz sva pitanja, nebeska i božanska još dugo nakon što su Sumerani nestali. Postojalo je dvanaest grčkih Titana, dvanaest plemena Izraelskih, dvanaest dijelova magičnog prsnog oklopa izraelskog višeg svećenika. Moć nebeskog broja dvanaest nastavlja se kod Isusovih apostola.

Odakle potječe ovaj moćan, presudan broj dvanaest? Sa neba.

Jer, Sunčev sustav, mulmul, uključivao je, pored svih nama poznatih planeta, također i planet koji pripada Anuu i čiji je simbol, svjetlo nebesko tijelo, u sumerskom pismu bio znak za boga Anu i za božansko. "Kakkab vrhovnog žezla je onaj od pastve u mulmulu", objašnjava astronomske tekst. A kada je Marduk prisvojio vlast i zamijenio Anua kao boga koji se vezuje sa ovim planetom, Babilonci su rekli: "planet Marduka pojavljuje se unutar mulmula".

Podučavajući čovječanstvo pravoj prirodi Zemlje i neba, Nefili

7

.

EP O STVARANJU

Na većini drevnih cilindričnih pečata koji su do sada pronađeni, simboli koji predstavljaju nebeska tijela, članove našeg Sunčevog sustava, ukrašavaju prostor iza figura bogova i ljudi.

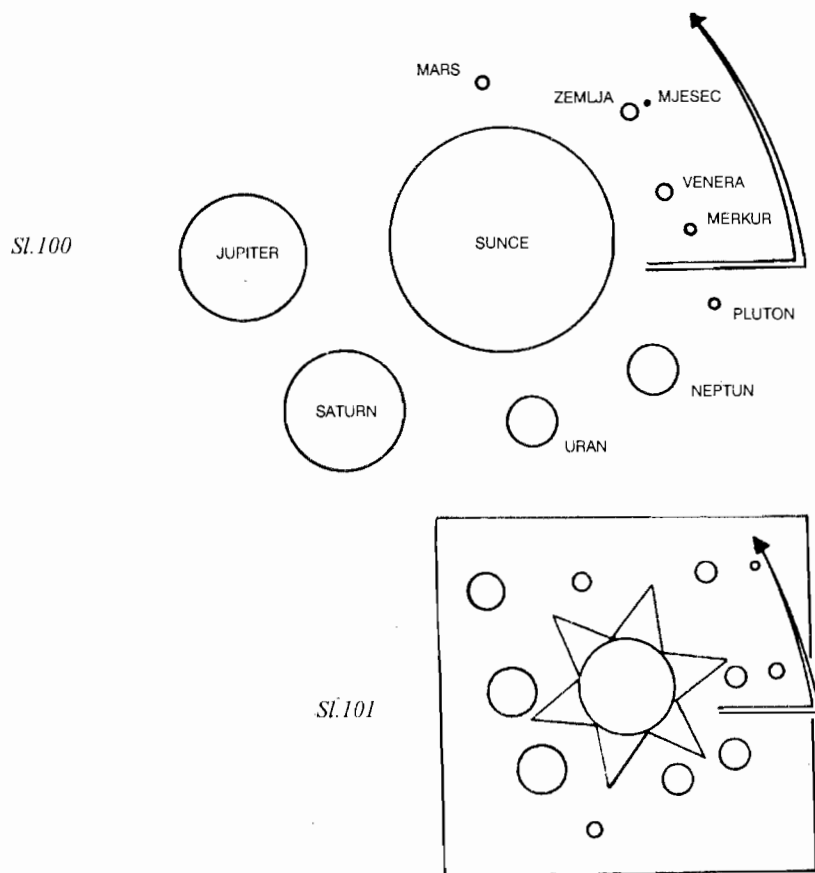
Jedan akadski pečat iz trećeg milenija prije Krista, koji se danas čuva u Državnom muzeju u Berlinu (zaveden pod brojem VA/243), razlikuje se od ovog uobičajenog načina opisivanja nebeskih tijela. Ovdje planeti nisu pokazani pojedinačno, već kao grupa od jedanaest kuglica postavljenih u krug oko velike, zračee zvezde. Jasno je da se radi o opisu Sunčevog sustava kakav su poznavali Sumerani: sustav sačinjen od DVANAEST nebeskih tijela. (Sl. 99)

U naše vrijeme se ustalio način prikazivanja Sunčevog sustava gdje su planeti poredani u pravoj liniji koja za početnu točku ima Sunce. Ali ako planete postavimo drugačije, ne pravolinijski, već jednu za drugom u krug oko Sunca (prvi i najbliži Merkur, potom Venera, pa Zemlja i tako redom), dobit ćemo nešto nalik na sliku 100. (orbite planeta i njihov shematski prikaz u crtežima koji slijede prikazujemo kao kružnice zbog lakše prezentacije.)

Ako pažljivije pogledamo Sunčev sustav na cilindričnom pečatu VA/243 uočićemo da su "kuglice" koje okružuju zvezdu zapravo planeti čija veličina i redoslijed odgovara našem opisu Sunčevog sustava sa slike 100. Mali Merkur

Sl.99

Sl.100

Sl.101

počinje krug, a slijedi ga Venera. Zemlja, ovdje iste veličine kao i Venera, u svom društvu ima manju "kuglicu" - Mjesec. Redoslijed kojim su planeti poredani oko zvijezde ide smjerom suprotnim od kazaljke na satu. I Mars je prikazan korektno, manji je od Zemlje, ali veći od Mjeseca i Merkura. (Sl. 101)

Drevni opis potom pokazuje planet koji ne poznajemo - vidljivo veći od Zemlje, ali manji od Jupitera i Saturna, koji potom slijede u nizu. Na kraju lako prepoznajemo Uran i Neptun, a tu je i maleni Pluton, no ne iza Neptuna kako smo mi navikli, već se pojavljuje između Saturna i Urana.

Uvažavajući Mjesec kao ravnopravno nebesko tijelo sumerska skica Sunčevog sustava ispunjava sva naša saznanja o planetima koji su ispravno poredani (uz izuzetak Plutona) i precizno označeni po stvarnoj veličini. Međutim, ovaj 4.500 godina star opis svemira inzistira na postojanju nama potpuno nepoznatog velikog planeta, koji bi se trebao nalaziti ili se možda nekada nalazio negdje između Marsa i Jupitera. Radi se, kako ćemo uskoro pokazati, o planetu Nefilim.

Da je ova sumerska nebeska karta pronađena prije dvije stotine godina, tadašnji astronomi bi podsmješljivo stare Sumerane optužili da u svojoj prostodušnosti izmišljaju nepostojeće planete iza Saturna. Ali danas znamo da su Uran, Neptun i Pluton uistinu tamo. Jesu li onda Sumerani ispravno obaviješteni od Nefila ili ipak izmišljaju da postoji Dvanaesti Planet između Marsa i Jupitera, da je Mjesec punopravno nebesko tijelo, a ne samo satelit i da je Pluton bliži Saturnu?

Suvremeni svijet dugo je vjerovao u teoriju kako je Mjesec tek "smrznuta loptica za golf" nastala kada se ogroman komad materije odvojio od Zemlje, u vrijeme kada je ona bila još vrtlog užarenog tekućeg materijala. Ovaj odvojeni komad Zemlje postepeno se hladio i stvrdnuo, vječno prateći matični planet kao satelit, dok su njegovu površinu bombardirali milijuni meteorita čineći kraterne po njegovom sve ružnijem licu. Ali nekoliko uspješnih misija Apollo, posebno aktivnost satelita bez ljudske posade, lomili su ova uvjerenja u pitanja na koja se moralo odgovoriti. Otkriveno je da kemijski sastav Mjeseca, te pronađeni minerali nisu u potpunosti identični onima na Zemlji. Bačena je rukavica u lice teoriji o odvajanju. Uslijedila je potom laboratorijska analiza sastava uzoraka tla i kamenja koje su astronauti Apolla donijeli sa sobom na Zemlju, koja je izvan sumnje pokazala kako je Mjesec nekada bio "živi planet". Poput Zemlje, on se u svojoj vlastitoj sceni stvaranja ohladio u čvrsto nebesko tijelo. Poput Zemlje, on generira toplinu, ali dok u slučaju našeg planeta vrućina dolazi iz utrobe Zemlje u kojoj se "kuhaju" radioaktivni materijali pod ogromnim pritiskom, na Mjesecu ona dolazi od omotača radioaktivnih materijala koji leži neposredno ispod površine. Ovi materijali su preteški da se probiju još taj jedan korak prema van. Što ih je onda smjestilo i drži ih baš na tom mjestu?

Mjesečevo gravitacijsko polje je nestabilno i promjenjivo, što je osnovni razlog da ovi teški materijali (poput željeza) nemaju kanale prema jezgri, već su raspršeni. Ali kakvom to silom, moramo se zapitati? Postoje jasni dokazi kako je kamenje sa Mjeseca nekada, u davnoj prošlosti, bilo magnetizirano, baš kao što se magnetno polje danas promijenilo. Je li uzrok tome nama nepoznat unutarnji proces ili pak utjecaj neke vanjske sile?

Astronauti misije Apollo 16 pronašli su na površini Mjeseca zanimljive uzorke kamenja koji su nekada bili dijelovi smrvljene stijene, a potom nanovo spojeni utjecajem ogromne vrućine iz nepoznatog izvora. Nametala su se nova pitanja. Što je razbilo stijene i što ih je kao u visokoj peći nanovo spojilo? Drugi materijali na površini Mjeseca i neposredno ispod nje bili su bogati radioaktivnim kalijem i fosforom, materijalima koji se na Zemlji nalaze duboko u njenoj unutrašnjosti.

Kada se svi ovi podaci sastave u jednu cjelinu postaje jasno, a moderna znanost danas ovaj zaključak i zastupa - Mjesec i Zemlja, koji su nastali od istih elemenata, u isto vrijeme, evoluirali su u odvojena i samostalna nebeska tijela. Po mišljenju znanstvenika NASA-e (U.S. National Aeronautics and Space Administration) Mjesec se u prvih 500 milijuna godina razvijao "normalno". A onda se dogodilo (kako piše u izvješću "The New York Timesa"):

Velika kataklizma zadesila je Mjesec prije 4 milijarde godina. Svemirska tijela veličine većih gradova i manjih država obrušila su se na Mjesec formirajući u sudaru njegove velike kraterne doline i planine.

Ogromne količine radioaktivnog materijala oslobađale su svoju snagu u ovim sudarima, topeći kamenje na površini i tjerajući more lave na površinu.

Apollo 15 pronašao je glatku stijenu u krateru Tsiolovsky, šest puta veću od bilo koje na Zemlji. Apollo 16 je pak otkrio da je More Nektara nastalo uslijed neke enormno velike eksplozije što je za posljedicu imalo dijelove "mora" razasute do 1.000 milja naokolo.

Apollo 17 sletio je blizu procijepa osam puta većeg od bilo čega sličnog na Zemlji. Rezultat je to potresa barem osam puta razornijeg od najsnažnijeg potresa u povijesti Zemlje.

Potresi i svemirski sudari nastavili su se narednih 800 godina, pa je Mjesec svoj konačni, zaleđeni i ožiljcima nagrđen izgled, dobio prije otprilike 3.2 milijarde godina. Po svemu što smo naveli, Sumerani su dakle bili u pravu kada su tvrdili kako je Mjesec samostalno nebesko tijelo. A uskoro ćemo vidjeti da su nam u nasljeđe ostavili tekst koji objašnjava i opisuje kozmičku katastrofu o kojoj je govorio NASA-in stručnjak.

Planet Pluton nekada je nazivan "zagonetka". Jer, dok orbite oko Sunca ostalih planeta vrlo rijetko odstupaju od savršenog kruga, devijacije orbite Plutona, njegova "ekscentričnost" je tolika da poprima oblik elipse. I dok ostali planeti u svom kretanju oko Sunca uvijek putuju po planu, istim putem, Pluton odstupa do nevjerojatnih 17 stupnjeva. Zbog ove dvije neobične osobine Pluton je jedini planet koji prolazi kroz orbitu nekog drugog planeta, Neptuna.

Po svojoj veličini Pluton spada u klasu satelita: njegov promjer iznosi 3.600 milja i nije mnogo veći od Tritona, satelita Neptuna i Titana, jednog od deset satelita Saturna. Zbog svog neobičnog "karaktera" čini se da je ovaj "izrod" svoj nebeski život započeo kao satelit, a potom nekako pobjegao svojem gospodararu u vlastitu orbitu oko Sunca.

Ovo je, kako ćemo uskoro vidjeti, baš ono što se i dogodilo - sudeći po sumerskim tekstovima. Ujedno, približavamo se vrhuncu naše potrage za drevnim nebeskim događajima s početka nastanka Sunčevog sustava i dokazima o postojanju Dvanaestog Planeta.

U sličnoj potrazi već stoljećima su i naši astronomi. Naime, rašireno je vjerovanje kako je nekada postojao planet smješten između Marsa i Jupitera. Negdje krajem osamnaestog stoljeća, čak prije no što je otkriveno postojanje Neptuna, grupa astronoma je ustvrdila kako je raspored planeta u našem Sunčevom sustavu, njihova udaljenost od Sunca i međusobna udaljenost napravljena po definiranom zakonu. Ovaj stav, poznat i kao Bodeov zakon, uvjerio je astronome kako je prazan prostor između Marsa i Jupitera anomalija i kako bi tamo morao biti nepoznat planet.

Izazvani ovim matematičkim kalkulacijama, astronomi s kraja osamnaestog stoljeća su opsesivno počeli pretraživati spomenutu zonu u potrazi za "nestalim planetom". I već prvih dana devetnaestog stoljeća, talijanski astronom Giuseppe Piazzi, baš u tom "praznom" dijelu svemira između Marsa i Jupitera, otkrio je vrlo mali planet (promjera 485 milja) nazvan Ceres. Do 1804. broj novootkrivenih asteroida (malih planeta) dogurao je do četiri, a danas ih poznajemo 3.000. Riječ je o skupini asteroida koji po zajedničkoj orbiti putuju oko Sunca i poznati su kao pojas asteroida. Izvan svake sumnje, oni su ostaci nepoznatog planeta koji je raznesen u komade. Ruski astronomi dali su mu i ime Phayton.

Zapravo, astronomi su sigurni kako je nekakav planet tamo postojao, ali ono što nisu u stanju objasniti je način na koji je nestao. Je li možda sam eksplodirao? Ali tada bi njegovi dijelovi bili raspršeni u svim smjerovima i ne bi ostali u jednom pojasu. Ako je raspad nestalog planeta izazvao sudar s nekim drugim nebeskim tijelom, gdje je onda ono ili njegovi ostaci? Njih nema jer se asteroidi u pojasu kreću u istom pravcu, baš kao što je isti smjer okretanja osi pojedinih asteroida. Da su među njima dijelovi drugog planeta iz eventualnog sudara, oni bi se okre-

tali u suprotnom smjeru.

Kako se onda nestali planet raspao? Odgovor na zagonetku nam je došao iz davnina.

Prije nešto više od jednog stoljeća u Mezopotamiji je pronađen tekst čije je dešifriranje izazvalo veliko uzbuđenje - postalo je jasno da na ovom području postoje drevni tekstovi usporedivi s dijelovima Starog zavjeta. "Die Kielschrift-en und das alte Testament", knjiga Eberharda Schradera pokrenula je 1872. godine lavinu knjiga, novinskih članaka i seminara koja je trajala pola stoljeća. Svi su se s uzbuđenjem pitali, postoji li karika koja povezuje ova drevna vremena - Babilon i Bibliju? Novinski naslovi bili su provokativni: BABILONIJA I BIBLIJA.

Među tekstovima koje je u ruševinama knjižnice Ashurbanipal u Ninivi pronašao Henry Layard jedan je priču o Stvaranju iznosio na skoro identičan način onome iz Knjige Postanka. Slomljene tablice, koje je prvi u cjelinu sastavio i objavio George Smith 1876. godine ("The Chaldean Genesis") nedvosmisleno ukazuju kako je ustinu postojao akadski tekst, pisan na babilonskom dijalektu, koji opisuje kako je određeno božanstvo stvorilo Nebo i Zemlju, a potom sav život na Zemlji, uključujući čovjeka.

Danas postoji more literature koja uspoređuje mezopotamske tekstove s biblijskim pričama. Babilonsko božanstvo svoj posao Stvaranja nije završilo u šest dana, ali se ono odvija kroz šest tablica. Usporedba sa sedmim danom, danom odmora u kojem uživa biblijski Bog, može se pronaći u činjenici da je sedma tablica posvećena slavljenju babilonskog Božanstva i njegovog junačkog djela. Shodno tome, L. W. King svoje slavno djelo na ovu temu naziva "Sedam Tablica Stvaranja".

Danas poznat kao "Ep o Stvaranju", tekst o kojem govorimo nekada je nazivan po svojim početnim riječima, "Enuma Elish" ("Kada na najvišem Nebu"). Biblijska priča o Postanku počinje stvaranjem Neba i Zemlje; ova mezopotamska istinita je pripovijest o stvaranju svijeta i vodi nas na sam početak vremena:

Enuma elish la nabu shamamu

Kada na najvišem Nebu nije bilo imenovanih

Shaplitu ammatum shuma la zakrat

A ispod, čvrsto tlo (Zemlja) još nije prozvano

Bilo je to onda, kaže nam dalje ep, kada su dva prvotna nebeska tijela dala život nizu nebeskih "bogova". A kada su se nebeska bića pojavila izazvala su graju i buku koja je uznemirila Primarnog Oca. Njegov kurir od povjerenja tada ga je nagovorio

da postupi strogo i disciplinira mlade bogove, koji su se međutim udružili i oteli mu njegove moći stvaranja. To je naljutilo Primarnu Majku koja je tražila osvetu. Bog koji je vodio pobunu protiv Primarnog Oca tada je izišao s novom ponudom: ako Otac svog mladog sina pozove u članstvo Vijeća Bogova i uzvisi do vrhovne vlasti, on će se sam i goloruk suprotstaviti svojoj Majci "grdosiji".

Proglašen vrhovnim vladarom, mladi bog - po babilonskoj verziji imenom Marduk - suprotstavio se licem u lice grdosiji, i nakon velebne bitke pobijedio i prepolovio ju na dva dijela. Od jednog njezinog dijela napravio je Nebo, a od drugog Zemlju. Potom je proglasio sustav pravila za Nebo, dajući svakom od nebeskih bogova njegovo stalno mjesto. Na Zemlji je stvorio planine, mora i rijeke, godišnja doba i vegetaciju i stvorio čovjeka. Kao kopija Nebeskih Dvora izgrađeni su na Zemlji hramovi Babilona. I bogovi i smrtnici dobili su pravila, zapovijedi i rituale koje su morali poštivati i šlijediti. Bogovi su tada Marduka prihvatili za Vrhovno Božanstvo i uz njega vezali "pedeset imena" - rangove ovlasti i položaje u kraljevstvu.

Kako je rasla količina pronađenih i prevedenih tablica i tekstova postajalo je sve jasnije kako se ne radi o običnim literarnim djelima. Radilo se o najsvetijem povijesno-vjerskom epu Babilona koji je čitan kao dio rituala proslave Nove godine. Babilonska verzija je tako od Marduka napravila junaka priče o Stvaranju. Međutim, na raspolaganju nam je dovoljno dokaza koji mogu potvrditi da je babilonska verzija remek djelo vjersko-političkog falsificiranja ranijih sumerskih tekstova, u kojima su Anu, Enlil i Ninurta junaci.

Nije zapravo bitno kako su se akteri ove nebeske drame zvali, priča je provjereno stara koliko i sumerska civilizacija. Dosta znanstvenika vidi u njoj filozofsko djelo - drevnu verziju vječne borbe između Dobra i Zla ili alegorijsku pripovijest o naravi zime i ljeta, izlaska i zalaska Sunca, smrti i rađanja.

Ali zašto se s epom ne bi suočili kao sa zabilješkom o zbivanjima s početka stvaranja svijeta kako su Sumerani čuli od Nefila? Koristeći ovakav smioniji pristup otkrit ćemo da "Ep o Stvaranju" savršeno tumači i objašnjava zbivanja koja su se uistinu odigrala u našem Sunčevom sustavu.

Pozornica na kojoj se odigrala nebeska drama "Enuma Elish" zapravo je prvotni svemir. Sudionici su i oni koji su svijet stvarali i oni koji su stvoreni.

Čin I:

Kada na najvišem Nebu nije bilo imenovanih

A ispod, Zemlja nije bila prozvana,

Prazan, ali prvotni APSU, njihov roditelj,

MUMMU i TIAMAT - ona koja ih je sve iznjedrila

Miješali su međusobno svoje vode.

*Nikakva trska nije rasla, nikakve močvare nisu postojale.
Nijedan od bogova još nije postao biće,
Nijedan dobio ime, sa sudbinom još neodređenom;
Tada se desilo da su se bogovi pojavili u njihovoj sredini.*

U nekoliko poteza “perom” po glinenim tablicama - u devet kratkih redaka - drevni pjesnik kroničar uspješno nas je prenio u sam centar najveličanstvenije predstave ikada odigrane: u Stvaranje našeg Sunčevog sustava.

U beskrajnom prostoru svemira, “bogovi” - planeti - još se nisu pojavili, da dobiju ime i determiniranu “sudbinu” - svoje orbite. Postojala su samo tri tijela: “prvotni AP.SU” (“onaj koji postoji od početka”); MUM.MU (“onaj koji je rođen”) i TIAMAT (“tvorac života”). “Vode” Apsua i Tiamata bile su izmiješane, a tekst nam jasno daje do znanja kako ne misli na vode u kojima raste trska, već na prvotne vode, mješavinu bazičnih elemenata svemira od kojih nastaje život.

Apsu je dakle Sunce, “onaj koji postoji od početka”. Najbliži njemu je Mummu. Pripovjedač epa kasnije će pojasniti da je Mummu bio pomoćnik i izaslanik od povjerenja Apsua: dobar opis za Merkur, mali planet koji kao najbliži kruži oko svog divovskog gospodara. Uistinu, stari Grci i Rimljani Merkur su držali za planet boga, najbržeg nositelja poruka Bogova.

Dalje od njih smještena je Tiamat. Ona je bila “grdosija” koju je kasnije razorio Marduk - “planet koji nedostaje”. Ali u ova prvotna vremena ona je bila prva Djeвица Majka prvog Svetog Trojstva. Prostor između nje i Apsua nije bio prazan već ispunjen prvotnim elementima. Ove “vode” su se “miješale” i rođen je prvi par nebeskih bogova - planeta - negdje između Apsua i Tiamata.

*Njihove vode su se miješale...
I bogovi su rođeni u njihovoj sredini:
Bog LAHMU i bog LAHAMU su nastali;
Po svoja imena su pozvani.*

Etimološki, imena ova dva planeta proizlaze iz jednog korijena LHM (“voditi rat”). Drevni pripovjedači ostavili su nam u nasljeđe tradiciju da je Mars bio Bog rata, a Venera Boginja rata i ljubavi. LAHMU i LAHAMU uistinu su muško i žensko ime, pa je identitet dvojice bogova iz epa kao Marsa i Venere potvrđen dvostruko, etimološki i mitološki. Postoji i astronomska potvrda: kao “planet koji nedostaje” Tiamat je lociran iza Marsa, a Mars i Venera nastaju između Sunca (Apsu) i “Tiamata”. Ovaj raspored

možemo ilustrirati na dvije sumerske nebeske karte. (Sl. 102, 103)

Proces formiranja Sunčevog sustava potom ide dalje. Lahmu i Lahamu - Mars i Venera - su nastali. Ali

*Prije no što su zašli u godine
I postigli zadanu veličinu
Bog ANSHAR i bog KISHAR bijahu stvoreni,
Prestigavši ih rastom.
Kako su se dani rastezali a godine množile,
Bog ANU postade njihov sin - predaka njihovih takmac.
Tada Ansharov prvorodeni sin, Anu,
Sebi nalik rodi NUDIMMUD.*

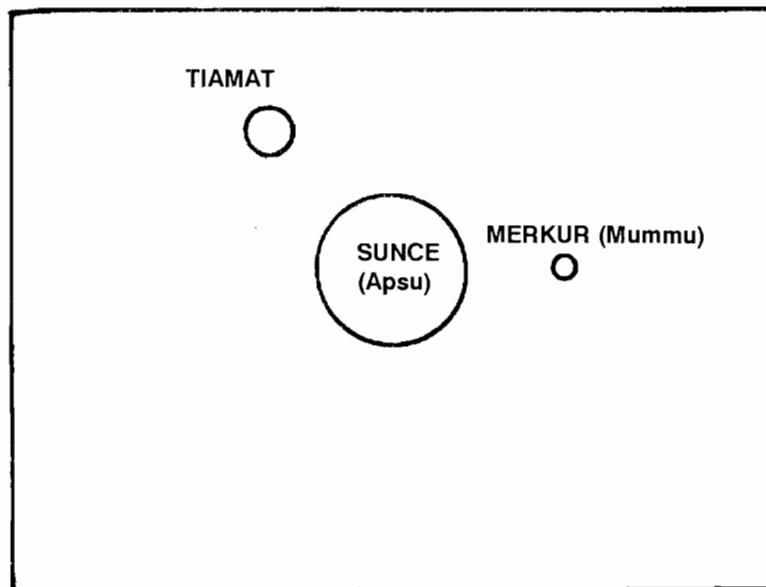
Jednostavnom, ali preciznom naracijom Čin I Epa o Stvaranju odigrao se pred našim očima. Obaviješteni smo kako su Mars i Venera rasli samo do određene veličine, ali je, prije no što je njihovo stvaranje završeno, nastao novi par planeta. Ovaj novi dvojac bili su veličanstveni planeti, što se može zaključiti i iz njihovih imena - AN.SHAR (“princ, čelnik nebesa”) i KI.SHAR (“čelnik čvrstog tla”). Prevažili su po veličini prethodni par, “prestigavši ih rastom”. Opis, pridjevi i položaj ovog novonastalog para može se s lakoćom identificirati sa Saturnom i Jupiterom. (Sl. 104).

Prošlo je tako neko vrijeme (“godine se množile”), a rođen je i treći par planeta. Prvo je došao ANU, manji od Anshara i Kishara (“njihov sin”), ali veći od prvih planeta (“njihovim precima takmac”). Potom Anu rađa svoj planet blizanać, “sebi nalik rodi”. Babilonska verzija ovaj planet imenuje NUDIMMUD, jedan pridjev za Ea/Enki. I još jednom, opis i veličina, te položaj novog para planeta odgovara dvojici članova našeg Sunčevog sustava, Uranu i Neptunu.

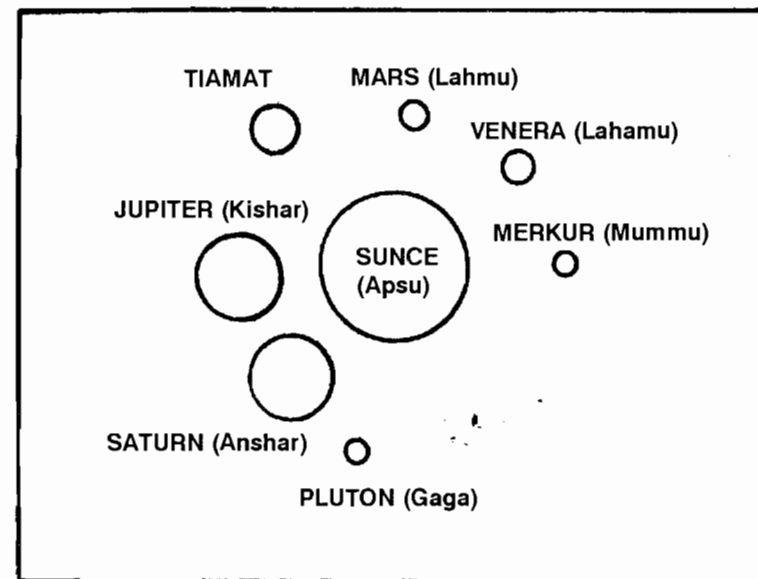
Na kraju pojavio se još jedan planet kojeg moramo pribrojati postojećim, onaj kojeg nazivamo Pluton. “Ep o Stvaranju” već nas je izvijestio da je Anu “Ansharov prvorodeni sin”, navodeći nas da se još koji planetarni bog mora roditi kraj Anshara/Saturna. Ep se ovim nebeskim božanstvom bavi kasnije kada nam priča kako Anshar šalje svog povjerenika imenom GAGA po različitim zadacima diljem svemira. GAGA u potpunosti nalikuje po svojim zadacima emisaru Apsua kojeg smo upoznali pod imenom Mummu; ovo nas navodi da zapazimo cijeli niz sličnosti između Merkura i Plutona. Gaga je dakle Pluton, ali Sumerani su Pluton smjestili na svojoj nebeskoj karti uz Saturn, čiji je emisar ili povjerenik bio, dakle satelit, a ne iza Neptuna gdje se danas nalazi. (Sl. 105)

Kako se Čin I Stvaranja približio kraju nastao je Sunčev sustav sačinjen od Sunca i devet planeta:

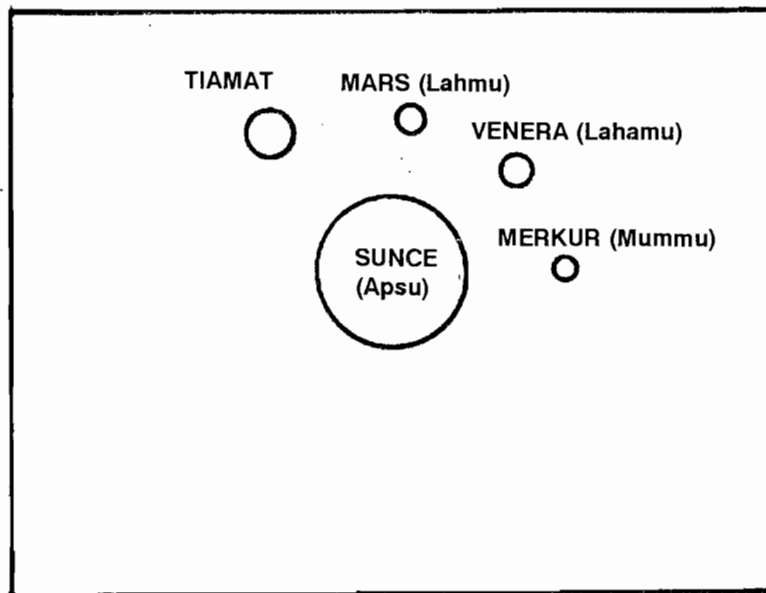

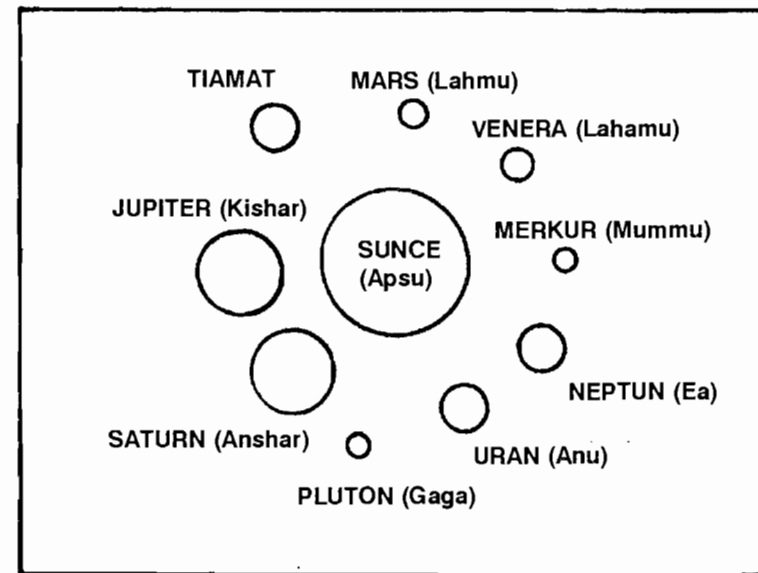
Sl. 102. Na Početku: Sunce, Merkur, "Tiamat".

Sl. 104. Veliki planeti su stvoreni, zajedno sa svojim povjerenicima.

Sl. 103 Unutarnji planeti - "bogovi nastali u sredini"

Sl. 105. Nastaju i dva posljednja planeta - blizanci.

SUNCE - Apsu, "onaj koji postoji od početka".
MERKUR - Mummu, povjerenik Apsua.
VENERA - Lahamu, "dama bitaka"
MARS - Lahmu, "bog rata"
?? - Tiamat, "kolijevka života"
JUPITER - Kishar, "vladar čvrstog tla"
SATURN - Anshar, "vladar neba"
PLUTON - Gaga, povjerenik Anshara
URAN - Anu, "on na nebesima"
NEPTUN - Nudimmud (Ea), dvojnjak Anua

Ali gdje su ovdje Zemlja i Mjesec? Od nas se traži još malo strpljenja.

Na kraju veličanstvene drame rađanja planeta autor Epa o Stvaranju nas uvodi u Čin Drugi, dramu nebeske buke i nereda. Novonastala obitelj planeta bila je daleko od sklada. Planeti su gravitirali jedan drugom; posebno ih je privlačio Tiamat, smetali su i uznemiravali prvotna tijela.

Nebeska braća su se udružila;
Uznemiravali su Tiamat ploveći gore dolje.
Ugrožavali su "tijelo" Tiamata
Iz svog nebeskog boravišta.
Apsu nije želio podnositi njihovu buku;
Tiamat je zanimemio zbog njihovog ponašanja..
Njihova djela bila su dostojna prezira...
Stvaranje nevolja bio je njihov put.

Ovdje je očito riječ o nestabilnim orbitama novostvorenih planeta. "Plovila su gore dolje", približavali se jedan drugom ("nebeska braća su se udružila"); presijecali u svom kretanju orbitu Tiamata; previše se približili njegovom "tijelu"; njihov put bilo je "stvaranje nevolja". Najugroženiji očito je bio Tiamat. I Apsu, Sunce, držao je planete vrijednim "prezira". Odlučio ih je uništiti. Savjetovao se s Mummu u tajnosti. Ali za "njihovu zavjeru" su dočuli ostali bogovi i plan da ih se uništi ostavio ih je u strahu, "nijeme". Samo Ea nije izgubio razum. Odlučio je "uspavati" Apsua, a kada su ostali bogovi prihvatili njegov plan "razvukao je moćnu nebesku mapu svemira" i božanskom čarolijom prekrpio prvotne vode Sunčevog sustava.

Što je zapravo "čarolija" ili sila kojom je Ea, planet Neptun - najudaljeniji planet koji kruži samim rubom Sunčevog sustava - ukrotio Sunce? Je li priroda njegove orbite izvukla iz Sunca njegova magnetska i radioaktivna zračenja? Ili je

Neptun sam zračio nekom silnom radioaktivnom energijom? Što god bilo, epski nam pripovjedač kaže kako je Apsu ili Sunce "uspavan". Čak je i Mummu, "povjerenik, lišen svojih moći."

U biblijskoj priči o Samsonu i Dalili vidjeli smo kako silni junak uhvaćen na spavanju može lako biti lišen svojih moći. Ea je povukao nenadan potez i preoteo od Apsua njegove moći stvaranja i na glavu stavio "krunu." Apsu je bio "razvlašćen". Ni Mummu se nije više mogao slobodno kretati. "Gurnut je u pozadinu i zatvoren", beživotni planet uz bok svojeg gospodara.

Oduzimajući Suncu moći stvaranja, bogovi su zaustavili formiranje novih planeta i donijeli privremeni mir u Sunčev sustav. Pobjeda je značila i da riječi slave Vrhovnom Biću od tada važe za Eau, Neptun. Novi planet mogao je biti stvoren samo voljom novog Apsua - u "Dubinama" - daleko u praznom prostoru svemira s kojim su licem u lice stajali vanjski planeti.

Koliko je krhki mir potrajao? Ep ne kaže ništa precizno. Ali drama Stvaranja se nastavlja Trećim činom:

U Dvorima Sudbine, gdje se stvari određuju,
pojavi se bog, moćniji od svih;
U srcu Dubine stvoren je MARDUK.

Novi nebeski bog - novi planet - stupa na scenu. Stvoren je u Dubinama. Duboko u svemiru mu je određena "sudbina", orbita kojom će se kretati. U Sunčev sustav su ga privukli vanjski planeti. "Onaj koji ga je rodio bio je Ea" (Neptun). Novi planet izazivao je divljenje.

Zadivljujuća je bila njegova figura, sjaj očiju;
Božanski je bio njegov korak,
Uzdignut je visoko iznad bogova..
Najzvišeniji među njima,
Čudesna je bila njegova snaga.

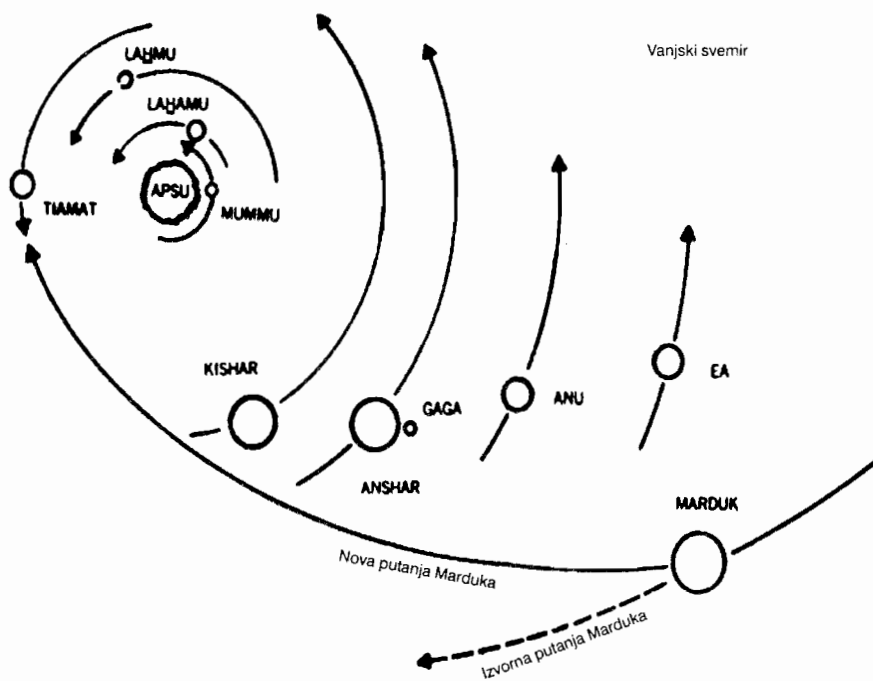
Dolazeći iz vanjskog svemira, Marduk je još uvijek bio planet u stvaranju, rigao je vatru i zračio radijacijom. "Kada bi pomaknuo usne kroz njih je curila vatra."

Kako se približavao ostalim planetima "zaslijepio ih je svojim sjajem", "obučen u odoru svjetlosti snage deset bogova." Njegova blizina očito je izazivala električna i magnetska zračenja koja su ostali planeti počeli osjećati. Epski pripovjedač je jasan:

Deset nebeskih tijela ga je iščekivalo - Sunce i devet postojećih planeta.

Pripovijest nas potom vodi uzduž Mardukove putanje kretanja. Prvo je prošao pokraj planeta koji ga je "rodio", Eae ili Neptuna, čiji ga utjecaj skreće u Sunčev sustav, "da ispuni svoju svrhu". Marduk u to vrijeme očito još nije bio ohlađen planet u krutom stanju. Jer, prolazeći pored Neptuna sila njegovog gravitacijskog polja na tijelu pridošlice izaziva izbočinu. Izgledalo je kao da "dobija drugu glavu". A s približavanjem Uranu gromade materije su se konačno odvojile od matičnog planeta formirajući četiri satelita. "Anu stvori Marduku četiri pomagača i naloži im da ga vjerno slijede." Mardukovi sateliti su nazvani "vjetrovi" zbog brze orbite.

Način na koji je Marduk prošao pokraj Neptuna i Urana sugerira nam da se kretao u suprotnom smjeru od ostalih planeta Sunčevog sustava, u smjeru kretanja kazaljke na satu. Grabeći dalje, "uljez" je došao pod utjecaj gravitacijskih sila divova Anshara/Saturna i Kishara/Jupitera, koji su ga još više skrenuli s puta, prema samom centru Sunčevog sustava. Ravno u Tiamat. (Sl. 106)

Sl.106

Mardukov dolazak uskoro je uznemirio Tiamat i unutarnje planete (Mars, Veneru i Merkur). "Izazivao je strah, uzbudio Tiamat; bogovi su prenuti iz svog odmora, u brizi pred nadolazeću oluju."

Na ovom mjestu drevni tekst je djelomično oštećen, ali se može razabrati da je upad u Sunčev sustav ostavio traga i na pridošlici koji "gubeći svoju vitalnu snagu sklapa oči". Ali Tiamat je bio "užasnut", njegova orbita vidno ugrožena. Još uvijek silna gravitacija nadolazećeg planeta počela je otkidati komade sa tijela Tiamata. Iz njegove sredine odvojilo se jedanaest "monstruma", "rastućih, ljutih", obrambeni zid Tiamata koji je zaštitnički okružio matični planet. U znak zahvalnosti i potpore Tiamat im je dao status bogova, status planeta, i na "glavu stavio krunu."

Vođa Tiamatovih satelita, nazvan Kingu, "prvorođeni među bogovima koji su osnovali svoje vijeće", od posebne je važnosti za mezopotamsku znanost o nastanku svijeta.

*Ona (Tiamat) je uzdigla Kingu,
Iz svojih njedara učinila ga velikim...
Vrhovnu komandu nad bitkom
Stavila je u njegove ruke.*

Stvoren da na sebe preuzme gravitacijsku silu napadača, ovaj veliki satelit Tiamata počeo se kretati ususret Marduku. Ali ova dozvola da se Kingu može kretati svojom vlastitom orbitom - poput samostalnog planeta - izazvala je veliko negodovanje vanjskih planeta. Tko je dao Tiamatu dozvolu da stvori novi planet? - pitao je ljutito Ea. Ovlastio je Anshara, divovski planet, da riješi problem. Ansharovo prvo pitanje je bilo želi li Ea da ubije Kingua. Odgovor na žalost ne znamo jer je zabilježen baš na dijelu na kojem je glinena pločica pukla; ali se iz nastavka može zaključiti kako odgovor Eae nije zadovoljio Anshara. Pripovijest se nastavlja okretanjem Anshara prema Anuu, Uranu, i molbom da Anu "krene i stane nasuprot Tiamata." Ali Anu nije voljan suočiti se licem u lice s Tiamatom "i okreće se natrag".

Na najvišem Nebu storen je razdor: bogovi su, jedan za drugim okretali leđa. Zar se baš nitko ne želi suprotstaviti Tiamatu?

U međuvremenu, prolazeći pokraj Neptuna i Urana, Ansharu (Saturnu) i njegovim prstenovima se približavao Marduk. I Anshar se dosjetio: "On, koji je tako potentan biti će naš Osvetnik; on koji je stvoren za rat: Marduk, Junak!" Prolazeći neposredno kraj Saturnovih prstenova ("svojim usnama dodirnuo je Anshara") Marduk je odgovorio na poziv:

*Ako sam ja doista vaš Osvetnik
I pobijedim Tiamata i spasim vaše živote -
Sazovite Vijeće i proglasite me Vrhovnim Božanstvom!*

Uvjeti su bili smioni i jasni: Marduk i njegova "sudbina" - njegova orbita oko Sunca - moraju biti uzdignuti iznad ostalih bogova. Bilo je to tada, kada je Gaga Anshar/Saturnov satelit - budući Pluton - pušten iz svoje dotadašnje orbite.

*Anshar je progovorio
Preko Gage, svog povjerenika, poslao je glas...
"Kreni na put Gaga,
Stani pred bogove,
I ono što ću ja reći tebi
Ti njima ponovi."*

Putujući od boga do boga (planeta do planeta), Gaga ih je uvjeravao da "donesu zakon o Marduku". Odluka je bila jednoglasna: bogovi su bili presretni što su pronašli nekoga da započne boj umjesto njih. "Marduk je Kralj!" - uzviknuli su i uputili novu poruku Marduku: "Ne gubi vrijeme, kreni i oduzmi život Tiamatu!"

Drama prelazi u Četvrti čin, nebesku bitku.

Bogovi su dekretom ozakonili Mardukovu "sudbinu": zajedničkim djelovanjem svojih gravitacijskih sila usmjerili su Mardukovu putanju ravno u "bitku" - točno ususret sudaru s Tiamatom.

Kao rođeni ratnik, Marduk se je naoružao različitim oružjem. Ispunio je svoje tijelo "razdirućim plamenom"; "napravio je luk kojim je odapinjao strijele pune svjetla"; a potom "načini mrežu u koju će se sapsleći Tiamat." Zgodan opis nebeskog fenomena - kada se dva planeta približe jedan drugom nastaju električna pražnjenja nalik na svjetleću mrežu - ispreplitanje gravitacijskih sila ("mreža") sukobljenih planeta. Ali Mardukovo najmoćnije oružje bili su njegovi sateliti, četiri "vjetra" kojima ga je opskrbio Uran kada je Marduk pokraj njega prolazio. Prolazeći sada kraj divova Saturna i Jupitera, pod utjecajem njihove ogromne gravitacijske sile Marduk "proizvede" tri nova satelita - Zli Vjetar, Vjetar Virova i Žareći Vjetar.

Sve je bilo spremno za veliku bitku.

*Vrhovnik je grabio naprijed, slijedeći svoj put;
U susret gorostasnom Tiamatu, s kojim će se suočiti...*

Ali nenadano se dogodilo nešto neobjašnjivo. Mardukov kurs je postao nestabilan, promjenjiv.

*A kada su se ugledali, skrenut je njegov put,
Smjer promijenjen, djela zbunjena.*

Čak su i Mardukovi sateliti pokazali iznenadnu nepravilnost u svojim orbitama.

*Kada su bogovi, njegovi pomagači,
Marširajući pokraj njega,
Vidjeli nasilnog Kingua, izbljedi njihova volja za borbom.*

Hoće li, nakon svega, protivnici ipak promašiti jedan drugoga i izbjeći sudar? No, smrtna mreža već je bačena, nepravilni kurs planeta vodio je ravno u sudar. "Tiamat je riknuo" . . . "Vrhovnik odaslao razornu oluju, njegovo moćno oružje." A kada se Marduk još više približio, Tiamatov "bijes" je narastao. Pustio je "čaroliju" protiv neprijatelja - istu onu vrstu nebeskog zračenja koju je Ea koristio uspavljujući Apsu i Mummu. Ali Marduk je dalje napadao i približavao se.

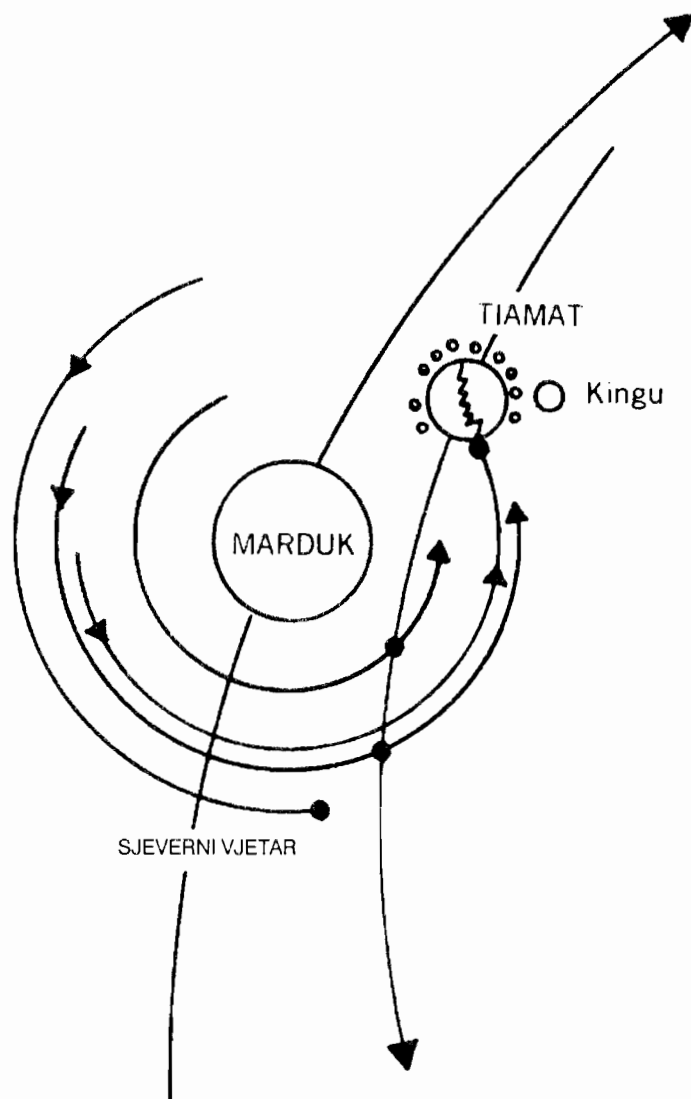
*Tiamat i Marduk, najmoćniji od bogova,
Stali su jedan nasuprot drugoga;
Spremni za dvoboj,
Jurnuli su u bitku.*

Ep potom prelazi na opis bitke, onog važnog događaja iz kojeg će nastati Nebo i Zemlja.

*Vrhovnik je zabacio svoju mrežu;
Zli Vjetar, najljući, zapuhnuo je njezino lice.
A kada je ona, Tiamat, otvorila usta da ga proguta -
Zloslutno je zapuhao i spriječio da zatvori svoje usne.
Razorna snaga Vjetra strgala je njezinu haljinu;
Njeno tijelo bilo je ranjeno; usta se otvorila u krik.
On tada pusti vatrenu strijelu, ravno u njezino srce,
Razarajući je iznutra, izvuču iz nje životni dah.*

I evo nas (Sl. 107) pred najoriginalnijim rješenjem pitanja koja nas zanimaju. Pitanja o nastanku svijeta. U jedan nestabilan Sunčev sustav, sačinjen od Sunca i devet planeta, upao je pridošlica iz vanjskog svemira. Prvo je upoznao Neptun, u tom susretu njegova prvotna putanja se mijenja, prolazi kraj Urana, a divovski

planeti Saturn i Jupiter svojom gravitacijom ga skreću direktno u centar Sunčevog sustava. U neizbježni sudar s Tiamatom, planetom koji mu točno stoji na putu.

Il. 107. Nebeska bitka
A. Mardukovi "Vjetrovi" sudaraju se s Tiamatom i njegovim satelitima
(koje predvodi Kingu).

Međutim, još nije došlo do direktnog sudara dvaju planeta. Činjenica od velikog značaja: Mardukovi sateliti su se sudarili s Tiamatom, ne planet sam. Oni su "ranili" Tiamatovo tijelo, napravili na njemu veliki procijep. Potom je kroz to ranjeno mjesto Marduk pucao svojom "strijelom", "božanskim svjetlom", munjom ispunjenom električitetom. I pogodivši Tiamat "u srce" "izvuče iz nje životni dah" - neutralizirao je Tiamatova električna i magnetna polja i tako ga "pokorio".

Prvi susret Marduka i Tiamata ostavio je Tiamat pustim, beživotnim planetom, ali njegova sudbina je zapečaćena tek njihovim sljedećim susretom. Konačno rješenje odgođeno je i za Kingua, vodeći Tiamatov satelit. Što nije bio slučaj s preostalim deset manjih satelita. Marduk je s njima odmah raskrstio.

*Nakon što je razoružao Tiamat, vođu,
Njena vojska je razbijena.
Bogovi, pomagači koji su je pratili sa strane,
U paničnom strahu okrenuše joj leđa,
U bijegu potražiše spas.*

Možemo li identificirati ovu "razbijenu vojsku" koja je "u bijegu potražila spas" kao satelite čija je putanja naglo promijenila smjer?

Ako tako napravimo doći ćemo do rješenja još jedne velike zagonetke Sunčevog sustava - fenomena kometa. Ovi mali globusi materije, koje često opisuju kao "pobunjene, neposlušne članove" Sunčevog sustava, poznajemo prvenstveno po nepravilnoj putanji kojom se kreću. Orbite planeta oko Sunca (uz izuzetak Plutona) gotovo su potpune kružnice, dok su orbite kometa nepravilne, uz potpuno različita vremenska pojavljivanja. Neki svoj put oko Sunca završe za stotinjak, neki za tisuću godina. I što je posebno zanimljivo, dok planeti kruže oko Sunca u obrnutom smjeru kazaljke na satu, kometi jure u smjeru kazaljke na satu.

Astronomi još nisu u stanju odgovoriti kakva je sila, kakav događaj stvorio komete i gurnuo ih u njihove nestalne putanje. Naš odgovor je: bio je to Marduk. Dolazeći u suprotnom smjeru, po svojoj vlastitoj putanji, razbio je i Tiamatove male satelite i svojom gravitacijskom silom gurnuo ih u svemir kojim lutaju kao kometi.

Kada je bitka završena Marduk je oduzeo Kinguu Pravo na Sudbinu (njegovu samostalnu orbitu) i vezao ga uz svoju volju: Marduk je sada osvojio svoj put, nakon skretanja u Sunčev sustav, nadalje će se uvijek kretati ovom orbitom, pokraj mjesta nebeske bitke koju je dobio.

Tiamat je "pokoren" i Marduk je otplovio u Nebo, u vanjski svemir, na svoj put oko Sunca. U povratku proći će nanovo kraj Eae/Neptuna, "onoga čije je želje ispunio", Anshara/Saturna "čiji ga je trijumf ustoličio", te kraj mjesta velike

pobjede da “stavi svoju ruku na pokorene bogove”, Tiamat i Kingu.

Kako se lako nazire u Petom činu, baš ovdje, i samo ovdje započinje stvaranje Zemlje i neba, u čemu se u potpunosti slažu mezopotamski Ep o Stvaranju i biblijske pripovijesti.

Završavajući svoj prvi orbitalni krug oko Sunca, Marduk se dakle “vratio do Tiamata kojeg je pokorio”.

*Vrhovnik je pogledao njezino (Tiamatovo) beživotno tijelo,
A potom je, kao školjku, rastavio na dva dijela.*

Ovoga puta, Marduk je osobno udario u planet koji mu se opet ispriječio na putu, cijepajući Tiamat na dva dijela. Potom se Mardukov satelit, onaj poznat kao Sjeverni Vjetar, obrušio na rastavljene dijelove. “Strašnim dahom” otpuhao je prvi dio - osuđen da postane Zemlja - u orbitu kojoj se do tada nitko nije kretao.

Stvorena je Zemlja.

Drugi dio slomljenog planeta zadesila je drugačija sudbina. U drugom prolasku, Marduk osobno razbio ga je na komadiće. (Sl. 108)

*Njegov drugi dio razbio je On i rasuo po nebu
Prisilio Tiamatove ostatke da se okupe u Veliku Udrugu poput narukvice.*

Dakle, dijelovi na komadiće razbijene polovice Tiamata osuđeni su da postanu “narukvica” na nebesima, u ulozi zastora, pregrade između unutarnjih i vanjskih planeta.

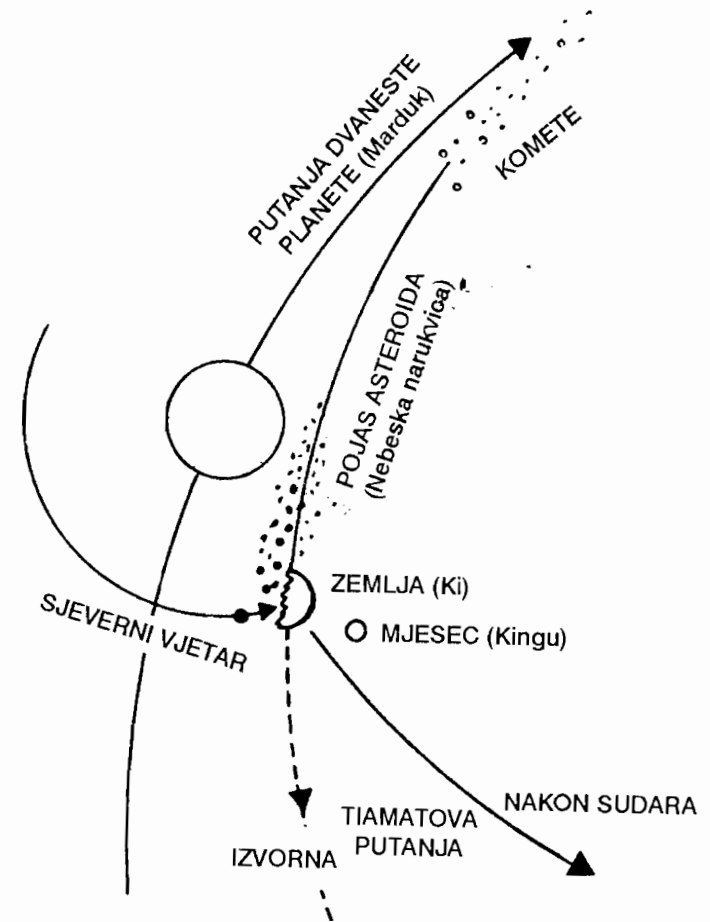
Bio je stvoren pojas asteroida.

Astronomi i astrofizičari poznaju podjelu Sunčevog sustava na unutarnje, “zemaljske” planete (Merkur, Venera, Zemlja s Mjesecom i Mars) i vanjske planete (Jupiter i planete iza njega), dvije grupe fizički razdvojene pojasom asteroida koji se proteže u praznom prostoru između Marsa i Jupitera. Sada znamo, zahvaljujući sumerskom epu, drevno razumijevanje ovog fenomena. Štoviše, ponudeno nam je - po prvi puta - koherentno znanstveno kozmološko objašnjenje nebeskih događanja koja su dovela do nestanka “planeta koji nedostaje”, načina na koji je nastalo polje asteroida, te jasan sustav razumijevanja postanka Zemlje. Nakon napada Mardukovih satelita i električnih strijela Tiamat je prepolovljen, a njegov gornji dio gurnut u novu orbitu kao planet Zemlja.

Svaka zagonetka na koju smo do sada nailazili pronašla je odgovor u Epu o Stvaranju kada je jednom ispravno dešifriran. Ep nam daje i odgovor zašto su zemaljski kontinenti koncentrirani uglavnom na jednoj strani planeta, dok se na drugoj strani nalazi duboki bazen Pacifika. Također postaje jasnija česta upotreba

riječi “vode” kada se govori o Tiamatu, znamo i pod nadimkom Vodena Grdosija. Onda je normalno da je Zemlja, Tiamatov dio, također vodeni planet.

B. Tiamat je prepolovljen: njegov donji dio postaje Nebo - pojas asteroida; drugi dio, Zemlju, Mardukov satelit Sjeverni Vjetar gurnuo je u novu orbitu.

Il. 108. Nebeska Bitka

Tiamatov glavni satelit, Kingu, postaje Mjesec, ostali sateliti rastjerani su i postaju kometi.

Moderna znanost vjeruje da je Zemlja, nakon što je postala planet, bila užarena

kugla aktivnih vulkana. Nebo nad njom ispunjavali su para i oblaci. Kako se temperatura spuštala, magle su se pretvarale u vodu, razdvajajući lice planeta na kopna i mora.

Peta tablica "Enuma Elish", na žalost znatno oštećena, pruža nam na svom sačuvanom dijelu iste informacije. Opisujući lavu koja kulja na površinu kao Tiamatovu "slinu", Ep o Stvaranju ovo razdoblje korektno smješta u vrijeme prije nastanka atmosfere, oceana i kontinenata. Nakon što su "vode oblaka sakupljene", oceani se počinju stvarati, a "oslonci" Zemlje - kontinenti - počinju izrastati. A kada "hlađenje nastade", kiše i magle su se pojavile. U međuvremenu, "slina" je nastavila izlaziti na površinu, ali sada "ležeći u omotaču".

Još jednom, jasna je i biblijska usporedba:

I reče Bog

*Neka se vode pod nebom sakupe,
na jedno mjesto, i neka suho tlo uskrasne.
I bi tako.*

Zemlja, s oceanima, kontinentima i atmosferom, bila je sada spremna za formiranje planina, rijeka, izvora, dolina. Pripisujući svu Kreaciju Bogu Marduku, "Enuma Elish" nastavlja pripovijest:

*Gurnuvši Tiamatovu glavu (Zemlja) na položaj,
On rasu planine naokolo.
Otvori izvore vodom obilnom
Kroz njene oči on pusti Tigris i Eufkrat.
Kroz njene grudi on stvori najviše planine.*

U savršenom suglasju sa suvremenim saznanjima, oboje, i Knjiga Postanka i Enuma Elish kao i ostali mezopotamski tekstovi smještaju početak života na Zemlji u vode, iz kojih "izlaze puzeća bića" pa onda "ona koja lete". I tada "stoka i zvijeri", da bi kreacija kulminirala nastankom čovjeka.

Kao dio novog nebeskog poretka, Marduk "učini da se pojavi božanski Mjesec... stvoren kao znak na nebu, određuje dane svakog mjeseca."

Tko je bio ovaj nebeski Bog? Tekst ga zove SHESH.KI ("nebeski bog koji štiti Zemlju"). U Epu se nigdje prije toga ovakvo ime ne spominje. A sada ga nalazimo "uz njenu nebesku silu (gravitacijsko polje)". I tko je "ona": Tiamat ili Zemlja? Uloge Tiamata i Zemlje neodvojivo se poklapaju. Posve je jasno kako je Zemlja Tiamatova reinkarnacija. Mjesec je nazvan zemljinim "zaštitnikom", a to

je točno ona uloga koju je Tiamat namijenio Kinguu, kada ga je proglasio glavnim satelitom.

Ep o Stvaranju precizno opisuje odvajanje Kingua od Tiamata i njegovo guranje u svemir, u putanju oko Sunca nalik na komet. Ali, nakon što je Marduk završio svoj prvi orbitalni krug oko Sunca i vratio se na poprište bitke, odredio je za Kingu drugačiju sudbinu:

*I Kingu, koji je bio vodeći među njima,
Ostade ponižen;
Za boga DUG.GA.E su ga brojali.
On mu je oduzeo Tablicu Sudbine,
Koja nije više njegova.*

Marduk znači nije razorio Kingu, već ga je kaznio oduzimanjem vlastite orbite. Smanjen, Kingu je bivši bog - planetarni član našeg Sunčevog sustava. Bez samostalne orbite on je jedino mogao biti ponovno satelit. Ako je dio Tiamata gurnut u novu orbitu (kao planet Zemlja), mi mislimo da je s njim povučen i Kingu. Naš Mjesec je po svemu sudeći Kingu, bivši satelit Tiamata.

Pretvoren u nebeskog "duggaea", Kingu je ostao bez svojih vitalnih elemenata - atmosfere, vode, radioaktivnih materijala. Sabijen je u manji obim

Sl.109

i veličinu i postaje “masa beživotne zemlje.” Ovaj sumerski termin sjajno opisuje naš beživotni Mjesec, njegovu povijest i sudbinu satelita koji je započeo kao KIN.GU (“veliki prenositelj poruka”), a završio kao DUG.GA.E (“grudva pustoši”).

L. W. King (“The Seven Tablets of Creation”) govori o postojanju tablica koje spominju kako je Kingu razoren po cijeloj svojoj površini. Ovi tekstovi u potpunosti se poklapaju s NASA-inim tvrdnjama kako je današnji izgled Mjeseca plod sudara “kada su nebeska tijela veličine gradova padali na Mjesec”.

Pronađen je i cilindrični pečat koji opisuje nebesku bitku. Pečat pokazuje Marduka kako se bori protiv razljućenog ženskog božanstva. Jedan dio prizora opisuje Marduka kako puca vatrenom strijelom na Tiamat, dok Kingu, jasno naslikan kao Mjesec, pokušava zaštititi svojeg tvorca, Tiamat. (Sl. 109)

Ovaj slikovni dokaz, da su zemljin Mjesec i Kingu isto nebesko tijelo, kasnije je osnažen etimološkom činjenicom da ime boga SIN, u potonjim vremenima označavan za Mjesec, dolazi od SU.EN (“bog opustošene zemlje”).

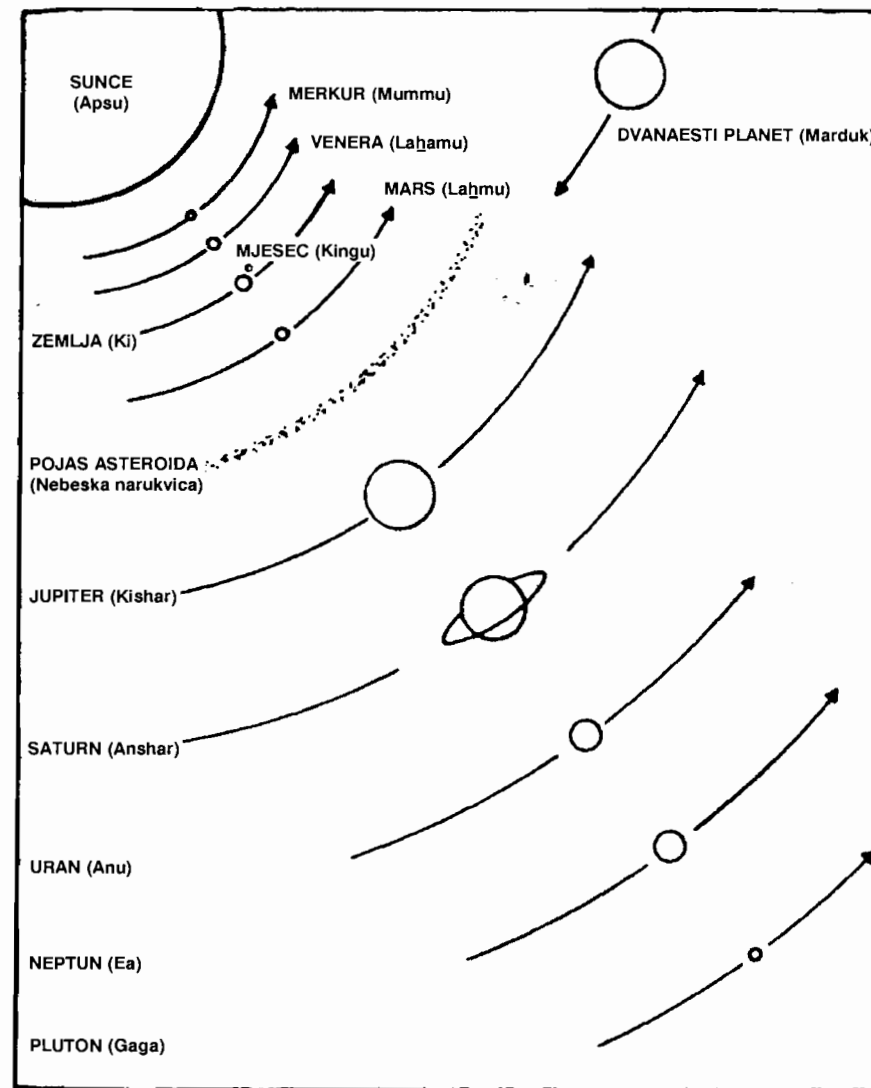
Pobijedivši Tiamat i Kingu, Marduk se opet “uputi kroz nebo u osvajanje prostora”. Na odlasku njegova pažnja se usmjerila na “Nudimmudov stan” (Neptun), jer je namjerio riješiti “sudbinu” Gage, satelita Anshara/Saturna, “povjerenika” ostalih planeta. Ep nas izvješćuje da je kao završni čin na nebesima, Marduk odgurnuo ovog nebeskog boga u “skrovito mjesto”. Od toga trenutka Gaga se “suočio s dubinama” (vanjskim svemirom). Na svom novom položaju ovaj planet je dobio i novo ime US.MI (“onaj koji pokazuje put”), vanjski planet, naš Pluton.

Po Epu o Stvaranju Marduk se počeo hvalisati svojim djelima: “Putove nebeskih bogova potpuno sam uredio ... u dvije grupe sada su razmješteni.” I zaista je uradio kako kaže. Sa neba je maknuo prvog partnera Sunca u prvotnom stvaranju, Tiamat. Stvorio je Zemlju i odbacio ju u novu orbitu, bliže Suncu, te “zakovao narukvicu” na nebesima - pojas asteroida koji uistinu razdvaja dvije grupe planeta, one koje zovemo unutarnjima, od vanjskih. Razbio je većinu Tiamatovih satelita i gurnuo ih u svemir gdje su postali komete, a njihovog vođu, Kingua, vezao je orbitom uz Zemlju i pretvorio u naš Mjesec. Promijenio je “sudbinu” Saturnovog satelita Gage, kojem je dao neke od karakteristika svoje orbite (nepravilnu putanju oko Sunca) načinivši od njega Pluton.

I najednom, sve enigme našeg Sunčevog sustava - neskladan raspored oceana, pustošenje Mjeseca, nepravilne orbite kometa, fenomen Plutona - dobile su savršeno jasan i razumljiv odgovor u mezopotamskom Epu o Stvaranju kojeg smo ovdje dešifrirali.

Nakon što je “napravio red” među planetima i njihovim putanjama, Marduk je za sebe ostavio “prolaz Nibiru” i “kročio nebom kao kontrolor”. Novi Sunčev

sustav je stvoren. Od tada ga je sačinjavalo dvanaest nebeskih tijela, s dvanaest Velikih Bogova koji su im pripadali.

Sl. 110

8

KRALJEVSTVO NEBESKO

Studije EPA O STVARANJU i usporednih tekstova (na primjer S. Langdonov "Babilonski Ep o Stvaranju") nam pokazuju kako je negdje 2.000. godine prije Krista, Marduk, sin Enkija, smatran za pobjednika nad Ninurtom, sinom Enlila, u borbi za vrhovnu vlast među bogovima. Babilonci tako revidiraju izvorni sumerski "Ep o Stvaranju", izbacujući gotova sva sjećanja na Ninurtu i većinu sjećanja na Enlila, te nadopunjuju ime osvajačkog planeta Marduk.

Marduk je uzdignut u status "Kralja Bogova" što mu odmah daje pripadajući nebeski ekvivalent, planet Nefila, "Dvanaesti Planet". Kao "Vrhovnik Nebeskih Bogova (planeta)" Marduk je i "Kralj Nebesa".

Neki učenjaci su svojevremeno vjerovali kako je Marduk zapravo zvijezda Sjevernjača ili neka druga zvijezda koja je sjajila nad nebom Mezopotamije u vrijeme proljetnog ekvinocija. Razlog? Marduk je opisivan kao "svjetleće nebesko tijelo". Ali Albert Schott ("Marduk und sein Stern") jasno je dokazao da svi drevni astronomski tekstovi Marduka spominju kao člana Sunčevog sustava.

Pridjevi koji opisuju Marduka kao "Veliko Nebesko Tijelo" ili "Onoga koji Svijetli" naveli su druge učenjake da povjeruju kako je riječ o babilonskom Bogu Sunca, nalik egipatskom bogu Ra, koji je također držan za Boga Sunca. Dijelovi pronađenih tekstova, "On koji promatra visine sa Neba ... noseći auru čija svjet-

lost zasljepljuje”, činilo se da snažno podupiru ovu teoriju. Ali u istim tekstovima stoji da “On osvaja predjele nalik na Shamash (Sunce).” Ako je Marduk nalik na Sunce, onda ne može biti Sunce.

A ako nije Sunce, koji od planeta onda jeste? Drevni astronomski tekstovi propustili su naznačiti bilo koji planet. Bazirajući svoje teorije na opisnim pridjevima (na primjer “Sin Sunca”) neki učenjaci uperili su prst u Saturn. Opis Marduka kao crvenog planeta istaknuo je i kandidaturu Marsa. Kako tekstovi Marduk smještaju u “markas shame” (u centar Neba) pojavili su se učenjaci s tvrdnjom kako je pravi odgovor Jupiter, koji je smješten u sredini planeta poredanih u liniju:

Jupiter
Merkur, Venera, Zemlja, Mars   Saturn, Uran, Neptun, Pluton

Ova teorija obiluje kontradikcijama, jer isti učenjaci tvrde kako Kaldeanci nisu znali za postojanje planeta iza Saturna. Na njihovoj listi Zemlja je planet iako tvrde da su Kaldeanci Zemlju shvaćali kao centar planetarnog sustava. A previdjeli su i Mjesec kojeg se u Mezopotamiji držalo za “nebeskog boga”, dakle planet. Identifikacija Jupitera i Dvanaestog Planeta jednostavno “ne drži vodu”.

“Ep o Stvaranju” jasno daje do znanja da je Marduk osvajač iz vanjskog svemira, izvan Sunčevog sustava, koji prolazi pokraj vanjskih planeta (uključujući Saturn i Jupiter) prije sudara s Tiamatom. Sumerani planet nazivaju NIBIRU, “planet križanja”, a babilonska verzija ep nadopunjuje sljedećim astronomskim podacima:

*Planet NIBIRU:
Križanje Neba i Zemlje je okupirao.
Iznad i ispod, ne može se proći;
Svi moraju njega čekati.*

*Planet NIBIRU:
Planet koji sjaji na nebesima.
On zauzima glavnu ulogu
Njemu se svi klanjaju.*

*Planet NIBIRU
To je On koji bez zamora
Sredinom Tiamata stalno prolazi.
PROLAZNIK neka mu bude ime -
Onaj koji je osvojio sredinu.*

Ovi stihovi nedvosmisleno nas upoznaju s činjenicom da Dvanaesti Planet “sredinom Tiamata stalno prolazi” i dijeli poznate nam planete u dvije jednake grupe. Njegova orbita stalno i stalno prolazi mjestom nebeske bitke, gdje je nekada postojao Tiamat.

Dosta je dokaza da astronomski tekstovi, vrlo precizni kada je riječ o planetarnim razdobljima i njihovom nebeskom rasporedu, također govore kako se Marduk pojavljuje negdje između Jupitera i Marsa. Kako su Sumerani znali za sve planete, pojavljivanje Dvanaestog Planeta “kroz sredinu” sugerira ovaj zaključak:

Marduk
Merkur, Venera, Mjesec   Jupiter, Saturn, Uran Zemlja, Mars   Neptun, Pluton

Ako Mardukova orbita prolazi mjestom gdje je nekada bio Tiamat, relativno blizu nas (između Marsa i Jupitera), zbog čega onda ne vidimo taj planet, koji je očito velik i sjajan?

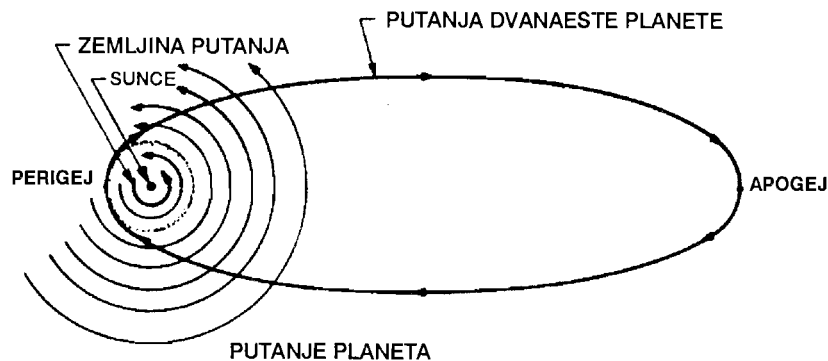
Mezopotamski tekstovi govore o Marduku kao osvajaču nepoznatih predjela neba i osvajaču svemira. “On upoznaje skrivena znanja ... On je vidio sve kutke svemira.” On je opisan i kao “nadglednik” ostalih planeta, jer orbitom okružuje sve ostale. “On drži ruku na njihovim putovima (orbitama)”, čineći “obruč” oko njih. Njegova orbita je “uzvišenija” (veća) od ostalih planeta. Po Franzu Kugleru (“Sternkunde und Sterndienst in Babylon”) iz ovoga proizilazi da je Marduk najbrže nebesko tijelo, koje kruži velikom elipsom kroz svemir, baš kao i kometi.

Ovakva neobična putanja planeta koji ovisno o Suncu ima centar svoje gravitacije, čini da je njegov apogej - točka u kojoj je najviše udaljen od Sunca - duboko u svemiru, a perigej - točka u kojoj je najbliži Suncu i mjesto okretanja i povratka u svemir - u centru našeg Sunčevog sustava, nama pred očima. Pronašli smo da dvije ovakve “baze” uistinu podsjećaju na Marduka u mezopotamskim tekstovima. Sumerski tekstovi opisuju planet koji svoje kretanje započinje od AN.UR (“Nebeske baze”) do E.NUN (“Božanskog Prebivališta”). Ep Stvaranja kaže o Marduku:

*On prolazi nebom i osvaja daljine...
Prostore Dubina Vrhovnik je izmjerio.
E-Shara je odredio za svoje vanjsko prebivalište;
E-Shara veliko prebivalište na Nebu je odredio.*

Jedno “prebivalište” je “vanjsko” - duboko u svemiru. Drugo je određeno na

“Nebu”, tamo gdje je pojas asteroida, između Marsa i Jupitera. (Sl. 111)
Slijedeći učenje svojih sumerskih predaka, Židov Abraham od Ura, također je

Sl. 111

svoje Vrhovno Božanstvo vezao uz Vrhovni planet. Nalik na mezopotamske tekstove, neke knjige Starog zavjeta opisuju “Boga” u prebivalištu “visoko na nebu”. Tamo On “motri na planete u nastajanju”; nebesko Božanstvo koje se, nevidljivo “na Nebesima kreće u svom krugu”. Knjiga o Jobu opisuje nebeski sudar, a ova značajna verzija nam govori gdje se nalazi i kuda odlazi božanski planet:

*Duboko u Visinama, On određuje svoj put;
Gdje svjetlost i tama
Nastaju.*

Psalam nam otkriva veličanstvenu orbitu planeta. Prepoznamo ga kao nebeskog putnika, koji u beskrajnim visinama ima svoj apogej, a onda “silazi na Nebesa”, u perigej, planet opisan kao Krilata Kugla.

Bilo gdje su arheolozi otkrivali ruševine civilizacija Bliskog istoka, simbol Krilate Kugle se pojavljivao. Dominirao je hramovima i palačama, pokrivao stijene, ucrtan u cilindrične pečate, naslikan na zidove. Uvijek u društvu kraljeva i visokih svećenika, stajao bi iznad njihovog prijestolja, lebdio nad bojnim kolima u vrijeme bitke. Krilata Kugla pronađena je od zlata, srebra, gline, drveta. Vladari Sumera, Akadije, Babilona i Asirije, Elama i Urartua, hititski kraljevi, egipatski faraoni, Mari i Nuzi, svi su se kitili istim simbolom kojeg su priznavali kao simbol božanstva. Trajalo je to tisućama godina.

Središnje mjesto vjere i astronomije drevnih naroda bilo je da Dvanaesti Planet

boravi u Sunčevom sustavu, napušta ga i kružeći u velikoj orbiti, u pravilnim vremenskim razmacima, dolazi natrag i postaje vidljiv sa Zemlje. Slikovno pismo za Dvanaesti Planet uzima znak križa, “Planet Križanja”. Ovaj znak ,

ujedno znači “Anu” ili “božanstvo”, a u semitskom jeziku razvio se u slovo “tav”, što znači “znak”.

I doista, svi drevni narodi tog područja periodično pojavljivanje Dvanaestog Planeta doživljavaju kao znak velikih promjena, znak Novog Doba. Mezopotamski tekstovi govore o planetu koji se pojavljuje u pravilnim vremenskim razmacima, kao o prihvaćenoj i predvidljivoj činjenici.

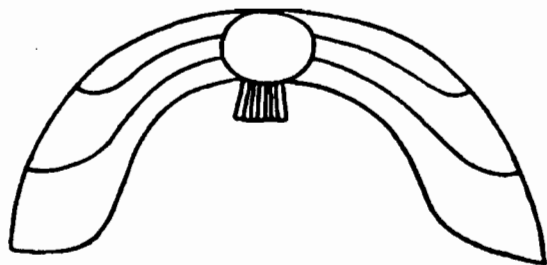
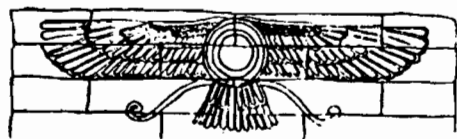
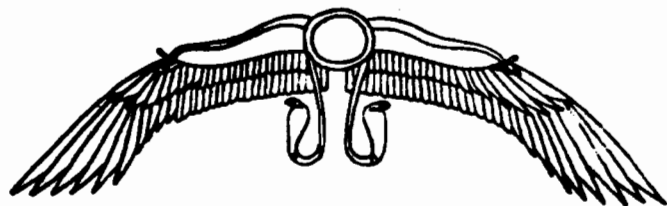
*Veliki planet:
Kada se pojavi, tamno crven.
Nebo dijeli na pola
I stoji kao Nibiru*

Dosta je tumača tekstova koji pretpostavljaju kako dolazak planeta znači predskazanje promjena važnih za cjelokupni ljudski rod. R. Campbell Thompson (“Reports of the Magicians and Astronomers of Nineveh and Babylon”) prilaže nekoliko spisa koji prate rast planeta na nebu, od trenutka kada “pozvoni na stanici Jupiter” do dolaska na mjesto križanja, Nibiru:

*Kada od stanice Jupiter
Planet prođe prema Zapadu
Nastat će vrijeme sigurnosti.
Tihi mir će se rasuti zemljama.
Kada od stanice Jupiter
Planet uskrсне u sjaju
I u Zodiaku Raka postat će Nibiru,
Akkad će preplaviti milost.
Kada Nibiru naraste...
Domaći kraljevi vladat će u miru,
Bogovi će poslati milost i blagoslov.*

Međutim, nadolazeći planet izaziva također kiše i poplave, te snažne gravitacijske promjene.

Kada Planet Nebeskog Prijestolja

Sl. 112

*Naraste u sjaju,
Nastat će poplave i kiše...
Kada Nibiru zastane u perigej,
Bogovi će pokloniti mir,
Brige će se pročistiti,
Problemi postati nevažni.
Kiše i poplave će doći.*

Poput mezopotamskih znanstvenika, židovski proroci podrazumijevaju vrijeme dolaska planeta i njegovo približavanje Zemlji kao vrijeme velikih promjena. Sličnost između mezopotamskih predskazanja mira i napretka koji prate dolazak Planeta Nebeskog Prijestolja i biblijskih proročanstava o miru i pravdi što će sići na Zemlju nakon Dana Gospodnjeg, najbolje odražavaju Izaijine riječi:

*Dogodit će se na kraju Dana:
... On će biti sudac narodima,
mnogim će suditi plemenima,
koji će mačeve prekovati u plugove,
a koplja u srpove.
Neće više narod dizati mača
protiv naroda.
Niti će više učiti ratovanju.*

U suprotnosti s blagoslovom novog vremena koje slijedi nakon Dana Gospodnjeg, Dan sam je u Starom zavjetu opisan kao vrijeme kiše i zemljotresa. Ako ove biblijske stihove shvatimo na način mezopotamskih svećenika, kao vrijeme dolaska velikog planeta snažnog gravitacijskog polja u blizinu Zemlje, onda nam ove riječi Izaije izgledaju prilično razumljivima:

*Čuj! Žagor na gorama kao od silna naroda.
Čuj! Buka kraljevstava, sakupljenih naroda.
To Jahve nad Vojskama za boj vojsku pregleda.
Iz daleka kraja, s granica neba dolaze oni -
Jahve i oruđa gnjeva njegova -
Da svu Zemlju poharaju...
Nebesa ću potresti,
Maknut će se Zemlja s mjesta
Od srdžbe Jahve nad Vojskama,
U Dan kad se izlije gnjev njegov.*

I dok na Zemlji “planine će biti rastopljene ... doline rascijepane”, promijenit će se i smjer zemljinog okretanja oko svoje osi. Prorok Amos nedvosmisleno predviđa:

*I dok Dan ne prođe,
Reče Jahve,
Učinit ću da Sunce zađe u podne
I tamom ću prekriti Zemlju usred dana.*

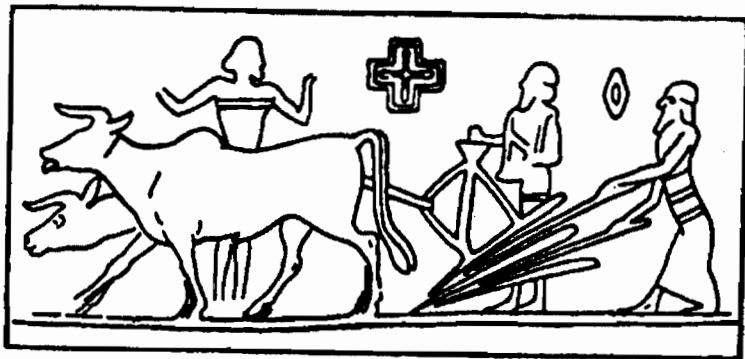
Upozorenjem, “Pazite, Dan Gospodnji dolazi!” prorok Zaharija izvješćuje narod da će fenomen zaustavljanja okretanja Zemlje oko svoje osi trajati samo jedan dan:

*I dok Dan ne prođe
Neće biti svjetla - ledeni hlad će zavladati.
I trajat će jedan dan, obznani Jahve,
da neće biti ni dana ni noći.
i u Svetu večer pojavit će se svjetlo.*

Na Dan Gospodnji, kaže prorok Joel “Sunce i Mjesec će obaviti tama, a zvijezde se ugasiti”, “Sunce će gurnuti u mrak, a Mjesec postati crven kao krv.”

Mezopotamski tekstovi uzdižu svjetlosno zračenje planeta i govore kako će biti vidljive čak i po danu: “vidljive kada Sunce izađe, nestat će pred sumrak”. Cilindrični pečat, pronađen u Nippuru, prikazuje grupu zemljoradnika kako podignute glave gledaju u Dvanaesti Planet (označen simbolom križa). Dan je, a nebesko tijelo je vidljivo prostim okom. (Sl. 113)

Drevni narodi nisu samo očekivali periodična pojavljivanja Dvanaestog Plan-

Sl. 113

eta, već su i ucrtali karte njegovog nevidljivog kretanja dubinama svemira.

Različiti biblijski stihovi - posebno oni Izaije, Amosa i Joba - spominju kretanje nebeskog Boga kroz razna zvijezda. “Usamljen On kroči Nebesima, iznad najviših Dubina; prolazi kraj Velikog Medvjeda, Orionu i Siriusu, i zvijezda Juga.” Ili, “Njegovo nasmiješeno lice uzdiže se iznad Bika i Ovna; od Bika ka Strijelcu On će krenuti.” Ovi stihovi opisuju planet koji, ne samo da se kreće najdubljim svemirom, već određuju i smjer njegovog kretanja, iz smjera juga u smjeru kazaljke na satu - baš kao što su nas već izvijestili mezopotamski izvori. Vrlo jasno, prorok Habakkuk tvrdi: “Iz smjera juga Jahve će doći ... njegova Slava prekrit će Zemlju ... i Venera će sjajiti, zračeci Božjim zrakama.”

Među mnogim mezopotamskim tekstovima koji se bave ovim predmetom, jedan je prilično jasan:

*Planet boga Marduka:
U svom pojavljivanju: Merkur.
Nastajući trideset stupnjeva u nebeskoj barci: Jupiter.
Kada stoji na mjestu nebeske bitke: Nibiru.*

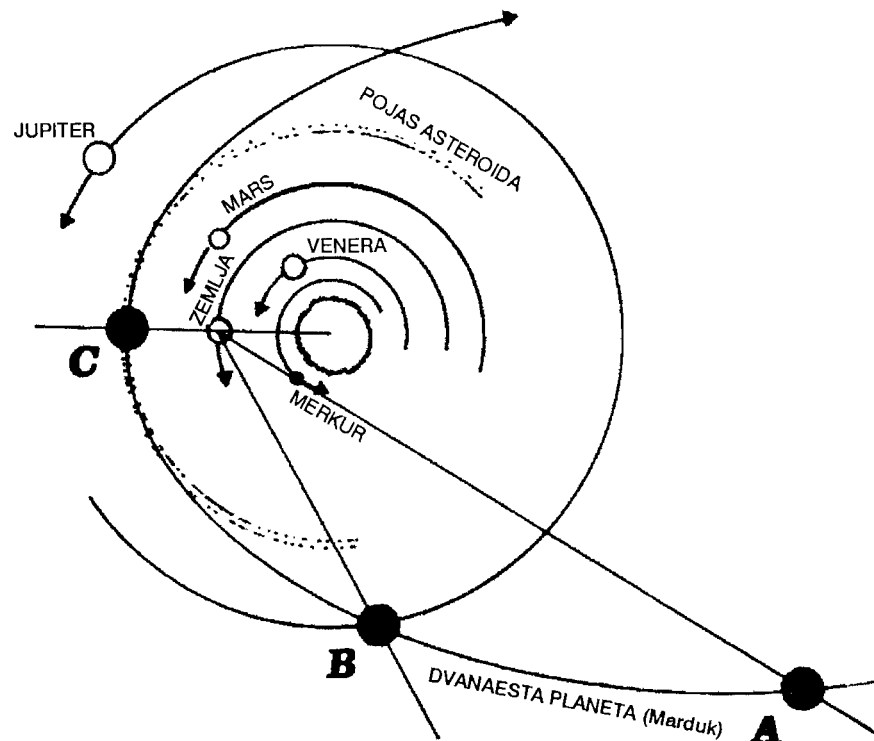
Kako pripadajuća skica ilustrira, gornji tekst ne naziva Dvanaesti Planet različitim imenima (kako su učenjaci pretpostavljali). On zapravo opisuje kretanje planeta kroz tri ključne točke, ako to kretanje nebom pratite sa Zemlje. (Sl. 114)

Prva prilika da opazite Dvanaesti Planet, kako ga njegova orbita nosi sve bliže Zemlji, je kada se u jednoj liniji nađe sa Zemljom i Merkurom (točka A) - po našim mjerenjima ovaj položaj je na trideset stupnjeva od zamišljene nebeske osi Sunce - Zemlja - perigej. Krećući se dalje, sve bliže Zemlji, postaje sve sjajnije i vidljiviji, a kada prođe sljedećih trideset stupnjeva presjeći će orbitu Jupitera, točno u točki B. I konačno, dolazi na mjesto nebeske bitke, svoj perigej ili mjesto Križanja. Postaje planet Nibiru (točka C).

Prateći zamišljenu os između Sunca, Zemlje i perigeja Mardukove orbite, promatrač sa Zemlje Marduka će prvo ugledati kada se pojavi iza Merkura, na 30 stupnjeva (točka A). Napredujući sljedećih 30 stupnjeva, Marduk siječe orbitu Jupitera u točki B. Potom, u svom perigeju (točka C) Marduk stiže na Križanje: natrag na poprište Nebeske Bitke. Tada je najbliži Zemlji i započinje svoju orbitu natrag u dubine svemira.

Predviđanja Dana Gospodnjeg u drevnoj Mezopotamiji i među židovskim piscima (što je imalo svoj odraz i u Kraljevstvu Nebeskom Novog zavjeta) imala su svoj povod u stvarnim, životnim iskustvima drevnih naroda: oni su svjedočili periodičnim pojavljivanjima Planete Bogova u blizini Zemlje.

Povremena, ali pravilna pojavljivanja i nestajanja planeta pred očima ljudi sa

Sl. 114

Zemlje govori o njegovoj stalnoj orbiti oko Sunca. Po svom kretanju on se ponaša kao mnogi kometi. Neki od kometa koje poznajemo - poput Halleyevog kometa koji se Zemlji približava svakih 75 godina - nestaju pred našim pogledom na toliko dugo vremena da astronomi vrlo teško utvrđuju radi li se o istom kometu kada se nanovo pojavi. Neki kometi viđeni su samo jednom u ljudskoj povijesti i pretpostavlja se da imaju orbitalno vrijeme mjereno tisućama godina. Komet Kohoutek, na primjer, prvi puta je otkriven u ožujku 1973. godine, prošao je na udaljenosti 75.000 000 milja od Zemlje početkom siječnja 1974. godine i ubrzo zatim nestao iza Sunca. Astronomi predviđaju da će se ponovno pojaviti negdje nakon 7.500 godina do 75.000 godina.

Ljudska intimnost s dolaskom i odlaskom Dvanaestog Planeta govori nam kako je njegova orbita kraća od Kohouteka. Ako je tako, zašto onda naši astronomi ne znaju za njegovo postojanje. Vjerojatno stoga što bi orbita Dvanaestog Planeta bila šest puta veća od one Plutona čak i u slučaju da je dvostruko kraća od Kohoutekove ophodnje oko Sunca. Zapravo, planeti iza Saturna, za čije

postojanje znamo, nisu otkriveni vizualno, već matematičkim putem. Njihove orbite astronomi su otkrili zbog utjecaja koje su vršile na do tada poznate planete.

Ovo će vjerojatno biti način na koji će se "otkriti" i postojanje Dvanaestog Planeta. Pretpostavke da postoji "Planet X" već postoje u modernoj astronomiji. Ovaj planet, iako nevidljiv može se "osjetiti" preko utjecaja koji vrši na orbite poznatih kometa. Godine 1972. Joseph L. Brady sa "Lawrence Livermore Laboratory of the University of California" otkriva da nepravilnosti u orbiti Halleyevog kometa najvjerojatnije izaziva utjecaj planeta veličine Jupitera čija bi orbita oko Sunca mogla biti 1.800 godina. Njegova tadašnja udaljenost od 6.000.000.000 milja mogla bi biti izmjerena jedino matematičkim putem.

Mezopotamski i biblijski izvori pružaju nam snažne dokaze da je orbitalno vrijeme Dvanaestog Planeta 3.600 godina. Sumerani broj 3.600 označavaju znakom velikog kruga. Pripadajući pridjev za planet - "shar" (vrhovni vladar) - ujedno znači i "savršen krug" ili "završena kružnica". Također znači i broj 3.600. Istovjetnost tri pojma - planet/orbita/3600 - ne može biti tek slučajnost.

Berosus, babilonski svećenik astronom, spominje deset vladara koji su vladali zemljom do Potopa. Analizirajući Berossusovo pisanje, Alexander Polyhistor kaže: "U drugoj knjizi nalazimo povijest deset kraljeva Kaldeanije, a razdoblje svake od vladavina, koje zajedno iznose stotinu i dvadeset "shara", ili četiri stotine i tridesetdviije tisuće godina, protežući se sve do početka Potopa."

Abydenus, učenik Aristotelov, također nabroja deset Berossusovih vladara čiju dužinu vladanja broji 120 shara. On je razjasnio da se ovi vladari i njihovi gradovi nalaze u drevnoj Mezopotamiji:

*Rečeno je da je prvi kralj zemlje bio Alorus.
 . . . On je vladao 10 shara.
 Sada, jedan shar iznosi tri tisuće šest stotina godina...
 Nakon njega Alaprus je vladao tri shara, a naslijedio
 ga je Amillarus iz grada panti-Biblon, koji je vladao trinaest shara
 Slijedi Ammenon vladavine duge dvanaest shara; on je isto iz grada
 panti-Biblon. Iz istog mjesta je i Megalurus, vladar 18 shara.
 Onda Daos, Pastir, upravljao je svijetom deset shara.
 Bilo je još vladara, posljednji među njima Sisithrus; a ukupno,
 deset kraljeva vladalo je stotinu i dvadeset shara*

Apollodorus iz Atene, na sličan način mjeri pretpovijesno razdoblje: deset vladara vladalo je 432.000 godina, a pojedinačna vlast svakog od njih mjerljiva je vremenskim jedinicama od 3.600 godina.

Pojavom sumerologije, "drevnih tekstova" koji su pronađeni i dešifrirani, pret-

potopni svijet izranja pred našim očima kroz listu od deset vladara - od prvog "Kraljevstva koje se spustilo sa Nebesa" do vremena kada je "Potop prekrpio Zemlju".

Jedna sumerska lista kraljeva, poznata kao tekst W-B/144, bilježi vladavinu božanstava u pet mjesta ili "gradova". U prvom gradu, Eridu, stolovala su dva vladara. Tekst obilježava oba imena sa znakom "A", što znači "praotac".

*Kada se Kraljevstvo spustilo s Nebesa,
prvo je stolovalo u Eridu.*

U Eridu

A.LU.LIM postade kralj; vladao je on 28.800 godina

A.LAL.GAR je vladao 36.000 godina.

Dva vladara vladaše 64.800 godina.

Kraljevstvo se potom seli u druga mjesta, gdje vladare nazivaju "en", ili "Gospodin" (a na jednom mjestu korišten je božanska titula "dingir").

Nakon Eridu,

Svoje Kraljevstvo preselio je u Bad-Tibira.

U Bad-Tibira

EN.MEN.LU.AN.NA vlada 43.200 godina;

EN.MEN.GAL.AN.NA vlada 28.800 godina.

Božanski DU.MU.ZI, Pastir; vlada 36.000 godina.

Tri kralja vladaše 108.000 godina.

Popis potom nabroja gradove, Larak i Sippar, i njihove božanske vladare, te na kraju grad Shuruppak, gdje je čovjek božanskog porijekla bio kralj. Zajednička je činjenica svih popisa, da su ove fantastično duge vladavine, sve do jedne, bile djeljive sa 3.600:

<i>Alulim</i>	- 8 x 3 600 = 28.800
<i>Alalgar</i>	- 10 x 3 600 = 36.000
<i>Enmenluanna</i>	- 12 x 3 600 = 43.200
<i>Enmengalanna</i>	- 8 x 3 600 = 28.800
<i>Dumuzi</i>	- 10 x 3 600 = 36.000
<i>Ensipazianna</i>	- 8 x 3 600 = 28.800
<i>Enmenduranna</i>	- 6 x 3 600 = 21.600
<i>Ubartutu</i>	- 5 x 3 600 = 18.000

Sumerski tekst označen kao W-B/62 dodaje Larsu popisu prijestolnica i dva

božanska vladara popisu kraljeva. I ovdje je trajanje pojedinih vladavina točno u godinu djeljivo sa 3.600. Uz pomoć ostalih tekstova može se zaključiti kako su Sumeranima uistinu vladala desetorica kraljeva, sve do Potopa; svaka od vladavina mjerljiva je u sharima, kojih je ukupno bilo 120, baš kako nas izvješćuje Berossus.

Zaključak se sam nameće - duljina pojedinih vladavina poklapa se s vremenom orbite Dvanaestog Planeta, "planeta Kraljeva" ili "Planeta Bogova" (3.600 godina). Dakle, Alulim je vladao 8 orbita Dvanaestog Planeta, Alalgar deset orbita itd.

Ako su ovi pretpotopni vladari bili Nefili, kako mi pretpostavljamo, koji su na Zemlju došli sa Dvanaestog Planeta, onda nas ne mora čuditi što razdoblje njihove vladavine, odnosno boravka na Zemlji, odgovara vremenu potrebnom da Dvanaesti Planet napravi krug oko Sunca. Preciznije, vrijeme vladavine trajalo bi od trenutka slijetanja "Kraljevskog broda" na Zemlju, do trenutka polijetanja i odlaska, odnosno zamjene zapovjednika. Stari bi se vratio na matični planet, a novi došao. Ove smjene zapovjednika odgovaraju smjenama Kraljevstava kako su zapisali Sumerani i mogu se vrlo točno mjeriti orbitalnim razdobljima Dvanaestog Planeta - sharima.

Netko će sigurno postaviti pitanje, kako je onda moguće da pojedini zapovjednici na Zemlji ostaju i vladaju 28.800 ili 36.000 godina. Nije li to predugo za jedno živo biće? Nije stoga čudno da su učenjaci sve ove priče i podatke o dugovječnosti sumerskih vladara držali legendama.

Ali što je jedna godina? Naša "godina" je vrijeme potrebno Zemlji da završi jedan orbitalni krug oko Sunca. Život koji se razvio na Zemlji, nastao je u vrijeme kada je orbita oko Sunca već uspostavljena, pa u svojoj cijelosti ovisi o duljini ove putanje. (Čak i neka manje značajna orbitalna vremena, na primjer orbita Mjeseca ili jedna smjena dana i noći, vrši snažan utjecaj na sav zemaljski život). Čovjek živi onoliko godina koliko je njegov biološki sat "naštiman" u odnosu na broj orbita Zemlje oko Sunca.

Nema mjesta sumnji da bi i život na nekom drugom planetu bio vremenski usklađen s cikličkim kretanjem tog planeta oko svoje zvijezde. Kada bi putanja Dvanaestog Planeta oko Sunca bila toliko dugačka da za njen puni prelazak treba 100 puta više nego Zemlji da obiđe Sunce, onda bi jedna godina Nefila trajala 100 godina na Zemlji. A što ako orbita Dvanaestog Planeta oko Sunca traje 3.600 zemaljskih godina, kako mi tvrdimo da uistinu jest? Tada bi naših 3.600 godina ispunjavalo tek jednu godinu njihovog kalendara, ali i jednu godinu njihovog života. Dužine vladavina Kraljeva o kojima nas izvješćuju Sumerani i Berossus tada više ne bi bile legendarne i fantastične. Trajale bi osam ili deset godina, Nefila naravno.

Već smo saznali u ranijim poglavljima kako je čovječanstvo, pod aktivnim

utjecajem Nefila, prošlo kroz tri razvojna skoka, svakih 3.600 godina; razdoblje mezolitika 11.000 godina prije Krista, doba lončarstva 7.400 godina prije Krista i nenadani razvoj sumerske civilizacije otprilike 3.800 godina starog doba. Nije slučajno da Nefili interveniraju u ljudskoj povijesti uvijek u vrijeme koje odgovara vremenu kada se Dvanaesti Planet približi Zemlji.

Mnogi učenjaci (na primjer Heinrich Zimmern u "The Babylonian and Hebrew Genesis") otkrivaju da Stari zavjet pažljivo njeguje tradiciju vladavina prije Potopa, razdoblje predaka, i da rodoslovlje od Adama do Noe (junaka Potopa) broji deset vladara. Govoreći o dobu prije Potopa, Knjiga Postanka (Poglavlje 6) opisuje razočaranje Boga čovječanstvom. "I zažali Bog što je stvorio čovjeka na Zemlji... i reče Bog: Uništiti ću čovjeka kojeg sam stvorio."

I reče Bog:

*Moj duh neće dovijeka lebdjeti nad Čovjekom;
što griješeći, samo misli na putenost tijela.
I njegovi dani bijahu sto i dvadeset godina.*

Generacije znanstvenika stih "I njegovi dani biti će sto i dvadeset godina" čitali su kao božju garanciju da će čovjekov životni vijek trajati 120 godina. Ali ovo baš i nema nekog smisla. Zašto bi Bog, u istom stihu gdje objavljuje svoju namjeru da uništi čovječanstvo, obećao čovjeku dug život. A znamo i da su nakon Potopa pojedini ljudi živjeli duže od 120 godina - Noa ili Shem čak 600 godina.

Držeći se uvjerenja da se spominjanih 120 godina tiču ljudskog životnog vijeka, učenjaci su previdjeli da u spomenutom stihu biblijski jezik ne koristi vrijeme buduće - "I njegovi dani će biti..." - već vrijeme prošlo - "I njegovi dani bijahu sto i dvadeset godina." Nameće se očito pitanje, o čijem se životnom vijeku ovdje govori?

Naš zaključak je kako se 120 godina odnosi na Božanstva.

Smjestimo gore opisana zbivanja u vrijeme koje razmatraju epski tekstovi Sumerana i Babilonaca. "Ep o Stvaranju" počinje riječima "Enuma elish" (kada u visinama). Priča o pojavljivanju boga Enlila i boginje Ninlil smještena je u vrijeme "kada čovjek još nije bio stvoren", i tako dalje.

Jezik i svrha Poglavlja 6 Knjige Postanka služi istom cilju, smjestiti zbivanja o kojima govorimo, doba Potopa, u pravu vremensku perspektivu. Početne riječi izvorne verzije Poglavlja 6 odnose se na vrijeme:

Kada su se ljudi počeli širiti po Zemlji

i kćeri im se narodile.

Ovo se, nastavlja pripovjedač, zbivalo kada

*Opaze sinovi Božji da su kćeri ljudske pristale
pa ih uzimahu sebi za žene gdje su god htjeli.*

A bilo je to kada

*U ona vremena - a i kasnije - na Zemlji su bili Nefili,
u vrijeme kad su Božji sinovi općili s ljudskim kćerima
pa im one rađale djecu.
To su oni od starina po snazi glasoviti ljudi...
.. Ljudi Shema.*

Bilo je to u vrijeme kada je čovjek Potopom zbrisan s lica Zemlje. A kada se to točno dogodilo?

Stih treći nam odgovara nedvosmisleno: onda kada božanstva izbroje 120 godina. Sto i dvadeset "godina", ne čovjeka na Zemlji, već moćnih, glasovitih "Ljudi s raketama", Nefila. A njihova godina iznosila je jedan shar - 3.600 zemaljskih godina.

Ovakva interpretacija ne samo da rasvjetljava stihove Postanka, već nam pokazuje kako su oni nastali na osnovu obavijesti koje su dobili od Sumerana: 120 shara, 432.000 godina je prošlo od prvog slijetanja Nefila na Zemlju do Potopa. Vođeni našim ranijim saznanjima o pravom vremenu početka Potopa, možemo zaključiti da se prvo slijetanje Nefila na Zemlju dogodilo točno prije 450.000 godina.

Ali prije no što krenemo u potragu za događanjima koje je izazvao dolazak Nefila, te sustav koji su potom izgradili, moramo odgovoriti na dva ključna pitanja: Je li moguće da su se bića, očito fizički potpuno nalik na nas, razvila na nekom drugom planetu? I, je li moguće da su ta bića posjedovala sposobnost međuplanetarnih letova, prije pola milijuna godina?

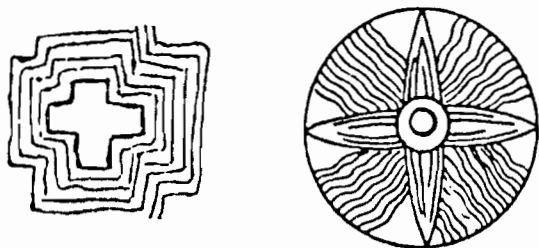
Iz prvog pitanja proizlazi jedno još važnije: Ima li života bilo gdje u svemiru? Suvremena znanost danas dokazuje kako postoji niz galaktika nalik na našu, s nemjerljivo mnogo zvijezda nalik na naše Sunce, s bezbroj planeta i različitih atmosfera, na kojima se kemijski elementi miješaju u svim zamislivim varijantama. Svemir nudi milijarde mogućnosti i prilika da se razvije život.

Danas također znamo kako međuplanetarni prostor svemira nije prazan. Na

primjer, svemirom se kreću čestice vode, oblaci ledenih kristala, ostaci procesa nastajanja zvijezda. Ovo otkriće suvremene astronomije potvrđuje mezopotamska vjerovanja kako su se "vode Sunca miješale s vodama Tiamata."

Osnovne čestice živih materija "lebde" prostorom između planeta, što negira tvrdnju kako život može postojati i opstati jedino unutar određene zagrijane atmosfere. Više ne stoji niti uvjerenje kako se živi organizmi mogu razvijati jedino tamo gdje je izvor životne energije Sunce i njegovo zračenje. Američka svemirska letjelica "Pioneer 10" je otkrila kako Jupiter, iako znatno udaljeniji od Sunca, ima toplu atmosferu što znači da posjeduje vlastiti izvor energije i topline, neovisan od Sunca.

Planet s rezervama radioaktivnih elemenata u svojoj unutrašnjosti ne proizvodi samo vlastitu toplinu, on je sposoban i za vulkansku aktivnost, proces nužan za stvaranje atmosfere. Ako je planet dovoljno velik da ostvari stabilnu gravitacijsku silu, ona će atmosferu čuvati nedirnutom. Takva atmosfera nalik je na efekt zagrijane kuće, štiti planet od hladnoće svemira i čuva vlastitu toplinu da se ne rasprši. Kao što pojedinca grije i od hladnoće štiti odjeća. Vjerojatno su ovo imali na umu autori drevnih tekstova kada su Dvanaesti Planet opisivali kao "odjeven u toplinu". Doživljavali su ga i kao planet koji zrači i još ga zvali "onaj koji zrači najjače među Bogovima". (Sl. 115) Dvanaesti Planet mogao je razvijati svoju vlastitu toplinu i posjedovao je atmosferski ogrtač koji je štiti život za njegovog prolaska mračnim dubinama svemira, daleko od Sunca.

Sl. 115

Znanstvenici više ne tvrde samo kako postoje teorijske mogućnosti da se život razvije na vanjskim planetima (Jupiteru, Saturnu, Uranu, Neptunu) već da se to i dogodilo. Da bi se razvio život kakvog poznamo od primarnog je značaja prisutnost vode. Mezopotamski tekstovi ne ostavljaju mjesta sumnji da je Dvanaesti Planet bio vodeni planet. U "Epu o Stvaranju" nailazimo na pedesetak različitih imena za planet, od kojih većina ima vodeni aspekt. Počinje pridjevom A.SAR ("vodeni kralj"), "onaj koji određuje dubine voda", slijede imena kao A.SAR.U ("lagani, svijetli vodeni kralj"), ili A.SAR.U.LU.DU ("lagani, svijetli vodeni kralj čije dubine zrače

ljepotom"). Sumerani nisu sumnjali da je Dvanaesti Planet prepun života. Zvali su ga i NAM.TIL.LA.KU, "Bog koji proizvodi život". On je bio "tvorac sjemenja i klica iz kojeg raste bilje... onaj koji otvara izvore i izvlači vodu iz dubina" - "vodeni raznosac po Nebu i Zemlji."

Život, tvrdimo ovdje, ne postoji samo na nama poznatim planetima, već i po rubovima Sunčevog sustava. Iz tih daljina, sa samog ruba Sunčevog sustava dolazi u sam njegov centar Dvanaesti Planet, crvenkast, svijetleći planet, zračeći vlastitu toplinu unutar atmosfere pod čijim okriljem buja život.

Ako je tome tako, on je izvor i zemaljskog života. Planet Zemlja je formiran prije 4 500 000 000 godina, a znanstvenici vjeruju kako su se prvi oblici života pojavili već nekoliko milijuna godina nakon toga. Ovo je gotovo nevjerojatno. Postoji nekoliko indicija da su najstariji i najjednostavniji oblici života, stari preko 3 000 000 000 godina, biološkog porijekla. To znači da su prvotni oblici života, nastali ubrzo kako je formirana Zemlja, vukli porijeklo od nekih drugih životnih oblika. Dakle, nisu nastali miješanjem kemijskih spojeva i plinova. A to nam govori da život koji se razvio na Zemlji, nije nastao na Zemlji.

Godine 1973. dobitnici Nobelove nagrade Francis Crick i dr. Leslie Orgel objavili su članak u znanstvenom magazinu "Icarus", gdje prvi puta iznose svoju teoriju kako je "život na Zemlji možda došao kroz mikroorganizme s neke udaljene planete." Nobelovci su se zapitali, zašto je samo jedan genetski kod prisutan u svim živim bićima našeg planeta, zašto ključnu ulogu u razvoju bioloških životnih formi imaju neki elementi koji su neznatno prisutni u okolini, dok elementi poput kroma ili nikla, kojih ima u obilju igraju zanemarivu ulogu. Crick i Orgel izazvali su senzaciju i zgražanje svojim daljnjim zaključkom. Prvotni organizmi nisu se slučajno preselili sa drugih planeta na Zemlju, oni su ovdje ostavljeni namjerno!? Inteligentna bića s drugih planeta poslala su na Zemlju u svom svemirskom brodu "sjeme života".

Potpuno samostalno, bez poznavanja podataka kojima se bavi ova knjiga, dva Nobelovca su došla do sličnih zaključaka. Osim što u sumerskim pločicama čitamo kako život, odnosno prvotni oblici života, na Zemlju nisu posijani namjerom, već nebeskim sudarom. Planet nositelj života, Dvanaesti Planet i njegovi sateliti, sudarili su se s Tiamatom i prepolovili ga. Od jednog dijela "stvorena" je Zemlja. Za vrijeme sudara biološki organizmi sa Dvanaestog Planeta "posijani" su po Zemlji. Ovo nam govori i da se život ranije razvio na Dvanaestom Planetu, pa je moguće da su u vrijeme kada su se na Zemlji tek pojavili prvi sisavci, na Dvanaestom Planetu visokorazvijena bića gradila civilizaciju. Bića koja su već prije 500.000 godina bila u stanju putovati svemirom. Do Zemlje s kojom su imali posebne planove.

9

SPUŠTANJE NA PLANET ZEMLJU

Čovjek je stupio nogom jedino na Mjesec i istražio tek nama najbliže planete. I to letjelicama bez posade. Onkraj nama relativno bliskih susjeda, međuplanetarni i vanjski svemir još su uvijek van dosega čak i najmanjih ispitivačkih letjelica. Ali planet Nefila sa svojom ogromnom orbitom, služio je kao putujuća zvjezdarnica, vodeći svoje stanovnike kroz orbite svih vanjskih planeta i omogućavajući im da promatraju iz prve ruke veliki dio Sunčevog sustava.

Stoga nije čudo da se veliki dio znanja kojeg su donijeli sa sobom, spustivši se na Zemlju, odnosio na astronomiju i nebesku matematiku. Nefili, “bogovi neba” na Zemlji, potaknuli su čovjeka da promatra nebo - baš kako je Jahve poticao Abrahama.

Također nije čudno da su čak i najranije i najgrublje izrađeni kipovi i crteži nosili nebeske simbole zvijezda i planeta. Kada je trebalo predstaviti ili zazivati bogove, njihovi nebeski simboli su korišteni kao grafička stenografija. Zazivanjem nebeskih (“božanskih”) simbola, čovjek više nije bio sam; simboli su povezivali zemljane s Nefilima, Zemlju s nebom, čovječanstvo sa svemirom.

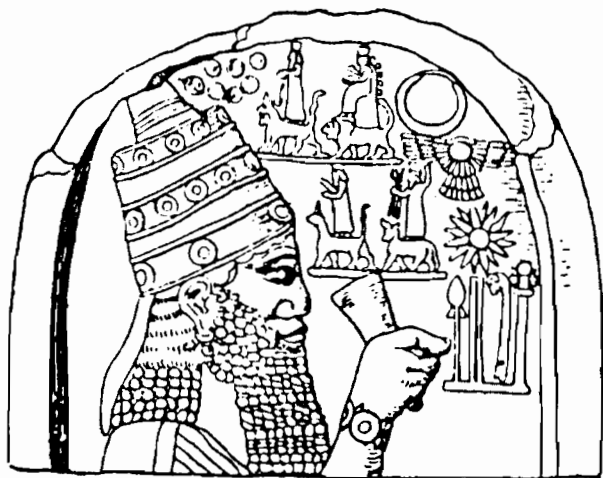
Vjerujemo da neki od simbola također sadrže informacije koje možemo

povezati jedino sa svemirskim putovanjem na Zemlju.

Drevni izvori nude nam obilje tekstova i popisa koji se bave nebeskim tijelima i njihovom povezanošću s različitim božanstvima. Drevna navika pripisivanja brojnih epiteta kako nebeskim tijelima tako i božanstvima otežava identifikaciju. Čak i u slučaju potvrđenih identifikacija kao što je ona Venere i Ištar, zbrku predstavljaju promjene u panteonu. Tako je ranije Venera bila povezana s božicom Ninhursag.

Učenjaci poput E. D. Van Burena ("Symbols of the Gods in Mesopotamian Art") malo su pojasnili problematiku sakupivši i sredivši više od osamdeset simbola bogova i nebeskih tijela koji se mogu naći na cilindričnim pečatima, kipovima, stelama, reljefima, muralima i (vrlo detaljno i jasno) na kamen - medašima (kudurru u akademskom). Kada su simboli klasificirani, postalo je jasno da osim što označavaju neke od poznatijih južnih i sjevernih zvijezda (kao što je Morska Zmija koja označava Hidru), oni predstavljaju ili dvanaest zvijezda zodijskih (na primjer Rak ili Škorpion) ili dvanaest bogova Neba i Zemlje ili dvanaest članova Sunčevog sustava.

Stela koju je podigao asirski kralj Esarhaddon prikazuje vladara koji drži Pehar Života i okrenut je prema Dvanaest glavnih bogova Neba i Zemlje. Četiri boga nalaze se na životinjama. Među njima sa sigurnošću možemo prepoznati Ištar na lavu i Adada kako drži rašljastu munju. Ostala četiri boga predstavljeni su pomoću njihovih posebnih atributa, na primjer bog Rata sa svojim žezlom s lavovskom glavom. Preostala četiri boga su prikazana kao nebeska tijela: Sunce (Shamash), Krilata Kugla (Dvanaesti planet, stan Anuov),

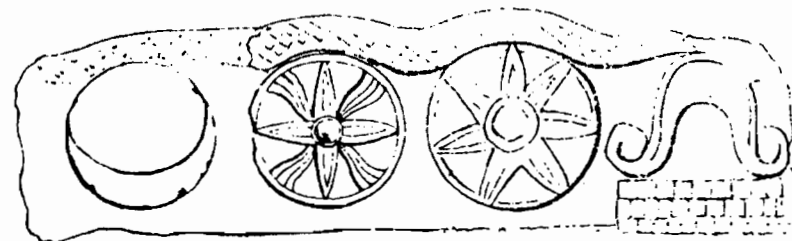
sl. 1

Polumjesec i simbol koji se sastoji od sedam točaka. (sl. 1)

Iako je kasnije bog Sin bio povezan s Mjesecom i prikazivan simbolom polumjeseca, brojni dokazi pokazuju da je u "davnim vremenima" polumjesec bio simbol starijeg bradatog božanstva, jednog od sumerskih istinskih "davnih bogova." Često prikazan okružen tokovima vode, ovaj bog bio je bez sumnje Ea. Polumjesec se također povezivao s umijećem mjerenja i računanja, čega je Ea bio božanski znalac. Stoga je bilo prikladno da se Bogu Mora i Oceana, Eai, dodijeli kao njegov nebeski pandan Mjesec, koji uzrokuje plimu i oseku oceana.

Koje je značenje simbola sa sedam točaka?

Mnogi ključevi vode nas zasigurno do zaključka da je to bio nebeski simbol Enlila. Na prikazu Vrata Anuovih (Krilata Kugla) kojima se sa strane nalaze Ea i Enlil (vidi sl. 87 - knjiga prva), oni su predstavljeni polumjesecom i simbolom sa sedam točaka. Neki od najjasnijih prikaza nebeskih simbola koje je precizno kopirao Sir Henry Rawlinson ("The Cuneiform Inscriptions of Western Asia") dodjeljuju najistaknutiji položaj skupini od tri simbola, koji predstavljaju Anua okruženog sa svoja dva sina: to nam govori da simbol koji označava Enlila može biti ili sedam točaka ili sedmokraka "zvijezda". Bitan

sl. 2

element u Enlilovom nebeskom prikazivanju bio je broj sedam (ponekad je bila uključena i kći, Ninhursag, koju predstavlja rezač pupkovine). (sl. 2)

Učenjaci nisu mogli razumjeti izjavu Gudee, kralja Lagasha: "nebeski 7 je 50." Pokušaji iznalaženja aritmetičkih rješenja - neke formule kojom bi broj sedam išao u pedeset - nisu uspjeli otkriti značenje te izjave. Međutim, odgovor je jednostavan: Gudea je rekao da nebesko tijelo koje je "sedam" predstavlja boga koji je "pedeset". Bog Enlil, čiji je pozicioni broj bio pedeset, imao je za svoj nebeski pandan planet koji je bio sedmi po redu.

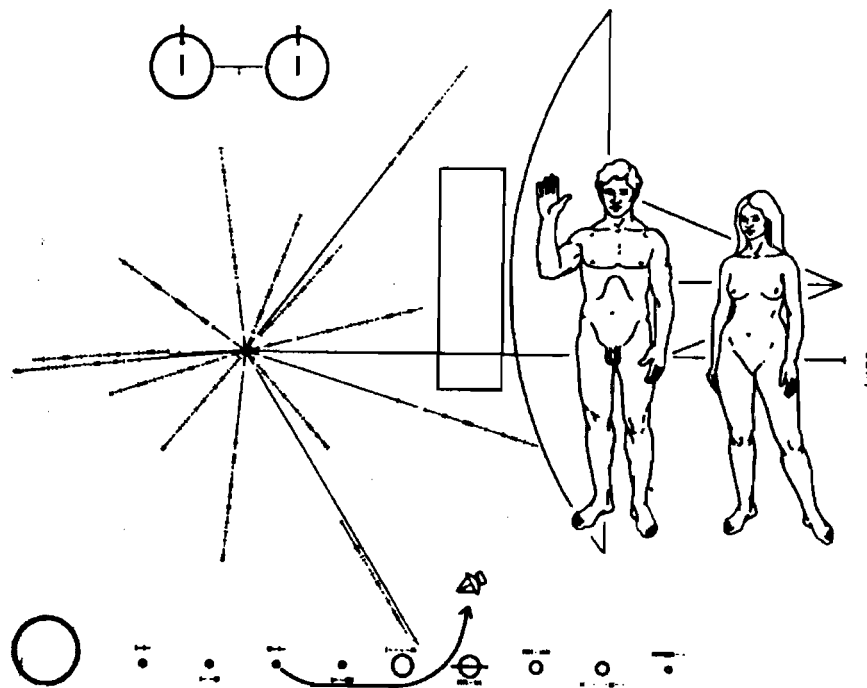
Koji planet je pripadao Enlilu? Sjećamo se teksta koji govori o ranijim vremenima kada su bogovi tek stigli na Zemlju: Anu je ostao na Dvanaestom

planetu, a njegova dva sina koji su sišli na Zemlju izvlačili su ždrijeb. Eai je bila dodijeljena "vladavina nad Dubinama", a Enlilu je "dodijeljena vlast nad Zemljom". I rješenje zagonetke pojavljuje se u svom punom značaju:

Enlilov planet bila je Zemlja. Za Nefile, Zemlja je bila sedmi planet.

U veljači 1971, SAD su lansirale letjelicu bez posade na najdužu misiju do tada. Putovala je dvadeset i jedan mjesec, prošla pored Marsa i pojasa asteroida, do precizno utvrđenog susreta s Jupiterom. Zatim je, kako su predviđjeli znanstvenici NASE, snažna gravitacija Jupitera "ugrabila" letjelicu i zavrtlala ju u vanjski svemir.

Razmišljajući kako bi Pioneer 10 jednog dana mogao biti privučen gravitacijom nekog drugog "Sunčevog sustava" i spustiti se ili sudariti s nekim

sl. 3

planetom u svemiru, znanstvenici koji su radili na letjelici Pioneer 10 dodali su joj aluminijsku pločicu na kojoj je bila urezana "poruka". (sl. 3)

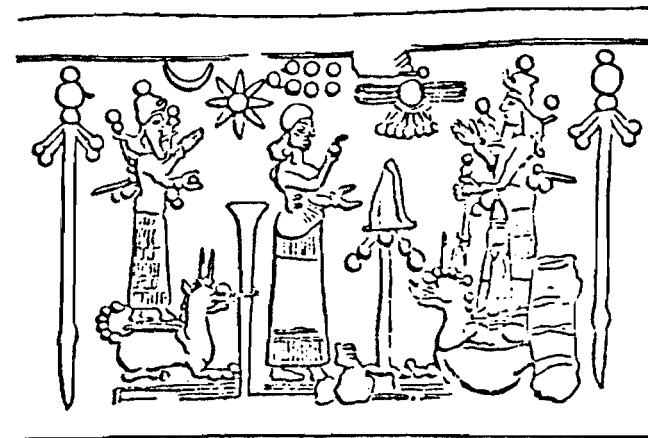
Poruka se koristi slikovnim jezikom - znakovima i simbolima koji se bitno ne razlikuju od onih koji su korišteni na samom početku slikovnog zapisivanja u Sumeru. To je pokušaj da se onome tko eventualno pronade pločicu pokaže kako se čovječanstvo sastoji od muškarca i žene, čija je veličina uspoređena s veličinom i oblikom letjelice. Opisana su dva osnovna kemijska elementa u našem svijetu, te lokacija Zemlje u odnosu na određeni međuzvjezdani izvor emitiranja radio valova. Naš Sunčev sustav je prikazan kao Sunce i devet planeta, govoreći nalazniku: "Letjelica koju ste našli dolazi sa trećeg planeta ovog Sunca."

Naša astronomija je prilagođena ideji da je Zemlja treći planet po redu, što ona zaista i jest. Ako počnemo s brojanjem od središta našeg sustava, Sunca.

Ali za nekoga tko bi se našem Sunčevom sustavu približavao s vanjske strane, prvi planet s kojim bi se sreo bio bi Pluton, drugi Neptun, treći Uran, a ne Zemlja. Četvrti bi bio Saturn; peti Jupiter; šesti Mars.

A Zemlja bi bila sedma.

Nitko osim Nefila, koji su putovali do Zemlje pored Plutona, Neptuna, Urana, Saturna, Jupitera i Marsa ne bi Zemlju držao "sedmom" planetom. Čak ukoliko i pretpostavimo, rasprave radi, da su stanovnici drevne Mezopotamije, a ne putnici iz svemira, imali znanje ili učenost da odrede položaj Zemlje, ne u odnosu na središnje Sunce već s ruba Sunčevog sustava,

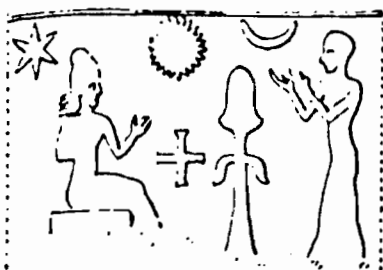
sl. 4

slijedilo bi da su drevni narodi znali za postojanje Plutona, Neptuna i Urana. Budući da oni sami nisu mogli imati spoznaje o ovim najudaljenijim planetima, zaključujemo da su im tu informaciju prenijeli Nefili.

Koju god pretpostavku prihvatimo kao početnu točku, dolazimo do istog zaključka: jedino su Nefili mogli znati da iza Saturna postoje planeti, a posljedica toga je - Zemlja je sedmi planet po redu, brojeći izvana.

Zemlja nije jedini planet čiji je položaj u Sunčevom sustavu predstavljen simbolom. Brojni dokazi pokazuju da je Venera prikazivana kao osmokraka zvijezda: Venera je osmi planet, ukoliko brojimo s vanjskog ruba sustava i dolazi nakon Zemlje. Osmokraka zvijezda također predstavlja božicu Ištar, čija planeta je bila Venera. (sl. 4)

Mnogi cilindrični pečati i drugi grafički ostaci prikazuju Mars kao šesti planet. Cilindrični pečat prikazuje boga koji se veže uz Mars (izvorno Nergal, zatim Nabu), kako sjedi na prijestolju ispod šestokrake "zvijezde", njegovog

sl. 5

simbola. (sl. 5) Ostali simboli na pečatu prikazuju Sunce, na način vrlo sličan današnjim prikazima; mjesec; i križ, simbol "Planeta Križanja", Dvanaestog planeta.

U doba Asirije, "nebesko računanje" božjeg planeta često se prikazivalo odgovarajućim brojem simbola zvijezda koji su se nalazili duž božjeg prijestolja.

Tako su se na pločici koja prikazuje boga

Ninurtu nalazile četiri zvijezde pored njegovog prijestolja. Njegov planet Saturn je zaista četvrti planet, ukoliko brojimo na način Nefila. Slični prikazi su nađeni za većinu ostalih planeta.

Središnji vjerski događaj u drevnoj Mezopotamiji, dvanaestodnevni Festival Nove godine, obilovao je simbolizmom vezanim uz orbitu Dvanaestog Planeta, ustroj Sunčevog sustava i putovanje Nefila na Zemlju. Od svih "potvrđivanja vjere" najbolje dokumentirani su babilonski novogodišnji obredi; ali dokazi pokazuju da su Babilonci samo oponašali običaje koji sežu do početaka sumerske civilizacije.

U Babilonu se taj festival odvijao prema vrlo strogom i detaljno razrađenom ritualu: svaki pojedini dio, djelovanje i molitva imali su uvriježenu svrhu i određeno značenje. Ceremonije su započinjale prvog dana Nisana, tadašnjeg prvog mjeseca u godini, koji se podudara s proljetnim ekvinocijem. Tijekom

jedanaest dana ostali bogovi nebeskog statusa pridružili su se Marduku propisanim redom. Dvanaestog dana otišli bi u svoje prebivalište, a Marduk je ostao sam u svom sjaju. Očita je aluzija na pojavljivanje Marduka unutar planetarnog sustava, njegovu "posjetu" ostalim planetima, jedanaestorici članova Sunčevog sustava i njihovom odvajanju dvanaestog dana, kada Dvanaesti Bog, ostavljen i od njih odvojen, nastavlja kao Kralj Bogova.

Ceremonije Festivala Nove godine odgovaraju putanji Dvanaestog Planeta. Prva četiri dana, što odgovara Mardukovom prolazu pored prva četiri planeta (Pluton, Neptun, Uran i Saturn), bili su dani priprema. Krajem četvrtog dana, obredi su zahtijevali obilježavanje pojavljivanja planeta Iku (Jupiter) Marduku na vidiku. Nebeski Marduk se približavao mjestu nebeske bitke: simbolički, visoki svećenik je započeo s recitiranjem "Epa o stvaranju" – priče o toj nebeskoj bitci.

Probdjeli bi noć. Dok se izgovaralo priču o nebeskoj bitci i rađao se peti dan, trebalo je izvršiti obrede dvanaestostrukog proglašavanja Marduka "Gospodinom", potvrđujući tako da kao posljedica nebeske bitke sada postoji dvanaest članova Sunčevog sustava. Recitiranjem su imenovali dvanaest članova Sunčevog sustava i dvanaest zvijezda zodijska.

Negdje tijekom petog dana, bog Nabu - Mardukov sin i nasljednik - stigao bi brodom iz središta svog kulta, Borsippe. Ali on bi ušao u prostor babilonskog hrama tek šestog dana, jer je u to vrijeme Nabu već bio član babilonskog panteona dvanaestorice i bio mu je dodijeljen planet Mars, šesti planet.

Knjiga Postanka nas izvješćuje da su šestog dana "Nebo i Zemlja i sve njihovo mnoštvo" bili dovršeni. Babilonski obredi, koji slave spomen na nebeske događaje koji su rezultirali stvaranjem pojasa asteroida i Zemlje, također su dovršeni u prvih šest dana Nisana.

Sedmog dana festival posvećuje pažnju Zemlji. Iako nemamo mnogo detalja o obredu sedmog dana, H. Frankfort ("Kingship and the Gods") smatra da su oni uključivali odredbu bogova, koje je predvodio Nabu, o oslobađanju Marduka iz zatočeništva u "Planinama Donje Zemlje". Budući su pronađeni tekstovi koji detaljno opisuju epske borbe između Marduka i ostalih potražitelja prava na prevlast nad Zemljom, možemo nagađati da su događaji sedmog dana bili ponovno određivanje Mardukove bitke za prevlast na Zemlji ("Sedma"), njegovi početni porazi te konačna pobjeda i prisvajanje moći.

Osmog dana novogodišnjeg festivala u Babilonu, Marduk, pobjednik na Zemlji, kao što ga je Enuma Elish proglasila na nebu, dobio je najviše moći. Podarivši ih Marduku, bogovi, potpomognuti kraljem i svjetinom, su se zatim uključili devetog dana u obrednu povorku koja je prenijela Marduka iz njegove kuće unutar gradskog svetog područja do "kuće Akitua", negdje izvan grada.

Marduk i gostujućih jedanaest bogova tamo su ostali tijekom jedanaestog dana. Dvanaestog dana bogovi su se raspršili svaki u svoje prebivalište i festival bi završio.

Od brojnih aspekata babilonskog festivala koji ukazuju na njegovo ranije, sumersko porijeklo, jedan od najznačajnijih je onaj koji se odnosi na Kuću Akite. Nekoliko studija, na primjer "The Babylonian Akitu Festival", autora S. A. Pallisa, ustvrdilo je da je ta kuća bila prikazana u vjerskim obredima u Sumeru već u trećem tisućljeću prije Krista. Bit obreda bila je sveta povorka u kojoj je vladajući bog napuštao svoj stan ili hram i odlazio preko nekoliko stajališta, na mjesto dosta udaljeno od grada. U tu svrhu se koristio poseban brod, "Božanska lađa". Tada se bog, obavivši uspješno misiju (ma kakva ona bila) u A.KI.TI kući, vratio na gradsko pristanište istom Božanskom lađom, te se vratio istim putem u hram pored veselih kralja i svjetine.

Sumerski izraz A.KI.TI (iz kojeg je nastalo babilonsko akitu) doslovno znači "izgradi život na Zemlji". To nas, zajedno s različitim aspektima tajanstvenog putovanja dovodi do zaključka da je povorka simbolizirala pogibeljno, ali uspješno putovanje Nefila iz njihovog prebivališta do sedmog planeta, Zemlje.

Iskapanja koja su se provodila tijekom nekih dvadesetak godina na mjestu drevnog Babilona, a koja se uvjerljivo dovode u vezu s babilonskim obrednim tekstovima, omogućili su ekipi učenjaka koje su predvodili F. Wetzl i F. H. Weissbach ("Das Hauptheiligtum des Marduks in Babylon") da rekonstruiraju sveto područje Marduka, arhitektonske osobine njegovog zigurata i Put Povorke, dijelovi kojeg su ponovno podignuti u Muzeju drevnog Bliskog istoka u istočnom dijelu Berlina.

Simbolički nazivi sedam stajališta i epiteta Marduka na svakom od njih navedeni su i na akademskom i na sumerskom - potvrđujući ujedno i drevnost i sumersko porijeklo povorke i njenog simbolizma.

Prvo stajalište Marduka, na kojem je njegov epitet bio "Vladar nebesa" nazvano je "Kuća Svetosti" u akademskom tj. "Kuća Jasnih voda" u sumerskom. Božji epitet na drugom stajalištu je nečitljiv; samo stajalište naziva se "Gdje se odvaja polje". Djelomično okrnjeno ime trećeg stajališta počinjalo je riječima "Mjesto okrenuto prema planetu..."; a tamošnji epitet boga promijenjen je u "Gospodin Izlivene Vatre".

Četvrto stajalište nazvano je "Sveto Mjesto sudbina", a Marduk je nazvan "Gospodar Oluje Voda An i Ki". Peto stajalište čini se manje nemirno. Ono nosi naziv "Kolnik", a Marduk je dobio naslov "Gdje se javlja riječ Pastira." Mirnija plovidba se također naslućuje na šestom stajalištu, pod imenom "Brod

Putnika", gdje je Mardukov epitet izmijenjen u "Bog Obilježenih vrata".

Sedmo stajalište bilo je Bit Akitu ("kuća izgrađivanja života na Zemlji"). Tamo je Marduk preuzeo naslov "Boga Kuće Odmora".

Mi tvrdimo da je sedam stajališta u Mardukovoj povorci predstavljalo svemirsko putovanje Nefila sa njihovog planeta na Zemlju. Prvo "stajalište", "Kuća Jasnih Voda" predstavlja prolaz pored Plutona; drugo ("Gdje se razdvaja polje") bio je Neptun; treće Uran; četvrto - mjesto nebeskih oluja - Saturn. Peto, gdje je "kolnik" postao čist, "gdje se javlja riječ pastira" bio je Jupiter. Šesti, gdje se putovanje prebacuje na "Brod Putnika" bio je Mars.

A sedmo stajalište bila je Zemlja, kraj putovanja, gdje se Marduk pobrinuo za "Kuću odmora" (Božju "kuću izgrađivanja života na Zemlji").

Kako je nefilska "Uprava za zrakoplovna i svemirska istraživanja" promatrala Sunčev sustav u okviru svemirskog leta na Zemlju?

Logično, a i činjenično, promatrali su sustav u dva dijela. Prva zona interesa bila je zona leta, koja je obuhvaćala svemir u kojem se nalazi sedam planeta u rasponu od Plutona do Zemlje. Drugu skupinu, onkraj zone plovidbe, sačinjavala su četiri nebeska tijela - Mjesec, Venera, Merkur i Sunce. U astronomiji i rodoslovlju bogova ove dvije skupine smatrale su se odvojenima.

Prema rodoslovlju, Sin (kao Mjesec) bio je glava skupine "Četvorice". Shamash (Sunce) je bio njegov sin, a Ištar (Venera) njegova kći. Adad, Merkur, bio je ujak, Sinov brat, koji je uvijek pravio društvo svojem nećaku Shamashu i posebno svojoj nećakinji Ištar.

S druge strane, "Sedmorica" su bili združeni u tekstovima koji su se bavili poslovima i bogova i ljudi, te nebeskim događanjima. Oni su bili "sedmorica koji sude", "sedam poslanika Anua, kralja" i prema njima je broj sedam bio posvećen. Postojalo je "sedam drevnih gradova"; gradovi su imali sedam vrata; vrata su imala sedam zasuna; u blagoslovima se molilo za sedam godina obilja; u kletvama, sedam godina gladi i kuge; božanska vjenčanja su se slavila sa "sedam dana vođenja ljubavi"; i tako dalje.

Tijekom svećanih obreda poput onih koji su pratili rijetke posjete Zemlji Anua i njegove supruge, božanstvima koja predstavljaju sedam planeta dodijeljeni su određeni položaji i obredne halje, dok se Četvorku smatralo zasebnom grupom. Na primjer, drevna pravila protokola izjavljuju: "Božanstva Adad, Sin, Shamash i Ištar sjedit će u dvoru do zore."

Na nebu, svaka skupina je trebala ostati u svojem vlastitom nebeskom području, a Sumerani su pretpostavljali postojanje "nebeske ograde" koja je razdvajala dvije skupine. Prema A. Jeremiasu ("The Old Testament in the

Light of the Ancient Near East”), “važan zvjezdano mitološki tekst” bavi se nekim izvanrednim nebeskim događajem, kada su sedmorica “nahrupili na Nebesku ogradu”. U ovom prevratu, koji je očigledno bio neobično poravnanje Sedam planeta, “oni su sklopili savez s junakom Shamashem (Sunce) i smionim Adadom (Merkur)”- što vjerojatno znači da su svi oni iskoristili povlačenje gravitacije u istom pravcu. “U isto vrijeme je Ištar, tražeći veličanstveno boravište s Anuom, boreći se da postane Kraljica Neba” - Venera je nekako pomicala svoj položaj na “veličanstvenije boravište”. Najveći učinak bio je na Sina (Mjesec). “Sedmorica koji se ne plaše zakona.. žestoko su nagrnuli oko Sina koji daje svjetlo”. Prema ovom tekstu, pojavljivanje Dvanaestog Planeta spasilo je pomračeni Mjesec i učinilo da ponovo “zasja na nebu”. Četvorica su se nalazila u području neba koje su Sumerani nazvali GIR.HE.A (“nebeske vode gdje rakete postaju zbrkane”), MU.HE (“smetenost letjelica”) ili UL.HE (“pojas pomutnje”). Ovi zbunjujući izrazi imaju smisla tek kada shvatimo da su Nefili promatrali nebo Sunčevog sustava u smislu svojeg svemirskog putovanja. Tek nedavno, inženjeri Comsat (“Communication Satellite Corporation”) otkrili su da Sunce i Mjesec “prevare” satelite i “isključe ih”. Zemljini sateliti mogu biti “zbunjeni” pljuskom čestica iz solarnih bljeskova ili promjenama u mjesečevom odražavanju infracrvenih zraka. Nefili su također bili svjesni da rakete ili letjelice ulaze u “zonu zbrkanosti” kada prođu pored Zemlje i približe se Veneri, Merkuru i Suncu.

Odvojeni od Četvorke pretpostavljenom nebeskom ogralom, sedmorica su se nalazili u području neba za koje su Sumerani koristili izraz UB. Ub se sastojao od sedam dijelova nazvanih (u akademskom) giparu (“noćne prijestolnice”). Vrlo je vjerojatno da odavde potječe bliskoistočno vjerovanje u “sedmo nebo”.

Sedam “nebeskih tijela” ili “kugli” sačinjavali su akadski kishshatu (“sveukupnost”). Porijeklo izraza bio je sumerski SHU, koji također znači “onaj dio koji je najvažniji”, Vrhovni.

Sedam planeta su stoga ponekad nazivali “Sedam Sjajnih SHU.NU” - Sedam “koji se odmaraju u Najvišem dijelu”.

Sedmoricu se opisivalo s više tehničkih detalja nego Četvorku. Sumerske, babilonske, i asirske nebeske liste opisivale su ih različitim epitetima i nabrajale ih njihovim točnim redom. Većina učenjaka, pretpostavljajući da se drevni tekstovi nisu nikako mogli baviti planetima iza Saturna, imali su poteškoća u ispravnom identificiranju planeta opisanih u tekstovima. Ali naši nalazi čine identifikaciju i razumijevanje značenja imena relativno lakim.

Prvi planet koji su susreli Nefili približavajući se Sunčevom sustavu bio je

Pluton. Mezopotamski popisi imenuju taj planet SHU.PA (“nadglednik SHU”), planet koji čuva prilaz Najvišem dijelu Sunčevog sustava.

Kao što ćemo vidjeti, Nefili su mogli sletjeti na Zemlju jedino ako je njihova letjelica bila lansirana sa Dvanaestog Planeta mnogo prije nego je ovaj stigao u blizinu Zemlje. Tako su oni mogli preći orbitu Plutona ne samo kao stanovnici Dvanaestog Planeta već i kao astronauti u letjelici u kretanju. Astronomski tekst kaže da je planet shupa bio onaj gdje “je bog Enlil utvrđivao sudbinu Zemlje” - gdje je bog, zadužen za letjelicu, odredio ispravan kurs za planet Zemlju i Sumer.

Pored shupe nalazio se IRU (“petlja”). Kod Neptuna, letjelica Nefila je vjerojatno započela široki zavoj ili “petlju” prema svom konačnom cilju. Drugi popis imenuje taj planet HUM.BA, što još znači i “močvarna vegetacija”. Kada jednog dana istražimo Neptun, hoćemo li otkriti da je stalno povezivanje ovog planeta s vodama nastalo zbog vodenih močvara koje su Nefili vidjeli na njemu?

Uran su nazvali Kakkab Shanamma (“planet koji je dvostruk”). Uran je zaista blizanac Neptunu po veličini i izgledu. Na sumerskim popisima nazvan je EN.TI.MASH.SIG (planet svjetlog zelenkastog života”). Je li i Uran planet koji obiluje močvarnom vegetacijom?

Iza Urana nazire se Saturn, divovski planet (gotovo deset puta veći od Zemlje) glasovit po svojim prstenovima, koji se prostiru više nego dvostruko šire od promjera planeta. Naoružan strahovitim gravitacijskim povlačenjem i tajnovitim prstenovima Saturn je vjerojatno predstavljao mnoge opasnosti za Nefile i njihovu letjelicu. To može objasniti zašto su četvrti planet nazvali TAR.GALLU (“veliki uništitelj”). Ovaj planet također su nazivali i KAK.SI.DI (“oružje ispravnosti”) i SI.MUTU (“onaj koji ubija za pravdu”). Na cijelom Bliskom istoku, ovaj planet je predstavljao onoga koji kažnjava nepravedne. Jesu li ova imena tek izrazi straha ili se odnose na stvarne svemirske nezgode?

Obredi Akitu, kako smo vidjeli, spominju “oluje voda” između An i Ki četvrtoga dana - kada se letjelica nalazila između Anshara (Saturn) i Kishara

(Jupiter).

Mnogo raniji sumerski tekst, za kojeg se smatra još od njegovog prvog objavljivanja 1912. da se radi o “drevnom magijskom tekstu”, vrlo vjerojatno bilježi gubitak letjelice i njenih pedeset stanara. U njemu se govori kako je Marduk, stigavši u Eridu, požurio svome ocu Eai s lošim vijestima:

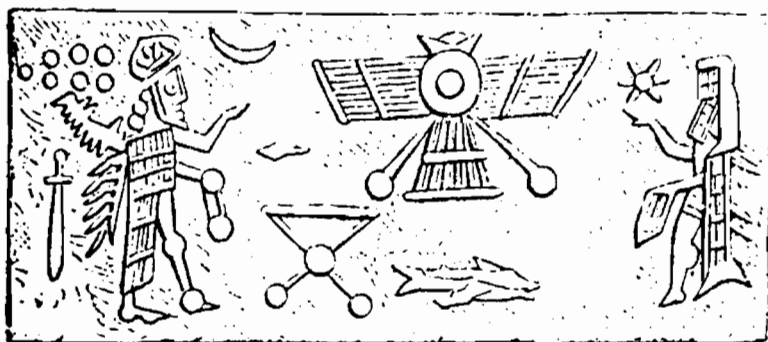
“Bilo je zamišljeno kao oružje;

*Jurilo je naprijed poput smrti...
Anunnakije kojih je bilo pedeset,
Ono je ubilo...
Leteći pticoliki SHU.SAR
Ono je udarilo o prsa."*

U tekstu nije identificirano "ono" što je uništilo SHU.SAR (leteći "vrhovni gonik") i njegovih pedeset astronauta. Ali strah od nebeske opasnosti bio je očigledan samo što se tiče Saturna.

Nefili mora da su prošli pored Saturna i stigli nadomak Jupitera sa snažnim osjećajem olakšanja. Peti planet nazvali su Barbaru ("sjajni") i SAG.ME.GAR ("veliki, gdje se pričvršćuju svemirska odijela"). Drugi naziv za Jupiter SIB.ZI.AN.NA ("istinski vodič na nebu") također opisuje njegovu pretpostavljenu ulogu u putovanju na Zemlju: on je bio signal za skretanje u težak prolaz između Jupitera i Marsa i ulazak u opasno područje pojasa asteroida. Iz pridjeva se čini da su u toj točki Nefili obukli svoje mee, svoja svemirska odijela.

Mars je odgovarajuće nazvan UTU.KA.GAB.A ("svjetlo ustanovljeno na vratima voda") podsjećajući nas na sumerske i biblijske opise pojasa asteroida kao nebeske "narukvice" koja odvaja "gornje vode" od "donjih voda"

sl. 6

Sunčevog sustava. Preciznije, Mars se spominjao kao Shelibbu ("koji je blizu središta" Sunčevog sustava).

Neobičan crtež na cilindričnom pečatu sugerira da je, prošavši Mars, dolazeća letjelica Nefila uspostavila stalnu komunikaciju s "Kontrolom misije" na Zemlji. (sl. 6)

Središnji predmet na ovom drevnom crtežu oponaša simbol Dvanaestog Planeta, Krilatu kuglu. No, ona ipak izgleda drugačije. Ne djeluje prirodno, već mehanički doradeno. Njena "krila" nalikuju solarnim pločama kojima su opskrbljene američke letjelice radi pretvaranja Sunčeve energije u električnu. Dvije antene na crtežu ne možemo krivo protumačiti.

Okrugla letjelica, s vrhom u obliku krune i raširenim krilima i antenama, nalazi se na nebu, između Marsa (šestokraka zvijezda) i Zemlje i njenog Mjeseca. Na Zemlji, božanstvo širi ruke na pozdrav astronautu koji se još nalazi na nebu, blizu Marsa. Astronaut na sebi ima kacigu sa viziorom i prsni oklop. Donji dio njegovog odijela nalikuje onom "čovjeka ribe" - vjerojatno za potrebe hitnog spuštanja na površinu oceana. U jednoj ruci on drži instrument; drugom rukom odgovara na pozdrav sa Zemlje.

I tada, nastavljajući s krstarenjem, došli su do Zemlje, sedmog planeta. Na popisu "sedam Nebeskih bogova" ona se naziva SHU.GI ("istinsko odmorište SHU"). To također znači i "zemlja na završetku SHU", Najvišeg dijela Sunčevog sustava - odredište dugog svemirskog putovanja.

Dok je na drevnom Bliskom istoku zvuk gi ponekad bio preobličten u poznatiji ki ("Zemlja", "suha zemlja") izgovor i slog gi su istrajali sve do našeg vremena u svom izvornom značenju, upravo kako su to Nefili zamislili da bude: geo-grafija, geo-metrija, geo-logija.

U najranijem obliku slikovnog pisma, znak za SHU.GI je također značio i shibu ("sedmi"). Tekst iz astronomije objašnjava:

*Shar shadi il Enlil ana kakkab SHU.GI ikabbi
"Gospodar Planina, božanstvo Enlil, identičan je s planetom Shugi."*

Usporedo sa sedam stajališta Mardukovog putovanja, imena planeta također govore o svemirskom letu. Zemlja na kraju putovanja bila je sedmi planet, Zemlja.

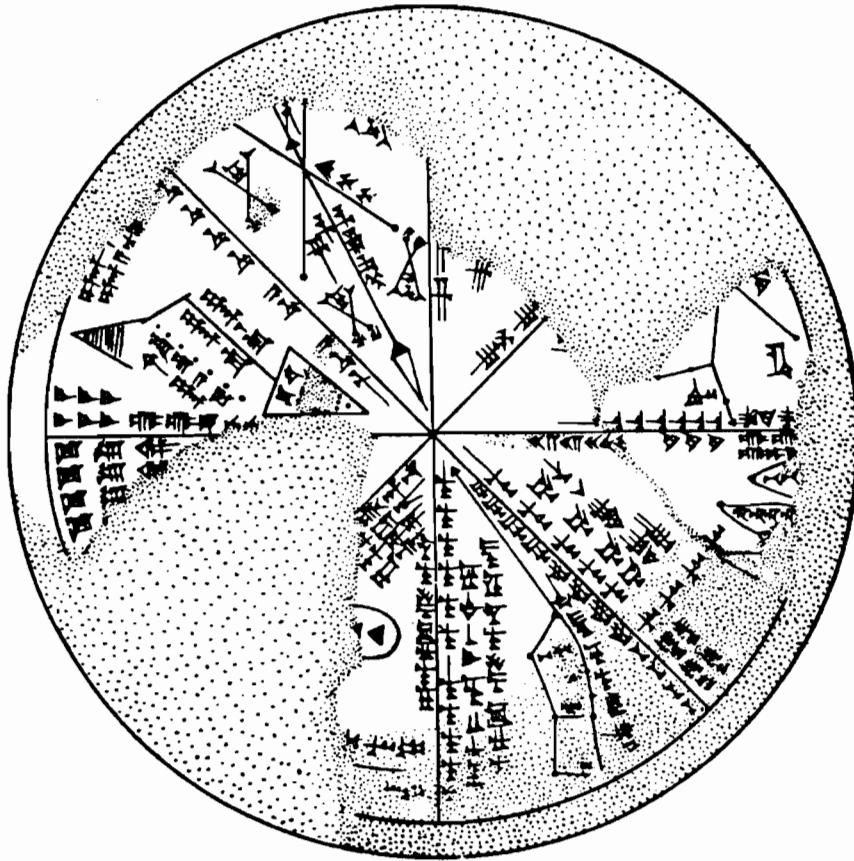
Možda nikada nećemo saznati hoće li netko, nebrojano godina u budućnosti, na nekom drugom planetu pronaći i razumjeti poruku nacrtanu na pločici koja se nalazi na Pioneeru 10. Isto tako, može se smatrati uzaludnim očekivanje da ćemo na Zemlji pronaći istu takvu pločicu, koja bi Zemljanima prenijela informacije koje se tiču položaja i puta sa Dvanaestog Planeta.

Ipak, takav izvanredan dokaz postoji.

Dokaz je glinena pločica pronađena u ruševinama Kraljevske knjižnice u Ninivi. Poput mnogih drugih pločica i ovo je bez sumnje asirska kopija ranije

sumerske pločice. Za razliku od ostalih pločica ovdje se radi o okruglom disku: i iako su neki klinasti znakovi na njoj odlično sačuvani, nekoliko učenjaka koji su preuzeli zadatak da odgonetnu značenje pločice nazvali su je "najzagonetnijim mezopotamskim dokumentom".

Godine 1912, L. W. King, tadašnji kustos asirskih i babilonskih starina u Britanskom Muzeju, napravio je preciznu kopiju diska, koji je podijeljen u

sl. 7

osam dijelova. Neoštećeni dijelovi sadrže geometrijske oblike koje ne možemo naći ni na kojoj drugoj drevnoj ruketvorini, a koji su konstruirani i nacrtani znatnom preciznošću. Oni uključuju strelice, trokute, ispresjecane crte, pa čak i elipse - geometrijsko matematičku krivulju za koju se prethodno pretpostavljalo da u drevna vremena nije bila poznata. (sl. 7)

Na tu neobičnu i zagonetnu glinenu pločicu prvi puta je skrenuta pozornost znanstvenog društva u izvješću iznesenom pred Britanskim Kraljevskim Astronomskim Društvom 9. siječnja 1880. R. H. M. Bosanquet i A. H. Sayce ju spominju u jednom od najranijih predavanja o "Babilonskoj astronomiji" kao planisferu (reprodukcija kuglične površine na ravnoj karti). Oni su izjavili da neki od klinastih znakova na njoj "sugeriraju mjere.. čini se da imaju neko tehničko značenje".

Brojna imena nebeskih tijela koja se pojavljuju u osmom dijelu pločice jasno govore o njenom astronomskom karakteru. Bosanqueta i Saycea je posebno intrigiralo sedam "točaka" u jednom dijelu. Kažu da bi mogle predstavljati faze Mjeseca kad ne bi bilo činjenice da se točke javljaju duž linije koja imenuje "zvijezdu zvijezda" DIL.GAN i nebesko tijelo pod nazivom APIN.

"Nema sumnje da se ovaj tajanstveni crtež može jednostavno objasniti," rekli su. Ali njihov osobni napor da dođu do takvog objašnjenja nije otišao dalje od ispravno pročitanih fonetskih vrijednosti klinastih znakova i zaključka da disk predstavlja nebesku planisferu.

Kada je Kraljevsko Astronomsko Društvo objavilo skicu planisfere, J. Oppert i P. Jensen unaprijedili su čitanje nekih imena zvijezda i planeta. Dr. Fritz Hommel, pišući 1891. za njemački časopis ("Die Astronomie der alten Chaldaer") svratio je pozornost na činjenicu da svaki od osam dijelova planisfere čini kut od 45 stupnjeva, iz čega je zaključio da je bio prikazan potpuni luk neba, svih 360 nebeskih stupnjeva. On je pretpostavio da je žarišna točka označavala položaj negdje "na babilonskom nebu."

Tu je predmet stao mirovati sve dok Ernst F. Wiedner, najprije u članku objavljenom 1912. (Babyloniaca: "Zur Babylonischen Astronomie"), a zatim u svom najvažnijem priručniku "Handbuch der Babylonischen Astronomie" (1915) nije temeljito analizirao pločicu, da bi zaključio kako ona nema nikakvog smisla.

Njegovu zbunjenost je prouzročila činjenica da, dok su geometrijski oblici i imena zvijezda i planeta napisani unutar različitih dijelova bili čitljivi ili shvatljivi (čak i ako im je značenje ili svrha bila nejasna) natpisi duž linija (koje su dolazile jedna prema drugoj pod kutem od 45 stupnjeva) nisu imali

smisla. Oni su predstavljali nizove ponavljanih slogova na asirskom jeziku. Na primjer, glasili bi ovako:

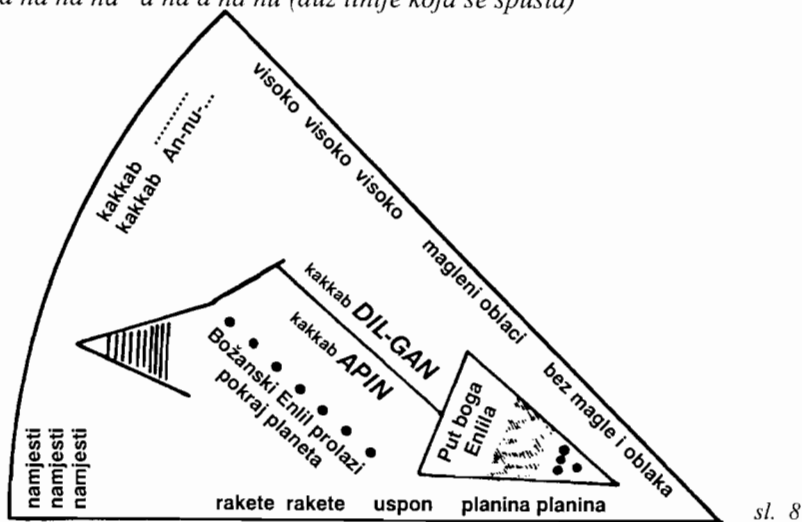
Lu bur di lu bur di lu bur di

Bat bat bat kash kash kash kash alu alu alu alu

Weidner je zaključio da je pločica bila i astronomske i astrološke prirode, te da se koristila kao magična pločica za egzorcizam, poput nekoliko drugih tekstova koji su se sastojali od ponavljanih slogova. S tim zaključkom odbacio je bilo kakvo zanimanje za ovu jedinstvenu pločicu.

No natpisi na pločici dobivaju potpuno drugačije značenje ako ih pokušamo čitati ne kao asirske znakove, već kao sumerske slogovne riječi; jer uopće nema sumnje da pločica predstavlja asirsku kopiju ranijeg sumerskog izvornika. Ako pogledamo jedan od dijelova (možemo ga označiti brojem 1) njegovi besmisleni slogovi

Na na na na a na a na nu (duž linije koja se spušta)

sl. 8

Sha sha sha sha sha sha (duž obodnice)

sham sham bur bur Kur (duž vodoravne linije)

dobivaju smisao ako umetnemo sumerska značenja ovih slogovnih riječi. (sl.8)

Ovdje otkrivamo kartu putovanja koja označava put kojim je bog Enlil

“prolazio pored planeta” popraćen nekim operativnim uputama. Čini se da linija koja se nalazi pod kutem od 45 stupnjeva prikazuje liniju spuštanja letjelice iz točke koja je “visoko visoko visoko visoko” kroz “maglene oblake” i niže područje koje je bez magle, prema točki na horizontu, gdje se sreću nebo i zemlja.

Na nebu blizu vodoravne linije, upute astronautima imale su smisla. Rečeno im je da “namjestite” svoje instrumente za konačni pristup; zatim kada se približe zemlji, “rakete rakete” su ispaljene kako bi usporile letjelicu, koja se očito trebala uzdignuti (“nagomilana”) prije nego stigne do točke spuštanja, jer treba preletjeti preko visokog ili brdovitog terena (planina planina)

Informacije koje dobivamo u ovom dijelu jasno se odnose na svemirsko putovanje samog Enlila. U ovom prvom dijelu prikazan je precizni geometrijski crtež dvaju trokuta koje povezuje crta koja se prelama pod kutom. Ta crta predstavlja kurs, jer natpis jasno govori da crtež prikazuje kako je “bog Enlil prolazio pored planeta”.

Početna točka je trokut s lijeve strane, predstavljajući krajnje točke Sunčevog sustava: područje koje predstavlja cilj nalazi se s desna, gdje se svi dijelovi stječu u točki slijetanja.

Trokut s lijeve strane, nacrtan s otvorenom bazom, srodan je poznatom nam znaku iz bliskoistočnog slikovnog pisma: njegovo značenje možemo pročitati kao “domena vladara, planinska zemlja.” Trokut s desne strane prepoznatljiv je po natpisu shu-ut il Enlil (“Put boga Enlila”); izraz koji, kako znamo, označava Zemljino sjeverno nebo.

Iskrivljena linija zatim povezuje ono što smatramo Dvanaestim Planetom -“domena vladara, planinska zemlja”- sa Zemljinim nebom. Kurs prolazi između dva nebeska tijela - Dilgan i Apin.

Neki učenjaci drže se mišljenja da su to bili nazivi udaljenih zvijezda ili dijelova zvijezda. Ukoliko moderne letjelice sa ili bez posade plove, određivši kao čvrsti cilj unaprijed određenu svijetlu zvijezdu, ne možemo isključiti sličnu tehniku navigacije kod Nefila. No ideja da ta dva naziva označavaju takve udaljene zvijezde nekako se ne slaže sa značenjem njihovih imena: DIL.GAN je doslovno značilo “prvo stajalište”; a APIN “gdje je određen ispravan put”.

Značenja ovih imena označavaju stajališta na putu, točke pored kojih se prolazi. Složili bi se s autoritetima poput Thompsona, Eppinga i Strassmaiera, koji su u Apinu prepoznali Mars. Ukoliko je tako, značenje crteža postaje jasno: put između Planeta kraljevskog dostojanstva i neba iznad Zemlje prolazio je između Jupitera (“prvo stajalište”) i Marsa (“gdje je utvrđen ispravan put”).

Ova terminologija, pomoću koje su opisi imena planeta bili povezani s njihovim ulogama u svemirskom putovanju Nefila, podudara se s imenima i pridjevima na popisu sedam Shu Planeta. Kao potvrda naših zaključaka, ispod niza od sedam točaka javlja se natpis koji kaže da je ovo bio put Enlilov - sedam planeta što se protežu od Plutona do Zemlje.

Ne iznenađuje da su preostala četiri nebeska tijela, ona koja se nalaze u "području zbrkanosti" prikazana odvojeno, onkraj Zemljinog sjevernog neba i nebeskog pojasa.

Dokazi da se ovdje radi o svemirskoj karti i priručniku za let nalaze se i u svim ostalim neoštećenim dijelovima. Ako nastavimo u pravcu suprotnom od smjera kazaljke na satu, čitljiv dio sljedećeg dijela nosi natpis "uzmi uzmi uzmi baci baci baci baci potpun potpun." U trećem dijelu, gdje vidimo komadić neobičnog elipsastog oblika, čitljiv dio natpisa uključuje i tekst "kakkab SIB.ZI.AN.NA poslanik AN.Nae.. božica ISH.TAR" i zagonetnu rečenicu: "bog NI.NI nadglednik spuštanja."

U četvrtom dijelu, koji sadrži nešto što izgleda poput uputa kako odrediti cilj prema određenoj skupini zvijezda, linija koja se spušta je posebno označena kao nebeska linija: riječ nebo se ponavlja jedanaest puta ispod linije.

Predstavlja li ovaj dio fazu leta bliže Zemlji, bliže točki spuštanja? To može zaista biti značenje legende iznad vodoravne linije; "brda brda brda vrh vrh vrh grad grad grad grad." Natpis u sredini kaže: "kakkab MASHTAB.BA (Blizanci) čiji susret je određen: kakkab SIB.ZI.AN.NA (Jupiter) daje znanje."

Ukoliko su, kako se čini, dijelovi uređeni prema slijedu dolaska, gotovo da možemo osjetiti uzbuđenje Nefila kada su se približavali Zemljinoj svemirskoj luci. Sljedeći dio, koji ponovo prepoznaje spuštajuću liniju kao "nebo nebo nebo", također najavljuje:

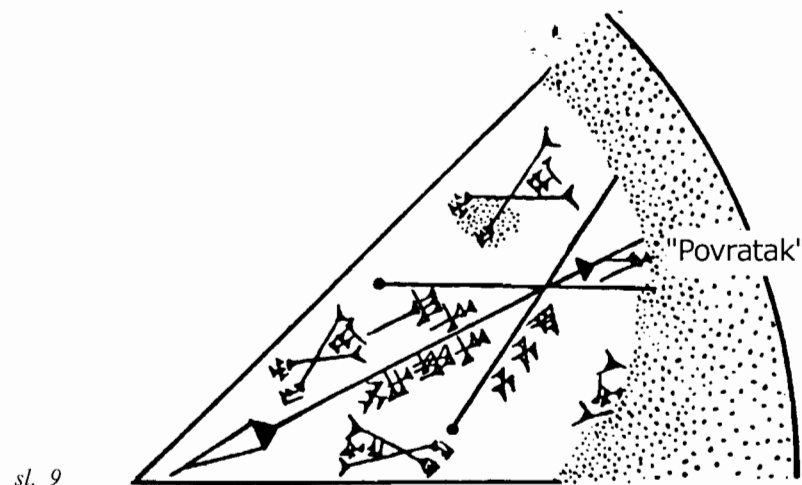
*Naše svjetlo naše svjetlo naše svjetlo
Promjena promjena promjena promjena
Promatraj put i uzdignutu zemlju
..ravna zemlja...*

Vodoravna linija po prvi puta sadrži brojeve:

<i>raketa</i>	<i>raketa</i>	
<i>raketa</i>	<i>podigni</i>	<i>kliži</i>
<i>40 40 40</i>		

Gornja linija sljedećeg dijela više ne kazuje: "nebo nebo"; umjesto toga traži se "kanal kanal 100 100 100 100 100 100". Na ovom prilično oštećenom dijelu uzorak je zamjetljiv. Duž jedne od linija natpis kaže: "Ashshur" što može značiti "onaj koji vidi" ili "gledanje".

Sedmi dio je previše oštećen da bi nam poslužio u našim ispitivanjima: nekoliko razlučivih slogova znače "udaljen udaljen..pogled pogled" a uputa glasi "pritisni". Osmi i zadnji dio je gotovo potpun. Linije smjerova, strelice i natpisi označavaju put između dva planeta. Upute: "nagomilaj planina planina" pokazuju četiri grupe križeva; dva puta je napisano "gorivo voda žito", a dva

sl. 9

puta "para voda žito".

Je li to bio dio koji se bavio pripremama za let prema Zemlji ili onaj koji se bavi opskrbom za povratak na Dvanaesti Planet? Vjerojatno se radi o ovom drugom, jer linija s oštrom strelicom koja pokazuje u pravcu mjesta za slijetanje na Zemlji, ima na svom drugom kraju još jednu strelicu koja pokazuje u suprotnom pravcu i koja nosi natpis "Povratak" (sl. 9).

Kada je Ea uredio da Anuov poslanik "učini da Adapa krene put neba", a Anu otkrio lukavštinu, želio je znati:

*Zašto je Ea, bezvrijednom ljudskom biću
Otkrio plan Nebo - Zemlja*

*prikazujući ga otmjenim,
Sačinivši shem za njega?*

Na planisferu kojeg smo upravo dešifrirali, mi zaista vidimo takav plan puta, "Plan Nebo - Zemlja". Jezikom znakova i riječi Nefili su nam skicirali put od njihovog planeta do našeg.

Tekstovi koji bi inače bili nerazumljivi, a bave se nebeskim udaljenostima također dobivaju smisao, ako ih čitamo kroz prizmu svemirskog putovanja od Dvanaestog Planeta. Tekst koji je pronađen u ruševinama Nippura, a čija se starost procjenjuje na otprilike 4000 godina, danas se čuva u Zbirci Hilprecht na Sveučilištu u Jeni, u Njemačkoj. O. Neugebauer ("The Exact Sciences in Antiquity") ustanovio je da pločica nedvojbeno predstavlja kopiju "izvornog starijeg djela"; u njemu nalazimo omjere nebeskih udaljenosti počevši od Mjeseca do Zemlje i zatim kroz svemir do preostalih šest planeta.

Čini se da je drugi dio teksta sadržavao matematičke formule za rješavanje bilo kojeg međuplanetarnog problema (prema nekim čitanjima):

*40 4 20 6 40 x 9 je 6 40
13 kashu 10 ush mul SHU.PA
eli mul GIR sud
40 4 20 6 40 x 7 je 5 11 6 40
10 kashu 11 ush 6 1 gar 2 u mul GIR tab
eli mul SHU.PA sud*

Učenjaci se nikada nisu u potpunosti složili po pitanju pravilnog čitanja mjernih jedinica u ovom dijelu teksta (Dr. J. Oelsner, kustos Zbirke Hilprecht u Jeni predložio je nov način čitanja). Međutim, jasno je da drugi dio teksta mjeri udaljenosti od SHU.PAe (Pluton).

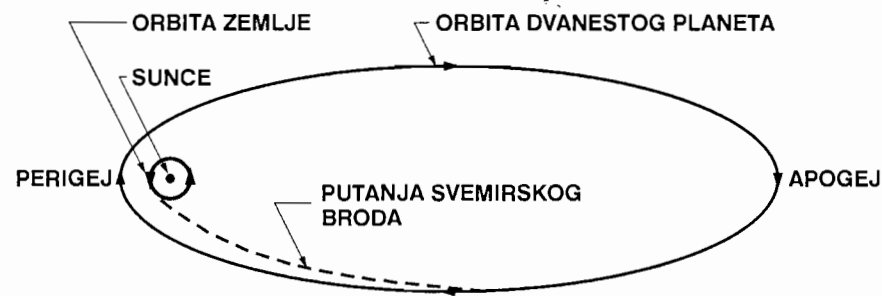
Jedino su Nefili, prelazeći planetarne orbite, mogli izraditi ove formule, jer su jedino njima bili potrebni takvi podaci.

Uzevši u obzir da su i njihov planet i njihov cilj, Zemlja, obje u stalnom kretanju, Nefili su trebali usmjeriti svoju letjelicu, ne na mjesto gdje se Zemlja nalazila u trenutku njena lansiranja, već gdje bi trebala biti u trenutku dolaska. Možemo sa sigurnošću pretpostaviti da su Nefili izradili svoje putanje na način na koji moderni znanstvenici planiraju misije na Mjesec i ostale planete.

Letjelica Nefila bila je vjerojatno lansirana sa Dvanaestog Planeta u pravcu njegove vlastite orbite, ali mnogo prije njenog dolaska u blizinu Zemlje. Na

osnovu ovog i bezbroj drugih faktora, Amnon Sitchin, doktor aeronautike i inženjerstva, izradio je dvije alternativne putanje letjelice. Prva putanja zahtijevala bi lansiranje letjelice sa Dvanaestog Planeta prije nego je dosegao apogej (najistaknutija vanjska točka). S manjom potrebom za energijom, letjelica ustvari ne bi toliko promijenila kurs već bi usporila. I dok je Dvanaesti Planet (također i svemirsko vozilo, iako prilično veliko) nastavljao putovati svojom ogromnom elipsastom orbitom, letjelica bi slijedila mnogo kraći elipsasti put i stigla do Zemlje mnogo prije Dvanaestog Planeta. Ova varijanta vjerojatno je imala i prednosti i nedostatke za Nefile.

Puni raspon od 3600 zemaljskih godina, primijenjen na rok službovanja i druge aktivnosti Nefila na Zemlji, sugeriraju da im je možda bila draža druga

sl. 10

alternativa, koja govori o kratkom izletu i boravku na Zemljinom nebu koji se podudara s dolaskom samog Dvanaestog Planeta. Ova varijanta bi zahtijevala lansiranje letjelice kada se Dvanaesti Planet nalazio otprilike na pola puta svog povratka iz apogea. Kako se brzina samog planeta brzo povećavala, letjelica je trebala snažne motore kako bi prestigla svoj matični planet i došla do Zemlje nekoliko zemaljskih godina prije Dvanaestog Planeta. (sl. 10)

Na osnovu složenih tehničkih podataka, baš kao i nagovještaja iz mezopotamskih tekstova, čini se da su Nefili prihvatili za svoju misiju na Zemlji jednak pristup koji je NASA koristila za misije na Mjesec: kada se glavna letjelica približila planeti koja joj je cilj (Zemlja), ušla bi u njenu orbitu bez spuštanja. Umjesto toga, manja letjelica se odvojila od matičnog broda i spustila se.

Koliko je zahtjevno precizno slijetanje, odlazak sa Zemlje mora da je

bio još zahtjevniji. Letjelica koja se spustila morala se ponovo pridružiti svom matičnom brodu, koji je zatim trebao uključiti motore i postići ubrzanje do izvanredno visokih brzina, jer je trebalo sustići Dvanaesti Planet, koji je tada već prolazio svoj perigej između Marsa i Jupitera svojom najvišom orbitalnom brzinom. Dr. Sitchin je izračunao da su postojale tri točke u orbiti letjelice oko Zemlje podesne za potisak prema Dvanaestom Planetu. Tri alternative nudile su Nefilima izbor da sustignu Dvanaesti Planet unutar 1.1 do 1.6 zemaljskih godina.

Odgovarajući teren, navođenje sa Zemlje i savršena koordinacija sa matičnog planeta bili su potrebni za uspješne dolaske, slijetanja, uzlijetanja i odlaske sa Zemlje.

Kao što ćemo vidjeti, Nefili su udovoljili svim tim zahtjevima.

10

GRADOVI BOGOVA

Priča o tome kako su prva inteligentna bića naselila Zemlju je nevjerojatna saga, ne manje nadahnjujuća od otkrića Amerike ili oplovljavanja Zemlje. Ona je zasigurno od velike važnosti, jer rezultat tog naseljavanja je današnje postojanje ljudske vrste i naše civilizacije.

“Ep o stvaranju” izvješćuje nas da su “bogovi” stigli na Zemlju slijedeći odluku svojeg vođe. Babilonska verzija, pripisujući odluku Marduku, objašnjava da je on pričekao da se Zemljino tlo osuši i dovoljno stvrdne kako bi se omogućile aktivnosti slijetanja i izgradnje. Zatim je Marduk objavio grupi astronauta:

*Daleko gore
gdje vi boravite,
“Kraljevsku kuću visina” sam izgradio.
Sada, sličnu tome
Izgradit ću dolje.*

Marduk je zatim objasnio svoju namjeru:

*Kada se sa nebesa
Spustite na Zbor,
imat ćete prenočište
da vas sve prihvati.
Dat ću mu ime "Babilon"-
Vrata Bogova.*

Tako Zemlja nije bila tek mjesto posjeta ili kratkog boravka predviđenog za istraživanje, ona je trebala postati stalan "dom daleko od doma".

Putujući na planetu koji je i sam bio poput neke letjelice, prelazeći putanje većine ostalih planeta, Nefili su nesumnjivo najprije promatrali nebo sa površine svojeg planeta. Slijedila su istraživanja bez posade. Prije ili kasnije bili su u mogućnosti da pošalju misije s posadom na druge planete.

Dok su Nefili tražili dodatni "dom", Zemlja ih se povoljno dojmila. Njene plave boje ukazuju da na njoj ima voda koje sadrže život i atmosferu: smeđa boja ukazuje na čvrstu zemlju; njeno zelenilo, na vegetaciju i osnovu za život. Ipak, kada su Nefili konačno doputovali do Zemlje, ona je vjerojatno izgledala nešto drugačije no što ju vide današnji astronauti. Jer, kada su Nefili prvi puta došli na Zemlju, ona se nalazila usred ledenog doba - ledenog razdoblja koje je bilo tek jedno u nizu faza zamrzavanja i odleđivanja u klimi zemlje:

Ranije ledeno doba - počelo je prije otprilike 600.000 godina
Prvo zatopljenje (međuledeni period) - prije 550.000 godina
Drugo ledeno doba - prije 480.000 do 430.000 godina

Kada su se Nefili prvi puta spustili na Zemlju prije otprilike 450.000 godina, gotovo trećina Zemljine površine bila je prekrivena ledenim prekrivačem i ledenjacima. Uz toliku količinu smrznute vode, kišne padaline bile su smanjene, ali ne svugdje.

Zbog posebnosti vjetrova i terena, između ostalog, neka područja koja su danas dobro navodnjena tada su bila suha, a neka područja s danas isključivo sezonskim padalinama, u to vrijeme su imali kišne oborine tijekom cijele godine.

Razine mora također su bile niže, jer su se velike količine vode na Zemlji nalazile u obliku leda. Na vrhuncu dva glavna ledena doba, razine mora su bile gotovo 600 do 700 stopa niže nego danas. Tamo gdje se danas nalaze mora i obale bila je suha zemlja. U tokovima rijeka, koje su prolazile stjenovitim područjem, nastale su duboke gudure i kanjoni; ukoliko je tok rijeke prolazio

kroz meku zemlju i glinu, stizao bi do mora ledenog doba kroz ogromne močvare.

Stigavši na Zemlju usred takvih klimatskih i geografskih uvjeta, gdje su Nefili mogli urediti svoje prvo prebivalište?

Nema sumnje da su tražili mjesto s relativno umjerenom klimom, gdje bi dostajala jednostavna skloništa i gdje su se mogli kretati u laganoj radnoj odjeći, umjesto u nespretnim, izoliranim odijelima. Vjerojatno su tražili i vodu za piće, kupanje i industrijske svrhe, kao i održavanje biljnog i životinjskog svijeta potrebnog za hranu. Rijeke bi ujedno olakšavale navodnjavanje velikih površina zemlje i predstavljale bi prikladan način prijevoza.

Jedino je prilično usko umjereno područje na Zemlji moglo udovoljiti svim ovim zahtjevima, kao i potrebi za dugim ravnim područjem prikladnim za slijetanja. Pažnja Nefila, kao što sada znamo, usmjerala se na tri glavna riječna sustava i njihove doline: Nil, Ind te Tigris i Eufkrat. Svaki od ovih riječnih bazena bio je prikladan za ranu kolonizaciju: svaki od njih je s vremenom postao središtem drevne civilizacije.

Teško da bi Nefili zanemarili još jednu potrebu: izvor goriva i energije. Nafta je na Zemlji bila svestran i obilan izvor energije, topline i svjetla, kao i temeljna sirovina iz koje su nastala bezbrojna esencijalna dobra. Nefili su, sudeći prema sumerskim običajima i zapisima, obilno koristili naftu i njene derivate, pa je jasno da su u svojoj potrazi za najprikladnijim prebivalištem na Zemlji, odabrali mjesto bogato naftom.

Imajući sve ovo u vidu, Nefili su vjerojatno Ind stavili na zadnje mjesto, jer to nije područje gdje se može naći nafta. Dolina Nila je vjerojatno zauzela drugo mjesto. Geološki, ona se nalazi u području nastalom taloženjem stijena, ali nafta je na tom području pronađena dosta daleko od doline i zahtijevala bi duboka bušenja.

Zemlja dviju rijeka, Mezopotamija je nedvojbeno stavljena na prvo mjesto. Neka od najbogatijih naftnih polja protežu se od vrha Perzijskog zaljeva do planina odakle izvire Tigris i Eufkrat. I dok se na većini drugih lokacija treba bušiti duboko kako bi se došlo do sirove nafte, u drevnom Sumeru (danas je to južni Irak), bitumen, katran, smole i asfalt izbijali su ili tekli prirodno po površini.

(Zanimljivo je da su Sumerani imali nazive za sve smolaste tvari - naftu, sirovu naftu, čisti asfalt, katran, mastike, voskove i smole. Imali su devet različitih naziva za različite vrste bitumena. Za usporedbu, drevni egipatski jezik imao je samo dva izraza, a sanskrit tek tri.)

Knjiga Postanka opisuje prebivalište Boga na Zemlji - Eden - kao mjesto

umjerene klime, toplo ali i vjetrovito, jer bi Bog šetao poslije podne i uživao u povjetarcu koji hladi. To je bilo područje dobrog tla, pogodno za poljoprivredu i vrtlarstvo, posebno za uzgajanje voćnjaka. Bilo je to mjesto koje je dobivalo vodu iz mrežnog sustava četiri rijeke. "Ime treće rijeke bilo je Hidekel (Tigris); to je ona koja teče prema istoku Asirije, a četvrta je bio Euftrat."

I dok mišljenja u vezi identiteta prve dvije rijeke, Pishon ("obilna") i Gihon ("koja snažno izbija"), ostaju neriješena, nema nejasnoća što se tiče druge dvije rijeke, Tigrisa i Eufrata. Neki učenjaci smještaju Eden u sjevernu Mezopotamiju, odakle izviru dvije rijeke i dvije manje pritoke. Ostali (poput E. A. Speisera u djelu "The Rivers of Paradise") vjeruju da su se ta četiri toka stjecala u gornjem dijelu Perzijskog zaljeva, pa se tako Eden nije nalazio u sjevernoj već u južnoj Mezopotamiji.

Biblijski naziv Eden je riječ mezopotamskog porijekla, koja potječe od akadskog "edinu", u značenju "dolina". Sjećamo se da je "božanski" naslov drevnih bogova bio DIN.GIR ("pravični iz raketa"). Sumersko ime za prebivalište bogova, E.DIN, značilo bi "dom pravičnih", što bi predstavljalo odgovarajući opis.

Odluka da im Mezopotamija bude dom na Zemlji, bila je vjerojatno motivirana barem još jednim važnim razlogom. Iako su vremenom Nefili uspostavili svemirsku luku na suhom tlu, neki dokazi pretpostavljaju da su, barem na početku, oni slijetali spuštanjem na površinu mora u hermetički zapečaćenoj kapsuli. Ukoliko je to bio način na koji su se spuštali na Zemlju, Mezopotamija je nudila blizinu ne jednog, već dva mora - Indijski ocean na jugu i Sredozemlje na zapadu - tako da u slučaju nužde, slijetanje nije bilo ovisno samo o jednoj vodenoj lokaciji. Kao što ćemo vidjeti, isto tako je bio nužan dobar zaljev iz kojeg se moglo otisnuti na duga putovanja morem.

U drevnim tekstovima i slikama, letjelica Nefila je u početku nazivana "nebeskom lađom". Možemo pretpostaviti da je spuštanje takvih "pomorskih" astronauta, moglo biti opisano u drevnim epskim pričama kao pojavljivanje neke vrste podmornice sa nebesa u moru, odakle su se pojavili "ljudi-ribe" i izašli na obalu.

Ustvari, tekstovi spominju kako su neki od AB.GALa koji su upravljali letjelicama bili odjeveni poput riba. Tekst koji se bavi božanskim putovanjima božice Ištar navodi kako je ona željela doći do "Velikog gallu" ("glavni navigator" koji je otišao "u potonulom brodu"). Beros prenosi legende o Oannesu, "Biću obdarenom razumom", bogu koji se pojavio iz "Eritrejskog mora koje graniči s Babilonijom", prve godine silaska Kraljevstva Nebeskog. Beros izvješćuje da, iako je Oannes izgledao poput ribe, ispod riblje glave

sl. 11

imao je glavu čovjeka, a ispod ribljeg repa imao je stopala. "I njegov glas i jezik bili su razgovjetni i ljudski." (sl. 11)

Grčki povjesničari preko kojih doznajemo o djelima Berosa, kažu kako su se takvi ljudi - ribe pojavljivali periodički, dolazeći na obalu iz "Eritrejskog mora", vodene površine koju danas nazivamo Arapsko more (zapadni dio Indijskog oceana).

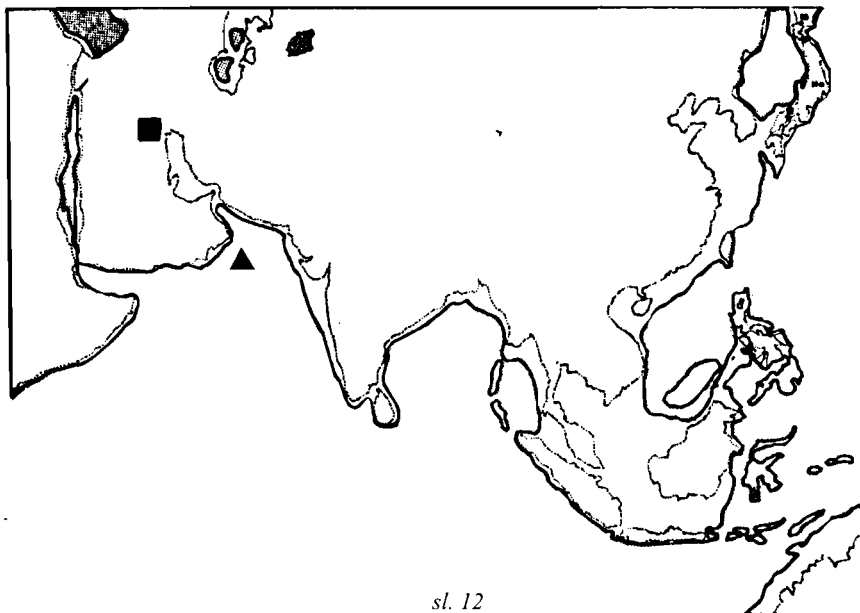
Zašto bi se Nefili spustili u Indijski ocean, stotinama milja daleko od svog odredišta u Mezopotamiji, umjesto u Perzijskom zaljevu, koji je toliko bliži? Drevna izvješća indirektno potvrđuju naš zaključak da su se prva spuštanja dogodila tijekom drugog ledenog razdoblja, kada današnji Perzijski zaljev nije bio more već potez močvara i plitkih jezera, u koje se bilo nemoguće spustiti.

Spustivši se u Arapsko more, prva inteligentna bića na Zemlji krenula su

prema Mezopotamiji. Močvarno područje se protezalo dublje u unutrašnjost od današnje obale. Tamo, na rubu močvara, oni su uspostavili svoje prvo naselje na našem planetu.

Nazvali su ga E.RI.DU (“kuća izgrađena daleko”). Kako prikladno ime!

Do današnjeg dana, perzijski izraz ordu znači “taborište”. To je riječ čije značenje se ukorijenilo u svim jezicima: naseljena zemlja se naziva erde u njemačkom, erda u staronjemačkom, jordh u islandskom, jord u danskom, airtha u gotskom, erthe u srednjeengleskom; a ako geografski krenemo natrag u vremenu, “Zemlja” je bila Aratha ili Ereds u aramejskom, Erd ii ertz u

sl. 12

kurdskom i Eretz u hebrejskom.

U Eridu, u južnoj Mezopotamiji, Nefili su uspostavili Prvo Zemljino stajalište, usamljenu predstražu na napola smrznutom planetu. (sl. 12)

Sumerski tekstovi koje potvrđuju kasniji akadski prijevodi nabrajaju izvorna naselja ili “gradove” Nefila, redom kojim su bili osnivani. Čak nam je i rečeno koji je bog bio zadužen za svako od ovih naselja. Sumerski tekst za koji se vjeruje da predstavlja izvornik akadске “pločice o potopu”, kazuje sljedeće o pet od prvih sedam gradova:

*Nakon što se kraljevstvo spustilo sa nebesa,
Nakon uzvišene krune, prijestolje kraljevskog dostojanstva
Spušteno je sa nebesa,
On...je izvršio postupke,
Božanske naloge...
Osnovao je pet gradova na čistim mjestima,
Nazvao ih imenima,
Postavio ih kao središta.*

*Prvi od ovih gradova, ERIDU
Dodijelio je Nudimmudu, vođi,
Drugi, BAD-TIBIRA,
Dao je Nunigu.
Treći, LARAK, dao je Pabilsagu.
Četvrti, SIPPAR,
Podario je junaku Utuu.
Peti, SHURUPPAK, dodijelio je Sudu.*

Ime boga koji je spustio Kraljevstvo sa Nebesa, planirao uspostavljanje Eridua i druga četiri grada i postavio njihove namjesnike ili zapovjednike, nažalost je izbrisano. Međutim, svi se tekstovi slažu da je bog koji je pregazio do obala na rubu močvara i rekao “Ovdje ćemo se nastaniti” bio Enki, koji u tekstu nosi nadimak Nudimmud (“onaj koji je stvorio stvari”).

Ova dva imena tog boga - EN.KI (“gospodar čvrste zemlje”) i E.A (“čija je kuća voda”) bila su vrlo prikladna. Eridu koji je i dalje ostao Enkijevo sjedište moći i središte štovanja kroz čitavu povijest Mezopotamije, bio je izgrađen na zemlji umjetno podignutoj iznad močvarnih voda. Dokaz za to nalazimo u tekstu pod naslovom (kako ga je imenovao S. N. Kramer) “Mit o Enkiu i Eridu”:

*Gospodar vodenih dubina, kralj Enki...
Izgradio je svoju kuću...
U Eridu je izgradio kuću obale voda..
Kralj Enki...je izgradio kuću:
Eridu, poput planine,
On je podigao sa zemlje;
Na dobrom mjestu ju je izgradio.*

Ovi i ostali tekstovi koji su sačuvani uglavnom u dijelovima sugeriraju da je jedna od prvih briga "kolonizatora" Zemlje bila vezana uz plitka jezera ili vodene močvare. "On je donio...; uspostavio čišćenje malih rijeka." Poduhvat probijanja korita rijeka i pritoka kako bi se omogućio bolji protok voda imao je za svrhu isušivanje močvara, dobijanje čiste, pitke vode i kontrolirano navodnjavanje. Sumerska priča također ukazuje na natrpavanja zemljom ili podizanja jaraka kako bi se zaštitile prve kuće od stalno prisutnih voda. Tekst koji su učenjaci nazvali "mitom" o "Enkiju i poretku zemlje" je jedan od najdužih i najbolje sačuvanih primjera sumerske narativne poezije otkrivenih do danas. Njen tekst se sastoji od otprilike 470 stihova, od kojih je 375 potpuno čitljivih. Sam početak od 50 stihova je nažalost slomljen. Stihovi koji slijede posvećeni su veličanju Enkija i uspostavljanju odnosa između njega i glavnog božanstva Anua (njegovog oca), Ninti (njegove sestre) i Enila (njegovog brata).

Slijedeći ove upute, sam Enki "uzima mikrofon". Koliko god zvučalo fantastično činjenica je da tekst zapravo predstavlja Enkijev izvještaj iz prve ruke o njegovom slijetanju na Zemlju.

*"Kada sam se približio Zemlji,
Bila je dosta poplavljena,
Kada sam se približio njenim zelenim livadama,
hrpe kamenja gomilale su se
na moju zapovijed.
Izgradio sam kuću na čistom mjestu...
Moja kuća -
Njena sjena se proteže preko Zmijske močvare...
Šarani mašu svojim repovima u njoj
Među malenom gizi trskom."*

Pjesma nastavlja s opisom i bilježenjem, u trećem licu, Enkijevih postignuća. Evo nekoliko izabranih stihova:

*On je obilježio močvaru,
Stavio u nj šarana i ...- ribu;
Obilježio je guštaru trske,
I u nju stavio zelenu trsku
Enbilulua, nadzornika kanala,*

On je zadužio za močvare.

*Njega koji postavlja mreže tako da niti jedna riba ne može pobjeći,
Čijoj zamci niti...ne izbjegne,
Čijoj stupici niti jedna ptica ne pobjegne,
... sin...bog koji voli ribu
Enki je zadužio za ribe i ptice.*

*Enkimdu, onaj od kanala i jaraka,
Enki ga je zadužio za kanale i jarke.*

*Njega koji ...upravlja kalupima,
Kulla, koji pravi opeke,
Enki ga je zadužio za kalupe i opeke.*

Pjesma nabraja ostala postignuća Enkijeva, uključujući pročišćenje voda Tigrisa i spajanje (kanalom) Tigrisa i Eufrata. Njegova kuća koja se nalazila pored obale vode graničila je s molom na kojem su se mogle sidriti splavi od trske i čamci, i sa kojeg su mogli otploviti. Sukladno tome, kuća je nosila naziv E.ABZU ("kuća Dubina"). Enkijevo sveto područje u Eridu bilo je poznato pod tim imenom još tisućljećima.

Nema sumnje da su Enki i njegova posada pri slijetanju istražili zemlju uokolo Eridua, ali čini se da je on više volio putovati vodom. Kako kaže u jednom od tekstova, močvara "je moje omiljeno mjesto; ona pruža svoje ruke prema meni." U drugim tekstovima Enki opisuje jedrenje močvarom u svom brodu, pod imenom MA.GUR (u doslovnom značenju, "brod za okretanje"), naime brod za razgledavanje. On govori o tome kako je njegova posada "složno veslala", kako su običavali "pjevati pjesme u kojima je rijeka uživala". U

sl. 13

takvim trenucima, priopćava Enki, "svete pjesme i čari ispunjavale su moje vodene Dubine." Čak i takav manje važan detalj, kao što je ime kapetana Enkijevog broda, bio je zabilježen. (sl. 13)

Popisi sumerskih kraljeva pokazuju da su Enki i njegova prva skupina Nefila ostali sami na Zemlji dosta dugo: osam shara (28.800 godina) je prošlo prije negoli je drugi zapovjednik ili "glavar naselja" bio imenovan.

Kada ispitujemo astronomske dokaze, nalazimo da oni bacaju zanimljivo svjetlo na predmet našeg zanimanja. Učenjake je zbunjivala očigledna sumerska "zbrka" vezana uz pitanje koja se od dvanaest zodijskih kuća povezuje s Enkijem. Znak ribe - jarca, koji je predstavljao zvijezde Jarca, bio je očigledno povezan s Enkijem (i doista može objasniti epitet osnivača Eridua, A.LU.LIM, što je moglo značiti i "ovca sjajnih voda"). No, Ea/Enki je često prikazivan kako drži posude s vodom koja teče - izvorni Nosilac Voda, ili Vodenjak; a svakako je bio i Bog Riba, te tako povezan sa zvijezdom Riba.

Astronomima je teško razjasniti kako su drevni promatrači zvijezda u skupini zvijezda doista vidjeli obrise, na primjer, riba ili nositelja vode. Odgovor koji nam pada na pamet jest da znakovi zodijaka nisu dobili nazive prema obliku skupine zvijezda, već prema epitetu ili glavnoj djelatnosti boga kojeg se prvenstveno povezivalo s vremenom kada se proljetni ekvinocij nalazio u toj određenoj kući zodijaka.

Ukoliko se Enki spustio na Zemlju, kao što pretpostavljamo, na početku razdoblja Riba i svjedočio o precesijskom pomicanju u Vodenjaka, te ostao tijekom cijelog razdoblja Velike Godine (25.920 godina) sve do početka doba Jarca, onda je on zaista bio jedini zapovjednik na Zemlji tijekom navedenih 28.800 godina.

Ovo vremensko razdoblje također potvrđuje naš raniji zaključak da su Nefili stigli na Zemlju u sredini ledenog doba. Težak posao podizanja jaraka i iskopavanja kanala započeo je kada su klimatski uvjeti još uvijek bili oštri. Ali unutar nekoliko shara od njihovog slijetanja, ledeno razdoblje se počelo povlačiti pred toplijom i kišnijom klimom (otprilike prije 430.000 godina). Upravo tada su se Nefili odlučili preseliti dublje u unutrašnjost i proširiti svoja naselja. Odgovarajuće tome Anunnaki (vojnici i podoficiri Nefila) nazvali su drugog zapovjednika Eridua "A.LAL.GAR" (onaj koji je kišno doba, donio / je/ odmor).

Ali dok je Enki trpio sve pionirske teškoće na Zemlji, Anu i njegov drugi sin Enlil su promatrali napredak sa Dvanaestog Planeta. Mezopotamski tekstovi jasno govore o tome da je onaj koji je zaista bio zadužen za misiju na Zemlji bio Enlil: čim je donesena odluka da se nastavi s misijom, sam Enlil je sišao

na Zemlju. Za njega je EN.KI.DU.NU. ("Enki kopa duboko") izgradio posebno naselje ili bazu imenom Larsa. Dok je Enlil bio osobno zadužen za to mjesto imao je nadimak ALIM ("ovan") što se poklapa s "razdobljem" zodijskog zvijezda Ovna.

Uspostavljanje Larse potaklo je novu fazu u naseljavanju Zemlje od strane Nefila. Ono je obilježeno odlukom da se nastavi sa zadacima zbog kojih su stigli na Zemlju, što je zahtijevalo prebacivanje većeg broja "radne snage", alata, opreme i vraćanje vrijednih tereta na Dvanaesti Planet.

Spuštanje na površinu mora više nije bilo prikladno i odgovarajuće za takve teže terete. Klimatske promjene učinile su unutrašnjost dostupnijom, došlo je vrijeme da se mjesto slijetanja prebaci u središte Mezopotamije. U tom času, Enlil je stigao na Zemlju i iz Larse krenuo dalje ne bi li uspostavio "kontrolno središte Misije" - sofisticirani zapovjednički položaj iz kojega su Nefili na Zemlji mogli koordinirati svemirska putovanja na i sa svojeg matičnog planeta, voditi slijetanje letjelica i uskladiti njihova polijetanja i slijetanja s letjelicom koja kruži oko Zemlje.

Mjesto koje je Enlil izabrao u tu svrhu, tisućljećima poznato pod imenom Nippur, on je imenovao NIBRU.KI ("Zemljino križanje"). (Sjećamo se da je nebeska točka najbližeg prolaska Dvanaestog Planeta Zemlji nosila ime "Nebesko mjesto Križanja".) Tamo je Enlil uspostavio DUR.AN.KI, "vezu nebo - Zemlja".

Zadatak je bio razumljivo složen i zahtijevao je mnogo vremena. Enlil je ostao u Larsi 6 shara (21.600 godina), dok je Nippur još bio u izgradnji. Pothvat u Nippuru bio je također dugotrajan, kao što nam svjedoče zodijski nadimci Enlila. Budući se podudara s Ovnom dok je bio u Larsi, kasnije se vezivao uz Bika. Nippur je nastao u "razdoblju" Bika.

Pobožna pjesma pod naslovom "Himna Enlilu, sveblagotvornom" koja slavi Enlila, njegovu družicu Ninlil, njegov grad Nippur i njegovu "uzvišenu kuću" E.KUR, mnogo nam govori o Nippuru. Na primjer, Enlil je imao na raspolaganju neke visoko sofisticirane instrumente: "podignuto oko koje promatra zemlju" i "podignutu zraku koja istražuje srce cijele zemlje." Nippur, kako kaže pjesma, bio je pod zaštitom nekih strašnih oružja: "njegov izgled je zastrašujući, zaprepasčujući"; s "njegove vanjske strane, ni moćni bog ne može pristupiti". Njegova "ruka" bila je "golema mreža", a u njenoj sredini čučala je "ptica koja brzo korača", "ptica" čijoj "ruci" nisu mogli izbjeći opaki i zli. Je li mjesto bilo zaštićeno nekom smrtonosnom zrakom, elektroničkim poljem energije? Je li se u njenom središtu nalazio HELIKOPTER, "ptica" tako brza da nitko nije mogao premašiti njen doseg?

U središtu Nippura, na vrhu umjetno podignute platforme nalazio se Enlilov glavni ured, KI.UR (“mjesto zemljinog korijena”) - mjesto gdje je podignuta “veza između neba i Zemlje”. To je bilo komunikacijsko središte kontrolne Misije, mjesto sa kojega su Anunnaki na Zemlji komunicirali sa svojim kolegama, IGI.GI (“oni koji se okreću i vide”) u letjelici koja je kružila oko Zemlje.

U tom središtu, nastavlja tekst, nalazio se “prema nebu okrenut visok stup koji doseže nebo”. Ovaj izuzetno visok “stup”, prethodno usađen u zemlju “poput platforme koja se ne može prevrnuti”, koristio je Enlil kako bi “izgovorio riječ” prema nebesima. Ovo je jednostavan opis tornja za emitiranje. Kada bi “riječ Enlilova” - njegova zapovijed - “približila se nebu, obilje bi poteklo na zemlju”. Kakav jednostavan način da bi se opisao dotok materijala, posebne hrane, lijekova i alata koje bi spustila letjelica, kada bi stigla “riječ” iz Nippura!

Ovaj kontrolni centar na uzdignutoj platformi, Enlilova “uzvišena kuća” sadržavala je tajanstvenu komoru, pod nazivom DIR.GA:

*Tajanstvena poput udaljenih Voda,
poput nebeskog Zenita.
Među njenim ...znakovi.
Znakovi zvijezda.
ME ona nosi do savršenstva.
Njene riječi su za izražavanje...
Njene riječi su milostiva proroštva.*

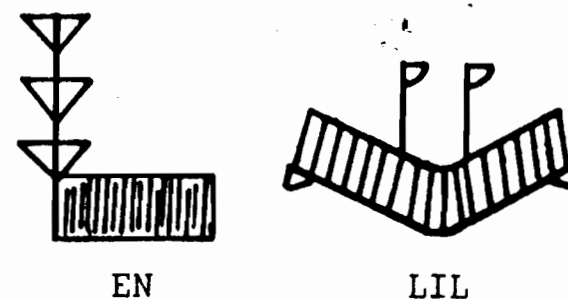
Što je bila Dirga? Pukotine na drevnim pločicama osiromašile su nas za detaljnije podatke, ali ime govori samo za sebe, jer ono znači “mračna komora u obliku krune”, mjesto gdje su se čuvale karte zvijezda, gdje su se vršila predviđanja, gdje su primane i prenošene ME (komunikacije među astronautima). Ovaj nas opis podsjeća na Kontrolni centar u Houstonu, Texas odakle se prate astronauti na njihovoj misiji za Mjesec, povećava njihova komunikacija, planiraju njihovi putovi preko zvjezdanog neba, podaruju im se “milostiva proroštva” vođenja.

Ovdje se možemo prisjetiti priče o bogu Zu, koji se uspio probiti do Enlilovog svetišta i ugrabiti Tablicu Sudbina, nakon čega je “bilo obustavljeno izdavanje zapovijedi..posvećena unutrašnja komora izgubila je svoj sjaj.. proširio se mir.. prevladala je tišina”.

U “Epu o stvaranju”, “sudbine” planetarnih bogova bile su njihove orbite.

Razumno je pretpostaviti da je Tablica Sudbina, koja je bila od vitalnog značaja za funkcioniranje Enlilovog “Kontrolnog centra misije” također kontrolirala orbite i put leta letjelica koje su održavale “vezu” između Neba i Zemlje. To je možda bila temeljna “crna kutija” koja je sadržavala kompjutorske programe koji su vodili letjelice, a bez koje je kontakt između Nefila na Zemlji i njihova veza s matičnim planetom bila prekinuta.

Većina učenjaka smatra da je ime EN.LIL značilo “gospodar vjetra”, što odgovara teoriji da su drevni narodi personificirali elemente prirode te tako jednom bogu pripisali zaduženost za vjetrove i oluje. No, neki učenjaci su već i prije predložili da u ovom slučaju izraz LIL ne označava prirodni olujni

sl. 14

vjetar već “vjetar” koji dolazi iz usta - riječ, zapovijed, govornu komunikaciju. Još jednom, arhaični sumerski klinasti znak za izraz EN - posebno ako se odnosi na Enlila - i za izraz LIL, razjašnjava to pitanje. Jer sada vidimo građevinu s visokim tornjem antena koje se izdižu iz njega, baš kao i čudnu napravu koja izgleda poput velike radarske mreže kakva se danas podiže kako bi uhvatili i emitirali signale - “ogromna mreža” kakva se opisuje u tekstu. (sl. 14).

U Bad-Tibiri, uspostavljenom kao industrijskom središtu, Enlil je postavio svog sina Nannara/Sina kao zapovjednika; u popisu gradova tekstovi govore o njemu kao o NU.GIGu (“koji je od noćnog neba”). Vjerujemo da su tamo rođeni blizanci Inanna/Ištar i Utu/Shamash - događaj koji je označen povezivanjem njihovog oca Nannara sa sljedećim zviježđem zodijskih, Blizancima. Kao bogu podučenom raketnoj tehnici, Shamashu je dodijeljeno zviježđe GIR (višeznačno: “raketa” i “rakova klješta”, ili Rak) nakon čega je slijedila Ištar i Lav, na čijim leđima je ona obično prikazivana.

Ni Enkijeva i Enlilova sestra, "sestra" Ninhursag (SUD), nije bila zanemarena. Enlil ju je zadužio za Shuruppak, medicinsko središte Nefila - događaj koji je obilježen imenovanjem njenog zvijezda "Djevica".

Dok su uspostavljana ova središta, dovršenje Nippura je slijedila izgradnja svemirske luke Nefila na Zemlji. Tekstovi jasno pokazuju da je Nippur bio mjesto gdje su se izgovarale "riječi"- zapovjedi: tamo je, kada je "Enlil zapovijedio: prema nebu !... ono što sjaji uzdiglo se poput nebeske rakete". Cjelokupna akcija događala se tamo "gdje se uzdiže Shamash" i to mjesto - "Cape Kennedy" Nefila - bio je Sippar, grad pod zaduženjem Glavara Orlova, odakle su se podizale rakete na više nivoa unutar njene posebne enklave, "svetog područja".

Kada je Shamash stasao da preuzme zapovijed nad Vatrenim raketama, na vrijeme da postane Bog pravde, bila su mu dodijeljena zvijezda Škorpiona i Vage.

Larak, gdje je Enlil kao zapovjednika postavio svog sina Ninutru, dovršio je popis prvih sedam gradova bogova i podudaranja s dvanaest zvijezda zodijaka. U popisu gradova on je nazvan PA.BIL.SAG ("veliki zaštitnik"); istim imenom naziva se i zvijezde Jarca.

Bilo bi nerealno pretpostaviti da su prvih sedam gradova bogova ustanovljeni slučajno. Ovi "bogovi" koji su mogli putovati svemirom, locirali

su prva naselja u skladu s određenim planom koji je služio temeljnoj potrebi: da se mogu spustiti na Zemlju i uzletjeti sa Zemlje na svoj planet.

Koji je bio viši plan?

Dok smo tražili odgovor, upitali smo se: kojeg je porijekla Zemljin astronomski i astrološki simbol, krug podijeljen križem pod pravim kutem - simbol koji koristimo kako bi označili "cilj"?

Simbol potječe iz sumerske astronomije i astrologije i jednak je egipatskom hijeroglifu koji znači "mjesto".

Je li ovo podudarnost ili značajan dokaz? Jesu li se Nefili spustili na

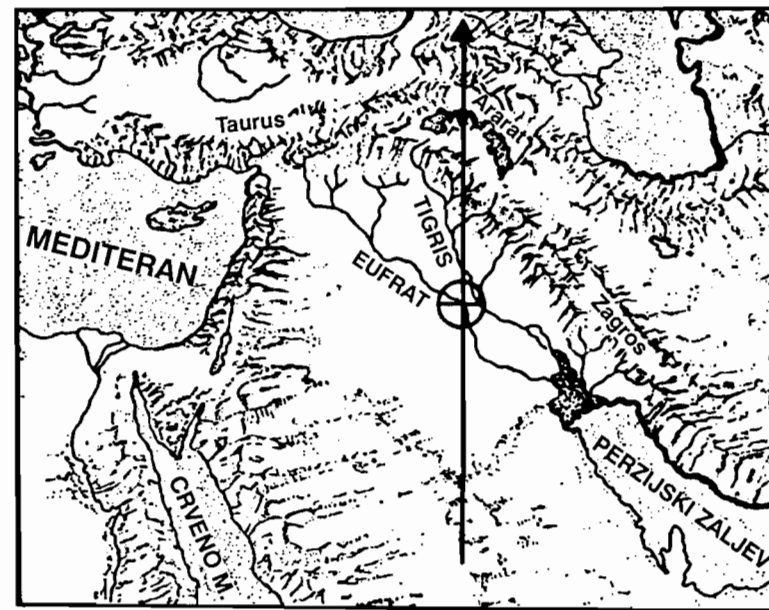
Zemlju označivši njenu sliku ili kartu nekom vrstom "cilja"?

Nefili su bili stranci na Zemlji. Dok su promatrali njenu površinu iz svemira, mora da su posebnu pozornost posvetili planinama i planinskim lancima. Oni su mogli predstavljati opasnost tijekom slijetanja i polijetanja, ali isto tako su im mogli poslužiti kao vodiči pri navigaciji.

Ukoliko su Nefili, dok su lebdjeli iznad Indijskog oceana, gledali prema Zemlji između dviju rijeka, koju su izabrali za svoje prve kolonizacijske pothvate, jedna oznaka na Zemlji isticala se bez premca: planina Ararat.

Kao ugašeni vulkanski masiv, Ararat dominira armenskom visoravni gdje se sastaju današnje granice Turske, Irana i Armenije. Na istočnoj i sjevernoj strani ona se uzdiže otprilike do 3.000 stopa nadmorske visine, a sa sjeverozapadne strane i do 5.000 stopa. Čitav masiv proteže se oko 25 milja u promjeru, te predstavlja visoko uzdignut svod, kbi izviru iz površine Zemlje.

Zbog svojih ostalih osobina, on se ističe ne samo gledano sa horizonta, već i iz nebeskih visina. Kao prvo, nalazi se gotovo na sredini između dva jezera, Jezera Van i Jezera Se - Van. Drugo, iz visokog masiva izdižu se dva vrha: Mali Ararat (12.900 stopa) i Veliki Ararat (17.000 stopa, tj. više od 5 kilometara). Niti jedna druga planina nije ravna usamljenim visinama ova dva

vrha, koji su pokriveni vječnim snijegom. Doimlju se poput dva sjajna svjetionika koji se nalaze između dva jezera, a koji danju djeluju kao divovski reflektori.

Imamo razloga vjerovati da su Nefili izabrali mjesto za slijetanje koordinirajući meridijan sjever - jug s nezamjenjivim vodičem na Zemlji i prikladnom lokacijom uz rijeku. Sjeverno od Mezopotamije, dva lako prepoznatljiva vrha Ararata predstavljala su vidljivu oznaku na Zemlji. Meridijan provučen kroz središte dvovrhog Ararata dijeli Eufkrat na pola. To je bio cilj - mjesto izabrano za svemirsku luku. (sl. 15)

Je li bilo lako tamo sletjeti i uzletjeti?

Odgovor je: da. Izabrano mjesto nalazilo se u dolini, dok su planinski lanci koji okružuju Mezopotamiju bili znatno udaljeni. Najviši (prema istoku, sjeveroistoku i sjeveru) ne bi bili smetnja svemirskoj letjelici koja je doklizila sa jugoistoka.

Je li to mjesto bilo dostupno - jesu li astronauti i materijali mogli biti dopremljeni bez mnogo poteškoća?

Još jednom, odgovor je potvrđan. Do tog mjesta se moglo stići kopnom i preko rijeke Eufkrat, letjelicom koju nosi voda.

Još jedno ključno pitanje: je li u blizini postojao izvor energije, goriva za svjetlo i struju? Odgovor je nedvojbeno potvrđan. Zavoje rijeke Eufkrat gdje je trebalo uspostaviti Sippar bio je jedan od, u to doba, najbogatijih izvora površinskih bitumena, naftnih proizvoda koji su se cijedili iz prirodnih izvora i mogli se sakupljati sa površine bez bilo kakvog dubljeg kopanja ili bušenja.

Možemo zamisliti Enlila, okruženog svojim časnicima na komandnom mostu letjelice, kako ucrtava križ unutar kruga na karti. "Kako ćemo nazvati ovo mjesto?" - možda je upitao.

"Zašto ne Sippar?" - možda je netko predložio.

U bliskoistočnim jezicima to ime je značilo "ptica". Sippar je bio mjesto gdje su se dolazili gnijezditi Orlovi.

Kako su svemirski brodovi slijetali u Sippar?

Možemo zamisliti jednog od navigatora kako ističe najbolji put. S lijeva im se nalazio Eufkrat i planinska visoravan na zapadu; s desna Tigris i planina Zagros prema istoku. Ukoliko se letjelica približavala Sipparu pod lako postizljivim kutem od 45 stupnjeva prema Araratskom meridijanu, put bi ga sigurno odveo između ova dva opasna područja. Štoviše, došavši na Zemlju pod tim kutem, letjelica bi na jugu prešla preko stjenovitog vrha Arabije dok se još nalazi na većoj visini i započela s lebdenjem iznad voda Perzijskog zaljeva.

sl. 16

Prilikom dolazaka i odlazaka letjelica bi imala neometano vidno polje i komunikaciju s Kontrolnim centrom u Nippuru.

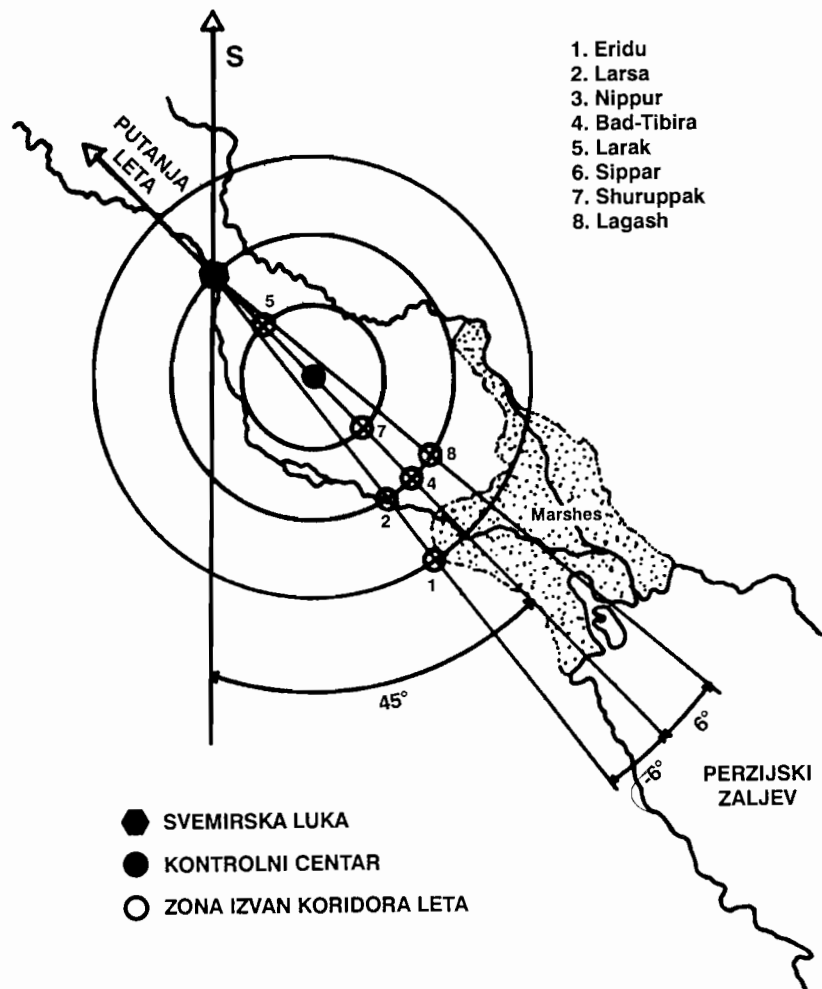
Enlilov časnik bi tada nacrtao grubu skicu - trokut kojem se sa svake strane nalaze vode i planine, a koji poput strijele pokazuje prema Sipparu. U središtu je bio znak "x" koji označava Nippur. (sl. 16)

Koliko god izgledalo nevjerojatno ovaj crtež nismo nacrtali mi; on se nalazi na keramičkom predmetu iskopanom u Susi, u sloju čija je starost otprilike 3200 godina prije Krista. Podsjeća na planisferu koja je opisivala putanju i postupke leta, a koja se temelji na dijelovima od 45 stupnjeva.

Nefilska uspostava naselja na Zemlji nije bio slučajna poduhvat. Sve mogućnosti su bile proučene, svi resursi procijenjeni, sve opasnosti uzete u obzir; štoviše, sam plan naseljavanja bio je pažljivo planiran u detalje, tako da je svako mjesto odgovaralo konačnoj shemi čija je svrha bila izlaganje puta spuštanja u Sippar.

Nitko do sada nije pokušao vidjeti viši plan u razbacanim sumerskim

naseljima. Ali ako pogledamo prvih sedam gradova, vidjet ćemo da Bad-Tibira, Shuruppak i Nippur leže na liniji koja ide pod kutem od točno 45 stupnjeva prema meridijanu Ararata, a ta linija presijeca meridijan točno u Sipparu! Ostala dva grada čije lokacije znamo, Eridu i Larsa, također leže na drugoj ravnoj liniji koja siječe prvu liniju i araratski meridijan, također u Sipparu.

sl. 17

Ravnajući se prema drevnom nacrtu prema kojem je Nippur središte kruga, i ukoliko ucrtamo koncentrične krugove od Nippura kroz različite gradove, naći ćemo da se drugi drevni sumerski grad, Lagash, nalazio točno na jednom od tih krugova - na liniji jednako udaljenoj od linije pod kutem od 45 stupnjeva, poput linije Eridu - Larsa - Sippar. Položaj Lagasha odražava položaj Larse.

Iako položaj LA.RA.Aka (gdje se vidi sjajna aureola) ostaje neotkriven, mjesto gdje bi se po logici trebao nalaziti jest Točka 5, jer je logično da se tamo nalazio Grad Bogova koji dovršava niz gradova na središnjoj putanji leta u intervalima od šest berua: Bad-Tibira, Shuruppak, Nippur, Larak, Sippar. (sl. 17)

Dvije vanjske linije koje se nalaze sa strane središnje linije koja prolazi kroz Nippur, leže šest stupnjeva sa svake njene strane, djelujući kao jugozapadni i sjeveroistočni obrisi središnje putanje leta. Odgovarajuće tome, naziv LA.AR.SA je značio "koji vidi crveno svjetlo", dok je LA.AG.ASH značilo "koji vidi aureolu na šest". Gradovi duž svake linije zaista su se nalazili šest berua (otprilike šezdeset kilometara ili trideset i sedam milja) udaljeni jedan od drugoga.

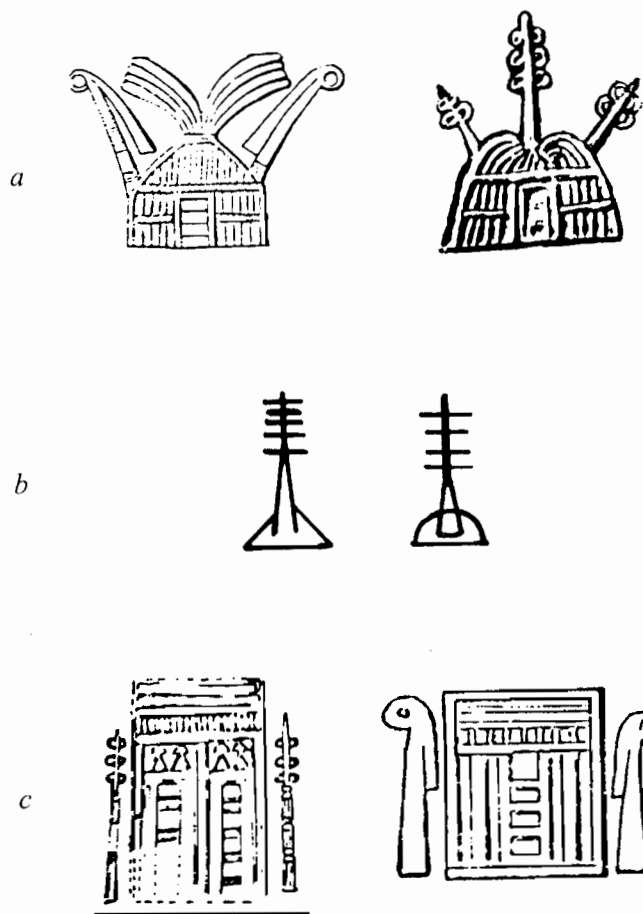
Vjerujemo da je to bio viši plan Nefila. Izabравši najbolji položaj za svoju svemirsku luku (Sippar), ostala naselja su poredali po uzorku koji odražava temeljnu putanju leta do nje. U središte su smjestili Nippur gdje se nalazila "veza Nebo - Zemlja".

Izvorne Gradove Bogova ili njihove ostatke čovjek nikada više neće moći vidjeti - svi su oni uništeni Potopom koji je kasnije pogodio Zemlju. Ali o njima možemo mnogo saznati iz svete dužnosti mezopotamskih kraljeva da neprekidno nanovo grade sveta područja točno na istom mjestu i prema izvornim planovima. Oni koji su ih ponovo gradili naglašavali su svoje presavjesno pridržavanje izvornih planova u svojim natpisima posvećivanja, kao što se kaže u ovom tekstu, kojeg je otkrio Layard:

*Vječni plan zemlje,
Onaj koji je za budućnost
Odredio izgradnju
(ja sam slijedio).
To je plan koji nosi
Crteže iz davnih vremena
I zapise sa Gornjeg neba*

Ukoliko je Lagash, kako možemo zaključiti, bio jedan od gradova koji su služili kao reflektori za slijetanje, onda mnoštvo informacija koje nam je ostavio Gudea u trećem tisućljeću prije Krista dobiva smisao. On je napisao kako mu je, kada ga je Ninurta uputio da ponovo izgradi sveto područje, bog u pratnji dao arhitektonske planove (nacrtane na kamenoj ploči), a božica (koja je “putovala između Neba i Zemlje” u svojoj “komori”) mu je pokazala nebesku kartu i uputila ga na astronomska poravnavanja građevine.

Osim “božanske crne ptice” i božje “strašno oko” (“velika zraka koja

sl. 18

podjarmljuje Zemlju svojoj moći”) i “kontrolor svijeta” (čiji zvuk je mogao “odjekivati svugdje”) bili su postavljeni na svetom području. Konačno, kada je građevina bila završena, “znak Utua” bio je podignut na nju, okrenut “prema mjestu uzdizanja u Utu” - prema svemirskoj luci u Sippuru. Svi ti predmeti koji isijavaju zrake bili su važni za operacije koje su se provodile u svemirskoj luci, jer je sam Utu “radosno stigao” da pomno razgleda instalacije nakon što su završene.

Rani sumerski prikazi pokazuju masivne građevine, izgrađene u najranija vremena trske i šuma, postavljene u poljima među stokom koja pase. Opća pretpostavka da su to bile staje za stoku je osporena stupovima koji su redovito prikazivani kako strše iz krovova takvih građevina. (sl. 18a)

Svrha stupova, kao što možemo vidjeti, bila je da podupiru jedan ili više parova “prstenova” čija funkcija je nerazjašnjena. No, iako su takve građevine bile podignute u poljima, upitno je jesu li zaista bile podignute kao sklonište za stoku. Sumerski slikovni znakovi (sl. 18b) prikazuju riječ DUR ili TUR (u značenju “prebivalište”, “okupljalište”) crtežima koji nesumnjivo prikazuju iste građevine prikazane na cilindričnim pečatima; ali oni pojašnjavaju da

sl. 19

glavna odlika građevine nije bila “koliba” već antenski toranj. Slični stupovi s “prstenovima” bili su postavljeni na ulazima u hramove, unutar svetih područja bogova, a ne samo vani u prirodi. (sl.18c)

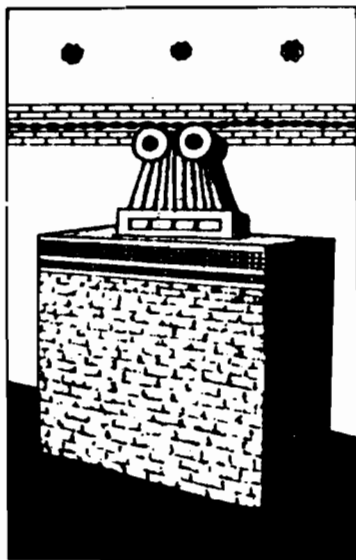
Jesu li ovi predmeti bili antene pričvršćene na opremu za emitiranje? Jesu li parovi prstenova bili radarski emiteri, postavljeni u polja kako bi vodili dolazeće letjelice, a stupovi u obliku oka koji su promatrali naprave, božje “oči koje sve vide” o kojima govore brojni tekstovi?

Znamo da je oprema na koju su bile povezane ove različite naprave bila

prenosiva, jer neki sumerski pečati prikazuju “božanske predmete” u obliku kutije kako se prevoze brodom ili na leđima teglećih životinja, koje su nosile predmete dublje u unutrašnjost kada su se brodovi smjestili u dokove. (sl. 19)

Ove “crne kutije”, kada vidimo kako su izgledale, podsjećaju nas na Zavjetni kovčeg koji je izradio Mojsije prema božjim uputama. Škrinju je trebalo izraditi od drveta i prekriti zlatom iznutra i izvana - dvije površine koje provode električnu energiju bile su odvojene drvom. Kapporeth, također izrađen od zlata trebalo je staviti iznad škrinje gdje su ga pridržavala dva kerubina izlivena od čistog zlata. Priroda kapporetha (taj izraz, kako učenjaci pretpostavljaju značio je “pokrov”) nije jasna, ali ovaj stih iz Knjige Izlaska sugerira njegovu svrhu: “I ja ću ti se obratiti sa vrha kapporetha, između dva Kerubina.”

Implikaciju da je Zavjetni kovčeg ustvari bio kutija za komunikaciju, elektronski upravljana, osnažuju upute koje se tiču njegovog prenošenja.

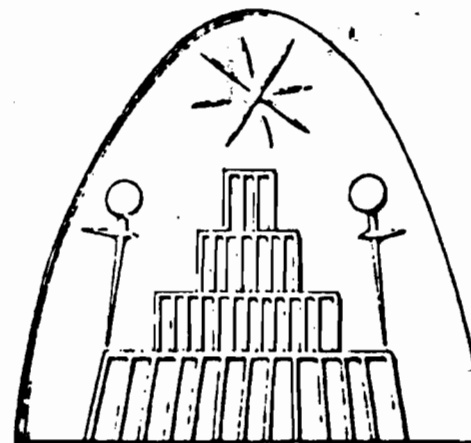
sl. 20

Trebalo ga se prenositi pomoću drvenih štapova provučenih kroz četiri zlatna prstena. Nitko nije smio dodirivati samu škrinju, a kada ju je jedan od Izraelaca dodirnuo, ubijen je na licu mjesta - kao udarom visokonaponske struje.

Takva naizgled natprirodna oprema - koja je omogućavala komunikaciju s

božanstvom iako se ono fizički nalazilo negdje drugdje - postala je predmetom obožavanja, “sveti kulturni simbol”. Hramovi u Lagashu, Uru, Mariu i ostalim drevnim mjestima uključivali su među ostalim predmetima šovanja “idole očiju”. Najistaknutiji primjer pronađen je u “hramu oka” u Tell Braku, u sjeveozapadnoj Mezopotamiji. Ovaj hram, koji potječe iz četvrtog tisućljeća, nazvan je tako ne samo zato što je tamo iskopano stotine simbola “oka”, već uglavnom stoga što je unutrašnje svetište hrama imalo samo jedan oltar, na kojem je bio izložen veliki kameni simbol “dvostrukog oka”. (sl.20)

Vrlo vjerojatno je to bila simulacija stvarnog božanskog predmeta - Ninurtinog “strašnog oka” ili onog koje se nalazilo u Enlilovom središtu,

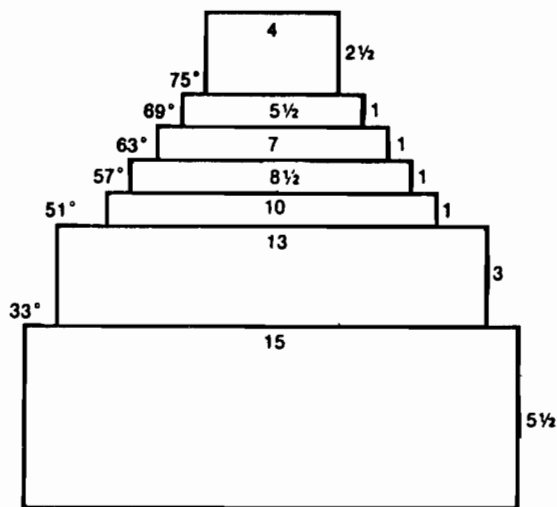

sl. 21

Kontrolnom centru u Nippuru, o kojem nas izvještava drevni pisar: “Njegovo uzdignuto oko promatra zemlju... Njegova uzdignuta zraka pretražuje zemlju.”

Čini se da je nizina Mezopotamije nužno zahtijevala umjetno podizanje platformi na kojima je trebalo postaviti opremu povezanu sa svemirom. Tekstovi i slikovni prikazi ne ostavljaju traga sumnji da su se građevine kretale u rasponu od najranijih poljskih koliba do kasnijih stupnjevanih platformi, do kojih se dolazilo stepenicama i iskošenim usponima koji su vodili od širokog nižeg stupnja do užeg gornjeg i tako dalje. Na vrhu zigurata bilo je izgrađeno boravište za boga, okruženo ravnim, ozidanim dvorištem gdje se čuvala njegova “ptica” i “oružje”. Zigurat prikazan na cilindričnom pečatu ne samo da prikazuje uobičajenu konstrukciju “stupanj na stupnju”, on također sadrži dvije “prstenaste antene” čija visina odgovara visini tri stupnja. (sl. 21)

Marduk je tvrdio da je zigurat i hramski sklop u Babilonu (E.SAG.II) bio izgrađen po njegovim vlastitim uputama, u skladu sa "zapisima Višeg neba". Pločica (poznata pod nazivom Smithova pločica prema čovjeku koji ju je

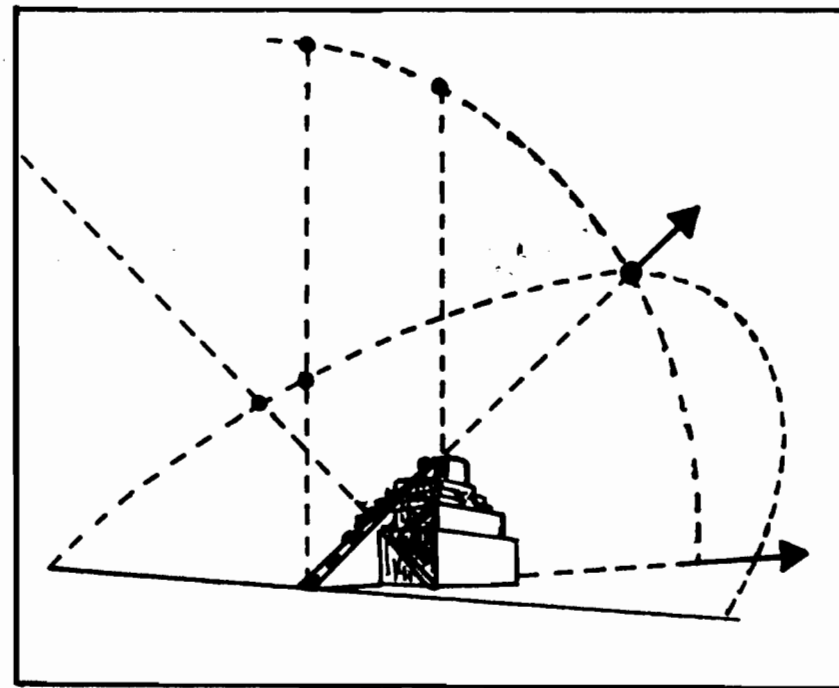
sl. 22

odgonetnuo), koju je analizirao Andre Parrot ("Zigurrats et Tour de Babel") ustanovio je da je zigurat koji se sastoji od sedam stupnjeva bio savršeni četverokut, kojemu je prvi stupanj ili osnova imala stranicu dugu 15 gara. Svaki sljedeći stupanj bio je manji, prostorno i u visinu, izuzev zadnjeg (božje boravište) koji je bio viši od ostalih. Cjelokupna visina, međutim, opet je iznosila 15 gara, tako da građevina nije bila samo savršeni četverokut, već i savršena kocka.

Gar koji se koristi u ovim mjerenjima bio je ekvivalent 12 lakata - otprilike šest metara ili 20 stopa. Dva učenjaka, H. G. Wood i L. C. Stecchini, pokazali su da je sumerska seksagezimalna osnova, broj 60, odredila sve osnovne mjere mezopotamskih zigurata. Tako je svaka strana mjerila tri puta po šezdeset laktova u svojoj osnovi, što je ukupno iznosilo 60 gara. (sl. 22)

Koji je čimbenik određivao visinu pojedinog stupnja? Stecchini je otkrio da, ako pomnožimo visinu prvog stupnja (5.5 gara) mjerom dvostrukog lakta, dobivamo rezultat 33 što je približna geografska širina Babilona (32.5 stupnja sjever). Izračunato na sličan način, drugi stupanj podiže kut promatranja na

51 stupanj, a svaki od sljedeća četiri stupnja podiže taj kut za daljnih 6 stupnjeva. Tako je sedmi stupanj stajao na vrhu platforme podignut na 75 stupnjeva iznad horizonta geografske širine Babilona. Ovaj završni stupanj dodao je 15 stupnjeva - omogućujući promatraču pogled ravno gore, pod kutom

sl. 23

od 90 stupnjeva. Stecchini je zaključio da je svaki stupanj djelovao poput etape u astronomskoj zvjezdarnici, s unaprijed određenim nagibom koji je povezan s lukom neba.

Moguće je da postoji još "skrivenih" razloga u ovim mjerenjima. I dok nagib od 33 stupnja nije bio previše precizan za Babilon, on je bio precizan za Sippar. Postoji li veza između nagiba od 6 stupnjeva kod svakog od četiri nivoa i udaljenosti od 6 berua između Gradova bogova? Je li sedam stupnjeva nekako povezano s položajem prvih sedam naselja ili sa Zemljinim položajem sedmog planeta?

G.Martiny ("Astronomisches zur babylonischen Turm") je pokazao kako

su ove odlike zigurata odgovarale promatranju neba, te kako je najviši stupanj Esagile bio okrenut prema planetu Shupa (kojeg smo prepoznali kao Pluton) i zvijezdu Ovna. (sl. 23)

No, jesu li zigurati bili podizani jedino za promatranje zvijezda i planeta, ili su isto tako bili namijenjeni da služe letjelicama Nefila? Svi zigurati bili su okrenuti tako da su im uglovi bili usmjereni točno na četiri strane svijeta. Kao rezultat toga njihove strane ležale su točno pod kutem od 45 stupnjeva u četiri glavna pravca. To je značilo da je letjelica koja se spremala za slijetanje mogla slijediti određenu stranu zigurata točno duž putanje leta i stići u Sippar bez poteškoća!

Akadsko/babilonsko ime za ove građevine, zukiratu, značilo je još i “cijev božanskog duha”. Sumerani su nazivali zigurate ESH; izraz je označavao “vrhovni” ili “najviši”, baš onako kakve su te građevine zaista i bile. To je također moglo označavati i numeričku bit koja se odnosi na “mjerni” aspekt zigurata. Isto tako, ova riječ znači “izvor vrućine” (u akadskom i hebrejskom “vatra”).

Čak i učenjaci koji nisu pristupili ovom predmetu sa “svemirskom” interpretacijom poput nas, nisu mogli ne doći do zaključka da su zigurati imali neku drugu svrhu osim da božje boravište učine “visoko uzdignutom” zgradom. Samuel N.Kramer sumirao je učena mišljenja: “Zigurat, toranj sa stupnjevima, koji je postao zaštitni znak mezopotamske hramske arhitekture... bio je namijenjen da služi kao veza, jednako stvarna kao i simbolična, između bogova na nebu i smrtnika na Zemlji.”

Međutim, mi smo pokazali da je istinska svrha ovih građevina bila da povežu bogove na nebu s bogovima, a ne smrtnicima, na Zemlji.

11

POBUNA ANUNNAKIJA

Nakon što je Enlil osobno sišao na Zemlju, “zapovjedništvo nad Zemljom” više nije bilo u rukama Enkija. Vjerojatno je tada Enkijevo ime promijenjeno u E.A (“gospodar voda”) umjesto “gospodar zemlje”.

Sumerski tekstovi objašnjavaju kako su se u ranoj fazi dolaska na Zemlju bogovi sporazumjeli oko podjele moći: Anu je trebao ostati na nebu i vladati Dvanaestim Planetom; Enlil je trebao zapovijedati na Zemlji; a Enki je bio zadužen za AB.ZU (apsu u akadskom). Vođeni “vodenim” značenjem imena E.A učenjaci su AB.ZU prevodili kao “vodena dubina”, pretpostavljajući da je, kao i u grčkoj mitologiji, Enlil predstavljao gromovitog Zeusa, dok je Ea bio prototip Posejdona, Boga oceana.

U drugim slučajevima, o Enlilovom području se govorilo kao o Gornjem Svijetu, a o Eainom kao Donjem Svijetu: učenjaci su pretpostavljali da ti izrazi znače kako je Enlil upravljao atmosferom Zemlje dok je Ea bio vladar “podzemnih voda” - poput grčkog Hada u kojemu su vjerovali Mezopotamci. Izraz abyss (što u engleskom jeziku znači bezdan), koji potječe od apsu, označava duboke, mračne, opasne vode u kojima se može utopiti ili nestati. Stoga, kada su učenjaci naišli na mezopotamske tekstove koji opisuju Donji

Svijet, prevodili su ih kao Unterwelt (“podzemni svijet”) ili Totenwelt (“svijet mrtvih”). Tek nedavno sumerolozi su ublažili zloslutne konotacije koristeći pri prevođenju izraz Donji Svijet.

Mezopotamski tekstovi koji nose najveći dio odgovornosti za ovakvu krivu interpretaciju bili su nizovi liturgija koje oplakuju nestanak Dumuzija, poznatijeg iz biblijskih i kanaanskih tekstova kao boga Tammuza. Upravo s njim je Inanna/Ištar imala svoju najslavniju ljubavnu aferu, a kada je nestao otišla je u Donji Svijet potražiti ga.

“Tammuz - Liturgen und Verwandtes”, opsežno remek djelo P. Maurus Witzela o sumerskim i akadskim “tekstovima o Tammuzu”, samo je pridonijelo krivom razumijevanju. Epske priče o potrazi božice Ištar tumačile su se kao prikaz putovanja “u kraljevstvo mrtvih i njen konačni povratak u svijet živih”.

Sumerski i akadski tekstovi koji opisuju silazak Inanne/Ištar u Donji Svijet govore kako je božica odlučila posjetiti svoju sestru Ereškigal, gospodaricu tog mjesta. Ištar nije trebala umrijeti da bi pošla, niti je dolazila protiv svoje volje - ona je krenula živa i nepozvana i probila se unutra zaprijetivši čuvaru ulaza:

*Ukoliko ne otvoriš vrata te ja ne uzmognem ući,
Razbit ću vrata, razmrskati zasun,
Razbit ću dovratnik, pomaknuti vrata.*

Jedna po jedna, sedam vrata koja vode do prebivališta Ereškigal otvorila su se pred Ištar: kada je konačno stigla i Ereškigal ju ugledala, doslovno je pobjesnula (kako kaže akadski tekst, “prasnula u njenoj prisutnosti”). Sumerski tekst, neodređen po pitanju svrhe posjeta ili uzroka Ereškigalinog bijesa, otkriva da je Inanna očekivala takav doček. Ona je unaprijed obavijestila ostale glavne bogove o svom putovanju i tako osigurala mjere da se spasi u slučaju da ostane zarobljena u “Velikom Bezdanu”.

Nergal je bio suprug Ereškigal i ujedno Gospodar Donjeg Svijeta. Način na koji je on stigao u Veliki Bezdan i postao njegovim gospodarom ne samo da rasvjetljava ljudsku prirodu “bogova”, već prikazuje Donji Svijet kao sve drugo samo ne “svijet mrtvih”.

Priča koju nalazimo u nekoliko verzija započinje s gozбом na kojoj su počasni gosti bili Anu, Enlil i Ea. Gozba se održavala “na nebu”, ali ne u Anuovom prebivalištu na Dvanaestom Planetu. Možda se odvijala na letjelici koja je kružila, jer kada Ereškigal nije mogla uzaći da im se pridruži, bogovi su joj poslali glasnika koji se “spustio dugim stubištem neba i stigao pred

vrata Ereškigal”. Primivši poziv, ona je uputila svog savjetnika Namtara:

*“Uzađi, Namtar, dugim stubištem neba;
sa stola uzmi zdjelu, uzmi moj dio;*

štogod ti Anu da, sve mi donesi.”

Kada je Namtar ušao u dvoranu gdje se odvijala gozba, svi su bogovi osim “ćelavog boga koji je sjedio straga” ustali da ga pozdrave. Kada se vratio u Donji Svijet, Namtar je izvijestio Ereškigal o nemilom događaju. Ona se, zajedno sa nižim bogovima iz njenog kruga, osjećala povrijeđenom. Zahtijevala je da joj pošalju boga koji ju je uvrijedio kako bi ga kaznila.

Međutim, krivac je bio Nergal, sin velikog Eae. Nakon što ga je strogo ukorio, otac ga je samog poslao na put, naoružanog samo brojnim savjetima kako da se ponaša. Kada je Nergal stigao do ulaza, Namtar ga je prepoznao kao krivca i poveo u “široko dvorište Ereškigal” gdje je podvrgnut brojnim

ispitima.

Nešto kasnije, Ereškigal je krenula na svoje dnevno kupanje.

Otkrila je svoje tijelo.

Što je uobičajeno za muškarca i ženu,

On..u svom srcu...

...oni su se zagrlili,

strastveno su otišli u postelju.

Vodili su ljubav sedam dana i noći. U Gornjem Svijetu je nastupila zabrinutost za nestalog Nergala. “Oslobodi me,” rekao je Ereškigal. “Otići ću i vratiti se”, obećao je. Ali čim je pušten, Namtar je otišao do Ereškigal i

optužio Nergala da se ne namjerava vratiti. Još jednom je Namtar pošao do Anua. Poruka Ereškigal bila je jasna:

Ja, tvoja kći, bila sam mlada;

nisam znala za igre djevojačke...

Bog kojeg si poslao,

I koji je općio sa mnom -

Pošalji mi ga, da mi bude suprug,

Da može živjeti sa mnom.

Vjerojatno još ne pomišljajući na bračni život, Nergal je organizirao vojnu

ekspediciju i nasrnuo na vrata Ereškigal, s namjerom da joj "odrubu glavu".

Ali Ereškigal je preklinjala:

*"Budi mi suprug i ja ću ti biti ženom.
Dopustit ću ti da vladaš
Prostranim Donjim Svijetom.
U tvoje ruke stavit ću Tablicu Mudrosti.
Ti ćeš biti Gospodar, a ja Gospodarica."*

Potom slijedi sretan završetak:

*Kada je Nergal čuo njene riječi,
zagrlio ju je i poljubio,
obrisao joj suze:
"Što si od mene željela
sve ovo vrijeme - neka bude tako!"*

Ovdje prepričani događaji ne sugeriraju da se radi o Zemlji mrtvih. Baš naprotiv: to je bilo mjesto gdje su bogovi mogli doći i otići, mjesto gdje se vodila ljubav, mjesto dovoljno velike važnosti da bi se povjerilo unuci Enlila i sinu Enkija. Priznajući da činjenice ne podržavaju raniju ideju o turbnom području, W. F. Albright ("Mesopotamian Elements in Canaanite Eschatology") pretpostavlja da je Dumuzijevo prebivalište u Donjem Svijetu bilo "svjetao i plodan dom u podzemnom raj u nazvan "ušće rijeka", usko povezano s domom Eainim u Apsuu".

Mjesto je bilo udaljeno i nepristupačno; radilo se o pomalo "ograničenom" području, ali nikako o "mjestu bez povratka". Prema mnogim izvorima i ostali vodeći bogovi su poput Inanne odlazili i vraćali se iz Donjeg Svijeta. Nakon što je silovao Ninlil, Enlil je bio prognan u Abzu na neko vrijeme. A Ea je bio istinski putnik između Eridu u Sumeru i Abzua, donoseći u Abzu "obrtničke vještine Eridua" i uspostavivši "uzvišeni hram" za sebe.

Daleko od slike mračnog i samotnog mjesta, ovo se područje opisuje kao svjetlo mjesto s vodama koje teku.

*Bogata zemlja, koju Enki voli;
Pršti obiljem, savršena u punoći...
Njena moćna rijeka hrli zemljom.*

Vidjeli smo da se Ea često prikazuje kao Bog Voda koje teku. Iz sumerskih

izvora je očigledno da su takve vode zaista postojale - ne u Sumeru i njegovim nizinama, već u Velikom Dolje. W. F. Albright je skrenuo pozornost na tekst koji se bavi Donjim Svijetom kao Zemljom UT.TUa - "na zapadu" Sumera. On govori o putovanju Enkija u Apsu:

*Tebi, Apsu, čista zemljo,
Gdje velike vode brzo teku,
U boravište voda koje teku
gospodar je krenuo...
prebivalište Voda koje teku
uspostavio je Enki u čistim vodama;
usred Apsua,
on je uspostavio veliko svetište.*

Po svemu sudeći, mjesto se nalazilo ispod mora. Oplakivanje "neokaljanog sina", mladog Dumuzija, kaže da je on u Donji svijet odveden brodom. "Jadikovka radi uništenja Sumera" opisuje kako se Inanna uspjela prokrijumčariti na lađu koja ju je čekala. "Ona je otplovila iz svog posjeda. Spušta se u Donji Svijet".

Dugačak tekst (slabo razumljiv jer nije pronađena neoštećena verzija) bavi se nekom većom raspravom između Errae (naslov Nergala kao Gospodara Donjeg Svijeta) i njegovog brata Marduka. Za vrijeme rasprave Nergal je napustio svoje područje i suočio se s Mardukom u Babilonu. Marduk je, s druge strane prijetio: "U Apsu ja ću se spustiti, da nadgledam Anunnakije...moje pobješnjelo oružje podići ću protiv njih." Kako bi stigao u Apsu on je napustio Mezopotamiju i putovao preko "voda koje se uzdižu". Njegovo odredište bio je Arali u "dubinama" Zemlje, a tekst nam nudi precizne podatke o tome gdje su se "dubine" nalazile:

*U udaljenom moru,
(udaljena) 100 berua vodom...
(nalazi) se zemlja Arali...
tamo je gdje Plavo Kamenje čini zlo,
gdje vješti umjetnik Anuov
nosi srebrnu sjekiru, koja sjaji kao dan.*

Beru, koja je označavala ujedno i mjeru za duljinu i jedinicu vremena, vjerojatno se koristila u drugom značenju kada se radilo o putovanju vodom.

Ona je odgovarala vremenu od dva sata, tako da je stotinu berua iznosilo dvije stotine sati plovidbe. Ne možemo nikako odrediti prosječnu brzinu plovidbe koja se koristila u tim drevnim preračunavanjima udaljenosti. No, nema sumnje da se do udaljene zemlje dospijelo nakon putovanja morem od preko dvije ili tri tisuće milja.

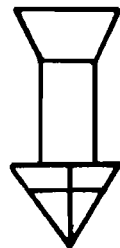
Tekstovi ukazuju da se Arali nalazio zapadno i južno od Sumera. Brod koji je plovio dvije do tri tisuće milja u pravcu jugozapadno od Perzijskog zaljeva mogao je imati samo jedno odredište: obale južne Afrike.

Samo ovakav zaključak može objasniti izraze Donji Svijet, u značenju južne polutke, gdje se nalazila Zemlja Arali, za razliku od Gornjeg Svijeta, ili sjeverne polutke, gdje se nalazio Sumer. Takva podjela Zemljinih polutki između Enlila (sjeverna) i Eae (južna) u skladu je s imenovanjem sjevernog neba Putem Enlila i južnog neba Putem Eae.

Sposobnost Nefila da se otisnu na međuplanetarno putovanje, kruže oko Zemlje i spuste se na tlo, trebala bi preduhitriti pitanje jesu li mogli osim Mezopotamije znati i za postojanje Južne Afrike. Brojni cilindrični pečati koji prikazuju životinje karakteristične za to područje (poput zebre ili noja), prizore iz džungle, ili vladare obučene u kožu leoparda, prema afričkim običajima, potvrđuju "Afričku vezu"!

Kakav je bio interes Nefila u tom dijelu Afrike da su tamo uputili znanstveni genij Eae, a važnim bogovima zaduženima za tu zemlju dodijelili jedinstvenu "Tablicu Mudrosti"?

Sumerski izraz AB.ZU, kojeg je prihvaćeno značenje "vodene dubine", zahtjeva svježju kritičku analizu. Izraz je doslovno značio "prastari duboki izvor", ne nužno vode. Prema sumerskim gramatičkim pravilima, bilo koji od dva sloga nekog izraza može se nalaziti na prvom mjestu bez da se mijenja značenje riječi, iz čega slijedi da AB.ZU i ZU.AB znače isto. Ova druga verzija tog sumerskog izraza omogućuje prepoznavanje njegove paralele u semitskim jezicima, jer je za-ab uvijek, pa i danas značilo "dragocjeni metal", posebno "zlatu", u hebrejskom i njemu srodnim jezicima.

sl. 24

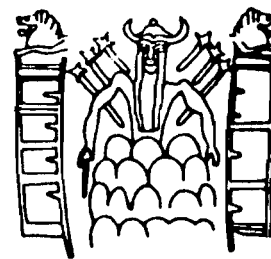
Sumerski slikovni znak za AB.ZU predstavljao je iskopanu jamu u zemlji, koju nadvisuje stup. Tako Ea nije bio gospodar beskrajne "vodene dubine", već bog zadužen za crpljenje Zemljinih ruda! (sl. 24)

Ustvari, grčki abyssos, što dolazi od akadskog apsu, također je značilo izuzetno duboku rupu u zemlji. Akadski priručnici objašnjavaju "apsu je nikbu", a značenje riječi i njenog hebrejskog ekvivalenta nikba je vrlo precizno: duboko rezanje ili bušenje u zemlji koje je proveo čovjek.

P. Jensen ("Die Kosmologie der Babylonier") primijetio je 1890. da akadski izraz koji često srećemo - Bit Nimiku - ne bi trebalo prevoditi kao "kuća mudrosti" već kao "kuća dubine". On navodi tekst (V:R:30, 49-50ab) u kojem se kaže: "Iz Bit Nimikua dolaze zlato i srebro." Drugi tekst (III.R.57, 35ab), kako ističe Jensen, objašnjava kako je akadsko ime "Božica Shala iz Nimikija" bio prijevod sumerskog pridjeva "Božica koja pruža sjajnu broncu". Akadski izraz nimiku, koji se prevodi kao "mudrost", zaključuje Jensen, "bio je povezan s kovinama". No, on jednostavno priznaje da "ne zna zašto".

Neke mezopotamske himne Eai veličaju ga kao Bel Nimiki, u prijevodu "gospodar mudrosti", ali ispravan prijevod trebao bi bez sumnje glasiti "gospodar rudnika". Baš kao što su Tablice Sudbina u Nippuru sadržavale podatke o orbitama, slijedi da su Tablice Mudrosti povjerene Nergalu i Ereshkigal bile u stvari "Tablice o rudnicima", "banka podataka" koja se odnosila na rudarstvo Nefila.

Kao gospodaru Abzua, Eai je pomagao drugi sin, bog GI.BIL ("onaj koji pali tlo") koji je bio zadužen za vatru i taljenje. Kovač Zemlje, on je obično prikazivan kao mladi bog iz čijih ramena isijavaju usijane zrake ili iskre, a

sl. 25

koji se pojavljuje iz zemlje ili se upravo treba spustiti u nju. Tekstovi govore kako je Ea prozeo Gibila "mudročeu", što treba značiti da ga je Ea naučio rudarskim tehnikama. (sl. 25)

Metalne rudače koje su Nefili iskapali u jugoistočnoj Africi vozili su natrag

u Mezopotamiju posebno konstruiranim teretnim brodovima pod nazivom MA.GUR UR.NU AB.ZU (“brod za rudu iz Donjeg svijeta”). Tamo se ruda prevozila do Bad-Tibira, čije ime je doslovno značilo “temelj metalurgije”. Taljena i prerađena ruda se lijevala u ingote čiji su oblici ostali nepromijenjeni u drevnom svijetu tisućljećima. Takvi ingoti su zaista pronađeni u različitim iskopinama na Bliskom istoku, potvrđujući pouzdanost sumerskih slikovnih znakova u prikazivanju predmeta: sumerski znak za izraz ZAG (pročišćen,

sl. 26

dragocjen) bila je slika jednog takvog ingota. U ranijim vremenima postojala je rupa koja je prolazila cijelom njegovom duljinom, kroz koju je bilo provučeno uže za nošenje. (sl. 26)

Nekoliko prikaza Boga Voda koje teku pokazuju ga okruženog nosačima takvih dragocjenih metalnih ingota, što govori da je bio i Gospodar Rudnika. (sl. 27) Različita imena i pridjevi Eaine afričke Zemlje Rudnika obiluju informacijama o njenoj lokaciji i karakteru. Bila je poznata pod imenom A.RA.LI (“mjesto sjajnih rudnih žila”), zemlja iz koje stižu metalne rude. Inanna, planirajući svoj silazak u južnu polutku, govori o tome mjestu kao o zemlji gdje “je dragocjena kovina prekrivena tlom” - gdje ju možemo naći pod zemljom. Tekst o kojem govori Erica Reiner, u kojem se nabrajaju planine

sl. 27

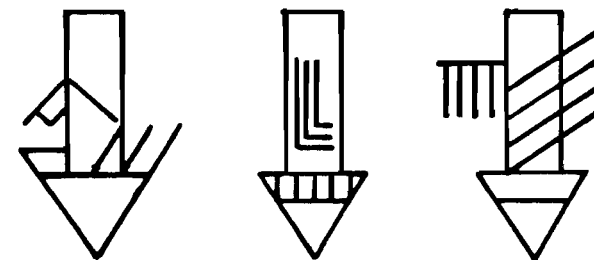
i rijeke sumerskog svijeta, izjavljuje: “Planina Arali: dom zlata”; a tekst u dijelovima kojeg opisuje H. Radau potvrđuje da je Arali bila zemlja o kojoj je ovisio Bad-Tibira zbog svojih neprekidnih djelovanja.

Mezopotamski tekstovi opisuju Zemlju Rudnika kao planinsku, s travnatim visoravnima, stepama i bujnom vegetacijom. Sumerski tekstovi opisuju da se glavni grad božice Ereškigal u toj zemlji nalazio u GAB.KUR.RA (“u srcu planina”) daleko u unutrašnjosti. U akadskoj verziji putovanja božice Ištar, čuvar ulaza joj je poželio dobrodošlicu:

*Uđi, moja gospo,
neka se Kutu raduje tebi;
neka palača zemlje Nugia
bude sretna zbog tvoje prisutnosti.*

Dobivši u akadskom značenje “onaj koji se nalazi u srcu zemlje” izraz KU.TU je u izvornom sumerskom obliku značio “sjajna visoravan”. To je bila zemlja, kako se spominje u svim tekstovima, puna jasnih dana okupanih sunčevim sjajem. Sumerski izrazi za zlato (KU.GI - “sjajno iz zemlje”) i srebro (KU.BABBAR - “sjajno zlato”) zadržali su izvornu povezanost plemenitih kovina sa sjajnim (ku) domenom Ereškigal.

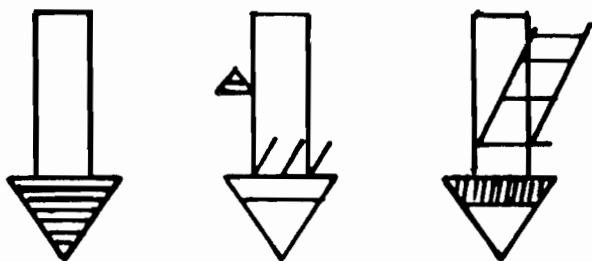
Slikovni znakovi koji su se koristili kao prvo sumersko pismo otkrivaju veliku upućenost, ne samo u različite metalurške postupke, već i u činjenicu da su izvori kovina rudnici prokopani u zemlji. Izrazi za bakar i broncu (“vrlo

sl. 28

sjajan kamen”), zlato (“vrhunski iskopana kovina”) ili “rafiniran” (“sjajno pročišćen”), sve su to slikovne varijante rudarskog okna (“ušće tamno crvenog” metala). (sl. 28)

Naziv zemlje Arali, također se mogao pisati kao varijanta slikovnog znaka

sl. 29

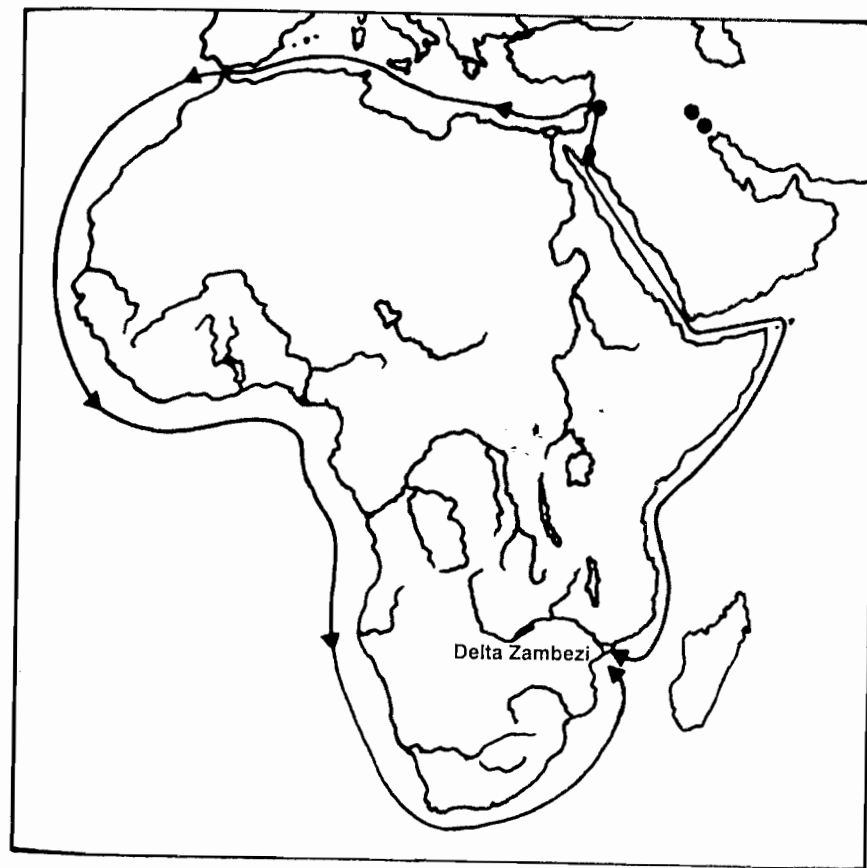
za “tamno crveno” (zemlja), za kush (“tamno crveno”, no u to vrijeme taj je izraz značio “crnac”), ili kovine tamo iskopane; slikovni znakovi prikazivali su varijante rudarskih okana. (sl. 29)

Opsežne aluzije na zlato i ostale kovine koje nalazimo u drevnim tekstovima sugeriraju na upućenost u metalurgiju od najranijih vremena. Živa trgovina kovinama postojala je na samim počecima civilizacije, kao rezultat znanja čovječanstvu ostavljenog od bogova, koji su se bavili rudarstvom i metalurgijom puno prije pojave čovjeka, kako kažu tekstovi. Mnoge studije koje dovode u vezu mezopotamske priče o bogovima s biblijskim popisima patrijarha prije Potopa ističu da je, prema Bibliji, Tubal-Kajin bio “tvorac zlata, bakra i željeza” mnogo prije Potopa.

Stari zavjet priznaje zemlju Ofira, koja se vjerojatno nalazila negdje u Africi, kao izvor zlata u drevna vremena. Konvoji brodova kralja Salomona plovili su niz Crveno more iz Esjon-Gebera (današnji Elath) - “i oni su odlazili u Ofir i donosili od tamo zlato.” Ne želeći riskirati odlaganje izgradnje Hrama Gospodnjeg u Jeruzalemu, Salomon je dogovorio sa svojim saveznikom Hiramom, kraljem Tira, da pošalje novu flotu u Ofir drugim putem:

*I kralj je imao na moru lađe iz Taršiša
Zajedno s ladama Hiramovim.
Jednom u tri godine dolazile su lađe iz Taršiša,
Donoseći zlato i srebro, bjelokost i majmune.*

Floti Taršiša trebalo je tri godine da dovrši kružno putovanje. Uzevši u obzir vrijeme potrebno za utovar u Ofiru, putovanje u jednom pravcu vjerojatno je trajalo puno duže od godine dana. To ukazuje na mnogo zaobilazniji put od izravnog puta preko Crvenog mora i Indijskog oceana, tj. put oko Afrike. (sl. 30)

sl. 30

Većina učenjaka smješta Taršiš u zapadno Sredozemlje, vjerojatno vrlo blizu današnjeg Straita u Gibraltaru. To bi bilo idealno mjesto za isplavlivanje na put oko Afričkog kontinenta. Neki smatraju da je ime Taršiš značilo “talionica”.

Mnogi učenjaci koji proučavaju Bibliju vjeruju da Ofir predstavlja današnju Rodeziju. Z. Herman (“Peoples, Seas, Ships”) je skupio dokaze koji pokazuju da su Egipćani dobivali različite rude iz Rodezije u najranijim vremenima. Rudarski inženjeri u Rodeziji kao i u Južnoj Africi često su tražili zlato istražujući pretpovijesne rudnike.

Kako se dolazilo do prebivališta Ereshkigal u unutrašnjosti? Kako su prevozili rude iz “srca zemlje” do obalnih luka? Ako znamo koliko su se

Nefili pouzdali u plovidbu rijekom, ne bi nas trebalo iznenaditi pronađemo li veliku, plovnu rijeku u Donjem Svijetu. Priča o "Enlilu i Ninlil" govori nam kako je Enlil bio proganjan u Donji Svijet. Kada je stigao u zemlju, trebao se prebaciti skelom preko široke rijeke.

Babilonski tekst koji se bavi porijeklom i sudbinom čovječanstva spominje rijeku Donjeg svijeta kao rijeku Habur, "rijeku riba i ptica". U nekim sumerskim tekstovima nalazimo nadimak Zemlje Ereshkigal: "Stepska zemlja HA.BUR".

Od četiri moćne afričke rijeke Nil sjeverno utječe u Sredozemlje; Kongo i Niger utječu u Atlantik na zapadu; a Zambezi teče iz srca Afrike polukružno prema istoku dok ne stigne do istočne obale. Tamo se nalazi široka delta s dobrim položajima za luku, a rijeka je plovna u unutrašnjost na udaljenosti od nekoliko stotina milja.

Je li Zambezi bila "rijeka riba i ptica" Donjeg Svijeta? Jesu li Viktorijini vodopadi oni koji se spominju u jednom tekstu kao mjesto gdje se nalazio glavni grad božice Ereškigal? Svjesni da su mnoga "novo otkrivena" i obećavajuća rudarska nalazišta u Južnoj Africi bili rudnici u drevno doba, Anglo - Američka korporacija je pozvala ekipe arheologa da ih ispita prije nego se modernom opremom za iskapanje izbrišu svi tragovi drevnih radova. Izvješćujući o svojim nalazima u časopisu "Optima", Adrian Boshier i Peter Beaumont su izjavili da su naišli na višeslojne ostatke drevnih pretpovijesnih rudarskih aktivnosti i ljudskih ostataka. Datiranjem ugljikom pri "Yale University i University of Groningen" (Nizozemska) ustanovili su kako se starost rukotvorina kreće od vjerojatnih 2.000 godina prije Krista do zadivljujućih 7.690 godina prije Krista.

Zbunjena neočekivanom starošću nalaza, ekipa je proširila područje istraživanja. U podnožju stijene na strmim zapadnim obroncima Lavljeg Vrha, sedamtonska ploča hematita prepriječila je pristup špilji. Ostaci drvenog ugljena datiraju radove u rudniku unutar spilje na 20.000 do 26.000 godina prije Krista.

Je li moguće da je netko iskopavao rude za vrijeme Starijeg Kamenog doba? Zapanjeni učenjaci iskopali su rov na mjestu gdje su očigledno drevni rudari započeli sa svojim radovima. Uzorak drvenog ugljena koji je tamo pronađen poslan je u laboratorij u Groningenu. Rezultat datira uzorak na 41.250 godina prije Krista, s mogućim odstupanjem od 1.600 godina!

Znanstvenici iz južne Afrike zatim su istražili pretpovijesne rudnike u južnom Swazilandu. U otkrivenim otvorima rudnika pronašli su grančice,

lišće i travu, pa čak i perje; sve što su, kako se pretpostavlja, drevni rudari unijeli kao ležaj. U sloju koji je datiran u 35.000 godina prije Krista, pronašli su zarezane kosti koje "ukazuju na sposobnost čovjeka tog davnog doba da računa." Preostali ostaci pomakli su starost rukotvorina na otprilike 50.000 godina prije Krista.

Smatrajući da je "doba kada se zaista započelo s iskopavanjima u Swazilandu vjerojatno bilo oko 70.000 do 80.000 godina prije Krista", dvojica znanstvenika su sugerirala da je "Južna Afrika...mogla biti predvodnik tehnoloških izuma i inovacija tijekom razdoblja od 100.000 godina prije Krista".

Komentirajući otkrića, Dr. Kenneth Oakley, bivši glavni antropolog u National History Museum u Londonu, vidio je potpuno drugačije značenje ovih nalaza: "Oni bacaju važno svjetlo na porijeklo čovjeka... moguće da je Južna Afrika bila evolucijski dom čovjeka", "rodno mjesto" Homo sapiensa.

Pokazat ćemo da se Moderni čovjek zaista prvi puta pojavio na Zemlji upravo tamo, kroz lanac događaja koji je započeo potragom bogova za kovinama.

I ozbiljni znanstvenici i pisci znanstvene fantastike pretpostavljaju da bi dovoljno dobar razlog za uspostavljanje naselja na drugim planetima ili asteroidima mogla biti dostupnost rijetkih ruda na tim nebeskim tijelima; rude koje su na Zemlji rijetke ili je njihovo vađenje preskupo. Je li moguće da je to razlog zbog kojeg su Nefili kolonizirali Zemlju?

Moderni učenjaci dijele čovjekove djelatnosti na Kameno doba, Brončano doba, Željezno doba, i tako dalje; u drevna vremena, međutim, grčki pjesnik Hesiod, na primjer, nabrojio je pet razdoblja - Zlatno, Srebrno, Brončano, Herojsko i Željezno. Izuzev Herojskog doba, sve drevne predaje prihvaćaju slijed zlato - srebro - bakar - željezo. Prorok Daniel imao je viziju u kojoj je ugledao "veliki lik" kojem je glava bila od čistog zlata, grudi i ruke od srebra, trbuh od mjedi, noge od željeza, a udovi, tj. stopala od gline.

Mitovi i folklor obiluju nejasnim uspomenu na Zlatno doba, uglavnom vezanih za vrijeme kada su bogovi lutali Zemljom; iza njega je slijedilo Srebrno doba, a zatim razdoblje kada su bogovi i ljudi dijelili Zemlju - Herojsko doba, te Bakreno, Brončano i Željezno doba. Jesu li ove legende ustvari mutna sjećanja na stvarna događanja na Zemlji?

Zlato, srebro i bakar zajedno spadaju u prirodne elemente grupe zlata. Oni spadaju u istu obitelj u periodičkoj klasifikaciji elemenata prema atomskoj

težini i broju. Oni imaju slične kemijske i fizikalne karakteristike - svi su meki, daju se kovati i podatni su. Od svih poznatih elemenata, oni su najbolji provodnici topline i elektriciteta.

Od ova tri elementa zlato je najtrajnije, praktično neuništivo. Iako je najpoznatije po svojoj ulozi novca, u draguljarstvu i fino izrađenim rukotvorinama, ono je od gotovo neprocjenjive vrijednosti u elektronici. U tehnički naprednom društvu zlato je potrebno za mikroelektronske spojeve, provodnike, elektroniku i kompjutorske "mozgove".

Zaluđenost čovjeka zlatom možemo pratiti do početaka civilizacije i religije - do njegovih kontakata s drevnim bogovima. Sumerski bogovi su zahtijevali da im se hrana poslužuje iz zlatnih plitica, voda i vino iz zlatnih zdjela, da budu odjeveni u zlatnu odjeću. Iako su Izraelci napustili Egipat tako žurno da nije bilo vremena da zamijese kvasac za kruh, bilo im je naređeno da zamole Egipćane za sve raspoložive predmete od srebra i zlata. Kasnije ćemo vidjeti da je ova zapovijed anticipirala potrebu za takvim materijalima kako bi mogli izgraditi Zavjetni kovčeg i njegovu elektonsku opremu.

Zlato, koje nazivamo kraljevskim metalom, bio je ustvari metal bogova. Obraćajući se proroku Hagaju, Gospodin je jasno dao na znanje: "Srebro je moje i zlato je moje."

Dokazi pokazuju da opčinjenost čovjeka ovim metalima potječe iz velike potrebe Nefila za zlatom. Čini se da su Nefili došli na Zemlju po zlato i njemu srodne metale. Vjerojatno su došli i po druge rijetke rude, kao što je platina (kojom obiluje južna Afrika). Ne smijemo isključiti mogućnost da su oni stigli

sl. 31

na Zemlju tražeći izvore radioaktivnih ruda, kao što su uran ili kobalt - "plavo kamenje koje uzrokuje zlo", spominjano u tekstovima o Donjem Svijetu. Brojni prikazi pokazuju Eau, kao Boga rudarstva - kako izlazeći iz rudnika isijava tako moćne zrake da su bogovi u njegovoj pratnji morali upotrijebiti zaštitne štitove: na svim tim prikazima, Ea je prikazan kako drži rudarsku pilu za kamen. (sl. 31)

Iako je Enki bio zadužen za skupinu koja se prva spustila, te za razvitak Abzua, zasluge za postignuto (kao što bi trebao biti slučaj sa svim generalima) ne treba pripisivati samo njemu. Oni koji su istinski radili, dan za danom, bili su niži članovi skupine koja je sletjela, Anunnaki.

Sumerski tekst opisuje izgradnju Enlilovog središta u Nippuru. "Anunna, bogovi neba i zemlje, rade. Sjekiru i košaru za nošenje, pomoću kojih su postavili temelje gradova, oni drže u rukama."

Drevni tekstovi opisivali su Anunnakije kao niže bogove koji su bili uključeni u naseljavanje Zemlje, bogove "koji su izvršavali zadatke". Babilonski "Ep o stvaranju" pripisuje Marduku zasluge dodjeljivanja zadaća Anunnakijima. (Sumerski izvornik, možemo zaključiti sa sigurnošću, navodi Enlila kao boga koji je zapovijedao ovim astronautima.)

*Dodijeljene Anuu, da vode brigu o njegovim uputama,
Tri stotine je postavio na nebo kao stražu;
Putove zemaljske da određuju sa nebesa;
A na Zemlju,
Postavio je šest stotina.
Nakon što im je dodijelio sve upute,
Anunnakijima Neba i Zemlje
Dodijelio je zadatke.*

Tekst otkriva da su tri stotine njih, "Anunnakiji sa Neba" ili Iggigi, bili uistinu astronauti koji su ostali u svemirskom brodu i nisu sletjeli na Zemlju. Kružeci oko Zemlje, ovi svemirski brodovi slali su i primali letjelice koje su putovale na Zemlju i sa nje.

Kao vodeći među "Orlovima", Šamaš je bio dobrodošao herojski gost u "moćnoj velikoj komori na nebu" koja je pripadala Iggigima. "Himna Šamašu" opisuje kako je Iggigi promatrao Šamaša kako prilazi svojom letjelicom:

*Kada se ti pojaviš svi prinčevi su sretni;
Svi Iggigi se tebi raduju...*

*U sjaju tvoga svjetla, njihov put...
Oni neprestano traže tvoj sjaj...
Vrata su širom otvorena, potpuno...
(očekuju te) žrtve kruha Igigija.*

Budući su ostali na nebu, Iggigi očito nikada nisu susreli ljude. Nekoliko tekstova govori kako su oni bili “previsoko za čovječanstvo”, a kao rezultat toga “oni nisu bili zainteresirani za ljude”. S druge strane, Anunnakije koji su se spustili na Zemlju i na njoj ostali, ljudi su poznavali i štovali. Tekstovi koji kažu da je “Anunnakija sa neba 300” također izjavljuju kako je “Anunnakija sa Zemlje 600”.

Unatoč tome mnogi tekstovi uporno o Anunnakijima govore kao o “pedeset velikih prinčeva”. Uobičajen način pisanja njihovog imena u akademskom, An-nun-na-ki, spremno otkriva značenje “pedeset koji su išli od neba do Zemlje”. Ima li načina da premostimo neslaganje koje se ovdje javlja?

Sjećamo se teksta koji govori kako je Marduk žurio svom ocu Eai kako bi ga izvijestio o gubitku svemirskog broda koji je prevezio “Anunnakije kojih je pedeset” dok je prolazio pored Saturna. Egzorcistički tekst iz vremena treće dinastije Ura govori o anunna eridu ninnubi (“pedeset Anunnakija iz grada Eridu”). Ovo navodi na zaključak da je skupina Nefila koji su osnovali Eridu pod zapovjedništvom Enkija brojila pedeset članova. Je li moguće da su Nefili slijetali na Zemlju u skupinama od po pedeset?

Sasvim je moguće zamisliti da su Nefili stizali na Zemlju u skupinama po pedeset. Kada su posjeti Zemlji postali redoviti, što se poklapalo s povoljnim vremenom lansiranja sa Dvanaestog Planeta, stizalo je više Nefila. Svaki puta neki od onih koji su stigli ranije, uzletjeli bi u modulu sa Zemlje i pridružili se svemirskom brodu na putovanju kući. No, ujedno bi sve više Nefila ostajalo na Zemlji i broj astronauta sa Dvanaestog Planeta, koji bi ostajali kolonizirati Zemlju, narastao je od početne skupine pedeset do “600 koji su se naselili na Zemlji”.

Kako su Nefili namjeravali ispuniti svoju misiju, iskopati željene rude sa Zemlje i prevesti brodom ingote natrag na Dvanaesti Planet, s tako malim brojem ruku?

Bez sumnje, oni su se oslanjali na svoje poznavanje znanosti. Ovdje je došla do izražaja puna vrijednost Enkija, razlog zbog kojeg se upravo on, a ne Enlil prvi spustio na Zemlju. I svrha njegovog zadatka u Abzuu.

Slavni pečat koji je sada izložen u Muzeju u Louvreu prikazuje Eau s

sl. 32

njemu srodnim Vodama koje teku, ali u ovom slučaju izgleda da vode teku iz, ili se filtriraju kroz niz laboratorijskih posuda. (sl. 32)

Takva interpretacija Eaine povezanosti s vodama navodi nas na pomisao kako je izvorna nada Nefila bila da će dobivati rude iz mora. Vode iz oceana doista sadrže ogromne količine zlata i ostalih temeljnih ruda, ali toliko razrijeđene da bi bile potrebne dobro razrađene i jeftine tehnike kako bi se opravdalo takvo “vodeno iskapanje”.

Također je poznato da morsko dno sadrži ogromne količine ruda u obliku kuglica veličine šljive, a koje su dostupne samo u slučaju da se do njih spusti, zahvati i podigne na površinu.

Drevni tekstovi opetovano govore o vrsti broda kojeg su bogovi koristili; zvali su ga elippu tebiti (“potonuo brod”, ono što mi danas nazivamo podmornicom). Vidjeli smo da su “ljudi-ribe” bili dodijeljeni Eai. Znači li to da su oni pokušavali roniti do dubina oceana i vratiti se s rudnim bogatstvom?

sl. 33

Zemlja Rudnika, kako smo primijetili, ranije je nosila naziv A.RA.LI - "mjesto voda sjajnih rudnih žila". Ovo može značiti zemlju gdje se zlato moglo ispirati iz rijeka; također se može odnositi na pokušaje da se zlato dobije iz mora.

Ukoliko su postojali takvi planovi Nefila, očito su se izjalovili. Jer, ubrzo nakon što su uspostavili svoja prva naselja, nekoliko stotina Anunnakija dobilo je neočekivan i naporan zadatak: spuštati se duboko u afričko tlo i od tamo vaditi potrebne rude.

Prikazi koji su pronađeni na cilindričnim pečatima prikazuju bogove koji se nalaze na ulazima u rudnik ili rudarskim oknima. Jedan od njih prikazuje Eau u zemlji gdje se Gibil nalazi iznad zemlje, a drugi bog na rukama i koljenima naporno radi pod zemljom. (sl. 33)

Kasnije, kako nam otkrivaju babilonski i akadski tekstovi, muškarci, stari i mladi, bili su osuđivani na težak rad u rudnicima Donjeg Svijeta. Radeći u mraku i jedući prašinu umjesto hrane, bilo im je suđeno da se nikada ne vrate u svoju domovinu. Zato je sumerski opis za zemlju KUR.NU.GI.A interpretiran kao "zemlja bez povratka", dok je doslovno značenje bilo "zemlja gdje bogovi koji rade, u dubokim tunelima gomilaju (rude)". Jer u vrijeme kada su Nefili naselili Zemlju (kako potvrđuju svi drevni izvori), čovjek još nije živio na Zemlji, a u nedostatku ljudske vrste, taj mali broj Anunnakija morao je naporno raditi u rudnicima. Istar je na svom silasku u Donji Svijet opisivala marljive Anunnakije kako jednu hranu pomiješanu s glinom i piju vodu uprljanu prašinom.

Uz ovakvu pozadinu možemo u potpunosti razumjeti dugi epski tekst pod nazivom (prema njegovim uvodnim stihovima, kako je već bio običaj) "Kada su bogovi, poput ljudi trpjeli rad". Sakupivši brojne dijelove babilonske i asirske verzije istog teksta, W. G. Lambert i A. R. Millard ("Atra-Hasis: The Babylonian Story of the Flood") uspjeli su sastaviti tekst u cjelini. Došli su do

zaključka da se on zasniva na ranijim sumerskim verzijama, a vjerojatno na

čak i ranijoj usmenoj predaji o dolasku bogova na Zemlju, stvaranju čovjeka i njegovom uništenju u vrijeme Potopa.

I dok mnogi stihovi predstavljaju samo književnu vrijednost za prevoditelje, mi ih smatramo izuzetno značajnima, jer potvrđuju naše nalaze i zaključke iz prethodnih poglavlja. Oni također objašnjavaju okolnosti koje su dovele do

pobune Anunnakija.

Priča započinje u vrijeme kada su samo bogovi živjeli na Zemlji:

*Kada su bogovi, poput ljudi,
Trpjeli rad i naporno radili -
Djelo bogova bilo je veličanstveno,
Rad je bio težak,
Nevolja je bila silna.*

U to vrijeme, kaže se u epu, vrhovni bogovi već su međusobno podijelili dužnosti.

*Anu, otac Anunnakija, bio je njihov Nebeski Kralj;
Njihov tajnik bio je ratnik Enlil.
Njihov vojni zapovjednik bio je Ninurta,
Ennugi je bio nositelj zakona.
Bogovi su zajedno sklopili ruke,
Vukli su ždrijeb i podijelili.
Anu je otišao gore na nebo,
(ostavio) Zemlju svojim podanicima.
Mora, kao petljom okružena,
Dodijelili su Enkiju, princu.*

Bilo je uspostavljeno sedam gradova, pa tekst govori o sedmorici Anunnakija koji su bili postavljeni kao gradski zapovjednici. Disciplina je bila stroga, jer se u tekstu kaže: "Sedam Viših Anunnakija su tjerovali niže bogove na težak rad."

Od svih njihovih obaveza izgleda da je kopanje bilo najuobičajenije, najmučnije i najomraženije. Niži bogovi su kopali korita rijeka ne bi li ih učinili plovnicama, kopali su kanale za navodnjavanje, a kopali su i u Apsuu da bi iz Zemlje vadili rude. Iako su sigurno posjedovali neke složene alate - tekst spominje "sjekiru koja sjaji kao dan", čak i ispod zemlje - posao je bio previše zahtjevan. Dugo vremena, točnije četrdeset "razdoblja", Anunnaki su "naporno radili"; a zatim su uzviknuli: Ne više!

*Žalili su se, klevetali,
Prigovarali u jamama.*

Čini se da je posjet Enlila rudarskom kraju bio prilika za pobunu. Ugrabivši priliku, Anunnakiji su rekli jedan drugome:

*Suprotstavimo se našem...vrhovnom zapovjedniku,
Neka nas oslobodi našeg teškog rada.*

Kralj bogova, junak Enlil, lišimo ga hladnokrvnosti u njegovom boravištu!

Vođa ili organizator pobune ubrzo je pronađen. On je bio "glavni časnik davnih dana", koji je vjerojatno zavidio tadašnjem glavnom časniku. Nažalost, tekst s njegovim imenom je odlomljen, ali je njegovo huškanje potpuno jasno:

*"No, proglasimo rat;
Udružimo neprijateljstva i bitku."*

Opis pobune je toliko živopisan da nam pred oči dolaze prizori juriša na Bastilleu:

*Bogovi su ozbiljno razmotrili njegove riječi.
Spalili su svoje alatke;
Spalili su svoje sjekire;
Uznemiravali su boga rudarstva u tunelima;
Držali su ga dok su prolazili
Do ulaza junaka Enlila.*

Drevni pjesnik je oživio dramu i napetost događaja koji nam se odvijaju pred očima:

*Bila je noć, polovica straže.
Njegova kuća bila je opkoljena -
Ali bog Enlil nije znao.*

*Kalkal je primijetio, uznemirio se.
Namaknuo je zasun i promatrao.*

*Kalkal je probudio Nusku;
Osluškiivali su buku...
Nusku je probudio Gospodara -
Izvukao ga iz kreveta, (govoreći):
"Moj gospodar, tvoja kuća je opkoljena,
bitka je stigla do pred tvoj ulaz."*

Enlilova prva reakcija bila je uzeti oružje protiv pobunjenika. Ali Nusku,

njegov tajnik, predložio je Savjetu Bogova:

*"Prenesite poruku, Anu neka siđe;
neka pred vas dovedu Enkija."
On je prenio i Anu bi spušten;
I Enki bi doveden pred njega.*

*Uz prisutnost Velikog Anunnakija,
Enlil je ustao...progovorio*

*I obratio se velikim bogovima.
Shvaćajući osobno pobunu, Enlil je želio znati:*

Radi li se protiv mene?

*Moram li se uključiti u neprijateljstva...?
Što su to vidjele moje oči?
Da je bitka stigla do pred moja vrata!"*

Anu je predložio da se provede istraga. Naoružan autoritetom Anua i ostalih zapovjednika, Nusku je otišao do utaborenih pobunjenika.

*"Tko potiče bitke?", upitao je.
"Tko izaziva neprijateljstva?"
Anunnaki su se držali zajedno:
"Baš svaki od nas bogova proglasio je rat!"*

*Mi imamo naš...u jamama;
pretjerano naporan rad nas ubija,
Naš posao je težak,
naše nevolje silne."*

Kada je Enlil čuo izvještaj Nuskua o ovim jadikovkama, "suze su mu potekle". Postavio je ultimatum: ili će vođa pobunjenika biti pogubljen ili će

se povući. "Predaj službu, opozovi svoje moći" rekao je Anuu, "i ja ću tebi uzaći na nebo." Ali Anu, koji je sišao sa nebesa stao je na stranu Anunnakija:

*Za što ih optužujemo?
Njihov posao je težak, njihove nevolje silne!*

Svaki dan...

Njihova je jadikovka teška, čuli smo kako se žale."

Ohrabren očevim riječima, Ea je također "progovorio" i ponovio Anuov

zaključak. Ali i ponudio rješenje: stvorimo lulua, "Primitivnog radnika"!

"Dok je prisutna Božica Rađanja,

neka ona stvori Primitivnog radnika;

neka on nosi jaram...

neka on trpi naporan rad bogova!

Prijedlog da se stvori "Primitivan radnik" kako bi mogao preuzeti teret Anunnakijevih poslova bio je spremno prihvaćen. Bogovi su jednoglasno podržali stvaranje "Radnika". "Čovjek će mu biti ime", rekli su.

Okupili su se i upitali božicu,

Babicu bogova, mudru Mami,

(i rekli joj:)

"Ti si božica Rađanja, stvori Radnike!

Stvori Primitivnog radnika.

Da bi mogao nositi jaram!

Neka on nosi jaram koji je dodijelio Enlil,

Neka Radnik trpi naporan rad bogova!"

Mami, Majka Bogova rekla je da će joj trebati pomoć Eae, "u kojem leži umijeće." U Kući Shimti, mjestu koje izgleda poput bolnice, bogovi su čekali.

Ea je pomogao pripremiti mješavinu od koje je Majka Božica nastavila oblikovati "Čovjeka". Božice rađanja bile su prisutne. Majka Božica je nastavila s radom za vrijeme kojeg su se neprestano izgovarale čarolije. Zatim je pobjedonosno uzviknula:

"Ja sam stvorila!

Moje su ga ruke napravile!"

Ona je "okupila Anunnakije, Velike Bogove....progovorila je, obratila se

Velikim bogovima":

*"Dali ste mi zadatak -
ja sam ga izvršila..."*

odstranila sam vaš težak rad

i prenijela ga na Radnika, "Čovjeka".

Tražili ste one koji će raditi:

Oslobodila sam vas jarma,

Darovala vam slobodu."

Anunnakiji su primili njenu obavijest s oduševljenjem."Zajedno su potrčali i ljubili joj stopala". Od tada nadalje Primitivni Radnik - Čovjek - će biti taj "koji će nositi jaram".

Nefili, koji su stigli na Zemlju da bi osnovali kolonije, stvorili su svoju vlastitu vrstu ropstva. Ne s robovima dovedenim sa drugog kontinenta, već s Primitivnim Radnikom kojeg su sami oblikovali.

Pobuna bogova dovela je do stvaranja Čovjeka.

12

STVARANJE ČOVJEKA

Tvrdnja koju su prvi zabilježili i prenosili Sumerani, da su čovjeka stvorili Nefili, u prvi tren se doima u suprotnosti, kako sa teorijom evolucije tako i sa židovsko-kršćanskim postavkama zasnovanim na Bibliji. Ali u stvari, jedino informacija koju nalazimo u sumerskim tekstovima može potvrditi i neospornost teorije evolucije i istinitost biblijskih priča te pokazati da među njima ustvari niti ne postoji neslaganje.

U epu “Kada su bogovi poput ljudi”, u ostalim tekstovima i usputnim osvrtima, Sumerani su opisivali čovjeka kao biće hotimično stvoreno od bogova i ujedno kao vezu u evolucijskom lancu koji je započeo nebeskim događanjima opisanim u “Epu o stvaranju”. Držeći se čvrsto uvjerenja da je stvaranju čovjeka prethodilo razdoblje za vrijeme kojeg su na Zemlji živjeli samo Nefili, sumerski tekstovi su bilježili brojne primjere (na primjer zgodu s Enlilom i Ninlilom) događaja koji su se odvijali “dok čovjek još nije bio stvoren, a Nippur su nastanjivali samo bogovi”. U isto vrijeme, tekstovi su opisivali stvaranje Zemlje i razvitak biljnog i životinjskog svijeta, na način koji udovoljava sadašnjim evolucijskim teorijama.

Sumerski tekstovi govore kako se, kada su Nefili prvi puta stigli na Zemlju,

umijeće kultiviranja žita, sadnja plodova i uzgajanja stoke nije još proširilo Zemljom. Biblijski prikaz slično tome stavlja stvaranje čovjeka u šesti "dan" ili fazu evolucijskog procesa. Knjiga Postanka također iznosi kako u ranijem evolucijskom stupnju:

*Na Zemlji nije bilo biljke sa prokrčenog polja,
i nije još nikla zelen koja bi bila posađena,
i nije bilo čovjeka da bi obrađivao zemlju*

U svim sumerskim tekstovima izjavljuje se da su bogovi stvorili čovjeka kako bi obavljao njihov posao. Kroz riječi Mardukove, Ep o stvaranju izvješćuje o odluci:

*Ja ću stvoriti ponizno primitivno biće;
Čovjek će mu biti ime.
Stvorit ću primitivnog radnika;
On će biti zadužen u službi bogova,
Kako bi se oni mogli odmarati.*

Upravo izrazi kojima su Sumerani i Akađani nazivali čovjeka odaju njegov status i svrhu: on je bio lulu ("primitivno biće"), lulu amelu ("primitivni radnik"), avilum ("težak"). Činjenica da je čovjek stvoren kako bi bio sluga bogova nije se drevnih naroda dojmila kao neobična. U biblijsko vrijeme, božanstvo je bilo "Gospodin", "Suveren", "Kralj", "Vladar", "Gospodar". Izraz koji se uobičajeno prevodi kao "štovanje" označavao je u stvari avod ("rad"). Drevni biblijski čovjek nije "štovao" svog boga; on je radio za njega.

Tek što je biblijski bog, poput bogova u sumerskim navodima, stvorio čovjeka, zasadio je vrt i dodijelio čovjeku da tamo radi:

*I Gospodin Bog uze "Čovjeka"
I stavi ga u vrt Edena
Da ga obrađuje i njeguje.*

Potom Biblija opisuje Božanstvo kako se "šeće u vrtu na dnevnom povjetarcu", sada kad postoji novo biće koje njeguje Edenski Vrt. Koliko se ova verzija razlikuje od sumerskih tekstova koji opisuju kako su bogovi zahtijevali radnike da bi se sami mogli odmarati i opustiti? U sumerskim verzijama, bogovi su na svom Zboru prihvatili odluku da stvore čovjeka.

Značajno je da se u Knjizi Postanka - navodno veličajući postignuća jedinstvenog Božanstva - koristi množina Elohim (doslovno, "božanstva") u značenju "Bog" i izgovara začuđujuća primjedba:

*I Elohim reče:
"Načinimo čovjeka na svoju sliku,
nalik nama."*

Kome se obraćao Bog, jedinstven, a opet u množini i tko su bili "oni" prema čijim likovima i duhu je trebalo stvoriti čovjeka? Knjiga Postanka ne daje nam odgovor. Zatim, kada su Adam i Eva jeli plodove sa Drveta Znanja, Elohim je izrekao upozorenje nekim neimenovanim osobama: "Pogledajte, čovjek je postao poput jednog od nas i pozna dobro i zlo."

Budući je biblijska priča o Stvaranju, kao i ostale priče o počecima u Knjizi Postanka, sumerskog porijekla, odgovor je očigledan. Saževši mnoge bogove u jedno Vrhovno Božanstvo, biblijska priča nije ništa drugo do uređena verzija sumerskih izvješća o razgovorima na Zboru bogova.

Stari zavjet se potrudio objasniti kako čovjek nije bio niti bog niti nebesko biće. "Nebesa su nebesa Gospodina, čovječanstvu on je dao Zemlju." Novo biće nazvano je "Adam" jer je bio stvoren od adama, zemlje. Drugim riječima, on je bio "Zemljanin".

Adam, kojemu su nedostajala samo određena znanja i božanski životni vijek, u svakom je pogledu bio stvoren prema liku (selem) i duhu (dmut) svog/svojih stvoritelja. Oba izraza se koriste u tekstu kako bi pokazali da je čovjek sličan Bogu/Bogovima fizički i osjećajno, izvana i iznutra.

U svim drevnim slikovnim prikazima bogova i ljudi, očigledna je fizička sličnost. Iako je biblijsko upozorenje protiv obožavanja poganskih kumira bilo uzrokom shvaćanja kako Židovski Bog nije imao ni lik ni dušu, ne samo priče iz Knjige Postanka već i druga biblijska izvješća svjedoče o suprotnom. Boga drevnih Židova moglo se vidjeti licem u lice, s njim se moglo hrvati, moglo ga se čuti i govoriti mu; on je imao glavu i noge, ruke i prste i struk. Biblijski bog i njegovi emisari izgledali su poput ljudi i djelovali su poput ljudi - jer su ljudi stvoreni kako bi izgledali i djelovali poput bogova.

Ali upravo u toj jednostavnosti leži velika tajna. Kako je moguće da je novo biće bilo istinska kopija Nefila, fizički, mentalno i emocionalno? Kako je uistinu nastao čovjek?

Zapadni svijet je dugo vremena bio nepopravljivo odan ideji da je Čovjek, stvoren hotimično, stavljen na Zemlju kako bi ju podjarmio i imao prevlast

nad svim bićima. Tada je u studenom 1859. engleski prirodoslovac imenom Charles Darwin objavio raspravu pod nazivom "On the Origin of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life". Ukratko izloživši gotovo trideset godina istraživanja, knjiga je ranijim idejama o prirodnoj evoluciji dodala i koncept o prirodnom odabiru kao posljedici borbe među vrstama, kako biljnim tako i životinjskim, za opstanak.

Kršćanski svijet je već prije bio maknut u stranu, kada su od 1788. godine nadalje istaknuti geolozi počeli izražavati svoje uvjerenje o velikoj starosti Zemlje. Mnogo, mnogo većoj od 5.500 godina kako se procjenjivalo prema židovskom kalendaru. Ni koncept evolucije kao takav nije bio revolucionaran: raniji učenjaci su zapazili takav proces, a grčki učenjaci su već u četvrtom stoljeću prije Krista sakupili podatke o evoluciji životinjskog i biljnog svijeta.

Darwinova originalnost je bio zaključak da su sva živa bića, uključujući i čovjeka, nastala kao proizvod evolucije. Čovjek, suprotno tadašnjem vjerovanju nije nastao spontano.

Prva reakcija Crkve bila je žestoka, no, kako su znanstvene činjenice u vezi stvarne starosti Zemlje, evolucije, genetike i ostalih bioloških i antropoloških studija dolazile na vidjelo, kritike Crkve bile su prigušene. Činilo se na kraju, da su baš riječi Starog zavjeta učinile starozavjetne priče neodrživima; jer kako Bog koji nema fizičko tijelo i koji je općenito sam može reći: "Načinimo čovjeka na našu sliku, nama nalik?"

Jesmo li mi zaista tek "goli majmuni"? Je li majmun udaljen od nas samo za udaljenost ruke evolucije, a majmun s drveta ljudsko biće koje tek treba odbaciti svoj rep i stati uspravno?

Kao što smo pokazali na samom početku ove knjige, moderni učenjaci su počeli sumnjati u jednostavne teorije. Evolucija može objasniti opći tijek događaja koji su prouzročili da se život i njegovi oblici razviju na Zemlji, od najjednostavnijeg jednostaničnog bića do čovjeka. Ali evolucija ne može razjasniti pojavu Homo sapiensa, koja se dogodila doslovno preko noći (promatrano u kategoriji milijuna godina potrebnih za takav proces) i bez dokaza o ranijim stupnjevima koji bi odavali postepenu promjenu od Homo erectusa.

Hominid roda Homo je proizvod evolucije. Ali Homo sapiens je proizvod nekog neočekivanog, revolucionarnog događaja. On se neobjašnjivo pojavljuje prije nekih 300.000 godina, milijune godina prerano.

Učenjaci nemaju objašnjenja. Ali mi imamo. Sumerski i babilonski tekstovi imaju objašnjenje. I Stari zavjet također.

Homo sapiensa, modernog čovjeka, stvorili su drevni bogovi.

Mezopotamski tekstovi, srećom nam daju jasnu izjavu glede vremena kada je stvoren čovjek. Priča o napornom poslu i pobuni Anunnakija koja je uslijedila izvješćuje nas da su "40 razdoblja patili radeći, dan i noć": duge godine njihove patnje dramtizirane su stihovima koji se ponavljaju.

Patili su naporno radeći kroz 10 razdoblja;

Patili su naporno radeći kroz 20 razdoblja;

Patili su naporno radeći kroz 30 razdoblja;

Patili su naporno radeći kroz 40 razdoblja.

Drevni tekst koristi izraz "ma" u značenju "razdoblje", te je većina učenjaka prevodila taj izraz kao "godina". Ali on ima i šporedno značenje, "nešto što se dovršava i zatim se ponavlja". Ljudima na Zemlji jedna godina označava jedan krug koji Zemlja napravi oko Sunca. Kako smo već pokazali, orbita planeta Nefila jednaka je sharu, ili 3.600 zemaljskih godina.

Četrdeset shara ili 144.000 zemaljskih godina, nakon njihovog spuštanja, Anunnaki su se pobunili - "Dosta!" Ako su se Nefili prvi puta spustili na Zemlju, kao što smo zaključili, prije nekih 450.000 godina, tada se stvaranje čovjeka dogodilo negdje prije 300.000 godina!

Nefili nisu stvorili sisavce ili primat ili hominide. Biblijski "Adam" nije bio od roda Homo, već naš predak - prvi Homo sapiens. Nefili su stvorili modernog čovjeka kakvog mi poznajemo.

Ključ za razumijevanje ove ključne činjenice leži u priči o Enkiju koji je drijemao i probudio se da bi ga izvijestili kako su bogovi odlučili stvoriti "adamu". Njegov je zadatak bio pronaći način kako da se to učini. Odgovorio je:

Biće čije ime ste izgovorili -

ON POSTOJI!

I dodao: "stavite na njega "- na biće koje već postoji - "lik bogova."

Ovdje je dakle, odgovor na zagonetku: Nefili nisu "stvorili" čovjeka ni iz čega, već su uzeli već postojeće biće i obradili ga tako da su "na njega stavili lik bogova".

Čovjek jest proizvod evolucije: ali moderni čovjek, Homo sapiens, je proizvod "bogova". Jer, negdje prije otprilike 300.000 godina, Nefili su uzeli

majmuna-čovjeka (Homo erectus) i usadili u njega svoj vlastiti lik i dušu.

Evolucija i bliskoistočne priče o stvaranju čovjeka uopće nisu u suprotnosti. Bolje rečeno, one jedna drugu objašnjavaju i nadopunjavaju. Jer, bez kreativnosti Nefila moderni čovjek bi još uvijek bio milijunima godina daleko na drvetu evolucije.

Vratimo se natrag kroz vrijeme i pokušajmo vidjeti kako i pod kojim okolnostima su se odvijali ti događaji.

Veliko međuledeno doba koje je započelo prije otprilike 435.000 godina i njegova topla klima donijeli su razmnožavanje hrane i životinja. Ono je također ubrzalo pojavu i širenje naprednog čovjekolikog majmuna, Homo erectusa.

Dok su Nefili promatrali Zemlju, nisu vidjeli samo sisavce koji su prevladavali, već i primata, i među njima čovjekolike majmune. Zar nije bilo moguće da su lutajuće gomile Homo erectusa bile primamljene da priđu bliže kako bi promatrale vatrene predmete koji se uzdižu u nebo? Nije li moguće da su Nefili promatrali, susretali, čak i zarobili neke od ovih zanimljivih primata?

Nekoliko drevnih tekstova potvrđuje da su se Nefili i čovjekoliki majmuni doista sreli. Sumerska priča o pradavnim vremenima kaže:

*Kada je čovječanstvo bilo stvoreno,
Nisu znali jesti kruh,
Nisu se znali odjenuti u odjeću;
Jeli su bilje zubima poput ovaca;
Pili su vodu iz kanala.*

Takvo "ljudsko" biće, koje je izgledalo poput životinje također je opisano u "Epu o Gilgamešu". Taj nam tekst govori kakav je bio Enkidu, "koji je rođen u stepama", prije nego je postao civiliziran:

*Njegovo cijelo tijelo je runjavo od dlaka,
Obdaren je vlasima poput žene...
Ne poznaje ljude niti zemlju;
Odjeven je poput onoga sa zelenih polja;
Travom se hrani s gazelama;
S divljim zvijerima on se gura
Na pojilu;
S bičima koja vrve u vodi
Njegovo srce uživa.*

Akadski tekst ne samo da opisuje čovjeka koji izgleda poput životinje, već opisuje i susret s takvim bićem:

*Tada je lovac, koji postavlja stupice,
Ugledao ga na pojilu.
Kada ga je lovac ugledao,
Njegovo lice postade nepomično...
Srce mu je bilo uznemireno, lice mu se smračilo,
Jer čemer mu je ušao u utrobu.*

Kada je lovac opazio "divljaka", tog "barbarina iz dubina stepa" bilo je tu nešto više od straha. Jer "divljak" se uplita u lovčeve poslove:

*Napunio je jame koje sam iskopao,
Rastrgao stupice koje sam postavio;
Zvijeri i bića stepska
Učinio je da mi iskliznu iz ruku.*

Ne možemo zahtijevati bolji opis čovjekolikog majmuna: dlakav, kuštrav, lutajući nomad koji "ne poznaje ni ljude niti zemlje", odjeven u lišće, "poput onoga sa zelenih polja", hrani se travom i živi među životinjama. Ipak, on posjeduje temeljnu inteligenciju, jer zna kako rastrgati stupice i napuniti jame koje su iskopane kako bi se u njih ulovile životinje. Drugim riječima, on je

štiti svoje životinjske prijatelje da ih ne bi uhvatili strani lovci. Pronađeni su mnogi cilindrični pečati koji prikazuju ovog runjavog čovjeka-majmuna među njegovim životinjskim prijateljima. (sl. 34)

Suočeni s potrebom za ljudskom snagom, odlučivši nabaviti primitivnog radnika, Nefili su tada uočili već gotovo rješenje: pripitomiti prikladnu životinju.

“Životinja” je bila dostupna, ali Homo erectus je predstavljao problem. S jedne strane on je bio biće previše inteligentno i divlje da bi postao tek poslušna zvijer za rad. S druge strane, on uistinu nije odgovarao tom zadatku. Trebalo je promijeniti njegovu tjelesnu građu - morao je moći hvatati i koristiti alat Nefila, hodati i saginjati se poput njih kako bi zamijenio bogove u poljima i rudnicima. Morao je imati bolji “mozak” - ne onakav kakav imaju bogovi, ali dovoljno dobar da može razumjeti govor, zapovijedi i zadatke koji su mu dodijeljeni. Trebalo mu je dovoljno domišljatosti i razumijevanja kako bi bio poslušan i koristan “amelu” - rob.

Ako je, kako drevni dokazi i moderna znanost potvrđuju, život na Zemlji isključivo iz života na Dvanaestom Planetu, onda se i evolucija na Zemlji trebala nastaviti poput one na Dvanaestom Planetu. Bez sumnje je dolazilo do mutacija, varijacija, ubrzavanja i usporavanja koja su nastajala zbog različitih lokalnih uvjeta. Ali isti genetski kodovi, ista “kemija života” koju nalazimo u svim živim biljkama i životinjama na Zemlji odvela bi razvoj oblika života na Zemlji u istom općem pravcu kao i na Dvanaestom Planetu.

Promatrajući različite oblike života na Zemlji, Nefilima i njihovom glavnom učenjaku Eai trebalo je malo vremena da bi shvatili što se dogodilo: tijekom nebeskog sudara, njihov planet je posijao život na Zemlji. Stoga je biće koje im je bilo dostupno već bilo srodno Nefilima, iako u nižem razvojnom obliku.

Postupni proces pripitomljavanja kroz generacije uzgajanja i odabira nije valjao. Zahtijevao se brz postupak, koji bi omogućio “masovnu proizvodnju” novih radnika. Tako je problem iznesen pred Ea koji je odmah uvidio rješenje: “usaditi” lik bogova biću koje već postoji.

Postupak koji je Ea predložio kako bi postigao brz evolucijski napredak Homo erectusa bila je, vjerujemo, genetska manipulacija.

Sada znamo da je složen biološki postupak kojim živi organizam sam sebe reproducira stvarajući potomstvo koje slični svojim roditeljima, moguć pomoću genetskog koda. Svi živi organizmi, glista, paprat i čovjek, sadrže u svojim stanicama kromosome, sićušna štapičasta tijela unutar svake stanice koja sadrže kompletne nasljedne upute za upravo taj organizam. Kada muška stanica (pelud, sperma) oplodi žensku stanicu, dvije skupine kromosome se kombiniraju, dijele

i tako stvaraju nove stanice koje u sebi sadrže kompletne nasljedne osobine stanica roditelja.

Danas je moguća umjetna oplodnja, čak i ljudskog ženskog jajašca. Istinski izazov leži u unakrsnoj oplodnji između različitih obitelji unutar iste vrste, ili čak među različitim vrstama. Moderna znanost je prešla dug put od razvoja prvog hibridnog kukuruza ili parenja aljaških pasa s vukovima ili stvaranja mule (umjetnim parenjem kobile i magarca) sve do mogućnosti da manipulira reprodukcijom čovjeka.

Postupak nazvan kloniranje (od grčke riječi klon, u značenju grančica) primjenjuje na životinje princip sličan rezanju komadića biljke kako bi se reproduciralo stotine sličnih biljaka. Primjena ove tehnike primjenjena na životinje prvi puta je demonstrirana u Engleskoj, gdje je Dr. John Gurdon zamijenio jezgru oplodnog žabljeg jajašca materijalom jezgre neke druge stanice iste žabe. Uspješno stvaranje normalnih punoglavaca pokazalo je kako se jajašce nastavlja razvijati i dijeliti, stvarati potomstvo bez obzira odakle dobiva ispravnu vrstu odgovarajućih kromosoma.

Pokusi o kojima izvješćuje “Institute of Society, Ethics and Life Sciences” pokazuju da već postoje tehnike kloniranja ljudi. Danas je moguće uzeti materijal jezgre bilo koje ljudske stanice (ne nužno iz spolnih organa) i uvođenjem njegovih 23 potpunih kromosoma u žensko jajašce, dovesti do začeca i rođenja “unaprijed određenog” pojedinca. U normalnom začecu kromosomi “oca” i “majke” stapaju se u jedno, a zatim se moraju dijeliti kako bi ostali u dvadeset i tri kromosomska para, što dovodi do slučajne kombinacije. No u postupku kloniranja potomak je točna kopija izvora iz kojeg smo dobili nepodijeljenu skupinu kromosoma. Dr. W. Gaylin piše u “The New York Timesu”, kako mi već posjedujemo “zastrašujuće znanje pomoću kojega možemo stvoriti točne kopije ljudskih bića” - neograničen broj Hitlera, Mozarta ili Einsteina (ukoliko smo sačuvali jezgre njihovih stanica).

Ali umijeće genetskog inženjeringa nije ograničeno na samo jedan postupak. Istraživači u mnogim zemljama su usavršili postupak pod nazivom “STAPANJE STANICA”, omogućavajući tako da se stanice stapaju umjesto da se kombiniraju kromosomi unutar jedne stanice. Kao rezultat takvog postupka stanice koje dolaze iz različitih izvora mogu se stopiti u jednu “superstanicu”, koja u sebi sadrži dvije jezgre i i dvostruki broj parnog broja kromosoma. Kada se takva stanica podijeli, mješavina jezgri i kromosoma može se podijeliti na način različit od onoga u svakoj pojedinoj stanici prije stapanja. Rezultat mogu biti dvije nove stanice, svaka od njih genetski potpuna, ali svaka s potpuno novom vrstom genetičkih kodova, potpuno promijenjenom

u odnosu na stanice predaka.

To znači da se stanice iz dosad inkompatibilnih živih organizama, na primjer, pileta i miša, mogu stopiti kako bi tvorile nove stanice s potpuno novim genetičkim kombinacijama iz kojih bi nastale nove životinje, koje nisu niti pilići niti miševi kakve sada poznajemo. Ovakav doraden postupak nam također omogućuje da izaberemo koje značajke jednog oblika života će postati dijelom kombinirane ili "stopljene" stanice.

Ovo je dovelo do razvoja širokog polja "GENETSKOG TRANSPLANTA". Danas je moguće iz određene bakterije izdvojiti jedan određeni gen i uvesti ga u životinjsku ili ljudsku stanicu, dodajući tako potomku odabrane karakteristike.

Moramo pretpostaviti da su Nefili - budući su mogli putovati svemirom prije 450.000 godina - također bili jednako napredni u usporedbi s nama danas, na području znanosti koje se bave biologijom, genetikom itd. Također moramo pretpostaviti da su poznavali različite mogućnosti kako kombinirati dvije unaprijed izabrane grupe kromosoma da bi se postigao željeni genetički rezultat. I bez obzira je li taj postupak bio srodan kloniranju, stapanju stanica, genetičkom transplantu ili metodama koje su nama još uvijek nepoznate, oni su te postupke poznavali i mogli su ih provesti, ne samo u laboratorijskim posudama već i na živim organizmima.

U drevnim tekstovima nalazimo osvrt na takvo miješanje dvaju izvora života. Prema Berosu božanstvo imenom Bel (gospodin), također zvan Deus (bog), stvorio je različita "strašna bića, koja su nastala iz dvostrukog načela":

Ljudi su se pojavili s dva krila, neki sa četiri krila i dva lica. Oni su imali jedno tijelo, ali dvije glave; jedna je bila glava muškarca, a druga žene. Također su bili u nekim svojim organima ujedno i muškarci i žene.

Mogli su se vidjeti drugi ljudski likovi s nogama i rogovima jaraca. Neki su imali konjska kopita; drugi su imali stražnje udove konjske, a prednji su im bili oblikovani poput ljudskih, podsjećajući na hipokentaura. Tamo su također uzgajani bikovi s ljudskim glavama; i psi sa četverostrukim tijelima, i repovima riba. I konji sa psećim glavama; i ljudi i ostale životinje s glavama i tijelima konja i repovima riba. Ukratko, postojala su bića s udovima svake vrste životinja...

U hramu Bela u Babilonu sačuvani su prikazi svih njih.

Zbunjujući detalji u priči možda sadrže važnu istinu. Potpuno je shvatljivo da su, prije negoli su krenuli u stvaranje bića prema svom liku, Nefili pokušali dobiti "proizvedenog slugu", eksperimentirajući s drugim mogućnostima:

sl. 35

stvaranje hibrida čovjek - majmun - životinja. Neka od tih umjetno nastalih bića možda su preživjela izvjesno vrijeme, ali sigurno se nisu mogla reproducirati. Tajanstvene kombinacije bik-čovjek i lav-čovjek (sfinge) koje su ukrašavale hramove na drevnom Bliskom istoku možda nisu bili samo plodovi umjetnikove mašte, već stvarna bića koja su izašla iz bioloških laboratorija Nefila - neuspješni eksperimenti ovjekovječeni u umjetnosti i u kipovima. (sl. 35)

Sumerski tekstovi također govore o deformiranim ljudima koje su stvorili Enki i Majka Božica (Ninhursag) tijekom njihovih pokušaja da oblikuju savršenog Primitivnog radnika. Jedan tekst izvješćuje da se Ninhursag, čiji je zadatak bio da "poveže mješavinu likom bogova", napila i "pozvala Enkija".

"Koliko je dobro, a koliko loše tijelo čovjeka?

Kako me srce nadahne,

Mogu učiniti njegovu sudbu dobrom ili lošom."

Zatim je, prema ovom tekstu, obijesno ali vjerojatno neizbježno, kao dio postupka pokušaja i pogrešaka, Ninhursag stvorila čovjeka koji nije mogao zadržavati mokraću, ženu koja nije mogla rađati djecu, biće koje nije imalo niti muške niti ženske organe. Sve u svemu, Ninhursag je izrodila šest unakaženih ili manjkavih ljudi. Enki se smatra odgovornim za nesavršeno

stvaranje čovjeka s bolesnim očima, drhtavim rukama, bolesnom jetrom, srčanom manom; i drugog s bolestima prisutnim u starijoj dobi. I tako dalje.

No konačno je nastao savršen čovjek. Onaj kojeg je Enki nazvao Adapa, Biblija Adam, naši učenjaci Homo sapiens. Ovo biće je bilo toliko srodno bogovima da je jedan tekst čak otišao tako daleko da je istaknuo kako je Majka Božica dala svojem biću, čovjeku "kožu, poput kože bogova" - glatko tijelo bez dlaka, potpuno različito od runjavog čovjeka-majmuna.

Pomoću ovog konačnog proizvoda, Nefili su bili genetički kompatibilni sa kćerima ljudi i mogli su ih ženiti i rađati djecu s njima. Ali takva kompatibilnost je mogla postojati samo ukoliko se čovjek razvio iz istog "sjemena života" kao i Nefili. To uistinu potvrđuju drevni tekstovi.

Čovjek je, i u mezopotamskoj i u biblijskoj koncepciji, nastao kao kombinacija božanskih elemenata - božje krvi ili njegove "srži" - i Zemljine "gline". Doista, izraz za čovjeka "lulu", u značenju "primitivan" doslovno je značio "onaj koji je bio pomiješan". Zamoljena da oblikuje čovjeka, Majka Božica je "oprala ruke, otkinula komadić gline, promiješala ga u stepi" (zanimljivo je uočiti higijenske mjere predostrožnosti koje poduzima božica. Ona je "oprala ruke". Takve kliničke mjere i postupke susrećemo i u ostalim tekstovima o stvaranju).

Korištenje zemljine "gline" pomiješane s božanskom "krvlju" kako bi se stvorilo prototip čovjeka odlučno je uspostavljeno u mezopotamskim tekstovima. Tekst koji se odnosi na slučaj kada je Enki bio zamoljen da "izvede neko veliko djelo mudrosti", vjerojatno znanstvene vještine, iskazuje kako Enki nije vidio veliki problem u ispunjenju zadatka da "oblikuje sluge za bogove." "To se može učiniti!" - objavio je. Zatim je dao ovakve upute Majci Božici:

Pomiješaj srce gline

Iz dubina zemlje

Upravo iznad Abzua -

I daj joj oblik.

Ja ću dovesti dobre, mudre mlade bogove

Koji će ju učiniti ispravnom.

Drugo poglavlje Knjige Postanka nudi ovu tehničku verziju:

I Jahve, Elohim, oblikuje Adama

Od gline;

I u nosnice mu udahne dah života,

I Adam se pretvori u živu dušu.

Hebrejski izraz koji se uobičajeno prevodi kao "duša" je nephesh, taj neuhvatljivi "duh" koji oživljava živo biće i koje, kako se čini, napušta u trenutku smrti. Nije slučajno da Petoknjižje (prvih pet knjiga Starog zavjeta) opetovano opominje protiv prolijevanja ljudske krvi i jedenja krvi životinja "jer krv je nephesh". Biblijska verzija stvaranja čovjeka tako izjednačava nephesh (duh, duša) i krv.

Stari zavjet nudi nam još jedan ključ za ulogu krvi u stvaranju čovjeka. Izraz "adama" (prema kojem je skovano ime Adam) izvorno je značilo ne bilo koju zemlju, već specifičnu tamno crvenu zemlju. Paralelno, akadaska riječ adamatu (tamno crvena zemlja), židovski izraz adama i hebrejski naziv za crvenu boju (adam) potječu od riječi koje označavaju krv, adamu, dam. Kada je u Knjizi Postanka biće koje je stvorio bog nazvano "Adam", poslužilo se omiljenom sumerskom lingvističkom igrom dvostrukog značenja. "Adam" može značiti "onaj koji je sa Zemlje" (Zemljanin), "onaj koji je sačinjen od tamno crvene zemlje" i "onaj koji je sačinjen od krvi".

U mezopotamskim prikazima stvaranja čovjeka postoje isto takvi odnosi krvi i osnovnih elemenata živih bića. Kuća koja izgleda poput bolnice, a gdje su Ea i Majka Božica otišli da izrode čovjeka, nazivala se Kuća Shimti. Većina učenjaka ovo prevodi kao "kuća gdje se određuju sudbine". Ali izraz Shimti jasno potječe iz sumerskog SHI.IM.TI, što bi značilo, ako uzimamo slog po slog, "dah - vjetar - život". Bit Shimti doslovno znači "kuća gdje je udahnut vjetar života." To je praktično identično s biblijskom izjavom.

Uistinu, akadaska riječ koju su koristili u Mezopotamiji kako bi preveli sumersko SHI.IM.TI bila je napishtu - što točno odgovara biblijskom izrazu nephesh. A nephesh ili napishtu označava ono neuhvatljivo "nešto" u krvi.

I dok je Stari zavjet nudio samo oskudna rješenja, mezopotamski tekstovi su po tom pitanju bili vrlo jasni. Ne samo da tvrde kako je krv bila potrebna za mješavinu od koje je oblikovan čovjek, oni potanko navode kako je to morala biti krv boga, božanska krv.

Kada su bogovi odlučili stvoriti čovjeka, njihov vođa je objavio: "krv éu ja povezati, kosti stvoriti", navodeći da krv treba uzeti od određenog boga. "Neka primitivno biće bude oblikovano prema njegovom liku", Ea je rekao. Izabравši boga:

Od njegove krvi oblikovaše čovječanstvo;

*Nametnuli su im službu, oslobodili bogove...
To je bilo djelo izvan poimanja.*

Prema epskoj priči “Kada su bogovi kao ljudi”, bogovi su zatim pozvali Božicu rađanja (Božicu Majku, Ninhursag) i zamolili da izvrši zadatak:

*Dok je prisutna Božica rađanja,
Neka Božica rađanja oblikuje potomstvo.
Dok je Majka Bogova prisutna,
Neka Božica Rađanja oblikuje Lulu;
Neka radnik iznese naporan rad bogova.
Ona neka stvori Lulu Amelu,
On neka nosi jaram.*

U paralelnom starobabilonskom tekstu pod nazivom “Majka Božica stvori čovjeka”, bogovi su zamolili “Babicu bogova, mudru Mami” i rekli joj:

*Ti si majka - utroba,
Ona koja može stvoriti čovječanstvo.
Stvori onda Lulua, neka on nosi jaram!*

Na ovom mjestu tekst “Kada su bogovi kao ljudi” i usporedni tekstovi kreću u detaljan opis konkretnog stvaranja čovjeka. Prihvativši “posao”, božica (ovdje nazvana NIN.TI - “gospa koja daje život”) precizno je postavila neke zahtjeve, uključujući i neke kemikalije (bitumen iz Abzua) koje će se koristiti

sl. 36

pri “čišćenju” te “glinu iz Abzua”.

Kakvi god bili ti materijali, Ea nije imao problema pri razumijevanju zahtjeva. Prihvativši ih, rekao je:

*“Ja ću pripremiti kupku za pročišćenje.
Neka se jednom bogu pusti krv...
Od njegovog tijela i krvi,
Neka Ninti izmiješa glinu.”*

Da bi se oblikovalo čovjeka od izmiješane gline, bila je potrebna određena ženska pripomoć, u pogledu trudnoće ili rađanja. Enki je ponudio usluge svoje vlastite supruge:

*Ninki, moja božanska supruga,
Bit će tu pri trudovima.
Sedam božica rađanja
Bit će u blizini, da pomognu.*

Nakon miješanja “krvi” i “gline” darivanje božanskog “utiska” u biće završilo je fazom rađanja.

sl. 37

*Ti ćeš proglasiti sudbinu novorođenog;
Ninki će na nj učvrstiti lik bogova;*

I ono će postati "Čovjek".

Prikazi na asirskim pečatima mogli su nastati kao ilustracija ovih tekstova, prikazujući kako Majka Božica (njen simbol je bio rezač pupčane vrpce) i Ea (čiji je izvorni simbol bio polumjesec) pripremaju mješavine, recitirajući čarolije, požurujući jedan drugoga da nastave. (sl. 36, 37)

Uključenost Enkijeve supruge Ninki u stvaranju prvog uspješnog primjerka čovjeka podsjeća nas na priču o Adapi o kojoj smo raspravljali u ranijem poglavlju:

*Tih dana, tih godina,
Mudrac iz Eridua, Ea,
Stvorio ga je kao uzorak čovjeka.*

sl. 38

Učenjaci su nagađali da osvrta na Adapu kao "sina" Eainog podrazumijevaju kako je bog toliko volio ovo ljudsko biće da ga je usvojio. Ali u istom tekstu Anu se obraća Adapi kao "ljudskom potomku Enkija". Čini se da je uključenost Enkijeve supruge u postupku stvaranja Adape, "uzorka Adama", uistinu stvorila neki genealoški odnos između novog čovjeka i njegovog boga: Ninki

je bila ta koja je rodila Adapu!

Ninti je blagosloвила novo biće i predstavila ga Eai. Neki pečati prikazuju božicu, kojoj se sa strane nalazi Drvo Života i laboratorijske posude, dok ona drži novorođenče. (sl. 38)

Biće koje je tako nastalo, a na koje se opetovano aludira u mezopotamskim tekstovima kao "uzorak čovjeka" ili "kalup", očigledno je bilo odgovarajuće, jer su bogovi zatim zahtijevali duplikate. Taj naoko nevažan detalj, baca svjetlo ne samo na postupak kojim je "stvoreno" čovječanstvo, već i na inače proturječne podatke koje nalazimo u Bibliji.

Prema prvom poglavlju Knjige Postanka:

*Elohim je stvorio Adama na svoju sliku -
Na sliku Elohima on ga stvorio.
Muškarca i ženu, on ih stvorio.*

Poglavlje 5, koje se naziva i Knjigom rodoslovlja Adamovog, kaže:

*Na dan kada je Elohim stvorio Adama,
Sličnog Elohimu on ga je učinio.
Muškarca i ženu, on ih je stvorio,
I blagoslovio ih je, i nazvao ih "Adam"
Na sam dan njihovog stvaranja.*

U istom dahu, rečeno nam je da je Bog stvorio prema svom liku i duši samo jedno biće, "Adama", te naizgled proturječno, da su i muškarac i žena nastali istodobno. Protuslovlje se čini to jače u drugom poglavlju Knjige Postanka, koje posebno izvješćuje o tome kako je Adam bio neko vrijeme sam, dok ga Bog nije uspavao i oblikovao ženu od njegovog rebra.

Protuslovlje koje je zbunjivalo učenjake jednako kao i teologe, nestaje kada jednom shvatimo da su biblijski tekstovi sažetak sumerskih izvora. Ovi nas izvori izvješćuju da su nakon pokušaja oblikovanja Primitivnog radnika "miješajući" čovjeka-majmuna sa životinjama, bogovi zaključili da je jedina kombinacija koja bi bila valjana bila ona između čovjeka-majmuna i samih Nefila. Nakon nekoliko neuspjelih pokušaja, nastao je "uzorak" - Adapa/Adam. U početku, bio je samo jedan Adam.

Kada se pokazalo da je Adam odgovarajuće biće, on je bio korišten kao genetički model ili "kalup" za stvaranje duplikata i ti duplikati nisu bili samo muškarci, već i muškarci i žene. Kao što smo ranije pokazali, biblijsko "rebro"

od kojeg je oblikovana žena bila je igra riječi sa sumerskim izrazom TI ("rebro" ili "život") - što potvrđuje da je Eva nastala od Adamove "životne srži".

Mezopotamski tekstovi nude nam izjave svjedoka o prvoj proizvodnji duplikata Adama.

Slijedilo se upute Enkija. U Kući Shimti, gdje se "udahnuje" dah života, skupili su se Enki, Majka Božica, i četrnaest Božica rađanja. Nabavljena je "srž" bogova, priređena "kupka pročišćenja". "Ea je očistio glinu u njenoj prisutnosti; izgovarao je čaroliju."

Bog koji pročišćava Napishtu, Ea, progovorio je.

Sjedeći ispred nje, on ju je poticao.

Nakon što je izgovorila svoju čaroliju,

Pružila je ruku u glinu.

Sada smo detaljno upućeni u postupak masovnog stvaranja čovjeka. Uz četrnaest prisutnih Božica rađanja:

Ninti je otkinula četrnaest komadića gline;

Sedam je odložila na desno,

Sedam je odložila na lijevo,

između njih je stavila kalup.

..ona je kosu...

...rezač pupčane vrpce.

Očigledno je da su božice rađanja bile podijeljene u dvije grupe. Tekst nastavlja kako se "mudrih i učenih, dva puta po sedam Božica rađanja skupilo". U njihove utrobe Majka Božica je položila "izmiješanu glinu". Ovdje postoje nagovještaji kirurškog postupka - odstranjivanje ili brijanje dlaka, pripremanje kirurškog instrumenta, rezača. Zatim nije preostalo ništa drugo nego čekati:

Božice rađanja su držali zajedno.

Ninti je sjela brojeći mjesec.

Približavao se kobni deseti mjesec;

Stigao je deseti mjesec;

Protekao je period otvaranja utrobe.

njeno lice je zasjalo razumijevanjem:

pokrila je glavu, provela je primaljstvo.

Opasala je struk, izgovorila blagoslov.

Ocrtala je oblik; u kalupu je bio život.

Drama stvaranja čovjeka, kako se čini, bila je zakomplicirana zakašnjelim porodom. "Miješanje gline i krvi" koristilo se kako bi izazvalo trudnoću kod četrnaest Božica rađanja. No, devet mjeseci je prošlo i počeo je deseti. "Razdoblje otvaranja utrobe je proteklo". Shvativši što treba činiti, Božica Majka "je provela primaljstvo". Iz usporednog teksta (unatoč tome što mu nedostaju dijelovi) postaje jasnije da je ona bila zaokupljena nekom kirurškom operacijom:

Ninti...broji mjesec...

Suđenih deset mjeseci oni su navijestili;

Došla je gospa čija ruka otvara.

Pomoću...ona je otvorila utrobu.

Njeno lice je zasjalo od užitka.

Njena glava je bila pokrivena;

...načinila je otvor;

ono što je bilo u utrobi je izašlo.

Preplavljena radošću, Majka Božica je uzviknula:

"Ja sam stvorila!

Moje ruke su ga stvorile!"

Kako je stvoren čovjek?

Tekst "Kada su bogovi kao ljudi" sadrži odlomak čija je svrha bila objasniti zašto je "krv" boga trebalo umiješati u "glinu". "Božanski element koji se tražilo nije bila tek kapajuća krv boga, već nešto temeljnije i trajnije. Izabrani bog, kako je rečeno, imao je TE.E.MA - izraz kojeg vodeći autoriteti po pitanju teksta (W. G. Lambert i A. R. Millard sa Oxford University) prevode kao "ličnost". Ali drevni izraz je mnogo određeniji; on doslovno znači "ono što udomljuje ono što povezuje sjećanje". Nadalje, isti izraz se javlja u akademskoj verziji kao etemu, što se prevodi kao "duh".

U oba slučaja radi se o "nečemu" u krvi boga što je bilo riznica njegove individualnosti. Sigurni smo da su sve ovo samo zaobilazni načini kako bi se reklo da je Ea, kada je krv boga pustio kroz serije "kupki pročišćavanja", ustvari tražio božje gene. Svrha temeljitog miješanja ovog božanskog elementa sa zemaljskim elementom je također objašnjena:

*U glini, bog i čovjek će biti združeni,
pomireni u jedinstvu
da bi do kraja vremena
tijelo i duša
koji su u bogu dozrijevali -
ta duša bude združena krvnim srodstvom;
kao svoj znak život će proglasiti.
Kako ovo ne bi bilo zaboravljeno,
Neka "duša" bude združena krvnim srodstvom.*

Ovo su snažne riječi, učenjacima teško razumljive. Tekst govori da je krv boga bila umiješana u glinu kako bi se bog i čovjek povezali genetički "do kraja vremena", kako bi i tijelo (lik) i duh (duša) bogova bili združeni u čovjeku u srodstvu krvi koje nikad ne može biti raskinuto.

"Ep o Gilgamešu" izvješćuje kako je, kad su bogovi odlučili stvoriti dvojnika djelomično božanskog Gilgameša, Majka Božica pomiješala "glinu" sa "srži" boga Ninurte. Kasnije u tekstu, Enkiduu se pripisuje moć i snaga, jer u sebi sadrži "srž Anuovu", element koji je dobio preko Ninurta, Anuovog unuka.

Akadski izraz kisir odnosi se na "srž", "sabranoš" koju su posjedovali bogovi neba. E. Ebeling je sažeo sve pokušaje koji su uloženi kako bi se razumjelo točno značenje riječi kisir izjavivši - "Srž, ili neka nijansa tog izraza, može se dobro primijeniti na božanstva jednako kao i na rakete sa nebesa." E. A. Speiser se slaže da izraz označava i "nešto što je sišlo sa neba." On sadrži skriveno značenje, piše Speiser, "koje bi se jasnije iskazalo upotrebom izraza u medicinskom kontekstu."

Vraćamo se jednoj jednostavnoj riječi u prijevodu: gen.

Dokazi drevnih tekstova, mezopotamskih kao i biblijskih, sugeriraju da je postupak usvojen za stapanje dvije skupine gena - onih boga i onih Homo sapiensa - uključivao korištenje muških gena kao božanskog elementa i ženskih gena kao zemaljskog elementa.

Opetovano iznoseći kako je bog stvorio Adama prema svom liku i duši, Knjiga Postanka kasnije opisuje rođenje Adamovog sina Seta sljedećim riječima:

*I Adam je živio stotinu i trideset godina,
I imao potomka
Prema svome liku i duši;
I dao mu ime Set.*

Terminologija koja se koristi je identična onoj kojom se opisuje stvaranje Adama od strane Boga. No Set se Adamu sigurno rodio biološkim postupkom - oplodnjom ženskog jajašca Adamovom spermom, iza čega je slijedilo začeće, trudnoća i rođenje. Identična terminologija odaje identičan postupak i jedini vjerojatan zaključak jest da je i Adam također rođen od božanskog oca, postupkom oplodnje ženskog jajašca spermom boga.

Ukoliko je "glina" u koju je umiješan božanski element bila zemaljski element, kao što uporno tvrde svi tekstovi, tada je jedini mogući zaključak da je sperma boga, njegov genetički materijal, bila umetnuta u jajašce majmuna - žene!

Akadski izraz za "glinu", ili bolje rečeno "glinu koja oblikuje" je tit. Izvorno se piše TI.IT ("ono koje ima život"). U hebrejskom tit znači "blato": sinonim za tu riječ je bos, riječ koja ima isti korijen kao i bisa ("močvara") i besa ("jajašce").

Priča o stvaranju obiluje igrama riječi. Sreli smo dvostruka i trostruka značenja riječi Adam - adama - adamtu - dam. Epitet Majke Božice, NIN.TI znači ujedno i "gospa od života" i "gospa od rebra". Zašto onda bos - bisa - besa ("glina - blato - jaje") ne bi bila igra riječi koja označava žensko jajašce?

Jajašce ženke Homo erectusa, oplodeno genima boga, bilo je zatim usađeno u utrobu Eaine supruge; i nakon što je dobiven "uzorak", njegovi duplikati su bili usađeni u utrobe Božica rađanja, kako bi se podvrgli postupku trudnoće i rođenja.

*Mudrih i učenih,
Dva puta po sedam Božica rađanja se okupilo;
Sedam ih je rodilo dječake,
Sedam ih je rodilo djevojčice.
Božica rađanja je rodila
Vjetar Daha Života.
U parovima oni su bili potpuni,
U parovima oni su bili potpuni u njenoj prisutnosti.
Bića su bili ljudi -
Stvorenja Majke Božice.*

Homo sapiens je bio stvoren.

Drevne legende i mitovi, biblijski podaci i moderna znanost kompatibilni

su u još jednom aspektu. Poput nalaza modernih antropologa - da se čovjek razvio i pojavio u jugoistočnoj Africi - mezopotamski tekstovi pretpostavljaju da se stvaranje čovjeka odvijalo u Apsuu u Donjem svijetu gdje se nalazila Zemlja rudnika. Kao usporedbu Adapi, "uzorku" čovjeka, neki tekstovi spominju "svetu Amama, Zemeljsku ženu" čije se boravište nalazilo u Apsuu.

U tekstu "Stvaranje čovjeka" Enki objavljuje sljedeće upute Majci Božici: "Pomiješaj srce gline iz dubina zemlje upravo iznad Abzua". Himna

stvaranjima Eainim, koji je "Apsu oblikovao kao svoje boravište", započinje izjavom:

*Božanski Ea u Apsuu
Otkinuo je komadić gline,
i stvorio Kulla kako bi obnovio hramove.*

U himni se dalje nabrajaju stručnjaci za izgradnju kao i oni zaduženi

za "obilne proizvode planine i mora" koje je stvorio Ea, sve, kako zaključujemo, iz komadića "gline" koje je otkinuo u Abzuu - Zemlji rudnika u Donjem Svijetu.

Iz tekstova je potpuno jasno da je Ea gradio kuću od opeka uz vodu u Eridu, dok je u Abzuu izgradio kuću ukrašenu dragim kamenjem i srebrom. Od tamo potječe njegovo biće, čovjek:

*Gospodin AB.ZUa, kralj Enki...
Izgradio je svoju kuću od srebra i lapis lazurija;
Njegovo srebro i lapis lazuri, poput blistavog svjetla,
Otac je odgovarajuće oblikovao u AB.ZUu.*

*Bića sjajnog izraza lica,
Dolazeći iz AB.ZUa,
Stajala su uokolo gospodina Nudimmuda.*

Iz različitih tekstova može se zaključiti da je stvaranje čovjeka izazvalo raskol među bogovima. Čini se da su barem u početku novi Primitivni radnici bili ograničeni na Zemlju rudnika. Stoga je Anunnakijima koji su naporno radili u samom Sumeru bilo uskraćeno korištenje nove radne snage. Zbunjujući tekst kojeg su učenjaci nazvali "Mit o trnokopu" je ustvari zabilješka događaja kada su Anunnaki koji su ostali u Sumeru pod Enlilom, dobili svoj dio Crnoglavih ljudi. Pokušavši ponovo uspostaviti

"normalan red", Enlil je poduzeo akciju raskidanja veza između "Neba" (Dvanaesti Planet ili svemirski brodovi) i Zemlje i započeo neka drastična djelovanja protiv mjesta "gdje je niktulo tijelo".

*Gospodin,
Je učinio da bude ono što je prikladno.
Gospodin Enlil,*

*Čije su odluke neizmjenjive,
uistinu je požurio odvojiti Nebo od Zemlje
Kako bi Stvoreni mogli izaći;
Uistinu je požurio da odvoji Zemlju od Neba.
U "vezi Nebo - Zemlja" načinio je rasjekotinu;*

Kako bi Stvoreni mogli izaći

Iz mjesta gdje je tijelo niktulo.

Protiv "Zemlje trnokopa i košare" Enlil je oblikovao izvanredno oružje pod nazivom AL.A.NI (sjekira koja proizvodi snagu). Ovo oružje je imalo "zub", koji je "poput jednorogog vola" mogao napasti i uništiti velike zidove. Sudeći prema opisu to je bila neka vrsta velike električne bušilice, koja se nalazila na nekom vozilu sličnom buldožeru koje je uništavalo sve pred sobom:

*Kuća koja se pobuni protiv Gospodina
Kuća koja nije pokorna Gospodinu*

*AL.A.NI će ju učiniti pokornom Gospodinu.
Loših..., glave njihovog bilja on gnječi;
Čupa s korijenom, dere pri kruni.
Naoružavši svoje oružje sjekačem zemlje, Enlil je odaslao svoj napad:
Gospodin je pozvao AL.A.NI, izdao naredbu,
Namjestio je Sjekač zemlje poput krune na njegovu glavu,*

*I odvezao ga na Mjesto gdje je niktulo tijelo.
U rupi je bila glava čovjeka:
Iz zemlje, ljudi su se probijali*

prema Enlilu.

On je postojano promatrao svoje Crnoglave.

Zahvalni Anunnaki su uručili svoj zahtjev za dolazeće Primitivne radnike i nisu gubili vrijeme, već su im odmah dali da rade:

Anunnaki su mu prišli,

Podigli ruke na pozdrav,

Umirivši Enlilovo srce molitvama.

Od njega su zahtijevali Crnoglave.

Crnoglavim ljudima,

Oni su dali trnokope da drže.

Knjiga Postanka na sličan način izražava kako je "Adam" bio stvoren negdje zapadno od Mezopotamije, a zatim doveden na istok u Mezopotamiju kako bi radio u Edenskom vrtu:

I Bog Jahve

Zasadi voćnjak u Edenu, na istoku...

I on uze Adama

I stavi ga u Edenski vrt

Da radi u njemu i čuva ga.

13

KRAJ SVIH BIĆA

Čeznutljivo vjerovanje čovjeka o postojanju Zlatnog doba u njegovoj pretpovijesti nikako ne može biti zasnovano na sjećanju ljudi, jer se ono zbilo previše davno, u vrijeme kada je čovjek bio previše primitivan da bi mogao bilježiti bilo kakve informacije za buduće generacije. Ukoliko je u ljudima sadržano podsvjesno sjećanje o najranijim danima mira i sreće, to je možda stoga što čovjek nikada nije znao za bolje. Još jedan od razloga je što priče o tom dobu ljudima nisu pričali ljudi koji su živjeli prije njih, već sami Nefili.

Jedini potpuni izvještaj o događajima koji su zadesili čovjeka nakon njegovog prebacivanja u Prebivalište Bogova u Mezopotamiji je biblijska priča o Adamu i Evi u Vrtu u Edenu:

I Bog Jahve zasadi voćnjak

U Edenu, na istoku;

I tamo postavi Adama

Kojeg je stvorio.

I Bog Jahve

Učini da iz zemlje raste

*Svakojako stablo ugodno oku
I dobro za jelo;
U voćnjaku bi Stablo Života
I Stablo Spoznaje Dobra i Zla...
I Bog Jahve uze Adama
I stavi ga u Vrt Edena
Da ga obrađuje i njeguje.
I Bog Jahve
Zapovijedi Adamu, govoreći:
"Od svakog stabla u voćnjaku možeš jesti;
ali sa Stabla Spoznaje Dobra i Zla
ne smiješ jesti;
jer onoga dana kada budeš sa njega jeo
sigurno ćeš umrijeti."*

Iako su im bile dostupne sve vrste temeljnih plodova, Zemljanima nije bilo dozvoljeno da ubiru jedino plodove sa Stabla Spoznaje. U tom trenutku Bog nije previše brinuo hoće li Čovjek posegnuti za Drvetom Života. No, čovjek se nije mogao pridržavati niti te jednostavne zabrane i uslijedila je tragedija.

Idiličnu sliku uskoro je zamijenio dramatičan razvoj događanja, koje učenjaci koji se bave Biblijom i teolozi nazivaju Padom čovjeka. To je priča o zanemarenim božjim zapovijedima, božjim lažima, prepredenoj (ali iskrenoj) Zmiji, kazni i prognanstvu.

Pojavivši se niotkuda, Zmija je izazvala uzvišena božja upozorenja:

*I Zmija...reče ženi:
"Zar je Bog zaista rekao
"Nećeš jesti ni sa jednog stabla u voćnjaku?"
I žena reče Zmiji:
"Plodove iz voćnjaka
smijemo jesti;
ali za plodove stabla
usred voćnjaka Bog je rekao:
"Od njih nećete jesti, niti ih dodirnuti,
inače ćete umrijeti.""
I Zmija reče ženi:
"Ne, vi sigurno nećete umrijeti;*

*to je stoga što Bog zna
da onoga dana kada od tamo budete jeli
oči će vam se otvoriti
i postat ćete poput Boga -
spoznat ćete dobro i zlo."
I vidi žena da je plod dobar za jelo
I ugodan za vidjeti;
I da plod čini čovjeka mudrim;
I ona ubere od njegovih plodova i pojede,
I ponudi svom mužu, i on pojede.
I oči im se otvore, i oni spoznaju da su goli;
I skupa stave smokvino lišće,
I načine si pregače oko bokova.*

Čitanjem i ponovnim iščitavanjem ove sažete i precizne priče moramo se upitati zbog čega je nastala takva strka. Unatoč zabrani pod prijetnjom smrti da makar i dotaknu Plodove sa Stabla Spoznaje, dvoje Zemljana su na nagovor prešli zabranu i pojeli plod, koji im je trebao dodijeliti "spoznaju" Boga. No, dogodilo se samo to da su postali svjesni da su goli.

Uistinu je glavni aspekt čitavog incidenta bila svijest o golotinji. Biblijska priča o Adamu i Evi u Vrtu u Edenu počinje izjavom: "I oboje su bili goli, Adam i njegova družica i nisu osjećali srama." Iz toga bi trebalo razumjeti da su se oni nalazili na nižem stupnju ljudskog razvoja od potpuno razvijenih ljudi; ne samo da su bili goli, već uopće nisu bili svjesni implikacija takve golotinje.

Daljnje proučavanje biblijske priče sugerira da je njena tema čovjekovo stjecanje neke vrste seksualnog junaštva. "Znanje" koje se skrivalo od čovjeka nije bila nikakva znanstvena informacija već nešto u vezi s muškim i ženskim spolom: jer, tek što su čovjek i njegova družica stekli "znanje", "oni su spoznali da su goli" i pokrili su svoja tijela.

Nastavak biblijske priče potvrđuje povezanost golotinje i nedostatka znanja, jer Bogu nije trebalo mnogo da shvati što se dogodilo:

*I čuli su korake Boga Jahve
Kako šeće voćnjakom na dnevnom povjetarcu,
I Adam i njegova družica se skriše
Od boga Jahvea među voćke.
I Bog Jahve pozove Adama*

I reče: "Gdje si?"

I ovaj odgovori:

*"Čuo sam tvoje korake u voćnjaku
i uplašio se, jer sam gol;
i sakrio sam se."*

i Bog reče:

*"Tko ti je rekao da si gol?
Zar si jeo sa stabla,
S kojeg sam ti zabranio jesti?"*

Priznavši istinu, Primitivni radnik je okrivio svoju družicu, a ona je okrivila Zmiju. Jako razljučen, Bog je prokleo Zmiju i dva Zemljanina. Zatim je, iznenađujuće, "Bog Jahve izradio Adamu i njegovoj ženi odjeću od kože, i odjenuo ih".

Bilo bi neozbiljno tvrditi da je svrha čitavog nemilog događaja (koji je doveo do izгона Zemljana iz Vrta u Edenu) bila da se na dramatičan način objasni kako je čovjek počeo nositi odjeću. Nošenje odjeće bila je tek vanjska manifestacija novog "znanja". Stjecanje takvog "znanja", te pokušaji Boga da čovjek bude lišen istog, središnje su teme događaja.

Iako još nije pronađen mezopotamski pandan ove biblijske priče, možemo biti sigurni da je i ona, kao i preostali biblijski materijal koji se bavi Stvaranjem i pretpoviješću Čovjeka, sumerskog porijekla. Mjesto događanja nam je poznato: prebivalište bogova u Mezopotamiji. U Evinom imenu nalazimo igru riječi koja govori sama za sebe ("ona od života", "ona od rebra"). I imamo dva temeljna stabla, Stablo Spoznaje i Stablo Života, baš kao u Anuovom prebivalištu.

I same riječi koje izgovara Bog odražavaju sumersko porijeklo, jer jedan židovski Bog je još jednom prešao na množinu, obraćajući se ostalim božanstvima koji nisu bili opisani u Bibliji već u sumerskim tekstovima:

Zatim je Bog Jahve rekao:

*"Pogledajte, Adam je postao poput nekog od nas,
i spoznao dobro i zlo.*

Zar sada ne bi mogao pružiti ruku

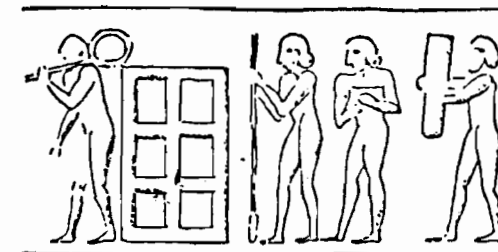
I uzeti sa Stabla Života,

Pojesti, i živjeti vječno?"

I Bog Jahve progna Adama

Iz vrta Edenskog.

Kao što vidimo na brojnim sumerskim prikazima, bilo je vrijeme kada je Čovjek, kao Primitivni Radnik, služio svoje bogove potpuno gol. Bio je gol bez obzira je li služio bogovima hranu i piće ili naporno radio u poljima ili na poslovima izgradnje. (sl. 39)

sl. 39

Jasna je implikacija da se status Čovjeka naspram bogova nije bitno razlikovao od položaja pripitomljene životinje. Bogovi su već postojeću životinju podigli na viši stupanj točno toliko da služi njihovim potrebama. Je li nedostatak "znanja" značio da su, budući gola poput životinja, novooblikovana bića vodila spolni život sličan životinjskom ili čak i s njima? Neki rani prikazi pokazuju da je zaista bilo tako. (sl. 40)

sl. 40

Sumerski tekstovi poput "Epa o Gilgamešu" sugeriraju da je način spolnog općenja zaista ukazivao na razliku između divljeg čovjeka i čovjeka kao ljudskog bića. Kada je narod Uruka poželio civilizirati divljeg Enkidua, "barbarskog mladića iz dubina stepa", oni su angažirali usluge "djevojke za užitek" i poslali ju da pronađe Enkidua na pojilu na kojem se družio s raznim životinjama, te da mu tamo ponudi svoju "zrelost".

Iz teksta proizlazi da je prekretnica u postupku "civiliziranja" Enkidua trebala biti kada ga odbace životinje s kojima je prijateljvao. Bilo je važno, kako je rečeno djevojci u Uruku, da ga ona zabavlja "ženskim poslovima" sve dok ga "njegove zvijeri, koje su odrasle s njim u stepi, ne odbace." Preduvjet da Enkidu postane ljudsko biće bio je da ga se otrgne od sodomije.

*Djevojka je oslobodila grudi, razgolitila prsa,
I on je uživao njenu zrelost...
Ona ga je podvrgla, divljaka,
Ženskim poslovima.*

Očigledno je pothvat uspio. Šest dana i sedam noći kasnije, "nakon što se zasitio njenih draži", sjetio se svojih negdašnjih drugova u igri.

*Okrenuo se prema svojim divljim zvijerima; no
Vidjevši ga, gazele su otrčale.
Stepske divlje zvijeri
Odmakle su se od njegovog tijela.*

Izjava je jasna. Općenje s ljudskim bićem donijelo je tako duboku promjenu u Enkidu da su se životinje s kojima je do tada prijateljvao "odmakle od njegovog tijela": one nisu jednostavno pobjegle, one su se klonile fizičkog kontakta s njim.

Zapanjen, Enkidu je stajao nepomično neko vrijeme, "jer su njegove divlje životinje otišle." No, kako se kaže u drevnom tekstu, zbog te promjene nije trebalo žaliti:

*Sada je imao viziju, šire razumijevanje...
Bludnica kaže njemu, Enkiduu:
"Ti imaš znanje, Enkidu;
postao si poput boga!"*

Riječi ovog mezopotamskog teksta gotovo su identične onima iz biblijske priče o Adamu i Evi. Kao što je predvidjela Zmija, kada su jeli sa Stabla Spoznaje, postali su, po pitanju spolnosti "poput Boga koji poznaje dobro i zlo."

Ako je to značilo jedino da je čovjek prepoznao da je općenje sa životinjama necivilizirano i loše, zašto su Adam i Eva bili kažnjeni zbog odricanja od sodomije? Stari zavjet obiluje upozorenjima protiv sodomije i nepojmljivo je da bi spoznavanje vrline izazvalo božanski bijes.

"Znanje" koje je Čovjek dobio usprkos želji Boga, ili jednog od bogova mora da je bilo ozbiljnijeg karaktera. Ono je bilo dobro za Čovjeka, ali nešto što njegovi stvoritelji nisu željeli da posjeduje.

Moramo pažljivo čitati između redova u kletvi koja je bačena na Evu da bi shvatili značenje onoga što se dogodilo:

*I ženi je rekao:
"Silno ću povećati tvoje patnje
u trudnoći.
U patnji ćeš rađati djecu,
A ipak za svojim mužem ćeš čeznuti"...
I Adam nazove svoju ženu "Eva",
Jer ona bi majka svim ljudima.*

Uistinu je ovo značajan događaj kojeg nam prenosi biblijska priča: dok su Adam i Eva bili bez "znanja" živjeli su u Vrtu Edenskom bez potomaka. Dobivši "znanje", Eva je dobila sposobnost (i patnju) da zatrudni i rađa djecu. Tek kada je par dobio "znanje" "Adam spozna Evu, svoju ženu, i ona začne i rodi Kaina."

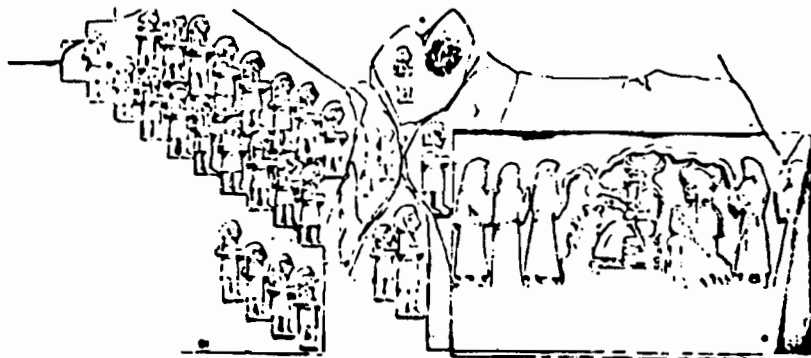
Kroz cijeli Stari zavjet, izraz "znati" koristi se da bi označio spolni čin, uglavnom između muškarca i njegove žene sa svrhom rađanja djece. Priča o Adamu i Evi u Vrtu Edenskom je priča o ključnom koraku u razvoju Čovjeka: stjecanju sposobnosti da rađa.

Ne treba nas iznenaditi činjenica da prvi predstavnici Homo sapiensa nisu imali sposobnost reprodukcije. Kakvu god metodu da su upotrijebili Nefili da bi ubacili svoj genetski materijal u biološku građu hominida kojeg su izabrali u tu svrhu, novo biće bilo je hibrid, križanac između dvije različite, ukoliko uopće povezane, vrste. Baš kao mula (križanac između kobile i magarca) takvi hibridni sisavci su sterilni. Umjetnom oplodnjom ili još profinjenijim metodama biološkog inženjeringa možemo

stvoriti koliko god želimo mula, čak i bez međusobnog općenja magarca i kobile, ali niti jedna mula ne može rađati i imati mlade.

Jesu li Nefili, u početku, jednostavno proizvodili "ljudske mule" koje su odgovarale njihovim zahtjevima?

Našu radoznalost je povećao prizor uklesan u stijeni u planini u južnom Elamu. On prikazuje boga kako sjedi i drži "laboratorijsku" posudu iz koje teku tekućine, prikaz sličan Enkiju. Pored njega sjedi Velika Božica, a taj položaj daje naslutiti da mu je ona suradnica, a ne supruga: moguće da se radi o Ninti, Majci Božici ili Božici Rađanja. Oni su okruženi nižim božicama, što nas podsjeća na božice rađanja u pričama o Stvaranju. Nasuprot ovih stvoritelja

sl. 41

Čovjeka nalaze se redovi i redovi ljudi, za koje je karakteristično da svi izgledaju slično, kao da su proizvedeni iz istog kalupa. (sl. 41)

Ponovo ćemo obratiti pozornost na sumersku priču o nesavršenim muškarcima i ženama koje su u početku stvorili Enki i Majka Božica, a koji su bili ili bespolni ili spolno nepotpuna bića. Prisjeća li se ovaj tekst prvog stupnja postojanja hibridnog Čovjeka - bića nastalog prema liku i duhu bogova, ali spolno nepotpunog: bića kojem je nedostajalo "znanje"?

Nakon što je Enki uspio proizvesti "savršen uzorak", Adapu/Adama, u sumerskim tekstovima se opisuju tehnike "masovne proizvodnje": ugrađivanje genetski tretiranog jajašca u "liniju proizvodnje" božica rađanja, sa spoznajom da će od polovice nastati muškarci, a od druge polovice žene. Ovo ne samo da odaje tehniku kojom je "proizveden" hibridni Čovjek, već podrazumijeva i da se čovjek sam nije mogao razmnožavati.

Nemogućnost hibrida da se razmnožavaju, kako je tek nedavno otkriveno,

potječe iz nedostatka u stanicama za reprodukciju. Dok sve ostale stanice sadrže samo jednu skupinu nasljednih kromosoma, Čovjek i ostali sisavci se mogu reproducirati jer njihove spolne stanice (sperma muškarca, jajašce žene) sadrže svaka po dvije skupine. No, hibridima nedostaje ova jedinstvena karakteristika. Genetskim inženjeringom danas se pokušavaju opskrbiti stanice za reprodukciju hibrida s takvom dvostrukom skupinom kromosoma, kako bi ih se učinilo spolno "normalnima".

Je li to bilo ono što je bog čiji je epitet bio "Zmija" postigao za Čovječanstvo?

Biblijska Zmija sigurno nije bila skromna zmija u doslovnom smislu riječi, jer ona je mogla razgovarati s Evom, znala je istinu o "znanju" i bila je toliko visokog ugleda da je bez oklijevanja Boga proglasila lašcem. Prisjetit ćemo se da je u svim drevnim predajama glavni bog imao za protivnika Zmiju; priča čiji korijeni bez sumnje vode sve do sumerskih bogova.

Biblijska priča otkriva mnoge tragove svog sumerskog porijekla, uključujući i prisutnost drugih bogova: "Adam je postao kao jedan od nas." Mogućnost da su biblijski protivnici, Bog i Zmija, predstavljali Enlila i Enkija čini nam se potpuno vjerojatna. Kao što smo vidjeli njihovo neprijateljstvo potječe od prebacivanja Enlila na zapovjedništvo nad Zemljom, iako je Enki bio istinski pionir pothvata. I dok je Enlil ostajao u udobnom središtu Kontrole misije u Nippuru, Enki je bio poslan da organizira rudarska djelovanja u Donjem Svijetu. Pobuna Anunnakija bila je usmjerena na Enlila i njegovog sina Ninurtu; bog koji je zagovarao pobunjenike bio je Enki. Enki je bio taj koji je predložio i prihvatio se stvaranja Primitivnih Radnika, a Enlil je morao koristiti silu ne bi li dobio neke od tih prekrasnih stvorenja. Kao što su sumerski tekstovi zabilježili tijekom ljudskih događaja, Enki se u pravilu javlja kao pobornik Čovječanstva, a Enlil kao onaj koji od ljudi zahtijeva strogu disciplinu. Skoro možemo reći i kao njihov izravni protivnik. Uloga boga koji želi sačuvati nova ljudska bića spolno potlačenima, te boga koji želi i u mogućnosti je da čovječanstvu podari plod "znanja", savršeno odgovaraju Enlilu i Enkiju.

Još jednom nam sumerske i biblijske igre riječi dolaze u pomoć. Biblijski izraz za zmiju je nahash, što uistinu znači "zmija". No, ta riječ dolazi iz korijena NASH, što znači "odgonetnuti, iznaći". Tako bi nahash također moglo značiti "onaj koji može odgonetnuti, onaj koji iznalazi stvari", pridjev koji bi odgovarao Enkiju, glavnom učenjaku, Bogu Znanja kod Nefila. Povlačeći paralele između mezopotamske priče o Adapi (koji je postigao "znanje", ali nije uspio postići vječni život) i priče o Adamu, S. Langdon ("Semitic Mythology") napravio je kopiju prikaza iskopanog u Mezopotamiji koji silno

sl. 42

podsjeca na biblijsku priču: zmija ovijena oko drveta, pokazuje na njene plodove. Značajni su nebeski simboli: visoko gore nalazi se planet Križanja, koji predstavlja Anua, a pored zmije nalazi se polumjesec, koji predstavlja Enkija. (sl. 42)

Našim nalazima najviše odgovara činjenica da u mezopotamskim tekstovima bog koji je konačno podario “znanje” Adapi nije bio nitko drugi nego Enki:

Široko razumijevanje on je usavršio za njega...

Mudrost (mu je dao)...

Njemu je dao Znanje;

Vječni život nije mu dao.

Priča u slikama uklesana na cilindričnom pečatu pronađenom u Mari također može biti drevna ilustracija mezopotamske verzije priče o Postanku. Prikazan je veliki bog koji sjedi na uzvisini na zemlji koja se uzdiže iz vodenih valova - očito je da se radi o Enkiju. Zmije koje štrcaju vodu pružaju se sa svake strane ovog “prijestolja”.

Ovaj središnji lik okružen je s dva boga koji izgledaju poput stabala. Bog koji se nalazi s desne strane i čije grane imaju vrhove u obliku penisa, drži

sl. 43

zdjelu koja vjerojatno sadrži Plod Života. Bog koji se nalazi s lijeve strane i čije grane imaju vrhove u obliku vagine nudi grane pune plodova, predstavljajući stablo “Spoznaje”, bogom dan dar rađanja.

Sa strane stoji još jedan Viši bog. Pretpostavljamo da se radi o Enlilu. Njegov bijes na Enkija je očigledan. (sl. 43)

Nikada nećemo saznati što je izazvalo ovaj “sukob u Vrtu Edenskom.” No, kakvi god Enkijevi motivi bili, uspio je usavršiti Primitivnog Radnika i stvoriti Homo sapiensa koji je sada mogao imati svoje potomstvo.

Nakon što je Čovjek stekao “znanje”, Stari zavjet mu se više ne obraća kao Adamu, već ga prihvaća kao posebno biće, Adama, prvog patrijarha u nizu kojim se bavi Biblija. No, dolazak razdoblja ljudi također označava raskol između Boga i ljudi.

Odvajanje putova, kada čovjek više nije bio glupi rob bogova već osoba koja brine sama za sebe, pripisuje se u Knjizi Postanka ne odluci samog Čovjeka, već kazni nametnutoj od strane Boga: kako Zemljanin ne bi također postigao mogućnost da izbjegne smrtnost, bit će izbačen iz Vrta Edena. Prema ovim izvorima, čovjekovo neovisno postojanje nije započelo u južnoj Mezopotamiji gdje su Nefili uspostavili svoje gradove i voćnjake, već na istoku, u Planinama Zagros: “i on je istjerao Adama i učinio da boravi istočno od Vrta Edenskog.”

Još jednom biblijske informacije potvrđuju znanstvene nalaze: kultura ljudi započela je u planinskom području koje graniči s mezopotamskom visoravni. Šteta što je biblijska priča tako kratka, jer ona se bavi čovjekovim prvim civiliziranim životom na Zemlji.

Izbačen iz Prebivališta bogova, osuđen na život smrtnika, ali sa sposobnošću rađanja, čovjek je nastavio činiti upravo tako. Prvi Adam čijim se generacijama bavio Stari zavjet "spozna" svoju ženu Evu i ona mu rodi sina Kaina koji je obrađivao zemlju. Zatim je Eva rodila Abela, koji je bio pastir. Uz nagovještaje homoseksualnosti kao glavnog razloga, Biblija kaže da se "Kain podigao na svog brata Abela i ubio ga."

Kain se bojavao za svoj život, no, Bog mu je dao znak zaštite i naredio da krene dalje na istok. U prvo vrijeme vodio je nomadski život, no onda se smjestio u "Zemlji Migracija, daleko na istok od Edena". Tamo je imao sina po imenu Henok ("ustoličenje"), "izgradio grad i nazvao ga imenom svoga sina". Henok je imao djecu i unuke i praunuke. U šestoj generaciji nakon Kaina, rodio se Lamek: njegova tri sina smatraju se u Bibliji zaslužnim nositeljima civilizacije. Jabal "je bio otac onih koji žive u šatorima i drže stoku"; Jubal "je bio otac onih koji drže liru i harfu"; Tubal - kajin je bio prvi kovač.

Ali Lamek je također, poput svog pretka Kaina, bio uključen u ubojstvo, ovaj puta muškarca i djeteta. Možemo pretpostaviti da žrtve nisu bili neki neznatni stranci, jer Knjiga Postanka se opširno bavi incidentom i smatra ga prekretnicom u Adamovoj lozi. Biblija iznosi kako je Lamek skupio svoje dvije žene, majke njegova tri sina i priznao im dvostruko ubojstvo, izjavljujući: "Ako Kain bude sedmerostruko osvećen, Lamek će biti sedamdeset i sedam puta." Ova slabo razumljiva izjava vjerojatno se odnosi na nasljedstvo. Shvaćamo ju kao priznanje Lameka svojim ženama da se nada kako će kletva sa Kaina biti otkupljena sa sedmom generacijom (generacija njihovih sinova) izjalovila. Sada je nova kletva koja će trajati mnogo duže, određena kući Lamekovej.

Potvrđujući da se događaj odnosio na liniju nasljeđivanja, sljedeći stihovi govore o trenutnom uspostavljanju nove, čiste loze:

I Adam ponovo pozna svoju ženu

I ona rodi sina

I nadjene mu ime Šet ("utemeljenje")

Jer Bog je utemeljio za mene

Novo sjeme umjesto Abela, kojeg je Kain ubio.

Stari zavjet na tom mjestu gubi svaki interes za oskrvnutu lozu Kaina i Lameka. Nastavlja se priča o događanjima među ljudima koja se temelji na lozi Adamovoj preko njegovog sina Šeta i njegovog prvorođenog Enoša, čije ime je u hebrejskom poprimilo generičku konotaciju "ljudsko biće". Kako nas izvješćuje Knjiga Postanka "tada se počelo zazivati ime Božje."

Ova zagonetna izjava zbunjivala je biblijske učenjake i teologe dugo vremena. Slijedi poglavlje o rodoslovlju Adama preko Šeta i Enoša kroz deset generacija završavajući s Noom, junakom Potopa.

Sumerski tekstovi koji opisuju ranija razdoblja kada su bogovi bili sami u Sumeru, opisuju s jednakom preciznošću život ljudi u Sumeru poslije toga, ali prije Potopa. Sumerska (izvorna) priča o Potopu ima za svog "Nou" "čovjeka iz Šuruppaka", sedmog po redu grada kojeg su utemeljili Nefili kada su se spustili na Zemlju.

U jednom trenutku ljudima - prognanima iz Edena - bilo je dozvoljeno da se vrate u Mezopotamiju, da žive uz bogove, služe im i štuju ih. Prema našoj interpretaciji biblijske izjave to se dogodilo u vrijeme Enoša. Tada su bogovi dozvolili Čovječanstvu povratak u Mezopotamiju, da bi služili bogovima "i zazivali ime božje".

Sa željom da stigne do sljedećeg epskog događaja u sagi o ljudima, Potopa, Knjiga Postanka nudi malo informacija osim imena patrijarha koji su živjeli nakon Enoša. Ali značenje imena svakog patrijarha govori o događajima koji su se zbili za vrijeme njegovog života.

Sin Enoša, preko kojeg je nastavljena čista loza, bio je Kenan ("mali Kain"); neki učenjaci smatraju da to ime znači "kovač". Kenanov sin bio je Mahalalel ("koji hvali boga"). Iza njega je došao Jered ("onaj koji se spustio"); njegov sin bio je Henok ("posvećen") kojeg je u 365. godini života Bog uzeo k sebi. Tristo godina ranije u dobi od šezdeset i pet godina, Henok je dobio sina po imenu Metušalah; mnogi učenjaci, po uzoru na Lettia D. Jeffreyesa ("Ancient Hebrew Names: Their significance and Historical Value") prevode njegovo ime kao "čovjek od rakete".

Metušalahov sin nosio je ime Lamek, što znači "onaj koji je ponižen". A Lamek je imao sina Nou ("odgoda"), govoreći: "neka nam on bude utjeha, našim radom i patnjom naših ruku, na zemlji koju je Bog prokleo".

Izgleda da je čovječanstvo proživljavalo velike gubitke kada se rodio Noa. Težak i naporan rad nije nikuda vodio, jer je zemlja koja ih je trebala hraniti bila prokleta. Pozornica je bila pripremljena za Potop, značajan događaj koji će zbrisati sa lica Zemlje ne samo ljudsku rasu već i sav preostali život na

Zemlji i na nebu.

*I Bog vidje da je opakost čovjeka
Bila silna na Zemlji,
I da je svaka pomisao njegova srca*

*Bila samo zlo, svaki dan.
I Bog se pokaje što je stvorio Čovjeka
Na Zemlji, i srce mu je bilo žalobno.
I Bog je rekao:
"Uništiti ću čovjeka kojeg sam stvorio
sa lica Zemlje."*

Ovo su općenite optužbe, koje su služile kao opravdanje za drastične mjere "uništenja svakog bića". Ali njima nedostaje potanki opis i učenjaci jednako kao i teolozi ne mogu pronaći zadovoljavajuće odgovore u vezi grijeha ili "prekršaja" koji su toliko uznemirili Boga.

Opetovana upotreba izraza tijelo, u stihovima koji optužuju i u proglašavanju presude navode nas na pomisao da su iskvarenost i prekršaji bili povezani s tijelom. Bog žaluje zbog zlih "želja čovjekovih misli". Čini se da je čovjek otkrio seks i postao seksualni manijak.

No, teško je prihvatiti da je Bog odlučio zbrisati ljude s lica Zemlje samo zato jer su muškarci previše vodili ljubav sa svojim ženama. Mezopotamski tekstovi govore slobodno i rječito o seksu i vođenju ljubavi među bogovima. Postoje tekstovi koji opisuju nježnu ljubav između bogova i njihovih družica; nedozvoljenu ljubav između djevojke i njenog ljubavnika; žestoku ljubav (kao kada je Enlil silovao Ninlil). Brojni tekstovi opisuju vođenje ljubavi i sam spolni čin među bogovima - s njihovim službenim družicama ili

neslužbenim konkubinama, s njihovim sestrama i kćerima, pa čak i unukama (ovo zadnje je bila omiljena zabava Enkija). Takvi bogovi teško bi se mogli okrenuti protiv ljudi zato što se ponašaju kao i oni sami.

Božji motiv nije bio tek briga za moral ljudi. Sve veće zgražanje uzrokovalo je kaljanje bogova samih koje se širilo. Viđeno u ovom svjetlu, značenje zbunjujućih uvodnih stihova u Knjizi Postanka 6 postaje jasnije:

*I dogodilo se,
Kada su se Zemljani počeli povećavati brojem
Na licu Zemlje,*

*I bile su im rođene kćeri,
Da su sinovi bogova
Vidjeli kćeri ljudi
Da su im odgovarale,
I uzeli su sebi
Za ženu koju god bi izabrali.*

Kako bi ovi stihovi trebali pojasniti, kada su sinovi bogova počeli spolno općiti s potomcima ljudi, Bog je rekao "Dosta!"

*I Bog je rekao:
"Moj duh neće zauvijek štiti čovjeka;
zastranivši, on je tek tjelesan."*

Ova je izjava tisućljećima ostala zagonetna. Ukoliko ju čitamo u svjetlu naših zaključaka u vezi s genetskom manipulacijom koja je odigrala ulogu u stvaranju Čovjeka, ovi stihovi prenose poruku našim današnjim znanstvenicima. "Duh" božji - njihovo genetsko usavršavanje ljudske vrste - počelo se kvariti. Ljudska vrsta je "zastranila", vraćajući se tako u postojanje "samo tijela" - bliže svojem životinjskom, majmunskom porijeklu.

Sada možemo razumjeti zašto Stari zavjet stavlja takav naglasak na razliku između Noe, "pravičnog čovjeka... čistog u svom rodoslovlju" i "čitave Zemlje koja je bila iskvarena". Ženeći se s muškarcima i ženama čija je genetička čistoća bila u opadanju i sami bogovi su postajali predmetom gubitka vrijednosti. Istaknuvši kako je samo Noa nastavio biti genetski čist, biblijska priča potvrđuje božje protuslovlje: nakon što je odlučio zbrisati sav život sa lica Zemlje, odlučio je spasiti Nou i njegove potomke i "svaku čistu životinju" i druge zvijeri i ptice, "kako bi očuvao sjeme života na licu čitave Zemlje."

Božji plan kako da poremeti svoju vlastitu početnu namjeru bio je da upozori Nou na nadolazeću katastrofu i vodi ga kroz izgradnju ploveće arke, koja bi ponijela ljude i stvorenja koja je trebalo spasiti. Noa je dobio tek sedam dana. Nekako je uspio izgraditi arku i impregnirati ju, sakupiti sva stvorenja i ukrcati njih i svoju obitelj, te opskrbiti arku hranom u doznačeno vrijeme. "I dogodilo se, nakon sedam dana, da su vode Potopa bile na Zemlji." Što se dogodilo najbolje je opisano riječima same Biblije:

*Toga dana,
Svi izvori velikih bezdana rastvorili su se,
I brane nebeske su se otvorile...*

*I Potop je četrdeset dana bio na Zemlji,
I vode su porasle, i ponijele arku,
I ona bi podignuta sa zemlje,
I vode su postale jače
I silno se povećale na zemlji,
I arka je plutala na vodama.
I vode su postale sve silnije na
Zemlji i sve visoke planine bile su prekrivene.
Oni koji su pod svim nebesima:
Petnaest lakata iznad njih je prevladavala voda,
I planine su bile prekrivene.*

I sva bića su nestala...

*I čovjek i stoka i stvorenja što pužu
I ptice nebeske
Bile su zbrisane sa Zemlje;
I ostao je samo Noa,
I oni koji bijahu s njim u arci.
Voda je vladala Zemljom 150 dana, kada je Bog
Učinio da vjetar prođe Zemljom, i vode su se smirile.
I izvori bezdana su bili obuzdani,
Baš kao i brane nebeske;*

*I kiša sa neba bi zaustavljena.
I vode su se počele povlačiti sa Zemlje,
Dolazeći i povlačeći se.
I nakon stotinu i pedeset dana,
Vode su se smanjile;
I arka se zaustavila na Brdima Ararat.*

Prema biblijskoj verziji, Božji sud je započeo “šestote godine Noina života, u drugom mjesecu, sedamnaestoga dana”. Arka se zaustavila na brdu Ararat “sedmoga mjeseca, sedamnaestoga dana”. Talasanje voda i njihovo postepeno “povlačenje”, dovoljno da smanji nivo vode tako da se arka zaustavila na vrhovima Ararata, potrajalo je zatim punih pet mjeseci. Zatim “su se vode nastavile smanjivati, dok se vrhovi planina” i ne samo

nadvisujućeg Ararata, “mogli vidjeti jedanaestog dana desetog mjeseca”, gotovo tri mjeseca kasnije.

Noa je pričekao još četrdeset dana. Onda je poslao gavrana i golubicu “da vide jesu li se vode spustile sa lica Zemlje.” I u trećem pokušaju, golubica se vratila noseći maslinovu grančicu u kljunu, pokazujući tako povlačenje voda dovoljno da se mogu vidjeti vrhovi drveta. Nakon nekog vremena Noa je još jednom poslao golubicu, “no, više se nije vratila”. Potop je završio.

I Noa je odmaknuo pokrov Arke

I pogledao i vidio:

Lice zemlje bilo je suho.

“Drugog mjeseca, dvadeset i sedmog dana, zemlja se usušila”. Noa je tada imao šesto i jednu godinu. Božji sud je trajao godinu i deset dana.

Onda su Noa i svi koji su bili s njim u arci izašli. I on je izgradio oltar i ponudio žrtve paljenice bogu.

I Bog omiriše zamaman miris

I reče u svom srcu:

“Više neću kleti suhu zemlju

radi Zemljana;

jer želja njegovog srca je zla od njegove mladosti.”

“Sretan završetak“ je pun proturječja baš kao i sama priča o Potopu. Ona počinje dugom optužbom Čovječanstva zbog različitih opačina, uključujući oskvrnuće čistoće mladih bogova. Značajna odluka da uništi sva bića je donesena i doima se potpuno opravdanom. Zatim taj isti Bog nastoji u sedam dana osigurati da se sjeme ljudi i ostalih bića ne izgubi. Nakon završetka traume Bog je omamljen mirisom pečenog mesa i, zaboravivši svoju izvornu odluku da uništi ljude, odbacuje cijeli pothvat, okrivljujući zle želje čovjeka pod izgovorom njegove mladosti. Ove uporne sumnje u istinitost priče raspršuju se međutim kada shvatimo da je biblijski izvještaj uređena verzija izvornog sumerskog izvještaja. Kao i u drugim slučajevima, monoteistička Biblija je sažela u jednog Boga uloge nekoliko bogova koji nisu uvijek usklađeni.

Prije arheoloških otkrića mezopotamske civilizacije i odgonetavanja akadke i sumerske literature, biblijska priča o Potopu stajala je sama, uz potporu tek razbacanih primitivnih mitologija širom svijeta. Otkriće akadskog “Epa o Gilgamešu” stavlja Potop i Knjigu Postanka u starije i uvaženo društvo, pojačano novijim otkrićima starijih tekstova i dijelova sumerskih izvornika.

Junak mezopotamskog izvještaja o Potopu bio je Ziusudra u sumerskom (Utnapištim u akadskom), koji je nakon Potopa odveden u Nebesko Prebivalište Bogova da bi tamo sretno živio. Kada je u svojoj potrazi za besmrtnošću Gilgameš konačno došao na to mjesto, on je zatražio savjet Utnapištima po pitanju života i smrti. Utnapištim je otkrio Gilgamešu, a preko njega svim ljudima koji su se rodili nakon Potopa, tajnu njegovog preživljavanja, "skrivenu stvar, tajnu bogova", istinitu priču (mogli bi reći) o Velikom Potopu.

Tajna koju je otkrio Utnapištim bila je da su prije dolaska Potopa bogovi održali savjet i glasali za uništenje ljudske vrste. Glasanje i odluka držani su u tajnosti. No Enki je potražio Utnapištima, vladara Šuruppaka, kako bi ga obavijestio o nadolazećoj velikoj nesreći. Primijenivši nedopuštene metode, Enki je razgovarao s Utnapištimom nalazeći se iza zaslona od trske. U početku su njegova objelodanjivanja bila zagonetna. Zatim su njegova upozorenja i savjeti bili jasno izrečeni:

*Čovječe iz Šurupaka, sine Ubar-Tutua:
Razruši kuću, izgradi brod!
Odreci se posjeda, potraži svoj život!
Odreknite se imovine, održi dušu živom!
Na brod uzmi sjeme svih živih bića;
Taj brod ti ćeš izgraditi -
Njene dimenzije bit će za mjerenje.*

Očigledne su paralele s biblijskom pričom: treba doći do Potopa; jedan čovjek je unaprijed upozoren; on se treba spasiti pripremvši posebno konstruiran brod; sa sobom treba povesti kako bi ih spasio "sjeme svih živih bića". Ipak, babilonska verzija je mnogo vjerojatnija. Odluka da se uništi život i zatim pokušaji da se spasi nisu proturječna djela jednog jedinog boga, već djela različitih bogova. Štoviše, odluka da unaprijed upozori i sačuva sjeme čovjeka je drzak čin jednog boga (Enki), koji djeluje u tajnosti i u suprotnosti zajedničkoj odluci ostalih Viših bogova.

Zašto je Enki riskirao suprotstaviti se ostalim bogovima? Zar je jedino on brinuo o očuvanju njegovog "čudesnog umjetničkog djela", ili je tako djelovao radi rastućeg suparništva ili neprijateljstva njega i njegovog brata Enlila?

Postojanje takvog sukoba među braćom je istaknuto u priči o Potopu.

Utnapištim je postavio Enkiju pitanje koje se podrazumijeva: kako će on, Utnapištim, objasniti ostalim stanovnicima Šuruppaka izgradnju neobično oblikovanog plovila i napuštanje sve svoje imovine? Enki ga je savjetovao:

Ovako ćeš im reći:

*"Uvidio sam da je Enlil meni neprijatelj,
te više ne mogu živjeti u vašem gradu,
niti nogom kročiti na područje Enlilovo.
Stoga ću otići dolje u Apsu,
Da živim sa svojim gospodarom Eaom."*

Prema tome izgovor je trebao biti da, budući Enkijev sljedbenik, Utnapištim više nije mogao živjeti u Mezopotamiji, pa je gradio brod s kojim je namjeravao otploviti u Donji Svijet (južna Afrika, prema našim saznanjima) da bi tamo živio sa svojim gospodarom, Ea/Enkijem. Stihovi koji slijede govore kako je na tom području tada vladala suša ili glad: Utnapištim je (prema Enkijevom savjetu) trebao uvjeriti stanovnike grada kako će, ukoliko ga Enlil vidi kako odlazi, "zemlja (opet) biti sita i imati bogate žetve." Ovakav izgovor je imao smisla ostalim stanovnicima grada.

Obmanuti, ljudi u gradu nisu postavljali pitanja, već su i pomogli u izgradnji arke. Ubijajući i služeći im volove i ovce "svaki dan" i obasipajući ih "moštom, crnim vinom, uljem i bijelim vinom", Utnapištim ih je poticao da rade brže. Čak su i djecu prisiljavali da nose bitumen radi impregniranja.

"Sedmog dana brod je bio završen, otiskivanje je bilo jako teško, pa su trebali premještati podne daske gore i dolje, dok dvije trećine broda nije zaronilo u vodu" Eufrata. Zatim je Utnapištim doveo na brod čitavu svoju obitelj i rodbinu, povevši sa sobom "štogod sam imao od živih bića" baš kao i "životinje sa polja, divlje poljske zvijeri". Paralele s biblijskim tekstom, uključujući i sedam dana potrebnih za izgradnju, očigledne su. Međutim, Utnapištim je pošao korak dalje od Noe prokrijumčarivši na brod sve majstore obrtnike koji su mu pomogli pri izgradnji broda.

On sam je trebao stupiti na brod na određen znak, kojeg mu je otkrio Enki: "navedeno vrijeme" trebao je odrediti Šamaš, bog zadužen za vatrene rakete. Ovakva je bila Enkijeva naredba:

*Kada Šamaš koji naređuje podrhtavanje u sumrak
Zapljusne zemlju pljuskom erupcija -
Ukrcaj se na brod, pregradi sve ulaze!*

Preostaje nam nagađati o povezanosti između ovog očitog ispaljivanja svemirske rakete Šamaša i trenutka kada se Utnapištim treba ukrcati u svoju arku i zatvoriti se čvrsto u njoj. Trenutak je stigao: svemirska raketa je

prouzročila “podrhtavanje u sumrak”, erupcije su pljuštale. A Utnapištim je “daskama zatvorio čitav brod” i “predao čitavu građevinu zajedno s njenim sadržajem” “Puzur-Amurrijju, Brodaru.”

Oluja je stigla “s prvim sjajem zore”. Grmljavina je bila zastrašujuća. Crni oblak podigao se sa horizonta. Oluja je iščupala stupove zgrada i pristaništa; nasipi su popustili. Smračilo se, “pretvarajući u tamu sve što je bilo svjetlo”, a “prostrana zemlja bila je razmrskana poput vrča”.

Šest dana i šest noći bjesnila je “južna oluja”.

*Sve brže i brže bjesnilo je
Potopivši planine,
Zadesivši ljude poput bitke...
Kada je stigao sedmi dan,
Južna oluja koja je donijela potop
Stišala se u bitci
Koju je vodila poput vojske.
More se umirilo,
Oluja se stišala,
Potop je stao.
Pogledao sam vrijeme.
Mir je zavladao.
I ljudi su se vratili u glinu.*

Volja Enlila i Zbora bogova bila je izvršena.

No, oni nisu znali da je plan Enkijev također funkcionirao: olujnim vodama je plutalo plovilo prenoseći muškarce, žene, djecu i druga živa bića.

Kada se oluja smirila, Utnapištim je “otvorio otvor; svjetlo mi je palo na lice”. On je pogledao unaokolo, “pejzaž je bio ravan poput ravnog krova”. Sagnuvši se, sjeo je i zaplakao, “suze su mi curile niz lice”. Tražio je obalnu liniju po širini mora, ali ništa nije vidio. Zatim:

*Pojavilo se planinsko područje;
Brod se zaustavio na planini Spasenja;
Planina Nisir (“spasenje”) sigurno je zaustavila brod,
Ne dozvoljavajući mu da se pomiče.*

Šest dana je Utnapištim promatrao sa nepomične arke, uhvaćene u vrhovima Planine Spasenja - biblijskih vrhova Ararata. Zatim je, kao i Noa, poslao

golubicu da potraži mjesto za odmor, no, ona se vratila. Lastavica je odletjela i vratila se. Zatim je oslobodio gavrana; ovaj je odletio i pronašao mjesto za odmaranje. Utnapištim je onda oslobodio sve ptice i životinje koje su bile s njim i sam izašao van. Izgradio je oltar “i ponudio žrtvu”, baš kao što je to učinio i Noa.

Ovdje se opet pojavljuje razlika između uloge jednog boga i više bogova. Kada je Noa ponudio žrtvu paljenicu, “Jahve je omirisao zamaman miris”; no, kada je Utnapištim ponudio žrtvu “bogovi su osjetili miris, bogovi su okusili slatki miris. Bogovi su se okupili kao muhe oko žrtve.”

U Knjizi Postanka Jahve je taj koji se zaklinje da nikada više neće uništiti ljudsku vrstu. U babilonskoj verziji zaklinje se Viša Božica: “Neću zaboraviti... pamtit ću ove dane i nikad ih neću zaboraviti.”

Međutim, to trenutno nije bio problem. Jer kada je Enlil konačno stupio na scenu, malo je razmišljao o hrani. Poskakivao je od bijesa kada je otkrio da su neki ljudi preživjeli. “Zar su neka živa bića izbjegla smrti? Nitko nije smio preživjeti uništenje!”

Ninurta, njegov sin i nasljednik, odmah je sumnjičavo uperio prstom u Enkija. “Tko se osim Eae može domisliti planu? Jedino Ea poznaje sve stvari.” Ne poričući krivnju Enki je izgovorio jednu od najrječitijih završnih riječi obrane u svijetu. Hvaleći Enlila zbog njegove mudrosti i navodeći kako on nikako nije mogao biti “nerazuman” - realist Enki je ujedinio osporavanje s priznanjem. “Ja nisam bio taj koji je otkrio tajne bogova; ja sam samo dozvolio da jedan Čovjek “izuzetno mudar” svojom vlastitom mudrošću dokuči kakva je to tajna bogova. I ako je taj Čovjek zaista tako mudar”, predložio je Enki Enlilu, “nemojmo ignorirati njegove sposobnosti. Posavjetujmo se u vezi s njim!”

Sve ovo je, kako kaže “Ep o Gilgamešu” bila “tajna bogova” koju je Utnapištim ispričao Gilgamešu. Zatim je Gilgamešu rekao o konačnom događaju. Pod utjecajem Enkijevih argumenata,

*Tada je Enlil otišao na brod.
Uzevši me za ruku, poveo me na brod.
Ženu moju je poveo na brod,
Učinio da klekne pored mene.
Stao je između nas,
Dodirnuo nam čela na blagoslov:
“Do sada je Utnapištam bio tek čovjek;
od sada će Utnapištim i njegova žena*

*biti nama poput bogova.
Utnapištim će boraviti Daleko,
Na Ušću voda!"*

Tako je Utnapištim završio svoju priču Gilgamešu. Nakon što su ga odveli da živi Daleko, Anu i Enlil

*Dali su mu život, kao bogu,
uzdigli ga do vječnog života, kao boga.*

Ali, što se dogodilo s ljudskom vrstom općenito? Biblijska priča završava izjavom da je Bog blagoslovio ljudsku vrstu i dozvolio da "bude plodna i množi se". Mezopotamske verzije priče o Potopu također završavaju stihovima koji se bave nastavkom ljudske vrste. Djelomično okrnjeni tekstovi govore o uspostavljanju ljudskih "kategorija":

*...neka bude treća kategorija među ljudima:
neka bude među ljudima
žena koje rađaju, i žena koje ne rađaju.*

Postojale su očigledno, nove smjernice za spolno općenje:

*Upute za ljudsku vrstu:
Neka muškarac... mladoj djevojci...
Neka mlada djevojka...
Mladić djevojci...
Kada je postelja pripremljena,
Neka sa svojom družicom muž zajedno legne.*

Enlil je bio nadmudren. Ljudska vrsta je spašena i dozvoljeno joj je da se razmnožava. Bogovi su otvorili Zemlju Ljudima.

14

KADA SU BOGOVI OTIŠLI SA ZEMLJE

Kakav je to bio Potop čije su pobješnjele vode pomele Zemlju?

Neki Potop objašnjavaju godišnjim plavljenjem doline Tigrisa i Eufrata. Jedno takvo plavljenje, nagađa se, bilo je posebno ozbiljno. Polja i gradovi, ljudi i zvijeri bili su poplavljeni podignutim vodama; a primitivni narodi, smatrajući taj događaj kaznom bogova, počeli su širiti legendu o Potopu.

U jednoj od svojih knjiga, "Excavations at Ur", sir Leonard Woolley govori kako su 1929. godine, dok su se radovi na Kraljevskom groblju u Uru približavali završetku, radnici iskopali mali rov u obližnjem brežuljku, prokopavši kroz masu slomljene lončarije i zdrobljene cigle. Tri stope niže došli su do nivoa čvrsto nabijenog blata, što obično predstavlja točku gdje je započela civilizacija. No, jesu li tisućljeća urbanog života mogla ostaviti tek tri stope arheoloških slojeva? Sir Leonard uputio je radnike da kopaju dalje. Kopali su još tri stope, zatim još pet. Još uvijek su nailazili na "djevičansko tlo", blato bez ikakvih tragova ljudskih nastambi. No nakon prokopavanja daljnjih jedanaest stopa muljevitog, isušenog blata, radnici su došli do sloja koji je sadržavao komade slomljene zelene lončarije i kamenog oruđa. Ranija civilizacija nalazila se pokopana ispod jedanaest stopa blata!

Sir Leonard je uskočio u jamu i ispitao iskopine. Pozvao je svoje pomoćnike i upitao ih za mišljenje. Nitko nije znao ponuditi uvjerljivu teoriju. Zatim je supruga Sir Leonarda gotovo slučajno primijetila, "Pa naravno, radi se o Potopu!"

Druge delegacije u Mezopotamiji, međutim, bile su sumnjičave po pitanju ove čudesne intuicije. Slojevi blata u kojima nije bilo tragova nastambi navodili su na poplavu; no, dok su nanosi u Uru i al-Ubaidu navodili na pretpostavku da su ta područja bila poplavljena negdje između 3.500 i 4.000 godina prije Krista, sličan nanos otkriven kasnije u Kišu procijenjen je na starost od otprilike 2.800 godina prije Krista. Na sličnu starost (2.800 godina prije Krista) procijenjeni su slojevi blata pronađeni u Erešu i Šuruppaku, gradu sumerskog Noe. U Ninivi je na dubini od otprilike šezdeset stopa pronađeno ni manje ni više nego trinaest različitih slojeva blata i riječnog pijeska, koji datiraju od 4.000 do 3.000 godina prije Krista.

Većina učenjaka stoga vjeruje da je Woolley pronašao tragove mnogostrukih lokalnih plavljenja, koji su bili česte pojave u Mezopotamiji, gdje su povremene žestoke kiše i bujanje dviju velikih rijeka, te česte promjene njihovih tokova uzrokovale takvu katastrofu. Svi ti različiti slojevi blata, zaključili su učenjaci, nisu predstavljali opću veliku nesreću, monumentalan pretpovijesni događaj kakav je vjerojatno bio Potop.

Stari zavjet je remek djelo književne jezgrovitosti i preciznosti. Riječi su uvijek dobro izabrane kako bi prenijele precizna značenja; stihovi su konkretni; njihov redoslijed je svrsishodan; njihova duljina ne prelazi potrebnu. Vrijedno je zabilježiti da je čitava priča od Stvaranja do protjerivanja Adama i Eve iz Vrta Edena ispričana u osamdeset stihova. Cjelokupne bilješke o Adamu i njegovoj lozi, čak i kada se govori odvojeno o Kainu i njegovom rodu te Šetu, Enošu i njihovom rodu, ispričana je u pedeset i osam stihova. Ali, priča o velikom Potopu zavrijedila je ni manje ni više već osamdeset i sedam stihova. To je, prema svim uredničkim standardima, bila "glavna priča". Nije se radilo samo o lokalnom događaju, već o katastrofi koja je pogodila čitavu Zemlju, čitavu ljudsku vrstu. Mezopotamski tekstovi jasno izjavljaju da su bila pogođena "četiri ugla Zemlje".

Kao takva, to je bila ključna točka u pretpovijesti Mezopotamije. Postojali su događaji, gradovi i narodi prije Potopa, te događaji, gradovi i ljudi nakon Potopa. Postojala su junačka djela bogova i kraljevskog dostojanstva koje su spustili sa nebesa prije velikog Potopa i tijekom božanskih i ljudskih događanja kada je kraljevsko dostojanstvo ponovo bilo spušteno na Zemlju nakon Velikog Potopa. Potop je značajno podijelio vrijeme.

Ne samo opsežni popisi kraljeva već i tekstovi koji se odnose na pojedine kraljeve i njihovo porijeklo spominju Potop. Na primjer, tekst koji se odnosi na Ur-Ninurtu, prisjeća se Potopa kao događaja iz davnih vremena:

*Toga dana, tog davnog dana,
Te noći, te davne noći,
Te godine, te davne godine -
Kada se dogodio Potop.*

Asirski kralj Ašurbanipal, zaštitnik znanosti koji je sakupio veliku biblioteku glinenih pločica u Ninivi, tvrdi u jednom od svojim komemorativnih natpisa da je pronašao i mogao pročitati "natpise na kamenu iz vremena prije Potopa". Akadski tekst koji se bavi imenima i njihovim porijeklom objašnjava da se u njemu nalaze imena "kraljeva koji su vladali nakon Potopa". Kralj se veličao kao onaj "od sjemena sačuvanog iz vremena prije Potopa". Različiti znanstveni tekstovi navode kao svoj izvor "davne mudrace, iz vremena prije Potopa".

Ne, Potop sasvim sigurno nije bio lokalna pojava ili periodično plavljenje. Po svemu sudeći, radilo se o potresanju Zemlje nenadmašive veličine, katastrofe kojoj sličnu nisu doživjeli niti ljudi niti bogovi, niti prije niti poslije.

Biblijski i mezopotamski tekstovi koje smo do sada ispitali ostavljaju nekoliko neriješenih zagonetki. Kakav su to božji sud trpjeli ljudi, a zbog kojeg je Noa dobio ime "Odgoda" s nadom da njegovo rođenje predstavlja završetak teškoća? Kakvu su se "tajnu" bogovi zakleli čuvati, a za otkrivanje koje je Enki bio optužen? Zašto je lansiranje svemirske letjelice iz Sippara bio znak Utnapištimu da uđe i zapečati arku? Gdje su bili bogovi dok su vode prekrivale čak i najviše planine? I zašto su oni toliko prigrlili žrtvu pečenog mesa koju im je ponudio Noa/Utnapištim?

Ukoliko nastavimo tražiti odgovore na ova i druga pitanja naći ćemo da Potop nije bio unaprijed smišljena kazna koju su bogovi donijeli svojom isključivom željom. Otkrit ćemo da, iako je Potop bio događaj koji se mogao predvidjeti, nije se mogao izbjeći. Radilo se o prirodnoj katastrofi u kojoj bogovi nisu imali aktivnu već pasivnu ulogu. Također ćemo pokazati da je tajna na koju su se bogovi zakleli bila urota protiv ljudi, da Zemljanima uskrate informaciju o nadolazećoj vodenoj stihiji kako bi, dok su se Nefili spasili, ljudi nestali.

Dosta informacija o Potopu koje postaju još opsežnije i o događajima koji

su mu prethodili dolazi nam iz teksta nazvanog "Kada su bogovi poput ljudi". U njemu se junak Potopa naziva Atrahasis. U dijelu "Epa o Gilgamešu" koji opisuje Potop, Enki je nazvao Utnapištima "izuzetno mudrim", što u akadskom glasi atra-hasis.

Učenjaci su razvili teoriju po kojoj bi tekstovi u kojima je Atrahasis glavni junak mogli biti dijelovi ranije, sumerske priče o Potopu. S vremenom je otkriveno dovoljno babilonskih, asirskih, kanaanskih, pa čak i izvornih sumerskih pločica što je nanovo omogućilo sakupljanje epa o Atrahasisu, majstorskog djela za koje su prvenstveno zaslužni W. C. Lambert i A. R. Millard ("Atra-hasis: The Babylonian Story of the Flood").

Nakon opisa napornog rada Anunnakija i njihove pobune koja je za posljedicu imala stvaranje Primitivnog radnika, ep opisuje kako se čovjek (kao što nam je također poznato iz biblijske verzije) počeo množiti i radati. S vremenom ljudska vrsta je počela uznemiravati Enlila.

*Zemlja se proširila, ljudi su se namnožili;
Na zemlji su ležali poput divljih bikova.
Bog se uznemirio njihovim spajanjima;
Bog Enlil je čuo njihove proglose,
I rekao višim bogovima:
"Proglasi ljudi postali su nesnosni;
njihova spajanja oduzimaju mi san".*

Enlil, još jednom u ulozi progonitelja ljudske vrste, zatim je odredio kaznu. Na ovom mjestu očekivali bismo čitati o nadolazećem Potopu. No, nije tako. Iznenaduje da Enlil nije spomenuo niti Potop niti neki sličan vodeni Božji sud. Umjesto toga, on poziva na desetkovanje ljudske vrste kugom i bolestima.

Akadski i asirski tekstovi govore o "bolovima, vrtoglavici, drhtavici, groznici" baš kao i o "bolestima i kugi" koje su pogodile ljude i stoku slijedeći Enlilov poziv na kaznu. Ali, Enlilov plan nije bio uspješan. "Onaj koji je bio izuzetno mudar", Atrahasis, slučajno je bio vrlo blizak s bogom Enkijem. Pričajući svoju vlastitu priču u jednoj od verzija on kaže "Ja sam Atrahasis: živio sam u hramu Eae, mog gospodina". "Svojim duhom okrenut brižno ka svom gospodaru Enkiju", Atrahasis ga je zamolio da pokvari plan svog brata:

*"Ea, o gospodine, ljudi jecaju;
bijes bogova proždire zemlju.
A ipak ti si nas stvorio!*

*Neka prestanu bolovi, vrtoglavice,
Drhtavice, groznica!"*

Dok ne pronađemo dijelove odlomljenih pločica nećemo saznati kakav je bio Enkijev savjet. Rekao je nešto poput, "...neka se pojavi u zemlji." Štoga god to bilo, bilo je uspješno, jer uskoro nakon toga Enlil se gorko žalio bogovima da "ljudi nisu oslabili; postali su brojniji nego prije!"

Zatim je nastavio istrebljivati ljudsku vrstu izgladnjivanjem. "Neka zalihe budu odsječene ljudima; u njihovim trbusima, neka manjka voća i povrća!" Glad je trebalo postići prirodnim silama, nedostatkom kiša i neuspjelim navodnjavanjem.

*Neka kiše kišnog boga budu uskraćene odozgo;
Dolje, neka se vode ne podižu iz svojih izvora.
Neka vjetar puše i suši zemlju;
Neka oblaci postanu gušći, ali neka zadrže padaline.*

Čak je i izvor morske hrane trebao presušiti: Enkiju je bilo naređeno da "povuče zasun, ogradi more" i "čuva" hranu dalje od ljudi. Uskoro je suša opustošila zemlju.

*Odozgo nije bilo vrućine...
Odozdo, vode se nisu podizale iz svojih izvora.
Utroba zemlje nije rodila;
Vegetacija nije nicala...
Crna polja postala su bijela;
Široka ravan gušila se u soli.*

Glad koja je uslijedila prouzročila je katastrofu među ljudima. Kako je vrijeme prolazilo uvjeti su postajali sve lošiji. Mezopotamski tekstovi govore o šest sve razornijih sha-at-tama, izraz koji neki prevode kao "godine", no on ustvari doslovno znači "prolasci" ili, kako je jasno izrečeno u asirskim verzijama, "godina Anuova":

*Prvog sha-at-tama jeli su travu.
Tokom drugog sha-at-tama patili su zbog odmazde.
Došao je treći sha-at-tam;
Glad im je izmijenila crte lica,
Lica su im bila prekrivena blatom...*

*Živjeli su na rubu smrti.
Kad je nastupio četvrti sha-at-tam,
Lica su im postala zelena;
Hodali su ulicama pogrbljeni;
Njihova široka (ramena?) postala su uska.*

Do petog “prolaska” ljudski život postajao je sve gori i gori. Majke su pregrađivale vrata svojim vlastitim izgladnelim kćerima. Kćeri su špijunirale majke ne bi li vidjele gdje su sakrile hranu.

Za šestog “prolaska” kanibalizam se naglo proširio.

*Kad je došao šesti aha-at-tam
Odredili su kćer za hranu;
Za jelo su priredili dijete...
Jedna kuća je proždirala drugu.*

Tekstovi izvještavaju o stalnom posredovanju Atrahasisa kod Enkija. “U kući svog Boga... ušao je;.. svakog dana je plakao, prinoseći žrtve ujutro.. zazivao je boga imenom”, tražeći Enkijevu pomoć da spriječi glad.

Međutim, Enki je vjerojatno bio sputan odlukom ostalih bogova, jer isprva nije odgovarao. Moguće da se čak i sakrio svome odanom štovatelju napustivši hram i otplovivši u svoje voljene močvare. “Kada su ljudi živjeli na rubu smrti”, Atrahasis “je postavio svoj krevet tako da gleda prema rijeci”. Ali odgovora nije bilo.

Prizor izgladnelih, razjedinjenih ljudi, roditelja koji jedu vlastitu djecu, konačno je doveo do neizbježnog: još jednog sukoba između Enkija i Enlila. Za vrijeme sedmog “prolaska”, kada su preostali muškarci i žene izgledali “poput duhova mrtvih”, primili su poruku Enkijevu. “Učini veliku buku na Zemlji”, rekao je. Pošalji glasnike da naredi ljudima: “Nemojte štovati bogove, nemojte se moliti božicama”. Nastala je potpuna neposlušnost!

Pod okriljem takvog meteža Enki je planirao još konkretnija djelovanja. Tekstovi, koji su na ovom mjestu dosta oštećeni, otkrivaju kako je sakupio tajni zbor “staraca” u svom hramu. “Oni su ušli.. posavjetovali su se u kući Enkijevoj”. Najprije se Enki oslobodio krivnje, rekavši kako se on suprotstavljao djelovanju ostalih bogova. Zatim je iznio plan djelovanja, koji je na neki način uključivao njegovo zapovjedništvo nad morima i Donjim Svijetom.

Iz djelomično sačuvanih stihova možemo pomalo sakupiti skrovite

detalje plana: “U noći...nakon što on...” netko je trebao biti “na obali rijeke” u određeno vrijeme, možda da dočeka povratak Enkija iz Donjeg Svijeta. Od tamo je Enki “doveo vodene ratnike”, koji su možda i sami bili Zemljani, Primitivni Radnici u rudnicima. U dogovoreno vrijeme, zapovijedi su izvikivane: “Idi!..naredba...”

Unatoč redovima koji nedostaju, možemo razumjeti što se dogodilo prema Enlilovoj reakciji. “Bio je ispunjen bijesom”. Okupio je Zbor bogova i poslao svog naoružanog vodnika da dovede Enkija. Zatim je ustao i optužio svog brata da je otkrio planove o nadzoru i okruženju:

*Zajedno smo, viši Anunnaki,
Odlučili...
Zapovjedio sam da u Nebeskoj ptici
Adad nadgleda gornja područja;
Sin i Nergal da čuvaju
Srednja područja Zemlje;
Da zasun, pregradu mora,
Ti, Enki, čuvaš svojim raketama.
Ali ti si oslobodio zalihe hrane za ljude!*

Enlil je optužio svog brata da je slomio “zasun mora”. No, Enki je poricao da se to dogodilo s njegovim pristankom:

*Zasun, pregradu mora...
Doista sam čuvao svojim raketama.
(Ali) kada...pobjegli od mene...
bezbroy riba...nestalo je;
one su probile zasun...
one su ubile čuvare mora.*

On je tvrdio da je uhvatio i kaznio krivce, ali Enlil nije bio zadovoljan. On je tražio da Enki “prestane hraniti ljude”, da ih više “ne opskrbljuje obrocima kukuruza kojim su se ljudi dobro hranili”. Reakcija Enkija bila je zapanjujuća:

*Bogu je dozlogrdilo sjedenje;
U Zboru Bogova,
Smijeh ga je prevladao.*

Možemo zamisliti metež koji je nastao. Enlil je bio bijesan. Nastala su žestoka prepucavanja i vika. Kada je u zboru konačno zavladao red, Enlil je ponovo uzeo riječ. Podsjetio je svoje kolege i podređene da je odluka bila jednoglasna. Prisjetio se događaja koji su doveli do stvaranja Primitivnog Čovjeka i prisjetio se mnogih vremena kada je Enki "prekršio pravila".

No, još je bilo prilike da se sudi ljudskoj vrsti. "Ubojita poplava" bila je u izgledu. Katastrofa koja se primicala trebala je ostati tajnom za ljude. Pozvao je Zbor da se zakune na šutnju i, što je najvažnije, da "kraljevića Enkija veže zakletvom".

Enlil je progovorio

I obratio se Zboru svih bogova:

*"Dođite, da svi zajedno položimo zakletvu
u vezi ubojite poplave!"*

Anu se zakleo prvi;

zakleo se Enlil; a s njim njegova dva sina.

Isprva je Enki odbio. "Zašto me želiš vezati zakletvom?" upitao je. "Zar ja trebam dići ruku na moje vlastite ljude?" No, na kraju je bio prinuđen položiti zakletvu. U jednom od tekstova kaže se određeno: "Anu, Enlil, Enki, Ninhursag, bogovi Neba i Zemlje, zakleli su se". Kocka je bačena.

Kakvom je to zakletvom Enki bio vezan? Kako je Enki to interpretirao, zakleo se da neće otkriti tajnu o dolazećem Potopu ljudima, no zar ju nije mogao reći zidu? Pozvavši Atrahasisa u hram, postavio ga je iza zaslona. Zatim se Enki pretvarao da govori, ne svome odanom Zemljaninu već zidu. "Zaslону od trske", rekao je:

Obrati pozornost na moje upute.

Sve nastambe, sve gradove,

Oluja će pomesti.

To će biti uništenje sjemena ljudske vrste...

Ovo je konačna odluka,

Riječ Zbora bogova,

Riječ Anua, Enlila i Ninhursag.

(Ovim je objašnjena Enkijeva kasnija izlika, kada je otkriveno da je Noa/ Utnapištim preživio, kako on nije prekršio zakletvu, već je "izuzetno mudar"

sl. 44

(atra-hasis) Zemljanin otkrio tajnu Potopa sam, pravilnim tumačenjem znakova.) Prikaz na pečatu koji se odnosi na ovu priču prikazuju slugu koji drži zaslon dok Ea, kao bog Zmija, otkriva tajnu Atrahasisu. (sl. 44)

Enkijev savjet vjernom sluzi bio je da izgradi plovilo; no kad mu je ovaj rekao: "Ja nikada nisam gradio brod.. nacrtaj mi nacrt na zemlji da vidim", Enki mu je dao precizne upute glede broda, njegovih mjera i njegove izgradnje. Prožeti biblijskim pričama zamišljamo tu "arku" kao veliki brod s palubama i brodskom nadgradnjom. Ali biblijski izraz teba potječe iz korijena "potonuo", te moramo zaključiti kako je Enki uputio svog Nou da izgradi brod koji može zaroniti - podmornicu.

Akadski tekst navodi kako je Enki tražio da brod bude "natkriven gore i dolje" hermetički zapečaćen "čvrstom smolom". Nije smjelo biti paluba niti otvora "da sunce ne bi virilo unutra". To je trebao biti brod "kao brod iz Apsua", sulili - izraz koji se danas koristi u hebrejskom (soleleth) i označava podmornicu.

"Neka brod", rekao je Enki, "bude MA.GUR.GUR, brod koji se može okretati i prevrtati". Zaista, samo takav brod mogao je preživjeti nadmoćnu vodenu stihiju. Verzija o Atrahasisu, poput ostalih, ponavlja kako je katastrofa trebala uslijediti za samo sedam dana i ljudi nisu bili svjesni njezinog dolaska. Atrahasis se opravdavao da gradi "Apsu plovilo" kako bi mogao otići u prebivalište Enkijevo i možda tako odvratiti Enlilov bijes. Ovo je sa spremnošću prihvaćeno, jer je situacija bila zaista loša. Noin otac se nadao da je njegovo rođenje bilo znak završetka dugog razdoblja patnji. Problem ljudi

je bila suša, nedostatak kiša, manjak vode. Tko bi pri zdravoj pameti pomislio da ljudi trebaju nestati u vodenoj stihiji?

No, ako ljudi nisu mogli tumačiti znakove, Nefili jesu. Za njih Potop nije bio iznenađan događaj: iako ga nisu mogli izbjeći, oni su znali za njegov dolazak. Njihov plan da unište ljudsku vrstu nije počivao na aktivnoj već na pasivnoj ulozi bogova. Oni nisu prouzročili Potop, oni su samo pred Zemljanima prešutjeli činjenicu o njegovom dolasku.

Međutim, svjesni prijeteće katastrofe i njenog općeg utjecaja, Nefili su poduzeli korake da spase vlastitu kožu. Ako je Zemlju trebala progutati voda, da bi se spasili mogli su pobjeći samo u jednom pravcu: prema nebu. Kada je počela oluja koja je prethodila Potopu, Nefili su krenuli prema svojoj letjelici i ostali u Zemljinoj orbiti dok se vode nisu počele povlačiti.

Dan Potopa bio je dan kada su bogovi odletjeli sa Zemlje.

Znak na koji je Utnapištim trebao paziti, pridružiti se ostalima u arci i zapečatiti ju, bio je ovakav:

*Kada Šamaš,
Koji naređuje podrhtavanje u sumrak,
Zapljusne zemlju pljuskom erupcija -
Ukrcaj se na brod,
Pregradi sve ulaze!*

Kao što znamo, Šamaš je bio zadužen za svemirsku luku u Sipparu. Nema sumnje da je Enki uputio Utnapištimu da promatra prvi znak lansiranja u svemir iz Sippara. Šuruppak, gdje je živio Utnapištim, nalazio se samo 18 berua (otprilike 180 kilometara, ili 112 milja) južno od Sippara. Budući su se lansiranja trebala dogoditi u sumrak, nije bilo problema da se vidi "pljusak erupcije" kojima će raketa pri podizanju "zapljusnuti" zemlju.

Iako su Nefili bili spremni za Potop, njegov dolazak bio je zastrašujuće iskustvo: "Buka Potopa... učinila je da bogovi zadrhte". Ali kada je došao trenutak napuštanja Zemlje, bogovi "ustuknuvši, uzašli su na nebo Anuovo". Asirska verzija o Atrahasisu govori da su bogovi upotrijebili rukub ilani ("kola bogova") kako bi pobjegli sa Zemlje. "Anunnakiji su podigli" svoje rakete, poput baklji, "zapalivši zemlju svojim blještavilom".

Kružeći oko Zemlje, Nefili su ugledali prizor uništenja koji ih se duboko dojmio. Tekstovi o Gilgamešu kazuju nam da, kako je oluja postajala snažnijom, ne samo da "nitko nije mogao vidjeti svog druga" već se "niti ljude nije moglo prepoznati sa nebesa". Natrpani u svojoj letjelici, bogovi su

se naprezali vidjeti što se događa na planetu sa kojeg su se upravo lansirali.

*Bogovi su se skutрили poput pasa,
Dopuzali do vanjskog zida.
Ištar je vikala poput žene u trudovima:*

*"Davni dani su, jao, vratili se u glinu" ....
S njom plaču bogovi Anunnakiji.
Bogovi, svi uniženi, sjede i plaču;
Njihove usne su stisnute... svi do jednoga.*

U tekstovima o Atrahasisu javlja se ista tema. Bogovi su letjeli i istovremeno

promatrali uništenje. No, niti unutar letjelica situacija nije bila ohrabrujuća. Očigledno, oni su bili podijeljeni u nekoliko svemirskih brodova. Pločica III Epa o Atrahasisu opisuje uvjete koji su vladali na jednom od njih, gdje su Anunnakiji dijelili smještaj s Majkom Božicom.

*Anunnakiji, viši bogovi,
Sjedili su žedni, gladni...
Ninti je plakala i pokazivala osjećaje;
Ona je plakala i olakšala dušu.
Bogovi su s njom plakali nad zemljom.
Nju je prevladala žalost,
Žudila je za pivom.*

*Gdje je ona sjedila, sjedili su bogovi i plakali;
Puzali su kao ovce u koritu.*

*Usne su im bile grozničave od žeđi,
patili su od grčeva zbog gladi.
Sama Majka Božica, Ninhursag, bila je zatečena potpunim uništenjem.
Žalila je zbog onog što je gledala:
Božica je gledala i plakala...*

*Njene usne bile su grozničave...
"Moji stvorovi postali su poput muha -
ispunili su rijeke poput konjskih smrti,*

njihove očeve uzelo je uzburkano more”.

Zar je ona zaista mogla spašavati svoj vlastiti život dok je ljudska vrsta, koju je sama pomogla stvoriti, umirala? Zar je zaista mogla napustiti Zemlju, pitala se glasno:

*“Hoću li uzaći na Nebo,
da boravim u Kući Žrtvovanja,
gdje nam je Anu, Gospodar, naredio poći?”*

Naredbe Nefilima bile su jasne: napustiti Zemlju, “uzaći na Nebo”. U to vrijeme se Dvanaesti Planet nalazio najbliže Zemlji, unutar pojasa asteroida (“Nebo”) što dokazuje činjenica da je Anu mogao osobno prisustvovati ključnom sastanku nedugo prije Potopa.

Enlil i Ninurta, možda praćeni elitom Anunnakija, onima koji su boravili u Nippuru, nalazili su se u jednoj letjelici, bez sumnje s namjerom da se pridruže glavnom svemirskom brodu. No, ostali bogovi nisu bili tako odlučni. Prisiljeni napustiti Zemlju, odjednom su shvatili koliko su postali privrženi Zemlji i njenim stanovnicima. U jednoj letjelici, Ninhursag i njena skupina Anunnakija raspravljala je o naredbama koje je izdao Anu. U drugoj, Ištar je vikala: “Davni dani, jao, pretvorili su se u glinu”. Anunnakiji koji su bili u njenoj letjelici “plakali su s njom”.

Očigledno, Enki se nalazio u nekoj drugoj letjelici, inače bi mogao otkriti ostalima da je uspio spasiti sjeme ljudske vrste. Bez sumnje, on je imao drugih razloga da se osjeća manje smrknut, jer dokazi pokazuju da je istovremeno planirao i susret na Araratu.

Čini se da drevne verzije podrazumijevaju kako je arka jednostavno nanesena u područje Ararata žestokim valovima bujice, a “oluja s juga” zaista bi odvela brod na sjever. Ali mezopotamski tekstovi neprestano ponavljaju da je Atrahasis/Utnapištim sa sobom poveo “brodara” po imenu Puzur-Amurri (“zapadnjak koji poznaje tajne”). Njemu je mezopotamski Noa “predao građevinu, zajedno s njenim sadržajem”, odmah na početku oluje. Za što je bio potreban iskusni navigator, osim da dovede arku na odredište?

Kao što smo ustvrdili, Nefili su od samog početka koristili vrhove Ararata kao oznaku na zemlji. Budući najviši vrhovi u tom dijelu svijeta, moglo se očekivati da će se upravo oni prvi ponovno pojaviti ispod vodenog pokrivača. Kako je Enki, “Mudri, Onaj koji sve zna”, doista mogao proračunati tako nešto, možemo pretpostaviti da je uputio svog slugu da povede arku prema Araratu, planirajući tako susret od samog početka.

Berosova verzija priče o Potopu kako je prenosi Grk Abydenus, govori:

“Kron je otkrio Sisuthrosu da će doći do Potopa petnaestog dana daisiosa (drugi mjesec) i naredio mu da sakrije u Sipparu, gradu Šamašovu, svaki dostupan zapis. Sisuthros je sve to izvršio, odmah otplovio u Armeniju i zatim se dogodilo što je bog objavio”.

Beros ponavlja detalje glede oslobađanja ptica. Kada su Sisuthrosa (što je atra-hasis, čitano straga) bogovi uzeli u svoje prebivalište, on je objasnio drugim ljudima u arki da se nalaze “u Armeniji” i uputio ih natrag u Babiloniju, pješice. U ovoj verziji nalazimo ne samo povezanost sa Sipparom, svemirskom lukom, već i potvrdu da je Sisuthros dobio upute da “odmah otplovi u Armeniju”, u zemlju Ararata.

Čim je Atrahasis pristao, ubio je nekoliko životinja i ispekao ih na vatri. Nije ni čudo da su se iscrpljeni i gladni bogovi “skupili poput muha ponad žrtve”. Odjednom su shvatili da su Čovjek i hrana i stoka koju uzgaja bili bitni. “Kada je napokon Enlil stigao i vidio arku, bio je srdit”. No, logika situacije i Enkijev nagovor su prevladali; Enlil se pomirio s preostalim ljudima i poveo Atrahasisa/Utnapištima u svojoj letjelici u Vječno prebivalište Bogova.

Dodatni čimbenik u brzjoj odluci da se pomiri s ljudima mogao je biti postupno smirivanje Potopa i ponovno pojavljivanje suhe zemlje i vegetacije na njoj. Već smo zaključili da su Nefili bili unaprijed svjesni katastrofe koja se približavala, no to je i njima bilo toliko jedinstveno iskustvo da su se prestrašili kako će Zemlja postati zauvijek nenastanjiva. Kada su se spustili na Ararat, uvidjeli su svoju zabludu. Na Zemlji se opet moglo nastaniti, a da bi na njoj mogli živjeti, trebali su Čovjeka.

Kakva je to bila katastrofa - predvidiva ali neizbježna? Važan ključ da odgonetnemo ovu zagonetku Potopa jest spoznaja da se nije radilo o nekom naglom događaju, već o vrhuncu lanca događaja.

Neobične pošasti koje su pogodile čovjeka i zvijeri, te ozbiljna suša prethodile su Božjem sudu vodom; bio je to postupak koji je trajao, prema mezopotamskim izvorima, sedam “prolazaka” ili sara. Ovi fenomeni mogu se razjasniti samo velikim klimatskim promjenama. Takve promjene bile su povezane u prošlosti Zemlje s ponovnim pojavljivanjem ledenih doba i međuledenih faza koje su vladale u neposrednoj prošlosti našeg planeta. Oskudne količine padalina, opadanje nivoa mora i jezera i isušivanje podzemnih vodenih izvora bili su znakovi dolaska ledenog doba. Budući je iza Potopa kojim su naglo završili ovi uvjeti slijedila pojava sumerske civilizacije i naše sadašnje, postledeno doba, ledeno doba o kojem se ovdje radi moglo je biti samo ovo posljednje ledeno doba.

Naš je zaključak da su događaji Potopa povezani s posljednjim Zemljinim ledenim dobom i njegovim katastrofičnim završetkom.

Bušenjem u arktičkom i antarktičkom ledenom pokrovu, znanstvenici su uspjeli izmjeriti količinu kisika zarobljenog u različitim slojevima i iz tih mjerenja procijeniti klimu koja je prevladavala prije nekoliko tisućljeća. Uzorci sa dna mora, kao što je Meksički zaljev, osim mjerenja razmnožavanja ili iščezavanja morskog života, također omogućavaju procjenjivanje temperature u prošlim dobima. Na temelju takvih nalaza znanstvenici su danas sigurni da je posljednje ledeno doba počelo prije otprilike 75.000 godina i pretrpjelo mini zatopljenje prije otprilike 40.000 godina. Prije nekih 38.000 godina nastao je oštriji, hladniji i suši period. I zatim, prije 13.000 godina, naglo završava ledeno doba i nastaje današnja umjerena klima.

Usporedivši biblijske i sumerske informacije, nalazimo da je oštrija klima, "prokletstvo Zemlje", započelo u vrijeme Noinov oca Lameka. Njegove nade da će rođenje Noe - "odgoda", označiti završetak teškoća bile su ispunjene na neočekivan način, katastrofalnim Potopom.

Mnogi učenjaci vjeruju da se deset pretpotopnih patrijarha (od Adama do Noe) nekako poklapa sa deset pretpotopnih vladara sa popisa sumerskih kraljeva. Ovi popisi ne dodjeljuju božanske naslove DIN.GIR ili EN dvojici zadnjih na popisu i odnose se prema Ziusudri/Utnapištimu i njegovom ocu Ubar-Tutuu kao prema ljudima. Ta posljednja dvojica odgovaraju Noi i njegovom ocu Lameku; prema sumerskim popisima, ova dvojica su vladala ukupno 64 800 godina do pojave Potopa. Posljednje ledeno doba, od prije 75.000 do 13.000 godina, trajalo je 62.000 godina. Budući su teškoće započele kada je Ubartutu/Lamek već vladao, ovih 62.000 godina se savršeno uklapaju u razdoblje vladavine od 64.800 godina.

Štoviše, izuzetno oštri uvjeti su potrajali, prema Epu o Atrahasisu, sedam shara ili 25.200 godina. Znanstvenici su pronašli dokaze o izuzetno oštroj klimatskom razdoblju koje je vladalo prije 38.000 do 13.000 godina, u rasponu od 25.000 godina. Još jednom se mezopotamski navodi i moderni znanstveni nalazi podudaraju.

Naše nastojanje da odgonetnemo zagonetku Potopa stoga je usmjereno na klimatske promjene na Zemlji, a posebno na nenadano propast ledenog doba prije 13.000 godina. Što je moglo prouzročiti naglu klimatsku promjenu takvih razmjera?

Između brojnih teorija koje su razvili znanstvenici posebno nas je zaintrigirala ona Dr. John T. Hollina sa Sveučilišta u Maine. On je ustvrdio

kako se ledeni pokrov sa Antarktiku povremeno oslobađa i klizi u more, tvoreći tako nenadani ogroman plimni val!

Ova hipoteza, koju su drugi prihvatili i razradili, pretpostavlja da je ledeni pokrov, kako je postajao sve tanji i tanji, ne samo zarobljavao sve više topline zemlje već je također stvarao (pomoću pritiska i trenja) bljuzgav i klizav sloj na svom dnu. Djelujući kao podmazivač između tananog ledenog pokrivača i čvrstog tla, ovaj bljuzgav sloj prije ili kasnije je prouzročio klizanje ledenog pokrivača u okolni ocean.

Hollin je izračunao da bi, ukoliko bi samo polovica današnjeg ledenog pokrivača sa Antarktiku (koji je u prosjeku debeo više od milje) otklizala u južna mora, plimni val koji bi se pritom stvorio podigao bi razinu svih mora na kugli zemaljskoj za otprilike šezdeset stopa, poplavivši obalne gradove i nizine.

Godine 1964, A. T. Wilson pri Sveučilištu Victoria u Novom Zelandu ponudio je teoriju po kojoj ledeno doba završava ovako nenadano klizanjima ne samo na Antarktiku, već i na Arktiku. Čini nam se da različiti tekstovi i činjenice koje smo skupili potvrđuju zaključak da je Potop nastao kao rezultat otklizavanja milijardi tona leda u vode oko Antarktiku, što je dovelo do nenadanog završetka posljednjeg ledenog doba.

Neočekivani događaj pokrenuo je ogroman plimni val. S početkom u vodama oko Antarktiku širio se na sjever prema Atlantiku, Tihom oceanu i Indijskom oceanu. Nagla promjena u temperaturi vjerojatno je stvorila žestoke oluje praćene bujicama kiša. Krećući se brže od voda, oluje, oblaci i zatamnjeno nebo najavili su vodene stihije.

Upravo takvi fenomeni su opisani u drevnim tekstovima.

Prema zapovijedi Enkija, Atrahasis je poslao sve ostale da se ukrcaju na arku, dok je on sam ostao vani da pričekava znak za ukrcavanje i pečaćenje plovila. Nudeći nam detalj koji govori o "ljudskoj znatiželji", u drevnom tekstu se kaže kako je Atrahasis, iako mu je bilo zapovjedbano da ostane unutar plovila, "bio je vani i unutra; nije mogao sjediti, nije mogao čučati...srce mu je bilo slomljeno; povraćao je žuč". No, tada:

*...Mjesec je nestao...
vrijeme se izmijenilo;
kiše su tutnjale u oblacima...
vjetрови su podivljali...
...nastao je Potop,
njegova moć spustila se na ljude kao bitka;*

*ljudi se međusobno nisu razaznavali,
nije ih se moglo prepoznati u uništenju.
Potop je tulio poput bika;
Vjetrovi su njištali kao divlji magarac.
Tama je bila gusta;
nije se vidjelo Sunce.*

“Ep o Gilgamešu” je određen glede smjera iz kojeg je stigla oluja: sa juga. Oblaci, vjetrovi, kiša i tama zaista su pretekli plimni val koji je najprije rastrgao “mjesta Nergala” u Donjem Svijetu:

*Sa sjajem zore
crni oblak se podigao sa horizonta;
u njemu je grmio bog oluja...
sve što je bilo svjetlo
pretvorilo se u tamu...
jer jednog dana stigla je oluja sa juga,
ubrzavajući, potopivši planine...
šest dana i šest noći puhao je vjetar
dok je oluja sa juga vijala zemljom.
Kada je došao sedmi dan,
Potop oluje sa juga je popustio.*

Aluzije na “oluju sa juga” i “južni vjetar” jasno ukazuju na pravac iz kojeg je stigao Potop, njegovi oblaci i vjetrovi, “glasnici oluje” koji su se kretali “preko brežuljaka i nizina” da bi stigli do Mezopotamije. Zaista, oluja i vodena stihija koji bi potjecali sa Antarktika stigli bi do Mezopotamije preko Indijskog Oceana, nakon što bi prethodno progutali brežuljke Arabije, a zatim poplavili dolinu Tigrisa i Eufrata. “Ep o Gilgamešu” nas također izvješćuje da prije negoli su ljudi i njihova zemlja bili potopljene, “brane suhe zemlje” i njeni nasipi bili “iščupani”, a kontinentalne obalne linije bile su uništene i opustošene.

Biblijska verzija priče o Potopu kaže da je “prskanje izvora Velikog bezdana” prethodilo “otvaranju ustava nebeskih”. Najprije su se vode “Velikog bezdana” (ime koje dobro opisuje najjužnija, zamrznuta mora oko Antarktika) oslobodile svojeg ledenog zatočeništva: tek tada je počelo kišiti sa neba. Ovakvo naše shvaćanje Potopa ponovljeno je, u obrnutom smjeru, kada se Potop smirio. Najprije su “izvori u Bezdane bili obuzdani”; onda su kiše “sa nebesa zaustavljene”.

Nakon prvog ogromnog plimnog vala, njegove vode još su uvijek “dolazile

i povlačile se” u velikim valovima. Zatim su se vode počele “povlačiti” i “smanjivati” nakon 150 dana, kada se arka zaustavila među vrhovima Ararata. Vodena stihija, koja je stigla iz južnih mora, povukla se natrag u južna mora.

Kako su Nefili mogli predvidjeti kada će Potop provaliti sa Antarktika?

Kako znamo, mezopotamski tekstovi su povezivali Potop i klimatske promjene koje su mu prethodile sa sedam “prolazaka”, što nesumnjivo označava periodičke prolasko Dvanaestog Planeta u blizini Zemlje. Poznato nam je da čak i Mjesec, Zemljin maleni satelit, stvara dovoljno jaku gravitaciju koja uzrokuje plimu i oseku. I mezopotamski i biblijski tekstovi opisuju kako se Zemlja protresla kada je Nebeski gospodar prošao u njenoj blizini. Je li moguće da su Nefili, promatrajući klimatske promjene i nestabilnost Antarktičkog ledenog pokrivača shvatili da će sljedeći, sedmi “prolazak” Dvanaestog Planeta potaknuti predstojeću katastrofu?

Drevni tekstovi pokazuju da je bilo upravo tako.

Najznačajniji je tekst koji se sastoji od otprilike tridesetak stihova, ispisan minijaturnim klinastim pismom sa obje strane glinene pločice kraće od jednog inča. Ona je pronađena u Ašuru, no obilje sumerskih riječi u akademskom tekstu jasno govori o njegovom sumerskom porijeklu. Dr. Erich Ebeling smatra da se radi o himni koja se izgovarala u Kući Mrtvih, te je stoga ovaj tekst uključio u svoje remek djelo (“Tod und Leben”) o smrti i uskrsnuću u drevnoj Mezopotamiji. Međutim, ako pobliže proučimo tekst naći ćemo da se u njemu “zazivaju imena” Nebeskog Gospodara, Dvanaestog Planeta. Tu su razrađena značenja različitih pridjeva tako da ih se povezuje s prolaženjem planeta mjestom bitke s Tiamat, prolaskom koji je prouzročio Potop!

Tekst počinje s objavom kako, unatoč svojoj moći i veličini, planet (“junak”) svejedno kruži oko Sunca. Potop je bio “oružje” ovog planeta.

*Njegovo oružje je Potop;
Bog čije oružje nosi smrt opakima.
Vrhovni, vrhovni, Pomazanik...
Koji kao Sunce, prelazi zemlje;
Sunce, svog boga, on plaši.*

Zazivajući “prvo ime” planeta, koje je na žalost nečitko, tekst opisuje prolazak pored Jupitera, prema mjestu bitke s Tiamat:

Prvo ime:...

*Koji je kružnu vrpcu zakovao skupa;
Koji je Posjednika raskolio po pola, i izgurao ga.
Gospodar, koji u vrijeme Akitija
Počiva na mjestu bitke s Tiamat...*

*Čije sjeme su sinovi Babilona;
Kojega ne može smesti planet Jupiter;
Koji će stvarati svojim sjajem.*

Došavši bliže, Dvanaesti Planet dobiva naziv SHILIG.LU.DIG ("moćni vođa veselih planeta"). On se sada nalazi najbliže Marsu: "Sjajem boga (planeta) Anuove bog (planet) Lahmu (Mars) je odjeven". Zatim je oslobodio Potop na Zemlju:

*Ovo je ime Gospodina
Koji je od drugog mjeseca do mjeseca Addar
Sakupio vode.*

Razrada dva imena u tekstu nudi izvanredne kalendarske podatke. Dvanaesti Planet je prošao pored Jupitera i približio se Zemlji "u vrijeme Akiti", kada započinje mezopotamska Nova godina. U drugom mjesecu već se nalazio na mjestu najbliže Marsu. Zatim "od drugog mjeseca do mjeseca Addar" (dvanaesti mjesec) pustio je Potop na Zemlju.

Ovo je potpuno u skladu s biblijskim izvješćem, po kojem su se "izvori velikog bezdana rastvorili" sedamnaestog dana drugog mjeseca. Arka se zaustavila na Araratu u sedmom mjesecu; suha zemlja mogla se vidjeti u desetom mjesecu; a Potop je završio u dvanaestom mjesecu - jer "prvog dana prvog mjeseca" sljedeće godine Noa je otvorio otvor na arki.

Prelazeći na drugu fazu Potopa, kada su se vode počele povlačiti, tekst naziva planet SHUL.PA.KUN.E.

*Junak, Gospodar koji nadgleda,
Koji sakuplja vode;*

*Koji, vodom koja teče u mlazovima
Pročišćava ispravne i opake;
Koji je na planini s vrhovima blizancima
Zaustavio...
...ribe, rijeka, rijeka; poplava je stala.*

*U planinskom kraju, na stablu, ptica se zaustavila.
Dan koji... je rekao.*

Unatoč nečitkosti nekih oštećenih stihova, očigledna je podudarnost s biblijskim i drugim mezopotamskim pričama o Potopu: plavljenje je stalo, arka je "zaustavljena" na planini s vrhovima - blizancima; rijeke su počele ponovo teći sa planinskih vrhova i nositi vode natrag u oceane; vidjele su se ribe; poslana je ptica iz arke. Božji sud bio je završen.

Dvanaesti Planet je prošao svoju "točku križanja". Približio se Zemlji i počeo se odmicati, praćen svojim satelitima:

*Kada mudrac povikne: "Plavljenje!" -
To je bog Nibiru ("Planet Križanja");
To je Junak, planet s četiri glave.
Bog čije je oružje Oluja koja nosi poplavu,
Vratit će se;
spustit će se u svoje odmaralište.*

(Tekst govori kako je planet koji se udaljava ponovno prešao putanju Saturna u mjesecu Ululu, šestom mjesecu u godini.)

Stari zavjet često upućuje na vrijeme kada je Gospodin učinio da Zemlja bude prekrivena vodama iz dubina. Dvadeset i deveti psalam opisuje kako je Gospodin "pozvao" i "vratio" "velike vode":

*Gospodinu, vi sinovi božji,
podarite slavu, priznajte moć...
glas Gospodnji je nad vodama;
bog Slave, Gospodin,
zagrmio je nad velikim vodama...
glas Gospodnji je moćan,
glas Gospodnji je veličanstven;
glas Gospodnji slama cedar...
on čini da (Brdo) libanonsko pleše kao tele,
(Brdo) Sirion poskakuje kao mladi bik.
Glas Gospodnji udara vatrenim plamovima;
Glas Gospodnji potresa pustinju...
Gospodin je Potopu (rekao): "Vrati se!"
Gospodin, kao kralj, zauvijek je na prijestolju.*

U veličanstvenom Psalmu 77 - "Glasno bogu kličem" - psalmist se prisjeća pojavljivanja i nestajanja Gospoda u ranijim vremenima:

*Računao sam davne dane,
Godine Olama...
Prisjetit ću se djela Gospodnjih,
Sjetit ću se tvojih čuda u drevna vremena...
Tvoj put, o Gospode, je određen;
Niti jedan bog nije tako velik kao Gospodin...
Vode su te vidjele, o Gospode i zadrhtale;
Tvoje iskre koje cijepaju krenule su.
Glas tvog groma je zaorio;
Munje su obasjale svijet;
Zemlja se uznemirila i zadrhtala.
(tada) je tvoj put bio u vodama,
tvoji putevi u dubokim vodama;
i tvoji koraci su nestali, u nepoznato.*

Psalm 104, u kojem se veličaju djela Nebeskog Gospodina, podsjeća na vrijeme kada su oceani pregazili kontinente i bilo je učinjeno da se povuku:

*Ti si učvrstio zemlju stabilno,
Da zauvijek bude nepomaknuta.
Oceanima, kao odjećom, prekrio si ju;
Vode su stajale iznad planina.
Na tvoj prijekor, vode su se povukle;
Na glas tvoga groma, one su požurile otići.
Otišle su na planine, zatim u doline
Na mjesto koje si utvrdio za njih.
Granicu si odredio, koju ne treba prijeći;
Da se više ne vrate i ne prekriju Zemlju.*

Riječi proroka Amosa još su jasnije:

*Jao si ga tebi, koji želiš dan Gospodnji;
S kakvim ciljem tebi?
Jer dan Gospodnji je tama, a ne svjetlo...*

*Pretvara jutro u sjenu smrti,
Čini dan tamnim poput noći:
Poziva vode iz mora
I izlijeva ih na lice Zemlje.*

Ovo su dakle, bili događaji koji su se dogodili "davnih dana". "Dan Gospodnji" bio je dan Potopa.

Već smo pokazali da su, spustivši se na Zemlju, Nefili povezali prve vladavine u prvim gradovima sa znakovima zodijskih, podarivši zodijsku epitetu različitih pridruženih bogova. Sada uočavamo da nam tekstovi koje je otkrio Ebeling nude kalendarske informacije ne samo za ljude, već i za Nefile. Potop, kako smo obaviješteni, se dogodio u "doba zviježđa Lava":

*Vrhovni, vrhovni, pomazanik;
Gospodin čija je sjajna kruna opterećena stravom.
Vrhovni planet: sjedište je postavio
Da gleda prema ograničenom kruženju crvenog planeta (Mars).
Svakodnevno unutar Lava on je u plamenu;
Njegovo svjetlo proglašava njegovo sjajno kraljevstvo na zemlji.*

Sada možemo razumjeti zagonetni stih u novogodišnjim obredima, u kojem se kaže da je "zviježđe Lava mjerilo vode iz dubina". Ove izjave smještaju vrijeme Potopa u određeni okvir, jer iako astronomi danas ne mogu precizno utvrditi gdje su Sumerani smjestili početak kuća zodijskih, sljedeći raspored po razdobljima smatra se preciznim.

*60 prije Krista do 2100 A.D.-doba Riba
2220 prije Krista do 60 prije Krista-doba Ovna
4380 prije Krista do 2220 prije Krista-doba Bika
6540 prije Krista do 4380 prije Krista-doba Blizanaca
8700 prije Krista do 6540 prije Krista-doba Raka
10 860 prije Krista do 8700 prije Krista-doba Lava*

Ukoliko je do Potopa došlo u Doba Lava, tj. negdje između 10.860 i 8.700 godine prije Krista, onda se datum Potopa dobro uklapa u naš raspored. Prema otkrićima moderne znanosti, posljednje ledeno doba završilo je nenadano na južnoj polutki prije otprilike dvanaest do trinaest tisuća godina, a na sjevernoj polutki tisuću do dvije tisuće godina kasnije.

(120 shara) prije Potopa, u doba Riba. U okviru precesijskog ciklusa, 432.000 godina obuhvaća šesnaest punih ciklusa, ili Velikih Godina, i više od pola još jedne Velike Godine, u “doba” zvijezda Lava.

Sada možemo rekonstruirati cjelovit raspored događanja koja obuhvaćaju naši nalazi.

Vrijeme (prije koliko godina)	Događaj
445.000	Nefili, predvođeni Enkijem, stižu na Zemlju sa Dvanaestog Planeta. U južnoj Mezopotamiji se uspostavlja Eridu, prva Zemaljska Stanica
430.000	veliki ledeni pokrivači počinju se odmicati. Gostoljubiva klima na Bliskom istoku.
415.000	Enki se pomiče u unutrašnjost, uspostavlja Larsu.
400.000	veliko međuledeno razdoblje širi se globalno. Na Zemlju stiže Enlil, uspostavlja Nippur kao Središte kontrole Misije. Enki uspostavlja morski put do južne Afrike i organizira iskopavanje zlata.
360.000	Nefili uspostavljaju Bad-Tibira kao svoje metalurško središte za taljenje i pročišćavanje. Izgrađeni su Sippar, svemirska luka i ostali gradovi bogova.
300.000	Pobuna Anunnakija. Enki i Ninhursag oblikuju Čovjeka, primitivnog radnika.
250.000	“Rani Homo Sapiens” se razmnožava i širi na ostale kontinente.
200.000	Život na Zemlji unazađuje se za vrijeme novog ledenog razdoblja.
100.000	Klima opet postaje toplija. Sinovi božji uzimaju ljudske kćeri za žene.

77.000	Ubartutu/Lamek, čovjek božanskog porijekla, preuzima vladavinu u Šuruppaku pod pokroviteljstvom Ninhursag.
75.000	“Prokletstvo Zemlje” - novo ledeno doba - započinje, Zemljom luta regresivan tip čovjeka.
49.000	Započinje vladavina Ziusudra (“Noa”), “odanog sluge” Enkijevog.
38.000	Oštro klimatsko razdoblje “sedam prolazaka” počinje desetkovati ljudsku vrstu. Nestaje europski Neandertalac; preživljava jedino Kromanjonac (na Bliskom istoku) Enlil, razočaran u ljudskoj vrsti, zahtijeva njeno uništenje.
13.000	Nefili, svjesni predstojećeg plimnog vala kojeg će potaknuti približavanje Dvanaestog Planeta, zaklinju se da će dopustiti uništenje čovjeka.
	Potop prekriva Zemlju, nenadano završavajući ledeno doba.

15

KRALJEVSTVO NA ZEMLJI

Potop je predstavljao traumatično iskustvo za čovječanstvo, no ništa manje šokirani nisu bili “bogovi”, Nefili.

Prema riječima sumerskih popisa kraljeva, “Potop se prelio” i nastojanja koja su trajala 120 shara bila su izbrisana preko noći. Južnoafrički rudnici, gradovi u Mezopotamiji, kontrolno središte u Nippuru, svemirska luka u Sipparu - sve je bilo prekriveno vodom i blatom. Lebdeći u svojim letjelicama iznad opustošene Zemlje, Nefili su nestrpljivo očekivali povlačenje voda kako bi mogli ponovo stupiti nogom na čvrsto tlo.

Kako su mislili preživjeti na Zemlji sada kada su njihovi gradovi i uređaji nestali, a njihova radna snaga, ljudi, bili potpuno uništeni?

Kada su uplašene, iscrpljene i izgladnjele skupine Nefila konačno sletjele na vrhove “Planine Spasenja”, s olakšanjem su otkrili da ni ljudi ni životinje nisu nestali u potpunosti. Čak je i Enlil, koji je u početku bio bijesan jer su njegovi ciljevi bili djelomično promašeni, ubrzo promijenio mišljenje.

Odluka bogova bila je praktična. Suočeni s pogubnim uvjetima koji su i njih doticali, Nefili su odbacili svoje inhibicije o ljudima, zasukali rukave i nisu gubili vrijeme da ljudima priopće umijeće uzgajanja usjeva i stoke. Budući

je preživljavanje svakako ovisilo o brzini kojom se može razviti poljoprivreda i pripitomljavanje životinja, kako bi se održali i Nefili i ljudi koji su se velikom brzinom razmnožavali, Nefili su pri tom zadatku primijenili svoje napredno znanje.

Ne znajući za informacije koje su mogli dobiti iščitavanjem biblijskih i sumerskih tekstova, mnogi znanstvenici koji su proučavali porijeklo poljoprivrede došli su do zaključka da su ljudi otkrili ovu djelatnost vezano uz neotermalnu ("novo zatopljenje") klimu koja je uslijedila nakon završetka posljednjeg ledenog doba. Mnogo prije modernih učenjaka, međutim, Biblija je također povezala početke poljoprivrede s posljedicama Potopa.

"Sjetva i žetva" opisani su u Knjizi Postanka kao božanski darovi koje su dobili Noa i njegovi potomci kao dio ugovora između Boga i čovjeka nakon Potopa:

*I dok bude dana na Zemlji,
neće prestati
sjetva i žetva,
hladnoća i toplina,
ljetno i zima,
dan i noć.*

Nakon što im je podareno znanje o poljodjelstvu, "Noa kao seoski gospodar prvi je zasadio vinovu lozu": on je postao prvi ratar nakon Potopa koji se bavio namjenskim, složenim zadatkom sadnje.

Sumerski tekstovi također smatraju bogove zaslužnima što su podarili čovjeku i poljodjelstvo i pripitomljavanje životinja.

Tragajući za počecima civilizacije, moderni učenjaci našli su da se ona po prvi puta javlja na Bliskom istoku, ali ne u plodnim i lako obradivim nizinama i dolinama. Umjesto toga, poljodjelstvo je započelo u planinama koje u polukrugu obrubljuju nisko položene nizine. Zašto bi ratari izbjegavali nizine i ograničavali sjetvu i žetvu na zahtjevnije planinsko područje?

Jedini vjerojatan odgovor je taj da su nisko položena područja, u vrijeme kada se prvi puta javlja poljodjelstvo, bila nenastanjiva. Prije 13.000 godina ti dijelovi nisu bili dovoljno suhi nakon Potopa. Prošla su tisućljeća prije negoli su se nizine i doline dovoljno osušile da bi ljudi mogli sići sa planina koje su okruživale Mezopotamiju i naseliti se u nisko položenim nizinama. Upravo nam tako govori Knjiga Postanka: mnogo generacija nakon Potopa, ljudi koji

su stizali "sa Istoka" što znači iz planinskih područja istočno od Mezopotamije, "našli su nizinu u zemlji Šinear (Sumer) i naselili se tamo".

Sumerski tekstovi govore kako je Enlil najprije proširio žitarice "u brežuljkastoj zemlji", dakle u planinama, a ne u nizinama i da je omogućio obrađivanje u planinama čuvajući ih od poplavnih voda. "On je pregradio planine kao vratima". Naziv te planinske zemlje istočno od Sumera, E.LAM značio je "kuća gdje je vegetacija proklijala". Kasnije su dva Enlilova pomoćnika, bogovi Ninazu i Ninmada rasprostranili obrađivanje žitarica u nisko položene nizine tako da je konačno "Sumer, zemlja koja nije poznavala žito, spoznala žito".

Učenjaci, koji su do sada ustanovili da je poljodjelstvo započelo s kultivanjem divlje pšenice kao izvorišta pšenice i ječma, ne mogu objasniti kako su najraniji oblici žita (poput onih pronađenih u špilji u Šanidaru) već bili ujednačeni i visoko specijalizirani. Potrebne su tisuće generacija genetičkog odabira da bi se postigao i najskromniji stupanj rafiniranosti. Međutim, nigdje nisu pronađeni tragovi razdoblja, vremena ili mjesta gdje se takav postupak i vrlo dugotrajan postupak mogao provoditi na Zemlji. Nema objašnjenja za ovo botaničko - genetičko čudo, osim ako se nije radilo o postupku umjetno manipuliranog prirodnog odabira.

Spelt, vrsta pšenice tvrdog zrna, predstavlja još veću zagonetku. Ona je proizvod "neobičnog miješanja botaničkih gena", znači, nije se razvila iz jednog genetičkog izvora niti je nastala kao mutacija jednog izvora. Ona je definitivno rezultat miješanja gena nekoliko različitih biljaka. Ideja da je čovjek, kroz nekoliko tisuća godina, promijenio životinje pripitomljavanjem također je upitna.

Moderni učenjaci nemaju odgovora na ove zagonetke, niti na općenito pitanje zašto je planinski polukrug na drevnom Bliskom istoku postao trajni izvor novih sorti žitarica, bilja, drveća, voća, povrća i udomaćenih životinja.

Sumerani su znali odgovor. Sjeme, kako su kazali, bilo je dar kojeg je Anu poslao na Zemlju iz svog Nebeskog Prebivališta. Pšenica, ječam i konoplja spuštani su na Zemlju sa Dvanaestog Planeta. Poljodjelstvo i pripitomljavanje životinja bili su darovi Enlila i Enkija čovječanstvu.

Izgleda da se ne samo prisutnost Nefila već i periodični dolasci Dvanaestog Planeta u blizinu Zemlje nalaze u pozadini tri ključne faze civilizacije čovjeka nakon Potopa: poljodjelstva, otprilike oko 11.000 prije Krista; kulture neolita, oko 7.500 prije Krista; i neočekivane civilizacije iz 3.800 prije Krista. Svi ovi procesi događali su se u vremenskim razmacima od 3.600 godina.

Čini se da su Nefili prenosili ljudima znanje u odmjerenim količinama i

činili to u vremenskim razmacima koji su odgovarali periodičnim prolascima Dvanaestog Planeta u blizini Zemlje. Kao da se neki nadzor na licu mjesta, neki dogovor u četiri oka, koji se mogao dogoditi samo za vrijeme razdoblja "okna" koji je dozvoljavao slijetanja i uzlijetanja između Zemlje i Dvanaestog Planeta morao dogoditi među "bogovima", prije negoli se mogla izdati još jedna "dozvola".

"Ep o Etani" otkriva nam uvid u savjetovanja koja su se održavala. U danima nakon Potopa, kaže se:

*Viši Anunnakiji koji određuju sudbinu
sjeli su izmijeniti savjete u pogledu zemlje.
Oni koji su stvorili četiri područja,
Koji su uspostavili naselja, koji su nadgledali zemlju,
Bili su previše uznositi za ljude.*

Kako je rečeno, Nefili su došli do zaključka da im je potreban posrednik između bogova i ljudi. To su trebali biti bogovi - elu u akadskom, što znači "uzvišeni". Kao most između bogova kao gospodara i ljudi, oni su uveli "Kraljevstvo" na Zemlji: postavili su ljudskog vladara koji bi osigurao usluge čovjeka bogovima i usmjerio učenja i zakone bogova ljudima.

Tekst koji se bavi ovom temom opisuje situaciju prije negoli je tijara ili kruna bila postavljena na glavu čovjeka ili mu je bilo predano žezlo. Svi ovi simboli kraljevskog dostojanstva, uz dodatak pastirskog štapa, simbola ispravnosti i pravde "ležali su odloženi ispred Anua na Nebesima". Međutim, nakon odluke bogova "kraljevsko dostojanstvo je spušteno sa Nebesa" na Zemlju.

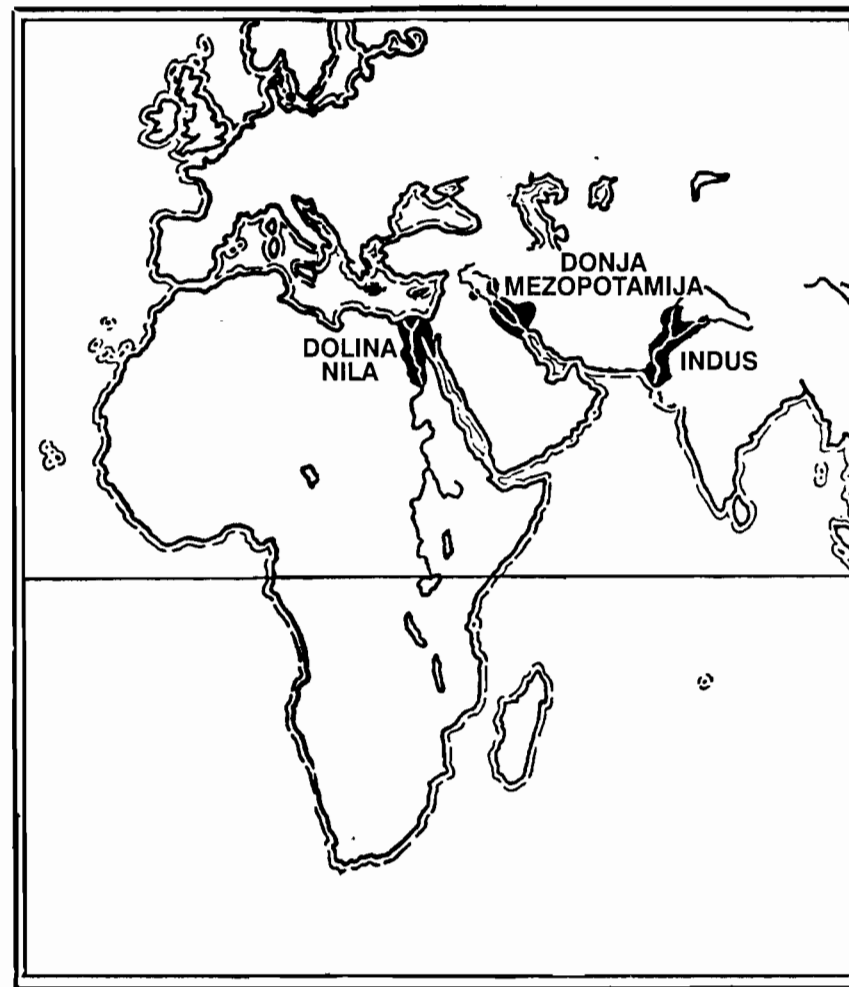
I sumerski i akadski tekstovi govore o tome kako su Nefili zadržali "prevlast" nad zemljama i naredili ljudima da najprije ponovo izgrade gradove iz vremena prije Potopa, upravo na mjestima gdje su se izvorno nalazili i na način na koji su bili planirani: "Neka opeke svih gradova budu položene na posvećena mjesta, neka sve (opeke) leže na svetim mjestima". Najprije je trebalo ponovo izgraditi Eridu.

Nefili su zatim pomogli ljudima isplanirati i izgraditi prvi kraljevski grad, te ga blagoslovlili. "Neka ovaj grad bude gnijezdo, mjesto gdje će se ljudi odmarati. Neka kralj bude pastir".

Prvi kraljevski grad čovjeka, kako nam govore sumerski tekstovi, bio je Kiš. "Kada je kraljevsko dostojanstvo opet spušteno sa Nebesa, kraljevstvo se nalazilo u Kišu". Sumerski popisi kraljeva, nažalost su uništeni upravo na

mjestu gdje se nalazilo ime prvog ljudskog kralja. Međutim, znamo da je on započeo dugi niz dinastija čije se kraljevsko prebivalište selilo iz Kiša u Uruk, Ur, Awan, Hamazi, Aksak, Akkad i zatim u Ašur i Babilon i mnogo mlađe gradove.

Biblijska "Ploča naroda" isto tako navodi da Nimrud, patrijarh kraljevstava u Uroku, Akadu, Babilonu i Asiriji, potječe iz Kiša. Bilježi se širenje ljudske

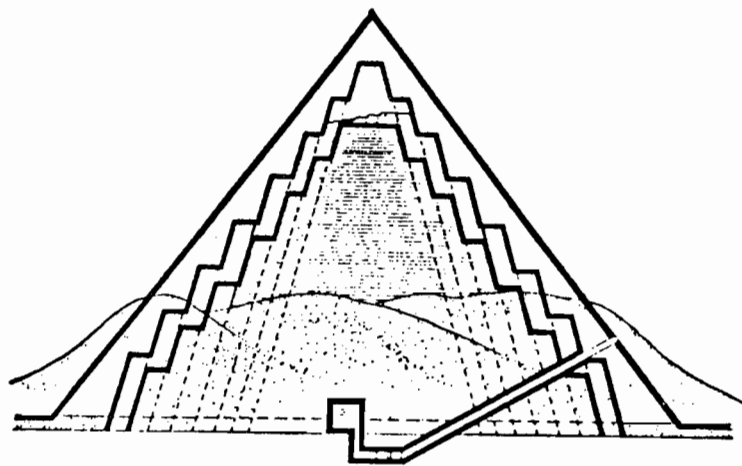

vrste, njihove zemlje i kraljevstva, kao posljedica podjele ljudi u tri grane nakon Potopa. Potječući i dobivši ime po tri sina Noina to su bili narodi i zemlje Šema, koji je nastanjivao Mezopotamiju i bliskoistočne zemlje; Hama, koji je nastanio Afriku i dijelove Arabije; i Jafeta, indoeuropljani u maloju Aziji, Iranu, Indiji i Europi.

Ove tri opsežne skupine predstavljale su bez sumnje tri "područja" o čijem naseljavanju su raspravljali Viši Anunnakiji. Svaki od njih bio je dodijeljen jednom od vodećih božanstava. Naravno, jedan od njih bio je sam Sumer, područje u kojem žive semitski narodi, mjesto gdje je nastala čovjekova prva velika civilizacija. Preostale dvije također su postale mjesta civilizacija u procvatu. Oko 3.200 prije Krista, otprilike pola tisućljeća nakon procvata sumerske civilizacije, država, kraljevstvo i civilizacija po prvi puta su se pojavile u dolini Nila, vremenom se pretvorivši u veliku egipatsku civilizaciju.

Do prije pedeset godina ništa nismo znali o prvoj velikoj indo-europskoj civilizaciji. No, do sada je već dobro poznato da je u dolini Inda u drevnim vremenima postojala napredna civilizacija, koja je obuhvaćala velike gradove, razvijenu poljoprivredu, trgovinu koja je cvjetala. Nastala je, kako smatraju učenjaci, otprilike 1.000 godina nakon početka sumerske civilizacije. (sl. 45)

Drevni tekstovi baš kao i arheološki dokazi potvrđuju bliske kulturne i ekonomske veze između ove dvije civilizacije nastale u dolinama rijeka i one starije - sumerske. Štoviše i izravni dokazi na osnovu indicija uvjerali su većinu učenjaka da su civilizacije Nila i Inda ne samo bile povezane, već su zapravo

sl. 46

bile posljedica ranije civilizacije Mezopotamije.

Otkriveno je da su najimpozantniji spomenici u Egiptu, piramide, ispod kamene "kože", ustvari simulacije mezopotamskih zigurata. Imamo razloga vjerovati da je bezazleni arhitekt koji je izradio nacрте za velike piramide i nadgledao njihovu izgradnju bio neki Sumeranin štovan poput boga. (sl. 46)

Drevni egipatski naziv za njihovu zemlju bio je "uzdignuta zemlja", a njihovo sjećanje iz pretpovijesti kaže da je "veliki bog koji je stigao u ranijim vremenima" naišao na njihovu zemlju prekrivenu vodom i blatom. Poduzeo je velike radove isušivanja tla, doslovno podižući Egipat ispod voda. "Legenda" potanko opisuje nisko položenu dolinu rijeke Nil nakon Potopa. Taj davni

sl. 47

sl. 48

bog, možemo dokazati, nije bio nitko drugi do sam Enki, glavni inženjer Nefila.

Iako nam je indska dolinska civilizacija relativno malo poznata, znamo da se i tamo štovao broj dvanaest kao vrhovni božanski broj, da su prikazivali svoje bogove kao bića koja izgledaju poput ljudi, a nosili su ukrase za glavu u obliku rogova, i da su duboko štovali znak križa, znak Dvanaestog Planeta. (sl.47, 48)

Ukoliko su ove dvije civilizacije bile sumerskog porijekla, zašto se njihovi pisani jezici razlikuju? Znanstveni je odgovor da ti jezici nisu različiti. Ovo je potvrđeno već 1852. godine, kada je velečasni Charles Foster ("The One Primeval Language") vješto pokazao da svi drevni jezici koji su do tada bili odgonetnuti, uključujući i rani kineski i ostale dalekoistočne jezike, imaju korijenje u jednom pretpovijesnom izvoru za koji se kasnije pokazalo da je sumerski.

Slični slikovni znakovi ne samo da su imali slično značenje, što bi mogla biti logična slučajnost, već također i jednaka višestruka značenja i iste fonetske znakove, što govori o zajedničkom porijeklu. Nešto skorije, učenjaci su pokazali da su se prvi egipatski natpisi koristili jezikom koji je ukazivao na prethodni pisani razvoj. Jedino mjesto gdje je pisani jezik imao prethodni razvoj bio je Sumer.

Tako imamo jedan pisani jezik koji se iz nekog razloga razvio u tri jezika: mezopotamski, egipatski/hamitski i indoeuropski. Takav razvoj mogao se dogoditi sam po sebi s vremenom, udaljenošću i geografskom odvojenošću. No sumerski tekstovi tvrde da se raskol dogodio kao posljedica hotimične odluke bogova, koju je još jednom inicirao Enlil. Sumerske priče o ovom slučaju sukladne su dobro poznatoj biblijskoj priči o Kuli babilonskoj, koja kaže "da je čitava Zemlja bila od jednog jezika i istih riječi". No, nakon što su se ljudi naselili u Sumeru, naučili praviti opeke, graditi gradove i podizati visoke tornjeve (zigurate) odlučili su sebi napraviti shem i toranj sa kojeg bi ga lansirali. Stoga "je gospodin izmiješao jezike Zemlje".

Hotimično podizanje Egipta ispod blatnjavih voda, lingvistički dokazi i sumerski i biblijski tekstovi potvrđuju naš zaključak da se dvije satelitske civilizacije nisu razvile slučajno. Baš naprotiv, one su bile planirane i nastale su kao rezultat hotimične odluke Nefila.

Bojeći se očigledno ljudske rase ujedinjene kuturom i ciljem, Nefili su prihvatili vladarsku politiku: "Podijeli pa vladaj". Jer kada su ljudi došli do stupnja kulture koji je također uključivao i pokušaje letenja zrakom, nakon čega "štogod snuju da učine više neće za njih biti nemoguće", sami Nefili su postali vrsta na izmaku. U trećem tisućljeću prije Krista, djeca i unuci, a isto

tako i ljudi božanskog porijekla, postajali su brojniji u odnosu na velike bogove.

Žestoko suparništvo Enlila i Enkija naslijedili su njihovi glavni sinovi i nastale su žestoke borbe za prevlast. Čak i sinovi Enlila, kao što smo vidjeli u ranijim poglavljima, borili su se međusobno, kao i sinovi Enkija. Kao što se događalo u zapisanoj ljudskoj povijesti, vrhovni vladari su nastojali održati mir među svojom djecom tako da bi podijelili zemlju među nasljednicima. Barem u jednom poznatom slučaju, Enlil je jednog svog sina (Iškur/Adad) namjerno poslao da bude vodeći lokalni bog u Planinskoj Zemlji. Kako je vrijeme prolazilo bogovi su postajali vrhovni vladari, svaki ljubomorno čuvajući svoje područje, industriju i zanimanje nad kojima su dobili prevlast. Ljudski kraljevi bili su posrednici između bogova i čovječanstva koje je raslo brojčano i širilo se prostorno. Zahtjeve drevnih kraljeva da odlaze u ratove, osvajaju nove zemlje ili podjarmljuju udaljene narode "na zapovijed moga boga" ne treba uzimati olako. Tekst za tekstom jasno govori da je doslovno bilo tako. Bogovi su zadržali moći upravljanja vanjskim poslovima, jer su ti poslovi uključivali ostale bogove na drugim područjima. Prema tome, oni su imali završnu riječ po pitanju rata i mira.

S porastom broja naroda, država, gradova i sela postalo je nužno pronaći način da se ljudi podsjetu tko je njihov poseban, vrhovni vladar ili "uzvišeni". Stari zavjet govori o problemu kako da se ljudi drže svog Boga, a ne "obeščašćuju se kod drugih bogova". Rješenje je bilo da se uspostave brojna mjesta za štovanje i u svako od njih postave znakovi i slike "ispravnih" bogova.

Doba paganizma je započelo.

Nakon Potopa, kako nas izvješćuju sumerski tekstovi, Nefili su održavali duge savjete po pitanju budućnosti bogova i ljudi na Zemlji. Kao rezultat ovih vijećanja, oni su "stvorili četiri područja". Tri od njih - Mezopotamiju, dolinu rijeke Nil i dolinu Inda - naselili su ljudima.

Četvrto područje bilo je "sveto", izraz čije je izvorno doslovno značenje bilo "posvećen, ograničen". Posvećena jedino bogovima, to je bila "čista zemlja", područje kojem se moglo prići samo s odobrenjem; ometanje posjeda moglo je dovesti do brze smrti od "strašnog oružja" kojim su rukovali žestoki stražari. Ova zemlja nosila je naziv TIL.MUN (doslovno, "mjesto raketa"). To je bilo ograničeno područje gdje su Nefili ponovo uspostavili svoju svemirsku bazu nakon što je onu u Sipparu zbrisao Potop.

Još jednom je to područje stavljeno pod zapovjedništvo Utu/Šamaša, boga zaduženog za vatrene rakete. Drevni junaci poput Gilgameša žudjeli su da

dođu do ove Zemlje Živih, kako bi ih od tamo shem ili Orao prenio do Nebeskog prebivališta Bogova. Prisjećamo se zamolbe Gilgameša Šamašu:

Dozvoli da uđem u zemlju, dozvoli da podignem svoj shem...

Životom božice majke koja me rodi,

Čistog odanog kralja, mog oca -

Uputi moje korake prema Zemlji!

Drevne priče, čak i zabilježena povijest, prisjećaju se neprestanih pokušaja ljudi da “dosegnu zemlju” pronađu “Biljku Života”, dobiju vječni blagoslov među Bogovima Neba i Zemlje. Ova žudnja je središnja misao svake religije, a njeni korijeni leže duboko u Sumeru: nada da će pravdu i pravičnost za kojom težimo na Zemlji slijediti “zagrobni život” u nekom Nebeskom Božanskom Prebivalištu.

No, kakva je bila ta neshvatljiva zemlja božanske povezanosti?

Na ovo pitanje možemo odgovoriti. Ključevi postoje. No iza njega se javlja drugo pitanje. Jesmo li se od tada sreli s Nefilima? Što će se dogoditi kada ih ponovo sretnemo?

I ukoliko su Nefili bili “bogovi” koji su “stvorili” čovjeka na Zemlji, jesu li Nefili, na Dvanaestom Planetu nastali jedino procesom evolucije?

O autoru

Tko je dr. Zecharia Sitchin?

Posljednjih dvadesetak godina vrlo burnog Dvadesetog stoljeća bilježi na planu istraživanja paleokontaktata pojavu jedne izuzetne i po pristupu u mnogo čemu jedinstvene ličnosti - upornog istražitelja drevne prošlosti čovječanstva, povijesti i arheologije Bliskog istoka, vrsnog znalca suvremenog hebrejskog, te jedanaest drevnih jezika i pisama, te plodnog autora - akademika Zecharia Sitchina. Mnogi se posljednjih godina s pravom pitaju čemu pasionirani istražitelj Starog zavjeta i uvaženi orijentalist svjetskog glasa dr. Sitchin ima zahvaliti tako visoke ocjene?

Zecharia Sitchin, po narodnosti Židov, rođen je u Rusiji, ali zbog političkih razloga ubrzo seli u Izrael (Palestinu) gdje se školovao. Tamo je više godina radio kao ugledni novinar i urednik. Potom se trajno nastanjuje u SAD-u. Danas živi i radi u New Yorku. Može se reći da je dr. Sitchin osoba iznimno bogatog i dinamičnog

životopisa. Još od školskih dana strastveni je ljubitelj i poklonik proučavanja drevne povijesti i jezika bliskoistočnih naroda i njihovih svetih spisa. Danas se ubraja među najveće svjetske autoritete za drevne bliskoistočne jezike.

Sitchin svojom nenadmašnom istražiteljskom upornošću, pronicljivošću i sustavnošću u istraživanju sumerskih, babilonskih, asirskih, akadskih, hetitskih i izvornih biblijskih tekstova koje sam čita, prevodi, tumači, uspoređuje i komentira vrlo brzo izgrađuje vlastito, bitno renovirano i teorijski dobro utemeljeno viđenje o dubokim prapovijesnim ljudskim korijenima. On se na temelju svojih studioznih i dugotrajnih istraživanja opravdano upitao sadrži li biblijska Knjiga Postanka samo neutemeljene mitove i priče ili možda ipak sadrži sažetu verziju zbivanja, naroda i mjesta iz mnogih ranijih, nezamislivo davno minulih eona?

On je danas jedan od vodećih i najviše cijenjenih istraživača paleokontaktata u svijetu. U odnosu na vrlo provokativnog, često odviše površnog, formalno nedovoljno obrazovanog, samoukog i već u namjeri izrazito komercijalno senzacionalistički orijentiranog švicarskog hotelijera Ericha von Danikena, dr. Zecharia Sitchin donosi u svojim znanstveno popularnim knjigama jedan posve drugačiji "interaktivan" argumentacijski sustav, te daleko konzistentniji i znatno dublji pristup vrlo složenoj problematici podrijetla čovjeka te paleo i postpaleokontaktata, koji u analitičnosti, preciznosti i uvjerljivosti svojih izlaganja bitno odskače od sličnih djela mnogih drugih autora tog žanra.

Središnje mjesto u danas već gotovo 50-godišnjim Sitchinovima istraživačkim naporima i njegovim novim interpretacijama podrijetla ljudskog roda, te do sada vrlo slabo istraženih prapovijesnih zbivanja unazad približno 450 000 godina nedvojbeno zauzima biblijska Knjiga Postanka koja se u mnogim detaljima zapravo zasniva na mnogo starijem sumersko-akadskom epu o stvaranju ENUMA ELIŠ.

Sitchin je još kao student vrlo detaljno i kritički proučavao tu prvu po redu biblijsku knjigu na starom hebrejskom jeziku, te u njoj na više mjesta uočio neke prevodilačke ili možda od biblijskih teologa, egzegeta, odnosno povjesničara, nametnute nekonzistentnosti. Stoga je energično i argumentirano zahtijevao od svojih profesora kritičko preispitivanje i novo, prikladnije tumačenje nekih segmenata ovog nizom neobičnih detalja izuzetno zanimljivog hebrejskog svetog spisa. Oni njegovu inicijativu, dakako, nisu prihvatili i dali su mu vrlo energično do znanja da se u BIBLIJU kao sveti spis ne može sumnjati.

Prema dubokom Sitchinovom uvjerenju jedan od ključnih pojmova na osnovu kojih on vrlo odlučno i argumentirano zahtijeva radikalnu reinterpretaciju nekih vrlo poroznih dijelova Knjige Postanka je riječ Nefilim koja se spominje u šestoj glavi. U prva četiri retka te glave, koji su sadržajno dosta nejasni i sporni za tumačenje stoji sljedeće:

"Kad su se ljudi počeli širiti po zemlji i kćeri im se narodile, opaze sinovi Božji da su kćeri ljudske pristale, pa ih uzimahu sebi za žene koje su god htjeli. Onda Jahve reče: "Neće moj duh u čovjeku ostati dovijeka; čovjek je tjelesan, pa neka mu vijek bude stotinu i dvadeset godina." U ona su vremena - a i kasnije - na zemlji bili Nefili, kad su Božji sinovi općili s ljudskim kćerima pa im one rađale djecu. To su oni od starine po snazi glasoviti ljudi."

Valja istaći da riječ Nefilim nije izvorno hebrejskog podrijetla i u biblijskim komentarima uobičajeno se poistovjećuje i prevodi s "divovi" ili kao "odbačeni", jer tumači Knjige Postanka drže da se autori te knjige oslanjaju na drevne pretpovijesne hebrejske pučke predaje o "gorostasima Nefilima", a ne na sumersko akadski ep o stvaranju ENUMA ELIŠ. To, dakako nisu bili divovi, već vrlo snažni stasiti ljudi rođeni iz veze "kćeri ljudskih" i "sinova Božjih".

No vrlo oštroumni i pronicljivi isražitelj dr. Zecharia Sitchin nije bio zadovoljan takvim površnim rutinskim tumačenjem biblijskih egzegata. On na temelju višegodišnjih studioznih istraživanja sumersko akademskih zapisa na glinenim pločicama tvrdi i argumentirano dokazuje da je daleko logičnije riječ Nefilim na temelju hebrejskog glagola “nafal” koji znači “pasti”, “sići”, “spustiti se” prevesti kao “oni što padoše s nebesa”, “oni koji stigoše s nebesa” ili kao “oni koji su bačeni na zemlju”, nego kao “odbačeni” kako običavaju činiti biblijski egzegeti. U tim se drevnim mezopotamskim zapisima na glinenim pločicama spominju Nefilimi kao skupina bogova (Anunnaki) koja je u vrlo davnoj prošlosti iz svemira prispjela na Zemlju i na njoj je za svoje potrebe kreirala modernog čovjeka, na svoju sliku i priliku.

Ta njegova dobro potkrijepljena hipoteza, koju danas podržavaju i drugi vrsni znalci bliskoistočnih jezika, iz temelja mijenja tradicionalnu prilično krnju egzegetsku i teološku interpretaciju navedenog teksta biblijske Knjige Postanka. Taj ga je sporni, ali vrlo bitan detalj kao vrsnog prevoditelja, lingvistu i orijentalistu toliko zainteresirao i zaokupio da mu je posvetio mnoge godine upornog znanstveno istraživačkog rada koji, kako sam kaže, još nije dovršen i zaokružen...

...Sitchin je rezultate svojih dosadašnjih višegodišnjih istraživanja na temu Nefilima, njihovog djelovanja na Zemlji i podrijetla modernog čovjeka, koja su se pokazala vrlo originalnima i plodnima, sistematizirao i publicirao u nizu od pet izuzetno zanimljivih i duboko studioznih knjiga pod vodećim naslovom ZEMALJSKA KRONIKA. Te su knjige izvorno pisane na engleskom jeziku i dosad su prevedene na petnaestak jezika. One su već doživjele milijunsku nakladu i požnjele veliki uspjeh u širokoj javnosti, te mnoga priznanja u znanstvenim krugovima.

Taj niz Sitchinovih knjiga temelji se na kombinaciji tekovina suvremene znanosti s izvornim tekstovima i slikovnim zapisima iz

drevne prošlosti Bliskog istoka. Na osnovu tih materijala Sitchin majstorski gradi i oblikuje na skromnim ali vjerodostojnim činjenicama zasnovanu rekonstrukciju zbivanja na Zemlji sve do prije 120 sara. Sar je drevni babilonski vremenski ciklus nepoznata trajanja kojeg je u svojoj BABILONSKOJ POVIJESTI koristio Beros. Sitchin drži da jedan sar iznosi 3 600 godina. To znači da je naša prošlost, kako upućuju drevne babilonske prakraljevske liste koje obuhvaćaju raspon od 120 sara, započela prije približno 435 tisuća godina (120 sara x 3 600 godina + oko 3 000 godina koliko su stare te drevne liste).

Prvu knjigu iz tog niza dr. Zecharia Sitchin je objavio još 1976. pod prilično zbunjujućim naslovom DVANAESTI PLANET. Ona je rezultat intezivnog 30-godišnjeg Sitchinova znanstvenog istraživanja i predstavlja izvoran rad u kojem on na temelju pomne usporedbe svih dostupnih sumerskih, asirskih, babilonskih, akademskih, hetitskih, hebrejskih i egipatskih zapisa na vrlo slikovit i metodičan način rekonstruira davno izgubljene pretpotopne zapise, drevnu kozmologiju te nanovo otkriva prastare nebeske karte drevnih naroda koji su Sunce i Mjesec također ubrajali među planete.

Na temelju brižljivo prikupljenih i pomno proanaliziranih podataka Sitchin vrlo argumentirano postavlja šokantnu tvrdnju da su ljudi vrste Homo sapiens alias kromanjonci zapravo produkt vrlo složenog genetičkog inženjerstva superiorne rase s desetog (za Sumerane dvanaestog) planeta Sunčevog sustava kojeg on prema sumerskim zapisima na glinenim pločicama zove Nibiru.

U drugoj knjizi pod naslovom STAZA PREMA NEBU objavljenoj 1980. Sitchin raspravlja o imanentnoj čovjekovoj čežnji za besmrtnošću uz božansku pomoć. Pri tome autor dolazi do iznenađujućih zaključaka na temelju izvorne etimologije imena osoba, mjesta i spomenika s područja Bliskog istoka čije je prvotno pravo značenje izgubljeno ili posve zamagljeno tijekom davno

prohujalih tisućljeća.

Treća Sitchinova knjiga objavljena 1985. godine nosi naslov RATOVI BOGOVA I LJUDI. U njoj obrađuje svoju hipotezu o podrijetlu čovjeka kreiranog na "sliku i priliku Božju" i "bogovima" koji su nekoć davno razorili prvu civilizaciju na Zemlji. IZGUBLJENA KRALJEVSTVA (1990.) i KADA JE POČELO VRIJEME (1993.) naslovi su četvrte i pete Sitchinove knjige iz veličanstvenog niza ZEMALJSKE KRONIKE. On u njima vizionarskim žarom i uz primjerenu znanstvenu ozbiljnost daje zapanjujući opis susreta ljudi i nebeskih putnika emisara koji su nekoć vrlo davno stigli na Zemlju. Te su došljake Sumerani zvali Anunnaki, što prema Sitchinovom prijevodu zapravo znači "došljaci s neba".

Vrlo velik uspjeh u svijetu postigla je njegova knjiga objavljena 1990. godine pod naslovom REVIZIJA POSTANKA. U toj vrlo zanimljivoj i napetoj knjizi on sigurnom rukom gradi zaokruženu i suvremenim argumentima dobro potkrijepljenu teoriju o našim prethodnicima Nefilima i njihovom svjedočenju o našem postanku...

... U sljedećoj knjizi koja nosi naslov SVEMIRSKI KOD neumorni Sitchin na temelju komparativnih istraživanja sumerskih zapisa na glinenim pločicama, BIBLIJE, arheoloških nalaza u starom i novom svijetu te bogate fotodokumentacije NASE dobivene istraživanjima našeg planetskog sustava vrlo odlučno i energično podiže gust veo koji je tisućljećima dijelio čovjeka od njegove sudbine. On smiono otkriva podrijetlo i pravi smisao nekih proročanstava u Starom i Novom zavjetu te tisućljetni tajni kod koji neraskidivo povezuje čovječanstvo sa zvijezdama.

Pri tome Sitchin majstorskom spretnošću i primjerenom znanstvenom ozbiljnošću nastoji pažljivo rekonstruirati dramatična zbivanja tijekom posljednjeg tisućljeća prije Krista. To je bilo presudno vrijeme kada se "bog" sa svojim "čuvarima neba" (anđelima) vratio na Zemlju da bi pohodio ljude i priveo ih čestitom

životu. Tada su se Hebreji nakon dugotrajnog izgnanstva u Babilonu napokon vratili u svoju domovinu. To je bilo vrijeme kada je veliki babilonski kralj Nebukadnezar II (605. - 562. prije Krista), nakon što je usnuo neobičan san o velikom kipu, čuo vjerodostojno tumačenje svoga sna i čuveno proročanstvo o "posljednjim danima" iz usta oštromnog i nenadmašnog mladog hebrejskog proroka Daniela.

U svojoj posljednjoj knjizi pod naslovom IZ RAJA I ZEMLJE dr. Zecharia Sitchin nastoji novim argumentima rasvijetliti gustu tminu koja krije nepoznate graditelje piramida i nekih velebnih megalitskih zdanja. Zanimljivo je istaći da je na toj vrlo zanimljivoj i izazovnoj knjizi, koja sadrži brojne nove argumente u prilog fascinantnoj autorovoj hipotezi o podrijetlu čovjeka i prapovijesnoj intervenciji izvanzemaljske inteligencije, Sitchin okupio i angažirao šestoricu visokostručnih suradnika: dva uvažena sveučilišna profesora, svećenika, stručnjaka za problematiku NLO-a, filozofa i novelista.

Akademik Zecharia Sitchin ne ustručava se argumentirano odgovoriti na teška pitanja o našem podrijetlu. U svome istraživačkom i spisateljskom zanosu on se kao oštroman nezavisan istraživač, za razliku od znanstvenika iz ortodoksnih krugova, nimalo ne boji novih saznanja i spoznaja. On naprosto žudi za njima. Njegova brojna studijska putovanja bliskoistočnim zemljama u čijim njedrima se još uvijek kriju brojne tajne najdrevnije prošlosti čovječanstva urodila su zaista vrlo obilnim plodovima koje nitko od predstavnika oficijelne znanosti i biblijskih teologa nije ni izdaleka mogao očekivati. Rezultati i zaključci njegovog istraživanja naprosto su šokantni za sve kojima je svetinja postojeća paradigma.

I naposljetku nameće se neizbježno pitanje: "Što reći i kako se postaviti prema slobodoumnom i smionom orijentalistu dr. Zecharia Sitchinu kao neumornom nezavisnom istražitelju, te međunarodno

prihvaćenom i vrlo cijenjenom autoru koji svojom sistematičnom, metodičnom te uvjerljivom argumentacijom i originalnim hipotezama vrlo ozbiljno dovodi u pitanje temeljne, opće prihvaćene postavke suvremene znanosti o našem podrijetlu i najdrevnijoj prošlosti, te stavlja u izuzetno tešku kušnju čitave timove vrsnih stručnjaka i znalaca prošlosti drevnih naroda te brojne antropologe i teologe?”...

...Premda do sada još nema prave potvrde za višestruko iskazanu istraživačku i autorsku hrabrost, spisateljsku predanost, duboku i vrlo plastičnu argumentiranost iznijetih hipoteza, te napose izrazito visok stupanj originalnosti u pristupu i interpretaciji smatramo da dr. Sitchin zaslužuje u najmanju ruku vrlo istaknuto mjesto na prestižnoj listi autora znanstveno popularne publicistike Dvadesetog stoljeća. Držimo da ga se na temelju originalnosti, ozbiljnosti i uvjerljivoj argumentaciji hipoteza iznijetih u do sada objavljenim djelima može bez ustručavanja nazvati modernim “maestrom paleokontakata”.

Ivan Šimatović - Stjepan Gjurinek

(Iz knjige ...HOMO X, Tragom čovjeka i pradrevnih kultura)

Zecharia Sitchin

Maestro paleokontakata